CLASICII
LITERATURII
UNIVERSALE

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

MARK TWAIN

OPERE

★★

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ

București - 1955

MARK TWAIN

UN YANKEU
LA CURTEA
REGELUI ARTHUR

EDITURA DE STAT PENTRU LITERATURĂ ȘI ARTĂ
București - 1955

In romineşte de
Petru Comarnescu şi *Eugen B. Marian*

PREFAȚĂ

Neîmblînzitele legi și obiceiuri pomenite în această poveste aparțin istoriei, ca și întîmplările alese pentru a le ilustra. Nu susțin mortiș că aceste legi și obiceiuri au existat aievea în Anglia veacului al VI-lea. Nu — eu susțin doar atîta: de vreme ce ele au existat în civilizația engleză și în alte civilizații în timpuri mai apropiate de noi — bănuiala că ființau încă din veacul al VI-lea nu trebuie socotită ca o încercare de a defăima veacul respectiv. Ba chiar avem dreptul să credem că lipsa, în timpurile acelea îndepărtate, a unora dintre legile și obiceiurile de care va fi vorba aici, a fost împlinită, cu vîrf și îndesat, de alte legi și obiceiuri încă mai rele.

În această carte nu ne-am învrednicit să lămurim definitiv dacă regii au sau nu vreun drept de a cîrmui — drept — care să fie de origină dumnezeiască. Treaba asta e greu al dracului de limpezit. În schimb, din cele ce veți vedea, ar apărea vădit și indiscutabil că acela care cîrmuiește o națiune trebuie să fie înzestrat cu un caracter falnic și cu o nemaipomenită iscusință. La fel, pare a se vădi că

nimeni altcineva decît dumnezeirea însăşi n-ar putea alege fără greş pe cîrmuitori şi, prin urmare, numai dumnezeirea s-ar cădea a face alegerea. Ba mai reiese, ca o deducţie indiscutabilă, că dumnezeu este într-adevăr acela care alege pe cîrmuitori, aşa cum s-a şi pretins de către mulţi deştepţi. Toate acestea aşa mi-au apărut şi eu aş fi continuat să cred că aşa sînt, dacă nu aş fi dat peste doamna de Pompadour, peste lady Castlemaine şi peste alţi cîrmuitori de acest soi, care îţi încurcă socotelile, nepotrivindu-se de loc cu părerile strămoşeşti aici înfăţişate. Văzindu-mă la strîmtoare, am preferat s-o iau pe altă cale în cartea de faţă — care trebuie să apară neapărat la toamnă — zicîndu-mi că numai după aceea, cîştigînd experienţă, mă voi putea încumeta să rezolv problema regilor într-o altă carte. De bună seamă, trebuie rezolvată şi cu nu am ceva mai bun de făcut la iarnă.

AUTORUL

CUVINT LAMURITOR

La castelul Warwick[1] dădui peste străinul acela năstrușnic, despre care am de gînd să vă vorbesc aici. Omul mă atrase prin trei lucruri: printr-o simplitate candidă, printr-o uimitoare familiaritate cu armurile străvechi și prin tovărășia-i odihnitoare — căci, într-adevăr, el duse tot greul conversației. Așa cum li se cam întîmplă celor modești — ne nimerirăm amîndoi în coada turmei, care era condusă prin castel, și omul îndată se apucă să-mi povestească o seamă de lucruri interesante. Pe cînd îmi vorbea așa de ademenitor, domol și curgător, părea că alunecă pe nesimțite din lumea și din vremurile noastre în vremuri îndepărtate și într-o țară străveche și uitată. Treptat, îmi urzi o asemenea vrajă, încît mi se păru și mie că umblu printre stafiile, umbrele, praful și mucegaiul unei antichități încețoșate, stînd de vorbă cu moaștele acelor vremi. Îmi vorbea de sir Bedivere, de sir Bors de Ganis, de sir Launcelot al Lacului[2],

[1] Castel construit în secolul al XI-lea, pe timpul lui Wilhelm Cuceritorul, și situat într-o regiune pitorească din apropierea Londrei (n. r.).

[2] Unul dintre eroii de frunte ai romanelor cavalerești din ciclul Mesei Rotunde, căruia i se atribuie o serie de fapte vitejești săvîrșite în cinstea iubitei sale, regina Guenever (soția rege-

de sir Galahad şi de toate celelalte nume vestite ale Mesei Rotunde [1], întocmai cum aş vorbi eu despre cei mai apropiaţi prieteni sau duşmani ai mei, ori despre nişte vecini cărora le ştiu şi dinţii din gură. Şi, vai, ce înfăţişare de om bătrîn căpăta, nemaipomenit de bătrîn, stafidit, uscat şi mucegăit — pe măsură ce-şi depăna firul poveştilor. Pe neaşteptate, se întoarse spre mine şi mă întrebă, aşa cum cineva ţi-ar vorbi despre ploaie şi vreme bună sau despre oricare subiect banal:

— Ai auzit despre transmigraţia sufletelor? Ştii ceva despre transmutaţia epocilor şi a trupurilor?

Îi spusei că n-am habar, dar îl interesă atît de puţin răspunsul meu — aşa cum ni se întîmplă la toţi cînd discutăm despre vreme — încît nici nu băgă de seamă dacă am scos vreo vorbă. Urmă o clipă de tăcere, curmată numaidecît de bîzîiala ghidului pe care-l plătisem ca să ne explice ciudăţeniile castelului.

— O străveche cămaşă de zale din veacul al VI-lea. E din epoca regelui Arthur şi a Mesei Rotunde. Se spune că ar fi aparţinut cavalerului sir Sagramor-cel-chinuit-de-dor. Observaţi, vă rog, gaura rotundă din inelele zalei, chiar în dreptul inimii. Nu i se ştie proveniența. Se bănuieşte că a fost făcută de un glonţ, după inventarea armelor de foc — poate aşa, în batjocură — de către soldaţii lui Cromwell.

Cunoştinţa mea zîmbi — nu cu un zîmbet modern, ci cu unul care nu mai era la modă de multe veacuri — şi şopti, mai mult pentru el:

— Luaţi aminte! Am fost de faţă la săvîrşirea faptei. Apoi, după o pauză, adăugă: Eu însumi am găurit zalele.

---

lui Arthur). Legenda spune că ar fi fost crescut de o zînă a apelor, în fundul unui lac, de unde i se trage şi numele (n. r.).

[1] Ordin cavaleresc legendar, numit aşa deoarece, pentru a se simţi egali între ei, cavalerii care veneau la ospăţurile de la curtea regelui Arthur ca să-şi povestească vitejiile, se aşezau în jurul unei mese rotunde (n. r.).

Vorbele lui parcă mă curentară. Până să-mi vin în fire, omul dispăruse.

Am petrecut toată seara la gura sobei, într-o încăpere a hanului „Armele lui Warwick", legănat în visarea vremurilor străbune, în timp ce ploaia răpăia în fereastră şi vîntul şuiera peste streşini şi pe la colţurile casei. Din cînd în cînd, mă afundam în citirea vechii şi încîntătoarei cărţi a lui sir Thomas Malory [1] şi mă hrăneam din îmbelşugatul său ospăţ de minunăţii şi aventuri, respiram aroma numelor învechite şi iarăşi visam. Cum miezul nopţii se apropia cu încetineală, am mai citit o poveste înainte de a mă băga în pat — povestea care urmează aici, şi anume:

Cum răpus-a sir Launcelot doi uriaşi şi slobozit-a un castel

„Mai pre urmă ieşitu-i-au împotrivă doi uriaşi înfrarmaţi pînă în dinţi şi spăimîntînd cu buzduganele, Launcelot îşi ridică pavăza şi, ferindu-se într-o parte de loveala unuia, îi reteză capul. Văzînd semenul său această prăpădenie, tare se spăimîntă şi plecă a fugi ca un nebun, de frica tăierii. Iară sir Launcelot se porni după dînsul cu toată vîrtutea, îl păli în umăr şi îi reteză mijlocul. Apoi, sir Launcelot intrat-a în castel, întîmpinat de-o spuză de doamne şi domniţe, rînduite pe trei şiraguri, carele cu toatele îngenunchează înaintea lui, mulţămind lui dumnezeu Savaot şi lui sir Launcelot pentru izbăvirea dintru atîtea nevoi. Iani socotiţi, luminate stăpîne — au fost zicînd ele — mai toate fost-am roabele acestor uriaşi, vreme de şapte ani, şi lucrat-am tot soiul de ţesături spre a ne ţine zilele, şi doară noi sîntem cu toatele de stirpe veche şi falnică. Binecuvîntat fie ceasul în care ai venit pre lume, luminate stăpîne, că inima

[1] Malory (sir Thomas) cavaler englez din secolul al XV-lea, traducătorul şi compilatorul faimoasei cărţi *Morte d'Arthur*, care cuprindea, prescurtate, romanele cavalereşti franceze din ciclul Mesei Rotunde: *Merlin, Tristan, Launcelot, Queste, Morte d'Arthur*. Scriind *Un yankeu la curtea regelui Arthur*, Mark Twain a folosit ca izvor principal compilaţia lui Malory. Astfel, de pildă, capitolul următor: Cum răpus-a sir Launcelot doi uriaşi şi slobozit-a un castel, e reproducerea exactă a unei povestiri din cartea amintită (n. r.).

te-a tras spre cea mai de față ispravă, hărăzită vreunui cavaler în lumea aceasta, drept care stăm a da mărturie preste veacuri trăitoare! Cu toatele rugămu-ne ție a ne destăinui numele-ți spre a da de veste prietenilor cine slobozitu-ne-a dintru robie. Mîndre domniță — zis-a el — sir Launcelot al Lacului mă cheamă! Iară apoi își luă rămas bun de la ele, lăsîndu-le în grija domnului. Îndată, încălecă și multe țări neprietene și sălbatice străbătu el călare, trecînd preste multe ape și văi, dară negăsind unde să-și hodinească oasele. Mai pre urmă soarta îndreptatu-l-a, o dată cu căderea nopții, la o curte mîndră și acolo dădu preste o bătrînă de neam mare, care-l găzdui cu dragă inimă și îi îndestulă cu de-ale mîncării și pre el, și armăsarul. Iară cînd se făcu vremea, gazda îl pofti să se culce în iatacul de sus, deasupra porții. Îndată, sir Launcelot își lepădă armele, își așeză la îndemînă armura, se urcă în pat și pe loc îl fură somnul. Curînd vreme după aceea, sosi un călăreț și bătu înfierbîntat la poartă. Auzindu-l, sir Launcelot se sculă, se uită pre fereastră și în bătaia lunii — măre! — văzu trei cavaleri care veneau întins spre cavalerul dintîi, cu toții de-a-ncălarelea. Iară cei trei călăreți năpustitu-s-au asupra celui stingher, trăgîndu-și spadele, măcar că acesta se întoarse vitejește înspre dînșii și începu a se apăra cu toată nădejdea. De bună samă — gîndit-a singur cu capul său sir Launcelot — cuvine-se a sări într-ajutor celui în nevoie, că nevrednic ar fi din parte-mi a lăsa trei cavaleri a se abate într-unul singur, carele de s-ar prăpădi, pieirii sale m-aș socoti părtaș. Ci el din gîndul său nu s-a lăsat și nice din altele ale cugetului și de sîrg își puse armura și se duse la fereastră, pogorîndu-se pre cearșaful ce-l înnodă și-l agăță de prichici, și așa se pomeni el în fața celor patru cavaleri. Zis-a cu glas tunător sir Launcelot: Întoarceți-vă de către el fața și bateți-vă cu mine, domniile voastre, cavalerilor! Iară cei trei cavaleri se învîrtejiră, lăsîndu-l pe sir Kay, și veniră asupra lui sir Launcelot. Și amarnic se lovira, că cei trei descălecară și se înfierbîntară, ascuțind armele asupra lui sir Launcelot și înconjurîndu-l din toate părțile. Văzînd sir Kay înfierbîntarea, sări într-ajutorul lui sir Launcelot, dară acesta a fost zicînd: Nu, luminate cavalere, nu am nevoie de ajutor de la domnia ta, fiară de vrei a ști de ajutorul meu, lasă-mi-i pe seamă! Sir Kay, călcîndu-și pre inimă, făcu voia cavalerului și se trase la o parte.

Apoi, pe loc, sir Launcelot întră cu spada într-însii şi din şase lovituri îi dărîmă la pămînt!

Cei trei într-un glas se rugară: Prea mărite cavalere, iată ne închinăm ţie, de vreme ce eşti un viteaz fără seamăn! Iară sir Launcelot a fost zicînd: Voi, domnilor, să ştiţi că nu mie mi se cade a primi închinarea voastră, ci dumnealui, comisului sir Kay, iară numai pre temeiul acestui legămînt vă dau zile de la mine, şi altminteri nu! Prea mărite — zis-au ei — anevoie şi cu silă am face-o, că pre sir Kay pînă aici l-am hăituit şi de n-ai fi stătut tu înainte, l-am fi răpus de istov, deci nu se cade nouă a ne închina lui! Volnici sînteţi a cumpăni cu mintea întreagă — zis-a sir Launcelot — că voi îmblaţi în acest ceas cu zilele în mînă şi dacă este a vă închina cuiva, apoi numai lui sir Kay vă veţi închina! Prea mărite — au fost ei zicînd — pentru hălăduinţa zilelor noastre îţi vom împlini porunca! Dacă-i aşa — zis-a sir Launcelot — pasă de duceţi-vă duminica ce vine, cînd cad Rusaliile, la curtea craiului Arthur, ca să vă închinaţi crăiesei Guenever. Toţi trei vă veţi închina milostirdiei şi mărinimiei Gueneverei, dîndu-i de veste că sir Kay v-a trimis la picioarele ei, ca pre nişte oameni prinşi, ce ai crăiesei sînteţi. A doua zi, sir Launcelot se sculă în faptul zilei şi-l lăsă pe sir Kay dormind; iară sir Launcelot luă platoşa şi pavăza lui sir Kay şi se înfieră cu ele şi aşa se duse la grajd şi îi luă şi calul, zise rămas bun gazdei şi purcese la drum. Curîndă vreme după aceea, se trezi sir Kay şi tare îi simţi lipsa, apoi oblici că el îi lăsase armura şi calul în schimbul alor sale. Iară acum, pre cinstea mea, mare voie rea va căşuna el la curtea regelui Arthur, căci faţă de dînsul se vor semeţi cavalerii de acolo socotind că eu sînt acela şi amăgiţi din cale-afară vor fi! Iară eu, mulţumită platoşei şi pavezei sale, am credinţa că voi călări în tihnă. Mai apoi, purcese la drum sir Kay, după ce mulţămi gazdei sale."

Cînd lăsai din mînă cartea, auzii o bătaie la uşă şi străinul cu pricina întră în odaie. Îi oferii o pipă şi un scaun, avînd grijă să se simtă ca la el acasă. L-am mai îmbărbătat cu un pahar de whiskey scoţian, fierbinte, i-am mai dat unul şi apoi încă unul — tot sperînd să-i aud povestea. După al patrulea argument de felul ăsta, omul se porni singur să povestească, într-un chip simplu şi firesc:

Sînt american. M-am născut şi am fost crescut la Hartford, în statul Connecticut — ştii, pe malul rîului, la ţară. Aşa că sînt yankeu get-beget, din tălpi şi pînă-n creştet — şi încă unul practic. Ba, şi nesentimental, după cîte mi se pare, care va să zică lipsit de poezie. Aşa e! Tata a fost potcovar, unchiu-meu doctor de cai, iar eu, pentru început, am făcut şi una şi alta. Apoi, m-am dus la o mare fabrică de armament şi mi-am învăţat adevărata meserie. I-am deprins toate chichiţele. Am învăţat să fabric de toate: puşti, revolvere, tunuri, cazane, maşini şi tot felul de maşinării care scutesc omul de oboseală. Ba, mai puteam probălui tot ce-ţi pofteşte inima — orice lucru din lume, de te miri ce. Şi dacă nimeni nu se pricepea cum să fabrice mai iute un lucru, eu eram gata să născocesc o cale nouă şi asta cît ai clipi. Aşa am ajuns contramaistru-şef, avînd vreo două mii de oameni sub conducerea mea.

Înţelegeţi, de ce un om ca mine trebuia să fie bătăios nevoie mare şi să aibă de furcă, ba cu unii, ba cu alţii. Cînd ai două mii de oameni colţoşi sub conducerea ta, distracţii de-astea găseşti berechet. Eu, unul, ştiu că găseam. În cele din urmă, însă, mi-am găsit naşul şi mi-am încasat porţia. A fost o neînţelegere pe care un individ, cu numele de Hercule, a tranşat-o cu ranga. M-a întins lat, cu o lovitură în căpăţînă, de mi-au trosnit toate oasele şi încheieturile ţestei; parcă s-au făcut talmeş-balmeş şi nu-şi mai găsea nici una locuşorul. Apoi, totul s-a cufundat în beznă, n-am mai simţit nimic şi n-am mai ştiut ce-i cu mine — cel puţin, o bucată de vreme. Cînd mi-am venit în fire, şedeam întins pe iarbă, sub un stejar, şi în faţa ochilor se întindea o privelişte largă şi frumoasă, de ţară, pe care o admiram de unul singur. Adică singur de tot nu eram, căci se mai afla pe-acolo un individ călare, care se zgîia la mine de pe spinarea calului, unul care parcă atunci ieşise dintr-o carte cu poze. Purta din tălpi şi pînă-n creş-

tet o armură de fier, din acelea de pe vremuri; pe cap, avea un coif ca un butoiaș, cu o deschizătură în dreptul ochilor; și mai avea o pavăză, o spadă și o suliță grozavă. Calul purta și el armură și un corn de oțel care-i apăra fruntea și mai avea un valtrap strașnic de mătase roșie și verde, cu țarțamuri, care-l acoperea de sus pînă jos, aproape de pămînt, ca un baldachin.

— Luminate cavalere, nu ți-i pohta a ?... îmi zise omul acela.

— Pohtă — poftă, de ce ?

— A ne încrucișa spadele pentru țară, pentru o jupîniță au pentru...

— Ce tot îndrugi acolo ? l-am repezit eu. Ia șterge-o înapoi la circul tău, ori chem sergentul !

Ei, și ce credeți că-i trece prin minte individului ? Se dă îndărăt vreo trei sute de pași și apoi odată-l văd că-și face vînt înspre mine, de-i sfîrîiau calului copitele. Se năpustește cu butoiașul aplecat pînă la grumazul calului, țintind drept înainte, cu sulița aia lungă pînă la cer. Văzînd că ia lucrurile în serios, pînă să mă ajungă el, eu mă și cățărai în copac.

Omul susținea, nici mai mult și nici mai puțin, că sînt proprietatea lui, captivul suliței sale. Argumentul lui cîntărea cam greu — și pe deasupra avea o tonă de avantaje — făcîndu-mă să chibzuiesc că-i mai sănătos să-i bat în strună. Așadar, am căzut la învoială ca să merg pe lîngă el, iar el să nu se atingă de mine. M-am dat jos din copac și am pornit-o, mergînd alături de calul său. Pot spune că a fost o plimbare plăcută. Treceam prin dumbrăvi și peste pîraie pe care nu-mi aminteam să le fi văzut vreodată — ceea ce mă încurca și mă punea pe gînduri. Și totuși n-am dat de nici un circ și nici de mama circului. Așa că am renunțat la gîndul că ar fi un om de la circ și mi-am zis că scăpase de la balamuc. Dar nici de balamuc n-am dat. Nu mai știam ce să cred, zău așa ! L-am întrebat dacă mai e mult pînă la Hartford și omul mi-a răspuns că n-a auzit niciodată de o asemenea localitate. Mi-am zis că minte, dar am lăsat să treacă de la mine. Peste un

ceas, am zărit în depărtare un oraş moţăind într-o vale, lîngă un rîu şerpuitor, iar dincolo, pe un deal, o mare fortăreaţă cenuşie, cu turnuri şi turnuleţe. Pîn-aci nu mai văzusem d-alde astea decît prin poze.

— Bridgeport, nu-i aşa ? l-am întrebat, arătînd cu degetul.

— Camelot, îmi răspunse el.

Străinul meu dădea semne că-l fură somnul. Se surprinse clipocind şi zîmbi — cu zîmbetul lui duios şi vetust — zicînd :

— Văd că nu mai pot continua povestirea, dar hai cu mine. Am scris-o toată şi, dacă-ţi place, poţi s-o citeşti în voie.

În odaia sa, el adăugă :

— Mai întîi, am scris nişte însemnări zilnice, apoi cu timpul, după ani de zile, am luat însemnările şi am alcătuit din ele o carte. Vai, cît amar de vreme trecut-a de atunci !

Mi-a întins manuscrisul şi mi-a arătat locul de unde să încep lectura.

— Începe de aici, mi-a zis. Ce e mai înainte, ţi-am şi povestit.

Îl toropise somnul. În timp ce mă îndreptam spre uşă, l-am auzit bolborosind în clipoceala lui :

— Îţi urez cale bună, luminate cavaler !

M-am aşezat la gura sobei şi am cercetat comoara. Prima parte — cea mai voluminoasă — era scrisă pe pergament şi gălbejită de vreme. Am cercetat o filă, mai stăruitor, şi am văzut că era un palimpsest. [1] Sub scrisul vechi şi tulbure al istoricului yankeu se întrezăreau urmele unui scris şi mai vechi, şi mai nelămurit — cuvinte şi fraze latineşti, fără îndoială frînturi din străvechi legende călugăreşti. Am răsfoit pînă la locul indicat de străin şi am început să citesc cele ce urmează :

[1] Manuscris vechi pe pergament, al cărui text iniţial a fost răzăluit şi înlocuit cu altul, din economie (n. r.).

Capitolul I

CAMELOT

„Camelot, Camelot! îmi zisei în sinea mea. Parcă n-am mai auzit de numele ăsta. Pesemne că aşa-i spune ospiciului."

Într-adevăr, dădusem peste o priveliştе văratică, deosebit de gingaşă şi tihnită, fermecătoare ca un vis şi stingheră ca o zi de duminică. Aerul te îmbăta cu miresmele florilor, cu bîzîitul gîzelor şi ciripitul păsărelelor. Nu se vedea ţipenie de om. Şi nici urmă de căruţe. Nicăieri, nici un semn de viaţă, nici o mişcare. Drumul părea o potecă şerpuitoare, cu urme de copite, şi ici-colo zăreai cîte-o dîră de roţi prin iarbă — roţi cu şine late cît palma.

Deodată, se ivi un boţ de fată — să tot fi avut vreo zece ani — subţirică şi frumuşică tare, cu o cascadă de păr auriu, ce i se revărsa pe umeri. Pe cap purta o cunună de maci roşii ca focul, o găteală cum nu se poate mai ademenitoare. Mergea agale, cu inimă uşoară. Chipul nevinovat îi oglindea seninătatea sufletului. Omul de la circ n-o luă în seamă; parcă nici n-o văzuse. Iar ea — ea nu se sperie de loc de travestiul lui fantastic, de parcă ar fi fost obişnuită să vadă de-alde ăştia în fiece zi. Trecea pe lîngă

noi așa de nepăsătoare, ca și cum ar fi trecut pe lîngă o pereche de boi. Numai cînd, din întîmplare, mă băgă în seamă, numai atunci se petrecu ceva mai deosebit. Fata își ridică brațele spre cer și rămase încremenită. Rămase așa cu gura căscată și cu ochii holbați, părînd nedumerirea în persoană. Ce mai, era trăsnită de uimire și de frică! Și așa rămase, ca vrăjită și scoasă din minți, privindu-ne pînă ce cotirăm pe după colțul unei păduri și ne pierdu din ochi. Că ea fusese uluită privindu-mă pe mine, în loc s-o mire însoțitorul meu — iată ceva peste puterile înțelegerii mele, o întîmplare căreia nu-i puteam da de rost. Mă zgîndărea faptul că fata părea a mă socoti pe mine bun de arătat la panoramă, trecînd cu vederea că ea era mult mai indicată decît mine. Ce să spun, pentru o ființă atît de fragedă, se arăta de o mărinimie uimitoare și mi-a dat mult de gîndit. Am mers mai departe, plutind ca prin vis.

Cînd ne apropiarăm de oraș, se iviră unele semne de viață. Din cînd în cînd, treceam prin fața vreunui bordei prăpădit, acoperit cu stuf, avînd în preajmă mici ogoare și petece de grădină, cultivate ca vai de lume.

Ni se arătară și oameni, bărbați vînjoși, cu plete lățoase și neteșălate, ce le atîrnau peste ochi și-i făceau să semene cu dobitoacele. Și ei, și femeile lor, purtau mai toți cămăși din pînză groasă de in, ce le treceau peste genunchi, iar în picioare aveau un fel de opinci grosolane. Mulți aveau cîte o zgardă de fier. Băieții și fetițele umblau goi puște — dar nimeni nu părea să se mire. Cu toții se zgîiau la mine, îndrugau cîte ceva, dădeau fuga în colibe și-și chemau tot neamul ca să caște gura ca la urs. Dar nici unul nu-l băga în seamă pe însoțitorul meu, decît doar ca să-l salute cu plecăciune, necăpătînd nici un răspuns pentru osteneală.

In oraș se aflau cîteva case de piatră mai arătoase, dar fără ferestre, prefirate prin sălbăticia de bordeie

acoperite cu stuf. Străzile erau niște biete ulicioare, întortocheate și nepietruite. Haite de cîini și puzderie de copii goi se jucau la soare, dînd locului viață și larmă. Porcii scurmau pămîntul, grohăiau și se fîțîiau de colo pînă colo, grozav de mulțumiți, iar o scroafă se bălăcea într-o băltoacă puturoasă, drept în mijlocul căii principale, și își alăpta urmașii. Deodată, răsunară sunetele îndepărtate ale unei fanfare militare, apoi sunetele se apropiară din ce în ce. De după o colitură se ivi o cavalcadă falnică, șerpuind în soare și luîndu-mi ochii cu coifurile-i strălucitoare, cu panașe și zale scînteietoare, cu flamuri fluturînde, cu tunicile acelea scurte, făcute din brocarturi scumpe, cu valtrapurile bogate ale cailor, și cu suliițe aurite la vîrf — făcîndu-și vitejește drum prin noroaie, printre porci și printre țînci goi și cîinii care se zbenguiau prin fața colibelor pricăjite. Ne luarăm și noi după acest alai, apucînd pe o ulicioară întortocheată, apoi pe alta, urcînd și iar urcînd pînă ce ajunserăm, în cele din urmă, pe creasta dealului, bătută de vînturi, unde se înălța castelul cel uriaș. Îndată se auzi un schimb de chemări din trîmbițe, iar după aceea călăreții parlamentară cu ostașii, care străjuiau pe ziduri, îmbrăcați în zale și cu coifuri, învîrtindu-se de colo pînă colo, cu halebarda la umăr, sub fîlfîitul flamurilor, care aveau pe ele chipul unui balaur fioros. Apoi, porțile cele mari se dădură în lături, podișca mișcătoare se lăsă în jos și căpetenia cavalcadei intră în cetate, pe sub arcadele încruntate. Pășind în urma lor, curînd ne aflarăm și noi într-o curte mare și pietruită, cu turnuri și turnulețe ce se înălțau în văzduhul azuriu pe toate patru laturile. Împrejurul nostru, toți descălecau și începeau să-și facă temenele, iscîndu-se multă tevatură și alergătură încoace și încolo și o veselă vînzoleală de culori ce se mișcau și se amestecau, toate acestea alcătuind o larmă, o învălmășeală și o zăpăceală din cele mai plăcute.

Cum îmi veni la îndemînă, mă dădui mai la o parte şi bătui pe umăr un moşneag care îmi părea un om de rînd, întrebîndu-l cu plan şi în mare taină :

— Amice ! Fii bun şi spune-mi : eşti de la ospiciu ori ai venit pe aici doar în vizită ? Poate vrei să vezi pe cineva ?

Mă privi prosteşte şi zise :

— Maică Precistă, mărite cavaler, înspre nefirească socotinţă pare-mi-se a-ţi căta vorbele...

— Lasă, i-am spus. Văd bine că eşti un pacient de pe aici.

Mă depărtai de dînsul, chibzuind şi căutînd să dau peste un om în toate minţile, care să mă lumineze. Peste cîteva clipe, crezui că am dat peste un astfel de om, aşa că-l trăsei mai la o parte şi-i şoptii la ureche :

— Oare nu l-aş putea vedea o clipă pe gardianul-şef, doar o clipă ?

— Rogu-vă, nu mă smintiţi !

— Cum ? De ce să te smintesc ?

— Nu mă stingheriţi de la treabă, dacă vă sînt mai pe plac vorbele acestea. Apoi îi dădu înainte, spunîndu-mi că este ajutor de bucătar şi n-are vreme de flecărit, deşi altă dată i-ar face mare plăcere, ba chiar l-ar unge la inimă dacă ar afla de unde mi-am făcut rost de asemenea straie. Plecînd, el îmi arătă cu degetul un flăcău, spunîndu-mi că acesta n-are nici o treabă şi este tocmai nimerit pentru ce căutam eu. Fără îndoială că şi flăcăul se uita după mine. Era un băiat subţiratic şi zvelt, îmbrăcat într-un tricou de culoarea racului, ce-l făcea să semene cu un morcov îngemănat. Restul veşmintelor îi erau din mătase albastră, cu dantele gingaşe şi tot felul de zorzoane. Avea plete lungi şi bălaie şi purta pe cap o tichie de atlaz roz-alb, cu pană, trasă strengăreşte pe-o ureche. După privirile ce le arunca părea

băiat de viață, iar după înfățișare tare mulțumit de sine. Era drăgălaș să-l pui în ramă, nu alta. Băiatul se apropie, mă cercetă din cap pînă în picioare, cu o curiozitate plină de zîmbete și neobrăzare. Îmi spuse că mă căuta cu dinadinsul și mă încunoștință că este paj.

— Las-o încolo — îi zisei — ce-i aia paj? Ai grija pajiștilor, ca să tai frunze la cîini?

Cuvintele erau cam tari, recunosc, dar intrase strechea în mine. Totuși, cuvintele mele nu-l atinseră cîtuși de puțin. Parcă nici nu-i trecea prin cap că-l jignisem. În timp ce ne plimbam, vorbea și rîdea fericit și nepăsător, așa cum sînt îndeobște băieții andrii, și numaidecît ne împrietenirăm la toartă. Îmi punea tot soiul de întrebări despre mine și despre straiele mele, dar nici n-aștepta să-i răspund, pălăvrăgind mai departe, de parcă ar fi uitat că-mi pusese întrebarea. Toate astea pînă ce, în treacăt, îmi spuse că s-a născut la începutul anului 513.

La auzul acestor vorbe mă trecură niște fiori de gheață, chiar prin șira spinării. Mă oprii și-i zisei, cu un glas cam stins:

— Mi se pare că nu am auzit prea bine. Mai spune-mi o dată — și mai rar: ce an zici că era?

— 513!

— 513? Pari mai tînăr! Zău, dragul meu, ține seama că ai a face cu un biet străin, fără prieteni pe aici. Fii sincer și nu-ți bate joc de mine. Ia spune-mi: ești în toate mințile?

Mă asigură că este.

— Da' oamenii de aici sînt și ei în toate mințile?

Îmi zise că da.

— Va să zică nu sîntem la ospiciu? Vreau să spun, acolo unde sînt aduși nebunii pentru a fi lecuiți?

Îmi zise că nu.

— Ei, comèdie, atunci să știi că ori eu sînt smintit, ori mi s-a întîmplat ceva la fel de groaznic ca și sminteala. Ia spune-mi acum, pe față și cinstit, unde mă aflu?

— *La curtea regelui Arthur.*

Aşteptai o clipă, lăsînd ca ideea asta să mă pătrundă şi să mă zgîlţîie bine, apoi îi zisei :

— Şi, mă rog, după cîte ştii tu, în ce an ne aflăm acuma ?

— In anul 528, ziua de 19 iunie.

Imi simţii inima zdrobită de jale şi abia îi putui şopti :

— Gata. S-a zis ! N-o să-mi mai revăd niciodată prietenii — niciodată. Trebuie să treacă mai bine de o mie trei sute de ani pînă să se nască.

Fără să ştiu anume pentru ce, îi dădui totuşi crezare. Simţeam ceva în mine care era pornit să-i dea crezare — poate conştiinţa mea, dacă se putea vorbi de aşa ceva. In schimb, raţiunea mea refuza să creadă cele ce îmi spunea flăcăuaşul. Intr-adevăr, raţiunea pe dată începu să mi se răzvrătească şi să protesteze. Era şi firesc. Şi eu nu mai ştiam cum s-o potolesc. Imi dădui seama că mărturiile celorlalţi oameni de acolo nu-mi vor sluji la nimic, căci raţiunea era gata să-mi spună că ei sînt smintiţi şi le-ar fi respins mărturiile, lăsîndu-mă mai departe în dubiu. Dar deodată, ca prin farmec, găsii cheia. Ştiam că singura eclipsă totală de soare, din prima jumătate a veacului al VI-lea, se produsese la 21 iunie 528, *anno domini,* stil vechi şi începuse la ora 12 şi 3 minute, ziua. Ştiam, de asemenea, că nu se prevăzuse nici o eclipsă totală de soare în anul care, pentru mine, era cel adevărat—adică anul 1879. Deci, dacă reuşeam să-mi stăpînesc neliniştea şi curiozitatea, ferindu-le să-i vină de hac bietei mele inimi — şi asta numai timp de patruzeci şi opt de ore, de-aici înainte — aveam putinţa de a mă încredinţa dacă flăcăuaşul spunea sau nu adevărul.

De aceea, fiind un om practic din Connecticut, mi-am alungat din minte toată îndoiala, aşteptînd ziua şi ceasul sorocit, iar pînă atunci mi-am zis că-i mai bine să mă ocup de împrejurările în care mă aflam. Asta — ca să trag toate foloasele de pe urma lor, şi încă în modul cel mai rentabil. Fiecare lucru la rîndul lui : asta mi-i deviza. Trebuie să-ţi joci cartea pînă-n pînzele albe, chiar dacă ai în mînă

doar perechi şi-un valet. De aceea, am luat imediat două hotărîri, zicîndu-mi: dacă mă aflu tot în secolul al XIX-lea şi sînt printre nebuni, neputînd scăpa de ei, atunci trebuie să fac aşa ca să învîrt pe degete întreg ospiciul şi să ştiu tot ce se petrece aici; dacă, dimpotrivă, mă aflu într-adevăr în secolul al VI-lea, cu atît mai bine: nici că se poate o ocazie mai avantajoasă pentru mine. Straşnic prilej de combinaţii şi învîrteli, în cazul ăsta. Ei, da, în cazul ăsta, mă făceam forte ca în trei luni să pun stăpînire pe întreaga ţară, căci, pe bună dreptate — îmi ziceam eu — eram omul cel mai cult din regat, cu un avans de mai bine de o mie trei sute de ani asupra celorlalţi. Aşa mi-am zis, că doar eu nu sînt un fîrţîngău care-şi pierde vremea, mai ales după ce am luat o hotărîre şi am găsit o treabă de pus la cale. Astfel că i-am spus pajului:

— Ascultă, dragul meu Clarence — te pomeneşti că aşa te cheamă! — te-aş ruga să mă pui niţeluş la curent cu cele ce se petrec pe aici. Dacă nu te superi, cum se numeşte arătarea care m-a adus pe mine aici?

— Vorbeşti de stăpînul meu şi al domniei tale? Iaste viteazul cavaler şi marele lord sir Kay, comisul, frate de lapte cu prea înălţatul nostru crai.

— Foarte bine! Dă-i înainte şi spune-mi tot.

Mi-a înşirat o poveste lungă, dar partea care prezenta un interes imediat pentru mine era următoarea: băiatul susţinea că eu sînt prizonierul lui sir Kay şi că, la vremea cuvenită, potrivit datinei, voi fi azvîrlit într-o temniţă înspăimîntătoare şi ţinut acolo la tain de pîine şi apă, pînă ce mă vor răscumpăra prietenii — dacă nu cumva voi putrezi mai înainte. Am priceput că cea de a doua ipoteză avea şanse mai serioase, dar nu mi-am pierdut vremea cu socoteli de astea, ştiind că orice clipă este foarte preţioasă. Pajul îmi mai spuse că la ceasul acela cina era tocmai pe sfîrşite, în sala cea mare, şi că îndată ce vor începe conversaţiile şi zaiafetul, sir Kay va da poruncă să fiu adus acolo ca să mă arate regelui şi iluştrilor săi cavaleri, care cu toţii şed în

jurul Mesei Rotunde. Sir Kay se va făli cu isprava de a fi pus mîna pe mine şi va umfla puţintel lucrurile. Ar însemna însă că n-am cei şapte ani de-acasă dacă l-aş corecta cumva; ba mi-aş primejdui şi mai mult capul. După ce se va isprăvi cu această prezentare a mea, zdup! — în temniţă. Clarence mă asigură că va găsi totuşi mijlocul să mă viziteze din cînd în cînd, ca să mă îmbărbăteze, şi mă va ajuta să dau de veste prietenilor.

Asta-i bună! Să dau de veste prietenilor! Îi mulţumii în sec, că — de! — n-aveam încotro. În clipa aceea, se ivi un lacheu care mă anunţă că sînt chemat şi Clarence mă conduse înăuntru, trăgîndu-mă mai la o parte şi aşezîndu-se lîngă mine.

Ce să vă spun! Era un spectacol tare curios şi interesant. Mă pomenisem într-o sală uriaşă şi destul de goală — da, goală şi plină de contraste izbitoare. Te uimea cît de înaltă era! Atît de înaltă, încît flamurile atîrnate de grinzile şi bîrnele arcuite parcă pluteau în lumina asfinţitului. La cele două capete ale sălii, sus de tot, se zărea cîte o galerie cu balustradă de piatră, într-una şezînd muzicanţii, într-alta nişte femei înveşmîntate în culori pestriţe, care te lăsau cu gura căscată. Pardoseala era din lespezi mari de piatră, alcătuind pătrate albe şi negre. Vremea o tocise de atîta umblet şi avea nevoie de reparaţii. Cît despre podoabe, zău dacă găseai ceva ca lumea, deşi pe pereţi atîrnau cîteva tapiserii uriaşe, socotite probabil opere de artă. Înfăţişau scene din bătălii şi caii semănau grozav cu cei pe care copiii îi plăsmuiesc din hîrtie sau îi plămădesc din turtă dulce. Oamenii din tapiserii purtau nişte platoşe solzoase, iar solzii erau închipuiţi prin nişte găurele, aşa încît păreau aidoma unor pesmeciori muiaţi în punch. Se mai afla acolo un cămin destul de încăpător ca să poţi face un bivuac într-însul, iar părţile laterale şi creştetul căminului, întocmite din piatră înflorată, aveau înfăţişarea unor porţi de catedrală. Oşteni de strajă, cu platoşe şi coifuri, neavînd altă armă decît halebarda, stăteau de-a lungul

pereților, încremeniți ca niște statui, și chiar așă arătau.

In mijlocul acestei pieți publice, cu arcade și bolți, se lăfăia o masă de stejar, căreia i se zicea Masa Rotundă. Era cuprinzătoare cît arena unui circ și în jurul ei ședeau puzderie de oameni, îmbrăcați în culori atît de pestrițe și bătătoare la ochi, încît te apuca durerea de cap, numai cît te uitai la ei. Își păstrau pe cap pălăriile împănoșate și numai cînd vreunul dintre dînșii voia să se adreseze direct regelui își ridica nițeluș pălăria, exact în clipa în care începea să vorbească.

Indeletnicirea de căpetenie le era băutura. Beau din niște coarne de bou, iar cîte unii mai morfoleau bucăți de pîine sau rodeau oasele ciozvîrtelor. Cîini erau berechet, în medie cîte doi de fiecare cap de om, și potăile stăteau la pîndă pînă li se arunca cîte un os pe care vreun comesean îl isprăvise de ros. Să fi văzut cum se repezeau dulăii în iureș după os! Veneau valvîrtej, în brigăzi și divizii, încăierîndu-se în lege și umplînd tot locul cu învălmășeala lor tumultuoasă. Vedeai numai capete care se înfigeau asupra prăzii, trupuri învîrtejite și cozi fluturînde. Furtuna de lătrături și schelălăituri acoperea un răstimp toate conversațiile convivilor, ceea ce nu era nici o pagubă, căci bătăliile javrelor se dovedeau mult mai interesante. Uneori, bărbații se ridicau în picioare ca să privească mai bine și puneau rămășaguri, iar femeile și muzicanții se aplecau peste balustradă în același scop. Din cînd în cînd, fremătau cu toții de desfătare. In cele din urmă, dulăul învingător se tolănea tihnit, cu prada între labe, mîrîia și rodea osul, mînjind cu grăsime pardoseala, așa cum făceau în alte părți încă vreo cincizeci de dulăi. Iar restul curtenilor se întorceau la îndeletnicirile și desfătările de mai înainte.

Indeobște, după vorbă și port, oamenii aceștia păreau grațioși și curtenitori și lesne puteai observa atenția și seriozitatea cu care ascultau ei ori de cîte ori li se povestea ceva, indiferent ce — firește, în pauzele dintre bătăliile dulăilor. La fel de văzut era

că ei alcătuiau o liotă de oameni copilăroşi şi nevinovaţi, trîntind cele mai sfruntate minciuni. Şi asta cu cea mai blajină şi mai cuceritoare naivitate, fiind bucuroşi şi gata oricînd să asculte — la rîndul lor — minciunile altora, ba chiar să le şi creadă. Nu-ţi venea uşor să ţi-i închipui amestecaţi în fapte crude şi înfricoşătoare şi, totuşi, ei îndrugau la poveşti în care pomeneau ca nimica de vărsări de sînge şi de cazne — şi asta cu o desfătare atît de sinceră, încît mă făceau şi pe mine să uit de a mă mai înfiora.

Am văzut că nu eram singurul prizonier de-acolo. Să fi fost încă vreo douăzeci, dacă nu mai mult. Nenorociţii! Cei mai mulţi dintre dînşii fuseseră aşa de schilodiţi, ciumpăviţi şi stîlciţi, că te lua groaza văzîndu-le pe păr, pe faţă şi pe veşminte, sîngele închegat în zgănci şi zgrunţuri negre. De bună seamă că mai erau cotropiţi de grele dureri şi sufereau din pricina istovirii, a foamei şi setei. Şi nimeni nu se îndurase măcar să le spele rănile şi nu îi miluise cu vreun balsam alinător. Totuşi, nu-i auzeai de loc gemînd sau văicărindu-se şi nu-i vedeai dînd semne de nelinişte sau cîrtind cît de cît. Fără să vreau, mă năpădi gîndul: „Nemernicii! Cînd le-a venit la îndemînă, s-au purtat şi ei la fel cu alţii! Acum, le-a venit rîndul şi nu se aşteaptă la un tratament mai bun, aşa că resemnarea lor filozofică nu este dovada vreunei pregătiri sufleteşti, a vreunei tării intelectuale, a vreunui raţionament, ci doar o simplă rezistenţă animalică. Sînt ca nişte piei-roşii albe!"

Capitolul III

CAVALERII MESEI ROTUNDE

Sporovăiala de la Masa Rotundă consta mai mult din monologuri — un soi de dări de seamă asupra aventurilor în care fuseseră capturaţi prizonierii, iar prietenii şi susţinătorii acestora, ucişi şi jefuiţi de cai

şi armuri. Indeobşte — pe cît mi-am putut da eu seama — aventurile acelea, pline de omoruri, nu erau expediţii întreprinse pentru a răzbuna jigniri, nici pentru a pune capăt unor vechi certuri sau unor neînţelegeri iscate din senin. Nu! De obicei erau nişte simple dueluri între străini — dueluri între oameni care nici măcar nu fuseseră prezentaţi unul altuia şi între care nu exista nici o pricină de jignire. Este drept că de multe ori îmi fusese şi mie dat să văd cum doi băieţi, care nu se cunoşteau şi se întîlneau doar din întîmplare, se ameninţau într-un glas: „Las'că-ţi arăt eu ţie! Am să te zvînt în bătăi!" şi treceau pe loc la fapte. Pînă atunci însă, îmi închipuisem că astea se întîmplă doar între copii, fiind tocmai semnul şi dovada copilăriei. Dar iată că acolo dădusem peste cogeamite găligani — oameni în toată firea — care se ţineau de asemenea isprăvi şi se făleau cu ele, chiar cînd îmbătrîneau. Totuşi, era ceva foarte simpatic în fiinţele acelea cu suflet simplu, ceva atrăgător şi plăcut; mi se părea că nu găseşti în grădiniţa aceea de copii, ca să zic aşa, nici atîtica creier cît îi nevoie pentru momeala de la undiţă. După cîtva timp, însă, nici nu te mai sinchiseai, căci îţi dădeai seama că într-o astfel de societate nici nu-i nevoie de creier şi dacă oamenii ar fi avut creier — asta le-ar fi încurcat, stînjenit şi chiar stricat simetria vieţii lor şi poate le-ar fi făcut imposibilă existenţa.

Mai de pe fiecare chip desprindeai o nobilă bărbăţie. Pe unele vedeai chiar o anumită distincţie şi blîndeţe, care înlăturau clevetirile răutăcioase şi le făceau să amuţească. În ţinuta cavalerului căruia îi ziceau sir Galahad, stăruiau o bunătate şi o puritate nespus de nobile, de asemenea şi în înfăţişarea regelui, iar măreţie şi prestanţă găseai în statura uriaşă şi în portul trufaş al lui sir Launcelot al Lacului.

Tocmai în clipa aceea se petrecu un incident, aţintind toate privirile asupra acestui sir Launcelot. La semnul făcut de un fel de maestru de ceremonii, şase sau opt dintre prizonieri se ridicară, veniră în

grup şi îngenunchează pe dalliile de piatră şi ridicîndu-şi braţele înspre galeria unde se aflau doamnele, se rugară a li se îngădui să vorbească reginei. Doamna, care şedea la locul cel mai de vază, în buchetul acela de femei înghesuite ca la o expoziţie de flori şi cusături ţărăneşti, încuviinţă din cap. Atunci purtătorul de cuvînt al prizonierilor declară că el şi cu semenii lui sînt în mîinile ei, întru iertare, răscumpărare, captivitate sau moarte, şi că aşa cum va hotărî dînsa, după bunu-i plac, aşa va fi. Ii mai spuse că ei o făceau la porunca lui sir Kay, comisul, ai cărui prizonieri erau, întrucît el îi învinsese pe cîmpul de luptă într-o bătălie crîncenă şi asta singur, numai prin tăria şi vitejia lui.

Mirarea şi uimirea se aşternură pe feţele tuturor celor din sală. Zîmbetul plin de recunoştinţă al reginei pieri la auzul numelui lui sir Kay. Regina părea tare dezamăgită. Pajul îmi şopti la ureche, pe un ton şi cu cuvinte de curată batjocură :

— Aolio ! tocmai sir Kay ! O, cît iaste fără de cale şi fără de cuviinţă ! Să fiu albie de porci, dacă iaste cu putinţă una ca asta ! Două mii de ani, se va căzni încă necurata scornire a oamenilor ca să-l mai blagoslovească pe comis cu o asemenea basnă !

Toate privirile îl iscodiră aprig pe sir Kay, dar el fu la înălţime. Se ridică şi îşi jucă ca un maestru cartea — şi luă toate levatele. Spuse că va povesti întocmai cele petrecute, fără să pună nimic de la el.

— Iară de veţi chibzui că se cade cuiva cinstire şi slavă pentru isprăvile acestea — zise el — atunci cinstire şi slavă veţi hărăzi aceluia carele iaste cel mai vîrtucios, viteazul ale cărui mîini au purtat paveăza şi au tăiat cu paloşul pre neprietenii creştinătăţii, iară acesta nu-i altul decît însuşi cavalerul care şade colo ! Şi, spunînd acestea, îl arătă pe sir Launcelot. Zău, i-a lucrat în foi de viţă şi bine le-a făcut !

Apoi, sir Kay îşi urmă povestirea şi le spuse cum sir Launcelot, în căutare de aventuri — cu puţină vreme înainte — ucisese dintr-o singură lovitură de spadă şapte uriaşi şi dezrobise o sută patruzeci şi

două de fecioare. Dar sir Launcelot nu s-a mulțumit cu atîta și, căutînd alte aventuri, a dat peste dînsul (sir Kay), care se lupta deznădăjduit cu nouă cavaleri străini și pe loc el a luat pe seama sa lupta și i-a înfrînt pe toți cei nouă. Și le mai povesti cum, în noaptea aceea, sir Launcelot se trezi, fără să facă vreun zgomot, și își puse platoșa lui sir Kay, luîndu-i și calul și o porni în țări îndepărtate, unde învinse șaisprezece cavaleri într-o crîncenă bătălie și pe alți treizeci și patru într-alta. Și pe toți aceștia, ca și pe primii nouă, îi puse să jure că vor veni călări, de duminica Rusaliilor, la curtea regelui Arthur și se vor preda în mîinile reginei Guenever, drept prizonieri ai comisului sir Kay, pradă a vitejiei sale cavalerești. Șase din ei se și aflau acolo, iar restul aveau să sosească de îndată ce li se vor tămădui rănile mai grave.

Ce să spun — era înduioșător s-o vezi pe regină roșind și zîmbind, părînd totodată stînjenită și fericită și aruncîndu-i pe furiș lui sir Launcelot niște ocheade, pentru care în Arkansas pun capul că hăndrălăul ar fi primit niște gloanțe în ceafă.

Toată lumea lăuda vitejia și mărinimia lui sir Launcelot. Numai eu eram buimac cu totul, aflînd cum un singur om fusese în stare să bată și să captureze atîtea batalioane de luptători antrenați.

I-am spus-o și lui Clarence, dar flușturaticul ăla, care n-avea nimic sfînt într-însul, îmi zise doar atîta:

— Dacă sir Kay ar fi avut răgaz să mai dea de dușcă un burduf de vin acru, ar fi încărcat și mai dihai socoteala.

M-am uitat la paj plin de mîhnire, văzînd cum i se așterne pe față norul unei adînci deznădăjduiri. Cătînd încotro și-a ațintit el privirea, zării un moșneag tare bătrîn, cu barbă albă, purtînd o mantie neagră, ce i se revărsa în falduri. Bătrînul se ridicase și acum stătea în fața mesei, clătinîndu-se pe picioarele-i șubrede, legănîndu-și încet capul străvechi și măsurînd pe comeseni cu ochii săi apoși și rătăciți. Suferința întipărită pe chipul pajului se putea desluși și pe fețele tuturor mesenilor, căci cu toții luară în-

fățișarea unor făpturi necuvîntătoare, care știu că trebuie să îndure totul, fără a scoate măcar un gemet.

— Maică Precistă, iarăși va să dăm ascultare — suspină băiatul — aceleiași basne din babalîc, ce pogoară urîtul preste suflet. De mii de mii de ori, îndrugat-a dumnealui — pîclișitul — aceleași cuvinte și cîtă vreme fi-va trăitor le va mai îndruga, de verice dată își va umple burduhoiul și va porni umbletul fără sfîrșit al scornelilor. Dar-ar bunul dumnezeu să mor decît să mai apuc o zi ca aceasta!

— Cine e?

— Merlin,[1] cel preste samă de mincinos și neîntrecut în vrăjitorii. Ieși-i-ar veleatul odată, plată pentru urîtul ce ni-l prefiră în suflet cu această singură poveste, poftorită și răspoftorită! Dară lumea se spăimîntă de dînsul, că are, la vrere și poruncă, furtunile și fulgerile și pre toți diavolii, care vor fi fiind în iad, iară dacă nu ar fi așa, apoi de multă vreme i s-ar fi scos măruntaiele ca să se ajungă pînă la povestirea aceasta și s-o dea de pămînt, făcînd-o praf și pulbere! Mereu a fost zicînd basna aceasta, precum ca despre altul ar face vorbire, prefăcîndu-se a fi prea sfiicios spre a-și aduce proslăvire singur — trăzni-l-ar toate afuriseniile și apuca-l-ar toate nevoile! Prietene, fii bun și trezește-mă cînd va suna stingerea!

Băiatul își puse capul pe umărul meu, făcîndu-se că doarme. Hodorogul își începu povestea, iar peste cîteva clipe flăcăul adormi cu adevărat. La fel pățiră potăile și curtenii, lacheii și puzderia de oșteni. Glasu-i hîrîitor hîrîia într-una. De peste tot, se porniră sforăiturile, însoțind pe povestitor, ca un acompaniament înfundat și în surdină al unor instrumente de suflat. Unora le căzură capetele peste brațele încrucișate, iar alții își dădură capul pe spate, rămînînd cu gura căscată și slobozind prin somn, fără de voie, niște melodii fîrnîite. Muștele zbîrnîiau

[1] Merlin, vrăjitorul; personaj legendar pomenit în toate romanele din ciclul Mesei Rotunde (n. r.).

şi pişcau nestingherite. Şobolanii roiau din sute de borte şi foiau prin sală, ca la ei acasă, ba unul şedea cocoţat ca o veveriţă pe capul regelui, ţinînd o bucăţică de brînză în lăbuţe, ronţăind-o şi prefirînd firimiturile pe obrazul măriei sale, cu o naivă şi nerusinată lipsă de respect. Era o scenă tihnită şi odihnitoare pentru ochii obosiţi şi sufletele întristate.

Iată cam cum venea povestea bătrînului:

— Purces-au craiul şi Merlin şi au mers pînă le-a ieşit în cale un schivnic, carele om sfînt şi vraci fără seamăn era. Iară schivnicul, cercetîndu-i rănile, bune leacuri i-au dat, drept care craiul poposit-au acolo trei zile, tămăduindu-şi rănile şi învrednicindu-se a călări şi a îmbla. Şi iară purces-au la drum. Iară pe cînd călăreau, a fost zicînd Arthur, craiul: Nu am paloş! Atîta pagubă — răspuns-a Merlin — află că prin preajmă iaste un paloş carele al măriei-tale va fi, dacă ne iaste puterea! Şi mai călăriră pînă ajunseră la un lac cu apă limpede şi întins tare, iară în dricul lacului zărit-au Arthur un braţ de om, carele învăluit în pînză albă era, iară mîna braţului întindea un paloş minunat! Iacă — grăit-a Merlin — colo e paloşul de care datu-ţi-am de ştire! Intr-acestea, zărit-au amîndoi o jupîniţă mergînd pe luciul lacului. Au ce soi de jupîniţă iaste? întrebat-a craiul Arthur. E zîna lacului — răspuns-a Merlin — iară în adîncul apei zace o stîncă şi înlăuntrul ei iaste un lăcaş, cum nu-i altul pre lume, numai din podoabe şi podoabe. Şi zîna va veni la tine, aciiş, iară tu dulce la cuvînt să fii, ca să-ţi dăruiască paloşul. După aceea, veni şi zîna către Arthur, zi bună dîndu-i, iară el la fel. Domniţă — grăit-a Arthur — ce paloş iaste acela, pe care, colo în lac, un braţ îl întinde deasupra apei? Al meu aş vrea să fie, că paloş eu nu am! Tu, Arthur, mărite craiule — a fost zicînd zîna — află că al meu iaste paloşul, iară de mi-i hărăzi la vreme darul de care am trebuinţă, al tău va fi paloşul! Credinţa mi-e chezaşă — zis-a atunci Arthur — că orice dar îmi vei cere, îndată ţi-l voi aduce! Prea bine — grăit-a zîna — ia luntrea aceea, vîsleşte pînă acolo şi ia-ţi paloşul, dară şi teaca lui să n-o laşi,

iară eu ţi-oi cere darul, cînd va veni sorocul. Descălecat-au atunci craiul Arthur şi Merlin, au legat caii de nişte copaci şi — ţuşt! — au păşit în luntre, iară cînd au ajuns la paloş, craiul Arthur a tras de cel mîner şi l-a luat cu sine. Iară braţul a pierit în adînc, cu mînă cu tot, şi ei au ajuns la mal şi au pornit de-a-ncălarelea înainte. Curînd după aceea, craiul Arthur a zărit o mîndreţe de foişor. Ce iaste cu foişorul acesta? Răspuns-a Merlin: „Iaste al cavalerului cu care te-ai lovit acum în urmă, sir Pellinore, dară el nu-i aici, ci iaste dus ca să se înfrunte cu un alt cavaler de-al tău, acela căruia îi zice Egglame. S-au tăiat cu săbiile, dară la urmă Egglame şi-a întors de către el faţa şi a luat-o la goană, căci altmintrelea aţa la moarte l-ar fi tras, iară celălalt l-a gonit pînă la Carlion, aşa că-l vom întîlni acuma la drumul mare. Voroave foarte pre voia gîndului meu ai grăit — zis-a Arthur — că acuma am paloş şi merg să îl tai, plinind pedeapsa. Mărite doamne — grăit-a Merlin — nu se cade, căci cavalerul iaste prea istovit de luptă şi goană, cît nu-ţi va fi spre slavă să îl înfrunţi, iară pe potriva lui nu-i găsi alt cavaler trăitor pre lume. Intru aceasta, sfatul meu iaste a-l lăsa slobod să treacă, iară curîndă vreme va sta el viteaz cu inimă mare în slujba şi ajutorul tău şi feciorii lui aşijderea, după ce i se va curma firul vieţii. Veni-va ziua aceea şi bucuros vei fi să-i dai pe sora ta, spre a se însoţi cu ea. Răspuns-a Arthur: Cînd îl voi zări, voi face precum m-ai povăţuit. Apoi, craiul Arthur şi-a privit paloşul, veselindu-se de tăiş. Au care dintre ele ţi-a căşunat mai multă bucurie — zis-a Merlin — paloşul ori teaca? Mai bucuros sînt de paloş, răspuns-a Arthur. Gînd fără socotinţă! — a fost zicînd Merlin — căci teaca preţuieşte înzecit cît spada şi, află de la mine, dacă ai teaca aceasta asupră-ţi, nicicînd nu vei sîngera şi nicicînd sabia duşmanilor în tine nu se va încrunta! Intru aceasta, ţine de-a pururi cu tine teaca! Călărit-au mai departe către Carlion, iară în drum l-au întîlnit pe sir Pellinore, dară Merlin a urzit asemenea vrajă încît Pellinore nu l-a văzut de fel pe crai şi a trecut pe lîngă dînsul fără a grăi ceva.

Mă minunez foarte — zis-a craiul Arthur — că sir Pellinore nu s-a învrednicit să-mi grăiască! Sire — răspuns-a Merlin — nici pomeneală să te fi zărit, că altfel n-ai fi scăpat lesne de dînsul. Şi aşa ajuns-au la Carlion, unde cavalerii regelui se veseleau în voie. Iară cînd cinstitele feţe au auzit de vitejiile sale, tare s-au minunat că singur se primejduieşte într-alta şi îşi arătară mulţumirea de a fi supt un asemenea cîrmuitor, care îşi pune viaţa în primejdie ca orice cavaler de rînd.

Capitolul IV

SIR DINADAN CEL HITRU

Mie, unul, mi s-a părut că minciunile acelea gogonate, cu iz arhaic, fuseseră povestite cît se poate de simplu şi de frumos. E drept că auzisem o singură dată povestea lui Merlin — şi asta joacă mare rol. Fără îndoială că le plăcuse şi celorlalţi, cînd fusese nou-nouţă.

Hîtrul de sir Dinadan fu primul care se trezi şi curînd îi sculă şi pe ceilalţi cu o farsă care dovedi destul prost gust. Legă cîteva căni de tinichea de coada unui cîine şi-i dădu drumul, iar cîinele înnebunit de groază, se învîrti prin sală, cu toată haita urlînd după el. Potăile loveau şi trînteau tot ce le ieşea în cale, făcînd un balamuc în toată legea. Se iscă o zarvă şi un tărăboi de-ţi spărgeau urechile şi toţi cei de faţă rîseră pînă le dădură lacrimile, iar unii căzură de pe jilţuri şi se tăvăliră pe jos, nemaiputînd de încîntare. Erau aidoma unor copii. Sir Dinadan se simţea atît de mîndru de această ispravă, încît nu se putea stăpîni de a nu repeta într-una, pînă la nesaţ, cum îi trecuse prin cap ideea aceasta nemuritoare. Şi, aşa cum se întîmplă cu toţi umoriştii de soiul său, el nu-şi conteni rîsul nici după ce lumea cealaltă se potolise de mult. Era atît de înfierbîntat,

încît se hotărî să țină un discurs — firește, un discurs umoristic. Cred că în viața mea n-am auzit atîtea glume vechi și răsuflate, cîrpite laolaltă. Era mai rău decît măscăricii, mai rău decît clovnii de la circ. Mi se părea groaznic de trist să stau acolo, cu o mie trei sute de ani înainte de a mă fi născut, și să ascult iar aceleași biete glume, uscate și mîncate de viermi, care mă scoteau din sărite cînd eram copil, cu o mie trei sute de ani mai tîrziu. Asta mai că m-a convins că-i o adevărată minune să faci o glumă nouă. Toată lumea rîdea de vechiturile acelea — dar așa face întotdeauna lumea, și am remarcat-o cu veacuri mai tîrziu. Bineînțeles că hulitorul — adică pajul — nu rîdea. Nu, el le lua în batjocură, căci nu avea nimic sfînt într-însul. Îmi spuse că majoritatea glumelor lui sir Dinadan erau putrede, iar restul împietrite. Îi răspunsei că „împietrite" merge, fiindcă socoteam și eu că singura metodă potrivită pentru a clasifica vîrstele impunătoare ale cîtorva din glumele acelea era să le orînduiești pe ere geologice. Ideea aceasta nu trezi însă nici un ecou în mintea băiatului, fiindcă geologia nu fusese încă inventată. Totuși, i-am ținut minte remarca și am plănuit să ridic întreaga societate la un nivel de cultură cît mai înalt, dacă voi reuși s-o scot eu însumi la capăt. N-are rost să arunci la gunoi bunătate de marfă, numai fiindcă piața nu-i coaptă pentru ea.

Apoi, sir Kay se ridică și puse în mișcare mașinăriile morii sale de povești, întrebuințîndu-mă drept combustibil. Sosise momentul să fiu serios și am fost la înălțime. Sir Kay povesti cum m-a întîlnit într-o țară îndepărtată, locuită de niște barbari care purtau cu toții aceleași veșminte caraghioase ca și mine — veșminte vrăjite, menite să-l apere pe cel care le purta de orice lovitură dată de vreo mînă omenească. El însă nimicise puterea vrăjii, cu ajutorul unei rugăciuni, îi ucisese pe cei treisprezece cavaleri ai mei, după o bătălie de trei ceasuri, și mă luase prizonier, cruțîndu-mi viața, pentru ca asemenea bîzdîganie să fie expusă spre minunarea și admirația regelui și a curții. Vor-

bind despre mine tot timpul, întrebuința tot felul de expresii, dintre care cele mai palide erau: „acest uriaș uimitor", „acest înfricoșător monstru ce-atinge cerul cu capul" și „acest căpcăun, cu colți și cu gheare, mîncător de oameni". Ei, ce să vezi! Toată lumea înghițea gogoșile astea cu cea mai mare naivitate, nu zîmbea de loc și nimeni nu părea să observe că persoana mea nu se prea potrivea cu rapoartele acelea umflate. Mai spunea sir Kay cum, căutînd să scap de dînsul, am țîșnit dintr-un șanț, drept în vîrful unui copac, înalt de două sute de coți, dar el mă doborîse cu un bolovan cît o vacă, care îmi „fărîmase mai toate oasele" și apoi mă pusese să jur că mă voi înfățișa la curtea regelui Arthur, pentru judecată. În încheiere, mă condamnă la moarte, urmînd să fiu executat în după-amiaza zilei de 21, și-i păsa atît de mult de soarta mea, încît se opri din căscat, înainte de a fi hotărît data.

În momentele acelea, mă găseam într-un hal fără de hal. E drept, nu prea eram stăpîn cu totul pe facultățile mele mintale, ca să pot urmări polemica iscată asupra chipului în care era preferabil să fiu executat, deoarece unii se îndoiau că aș putea fi ucis, din pricina hainelor mele vrăjite. Și, totuși, nu purtam decît un costum ca oricare altul, cumpărat cu cincisprezece dolari la un magazin de haine gata. Eram însă destul de grijuliu ca să nu-mi fi scăpat un anumit amănunt. Mă refer la termenii pe care îi folosea, în cel mai firesc mod, această falnică adunare, alcătuită din înaltele doamne și simandicoșii gentlemeni ai țării și care ar fi făcut să roșească pînă și pe-o piele-roșie din tribul comanșilor.[1] Nedelicatețea ar fi un epitet prea slab, pentru ceea ce vreau să spun eu. Și vă rog să mă credeți că citisem și cu *Tom Jones* și *Roderick Random,* precum și alte cărți de soiul ăsta și știam bine că cele mai de seamă doamne și cei mai de frunte gentlemeni din Anglia

[1] Trib de piei-roșii (n. r.).

nu rămăseseră cu mult mai prejos sau chiar de loc în privința „decenții" vocabularului, precum nici în privința moravurilor și a atitudinii, pe care le trăda o asemenea vorbire chiar pînă acum o sută de ani. Ba, încă pînă în secolul nostru, al XIX-lea, în care — la drept vorbind — s-ar putea spune că și-au făcut apariția primele mostre de adevărate lady și adevărați gentlemeni ce se pot descoperi în istoria engleză sau europeană. Ia închipuiți-vă, cum ar fi dacă Walter Scott, în loc să pună el dialogurile în gura personajelor sale, le-ar fi îngăduit să vorbească după placul lor? In acest caz, Rebecca și Ivanhoe și duioasa lady Rovena ar fi avut conversații care l-ar face pe oricare vagabond din zilele noastre să se simtă prost. In orice caz, pentru cei care sînt în mod inconștient indelicați și grosolani — toate lucrurile sînt delicate. Supușii regelui Arthur nu-și dădeau seama că sînt indecenți și am avut destulă prezență de spirit ca să nu le atrag atenția.

Bieții de ei, se frămîntau atîta din pricina hainelor mele vrăjite, încît răsuflară grozav de ușurați, cînd, în cele din urmă, bătrînul Merlin înlătură cu o remarcă de bun simț obstacolul de care se poticniseră. El îi întrebă de ce au capete atît de seci și nu le trece prin minte să mă despoaie. Intr-o clipită, am fost gol pușcă! Ei, doamne, doamne, cînd te gîndești că eram singura persoană din sală care nu se simțea la largul ei! Mă comentau toți cu o nepăsare de parc-aș fi fost o varză. Regina Guenever îmi arăta un interes la fel de naiv ca și ceilalți și spuse că în viața ei nu mai văzuse picioare ca ale mele. A fost singurul compliment pe care l-am căpătat — dacă era cumva un compliment.

In cele din urmă, eu am fost transportat într-o direcție, iar primejdioasele mele haine în alta. Am fost zvîrlit într-o celulă strîmtă și întunecoasă, avînd drept cină cîteva rămășițe ca vai de lume, drept culcuș niște paie umede, iar drept tovărășie o puzderie de șobolani.

Capitolul V

O BUNĂ INSPIRAȚIE

Eram atît de obosit, încît nici măcar frica n-a fost în stare să mă țină treaz multă vreme.

Cînd am venit iarăși la realitate, mi s-a părut că dormisem o veșnicie și cel dintîi gînd mi-a fost: „Ei, ce vis uimitor am avut! Cred că m-am trezit tocmai la vreme ca să scap de spînzurătoare, ori de înec, ori de ardere pe rug, ori de ceva în felul ăsta... Îi mai trag un pui de somn pînă ce sună sirena și pe urmă mă duc la fabrică și mă răfuiesc cu Hercule."

Dar, chiar în clipa aceea, se auzi muzica scîrțîitoare a unor lanțuri și zăvoare ruginite, o lumină îmi fulgeră în ochi și fluturele acela de Clarence îmi răsări în față. De mirare, căscai o gură cît o șură și aproape că mi se tăie răsuflarea.

— Ce — îi strigai eu — tot în fața mea te afli? Ia cară-te de aici cu vis cu tot! Marș odată!

Dar Clarence se mulțumi să rîdă, în felul lui ușuratic, începînd să-și bată joc de starea-mi jalnică.

— Foarte bine — spusei eu resemnat — las' să se desfășoare visul mai departe! N-am nici o grabă.

— Nu-ți fie cu bănat, care vis?

— Care vis? Hm, visul că mă aflu la curtea regelui Arthur, un individ care nici n-a existat, și că vorbesc cu tine, care ești doar rodul închipuirii.

— Ia-n te uită, zău așa? Și tot vis iaste că mîine vei fi ars pe rug? Ho-ho-ho! Amuțit-ai?

Lovitura primită mă dărîmă de tot. Începui să-mi dau seama că mă găseam într-o situație cît se poate de gravă, fie că era un vis sau nu, căci știam din experiență ce tărie de viață capătă visele. Știam că a fi ars pe rug, chiar în vis, nu-i de loc glumă, ba e ceva care trebuie înlăturat prin orice mijloc. Așa că îl rugai cu glas plîngăreț:

— Ah, Clarence, băiatule, singurul meu prieten — fiindcă îmi ești prieten, nu-i așa? — nu mă lăsa pierzaniei! Ajută-mă să născocesc vreo cale ca să scap de-aici!

— E-he-hei! Să hălăduieşti? Dară bine, omule, tinzile şi tainiţele temniţei, toate fără osebire, sub straşnică pază şi priveghere a străjilor sînt.

— Fireşte, fireşte. Dar cîţi ostaşi sînt, Clarence? Nu-s prea mulţi, sper?

— Cîtă frunză şi iarbă! Nu iaste nici o nădejde de hălăduinţă!

Tăcu o clipă şi adăugă, cu glas şovăielnic:

— Dară mai sînt şi alte temeiuri, mai vîrtoase, carele stau împotrivă!

— Altele? Care-anume?

— Ei, zice-se.., dară nu cutez pre legea mea! Zău, că nu cutez!

— De ce, sărmane flăcăuaş? Ce-i cu tine? Ce tot tresari aşa? De ce tremuri?

— Măre! Drept îţi spun! Cuvine-se şi inima îmi dă ghes să-ţi zic, dară...

— Haide, haide! Curaj! Fii bărbat. Dă-i drumul! Doar eşti un băiat cu scaun la cap!

Şovăi, sfîşiat între teamă şi dorinţa de a vorbi; apoi se duse tiptil pînă la uşă şi aruncă o ochire afară, trăgînd cu urechea. În cele din urmă, se strecură iar lîngă mine şi-mi şopti la ureche nişte veşti îngrozitoare. Le spuse cu toată neliniştea şi chinurile unui om care s-a aventurat pe un teren primejdios, vorbind despre lucruri a căror simplă pomenire i-ar putea aduce moartea.

— Urzit-a Merlin, în răutatea lui, o făcătură în jurul acesteï temniţi, şi nimeni din tot regatul nu iaste atît de nesăbuit să încerce a trece cu tine alături pragul ei! Aibă-mă în pază dumnezeu! Ţi-am destăinuit totul! Vădeşte-ţi milostivirea către neagiutoratul de mine! Indură-te de-un biet flăcău carele binele ţi-l vrea şi înspre aceasta se îndeamnă; căci de mă vei da în vileag, pierzaniei cele fără de samă hărăzit sînt!

Izbucnii într-un hohot de rîs — singurul într-adevăr înviorător, pe care-l avusesem de multă vreme şi îi strigai:

— Merlin a urzit o vrajă! La naiba cu el! Hîrbul şi şarlatanul acela care nu face nici cît o ceapă

degerată! Măgarul ăla bătrîn şi palavragiu? Palavre, şi numai palavre, cele mai sfruntate palavre din lume! Păi cum am să cred eu în superstiţia asta — cea mai idioată dintre toate superstiţiile acestea — copilăreşti, idioate, nătîngi, fără noimă, care vreodată... Dă-l dracului de Merlin!

Dar Clarence se aruncase la picioarele mele, înainte ca să fi sfîrşit cu toate complimentele acestea şi — de spaimă — era cît pe ce să-şi iasă din minţi.

— Oh, ia seama! Grăit-ai cuvinte purtătoare de grea urgie! Năpristan, zidurile se vor prăvăli asupră-ne, dacă rosteşti asemenea afurisenii. Deszi ceea ce ai zis, pînă mai iaste vreme!

Spectacolul acesta năstruşnic îmi dădu o idee bună şi apoi mă puse pe gînduri. Dacă toţi cei de acolo erau la fel de speriaţi de pretinsa vrăjitorie a lui Merlin, în acelaşi mod sincer şi cinstit ca şi Clarence, fără îndoială că un om superior ca mine trebuia numaidecît să găsească o şmecherie, ca să tragă folos de pe urma acestei stări de lucruri. Am chibzuit mai departe şi am chitit un plan. Apoi i-am zis:

— Hai, ridică-te! Vino-ţi în fire! Priveşte-mă drept în ochi. Ştii de ce am rîs?

— Nu! Dară în numele prea curatei noastre Fecioare, făcătoarea de minuni, nu mai rîde, că numai de rîs nu iaste.

— Ei, o să-ţi spun de ce-am rîs. Fiindcă eu însumi sînt vrăjitor!

— Domnia ta?

Băiatul făcu un pas îndărăt şi-şi aţinu răsuflarea, căci destăinuirea mea îl lovea cam pe neaşteptate. Dar, din atitudinea lui, se vedea că deodată căpătase un foarte-foarte mare respect. Reţinui numaidecît faptul — care-ţi arăta că şarlatanii n-aveau nevoie de nici o reputaţie în ospiciul acela: oamenii erau gata să-i creadă doar pe cuvînt. Continuai:

— Il cunosc pe Merlin de şapte sute de ani, şi el...

— Şapte su...

— Nu mă întrerupe. A murit şi a înviat de treisprezece ori, şi de fiecare dată a colindat lumea sub un alt nume: Smith, Jones, Robinson, Jackson, Pe-

ters, Haskins, Merlin, luîndu-şi un nou pseudonim, ori de cîte ori iese iar la iveală. L-am cunoscut în Egipt, acum trei sute de ani; în India acum cinci sute de ani. Îmi dă mereu tîrcoale, oriunde mă duc, şi mă sîcîie. Nu prea face parale ca vrăjitor. Cunoaşte cîteva trucuri vechi şi răsuflate, dar n-a trecut niciodată de alfabetul meseriei şi nici n-o să fie în stare să treacă! E destul de bun pentru provincie — o singură şi unică reprezentaţie! şi-aşa mai departe, ştii; dar, dragă doamne, n-ar trebui ca tocmai el să se dea drept expert — în orice caz, nu cînd dă peste un artist adevărat ca mine! Acum, uite ce e, Clarence! O să rămîn prieten cu tine pînă la capăt; în schimb, trebuie să mi te arăţi şi tu prieten. Vreau să-mi faci un serviciu, anume, să duci vorbă regelui ca şi eu sînt vrăjitor — ba încă Înaltul As Suprem — Regele Trucurilor şi Şeful Tribului în Chestii-d-alde-Astea. Vreau să-i intre bine în cap că o să-i aranjez în linişte, chiar de aici, o mică nenorocire — ştii, una care o să le facă părul măciucă tuturor oamenilor de prin părţile voastre — dacă hotărîrea lui sir Kay va fi îndeplinită şi mi se va căşuna vreun rău. Eşti bun să-i spui asta regelui, ca din partea mea?

Bietul paj era într-un hal de plîns şi de abia îmi mai putea răspunde. Ce jalnic e să vezi o fiinţă atît de terorizată, afanisită şi descurajată. Băiatul îmi făgădui însă tot ce-i cerusem şi mă făcu şi pe mine să-i făgăduiesc nu o dată, ci de cîteva ori că o să rămînem prieteni şi n-o să-i fac nici un rău cu vrăjile mele. Apoi ieşi din celulă, orbecăind ca un prăpădit.

Pe dată, mă fulgeră un alt gînd. Cît de nesocotit fusesem! Cînd băiatul o să-şi mai vină în fire, desigur că o să se mire de ce un mare vrăjitor ca mine e silit să-i cerşească ajutorul ca să iasă din temniţă! O să vadă limpede ca bună ziua că sînt un şarlatan.

Mă zvîrcolii vreun ceas din pricina acestei boroboaţe şi-mi aruncai tot felul de ocări. Dar pe urmă îmi veni brusc ideea că animalele acelea nu judecau, că niciodată nu legau un fapt de altul şi toate convor-

birile lor dovedeau că nu observă o absurditate, nici cînd le sare în ochi. Abia atunci mă liniştii.

Dar pe lumea asta, tocmai cînd omul e mai liniştit, taman atunci i se întîmplă una boacănă. Îmi zisei că făcusem încă o boroboaţă — anume, că-l trimisesem pe băiat să alarmeze pe mai marii lui cu o ameninţare din partea mea. Le va spune, desigur, că am intenţia de a născoci vreo nenorocire, aşa cum mi se va năzări. Numai că oamenii care-s oricînd gata, ba chiar dornici şi nerăbdători să înghită minuni, tocmai ei te aşteaptă cu nesaţ să te vadă înfăptuindu-le. Şi acum, închipuiţi-vă că mă cheamă să le dau o mostră? Sau îmi cer să le spun ce fel de nenorocire vreau să abat asupra lor? Da, făcusem o gafă; mai întîi trebuia să fi născocit nenorocirea şi apoi s-o fi anunţat. „Ce mă fac? îmi ziceam eu. Ce să le spun, ca să cîştig puţin timp? Iar mă frămîntam. Eram cît se poate de neliniştit... Se-aud paşi! Vin. Dacă mi-ar lăsa măcar o clipă de gîndire... Straşnic! Am găsit! Am scăpat din strîmtoare!"

Vedeţi, era vorba de eclipsă. Mi-am amintit, cît ai bate din palme, cum Columb sau Cortez, sau vreunul din aceştia, mizase odată totul pe o eclipsă — şi asta cu nişte sălbatici. Mi-am întrezărit şansa, zicîndu-mi că şi eu pot face acum aceeaşi manevră. Şi nici n-ar fi fost un plagiat, fiindcă ideea îmi venise cu aproape o mie de ani înaintea oricăruia dintre ei.

Clarence intră în celulă, fiert şi prăpădit, zicîndu-mi:

— Fără zăbavă vestit-am pre măria sa că-i aduc ştire din parte-ţi şi pe loc m-a chemat în faţa sa. Pînă în măduva oaselor înfricoşîndu-se de ştire, s-a speriat şi a cugetat a da poruncă să fii slobozit aciiş şi să fii îmbrăcat în veşminte alese şi găzduit cu cinstea cuvenită unui om atît de puternic. Dară venit-a Merlin şi a răsturnat totul, înduplecînd pe măria sa a crede că eşti nebun, au nu ştii ce vorbeşti. Zis-a Merlin că ameninţarea ta iaste doar deşărtăciune şi vorbă în vînt. Au stat la mare voie rea, sfădindu-se, dară pre urmă Merlin l-a întrebat în batjocora luminăţiei tale: Au de ce nu dă în vileag pri-

mejdia care ne pîndeşte ? Nu o dă pentru că nu iaste vrednic a o săvîrşi ! Vorbele acestea au închis pe neaşteptate gura măriei sale, carele nu s-a priceput a le spulbera. Deci mai mult în silă şi cu mîhniciunea în suflet că te-ar putea jigni, te roagă să-i înţelegi păsul şi să-l scoţi din nevoi, destăinuindu-i despre ce pacoste să ia veste, dacă ai hotărît cumva felul şi ceasul în care se va arăta. Ah, rogu-te, nu mai zăbovi ! Intr-un asemenea ceas, zăbava înseamnă a-ţi îndoi şi întrei primejdiile care te împresoară. Ah, fii mai de treabă la voroavă şi zi ce prăpăd ne pîndeşte !

Lăsai să stăruie tăcerea pînă ce-mi găsii un ton mai impunător şi apoi spusei :

— De cîtă vreme zac închis în vizuina asta ?

— Fost-ai întemniţat cînd ziua de ieri se mistuise de istov. Acum sînt nouă ceasuri, dimineaţa.

— Nu, zău ? Va să zică am dormit în lege ! Acum e nouă dimineaţa ? Măi, să fie ! După lumină, ai putea jura că-i miezul nopţii ! Va să zică, sîntem în ziua de 20 ?

— Da, în ziua de 20 !

— Şi urmează să fiu ars de viu chiar mîine ?

Băiatul se înfioră.

— La ce oră ?

— La nămiezi.

— Atunci, îţi voi spune ce să le vesteşti.

Făcui o pauză preţ de un minut, într-o tăcere înfiorătoare, şi mă aplecai asupra flăcăuaşului, care se chircise de teamă. Apoi, cu glas profund, măsurat, încărcat de negre prevestiri, începui o tiradă, ajungînd printr-o gradaţie dramatică pînă la unul dintre cele mai culminante efecte pe care le-am dobîndit în viaţa mea — şi asta în chipul cel mai nobil şi mai sublim :

— Intoarce-te şi spune-i regelui că la ceasul statornicit voi învălui întreg pămîntul în bezna neagră a miezului nopţii ; voi şterge soarele de pe cer şi în vecii vecilor nu va mai străluci ; roadele pămîntului vor putrezi, lipsite de lumină şi căldură, iar

noroadele pămîntului se vor stinge de foamete, pierind pînă la ultimul om!

A trebuit să-l car pe băiat afară, căci leşinase şi era mai mult mort decît viu. Aşa l-am înmînat oştenilor şi m-am întors în celulă.

Capitolul VI

ECLIPSA DE SOARE

Din nou în tăcere şi la întuneric, am priceput pe îndelete ceea ce mi se spusese, căci una e să auzi un lucru şi alta e să-l simţi pe pielea ta. Abia atunci lucrul se umflă şi capătă relief. E tocmai ca şi deosebirea dintre a auzi că un om a fost înjungheat în inimă şi a vedea crima. În tăcere şi prin beznă, cunoaşterea faptului că mă aflam într-o primejdie de moarte capătă treptat un înţeles mai adînc; încetul cu încetul începusem să mă dumiresc şi asta îmi îngheţa sîngele în vine.

O binecuvîntată prevedere a naturii face însă ca tocmai în asemenea momente, de îndată ce temperatura ţi s-a coborît pînă la un anumit grad, să se petreacă în tine o schimbare şi cum-necum, mai prinzi ceva curaj. Speranţa îţi mijeşte şi, o dată cu ea, voioşia, şi iar te simţi pe picioare, gata să acţionezi — dacă, bineînţeles, mai este ceva de făcut. Mie, unul, mi-a revenit brusc piuitul. Mi-am zis că eclipsa este salvare sigură şi pe deasupra va face din mine cel mai însemnat om din regat; pe loc argintul viu mi s-a urcat pînă la capătul termometrului şi îngrijorările mi s-au risipit cu totul. Mă simţeam cel mai fericit om din lume. Aşteptam chiar cu nerăbdare ziua următoare, atît de dornic eram să culeg roadele marelui triumf şi să fiu ţinta mirării şi venerării întregii naţiuni. Pe lîngă asta, în ce priveşte afacerile, ştiam că mi-a pus dumnezeu mîna în cap.

Pînă atunci, totuşi, îmi mai rămînea o grijă, pe care trebuia s-o alung din minte. Eram aproape convins că oamenii aceia superstiţioşi, aflînd de nenorocirea ce le-o propusesem, vor fi atît de îngroziţi, încît vor voi cu orice preţ să cadă la învoială.

Aşa că, nu mult după aceea, cînd am auzit nişte paşi apropiindu-se, gîndul acesta mi-a revenit şi mi-am zis: „Cu siguranţă, vor să cadă la învoială! Ei, dacă-i un tîrg bun, foarte bine, primesc; dar dacă nu, mă ţin tare pe poziţie şi-mi joc cartea pînă la capăt".

Într-adevăr, uşa se deschise şi se iviră cîţiva oşteni. Căpetenia lor zise:

— Rugul e gata! Poftim!

— Rugul! Deodată, mi-a pierit piuitul şi aproape că am căzut la pămînt. În asemenea împrejurări, e greu să-ţi mai capeţi răsuflarea, căci te apucă horcăitul şi simţi la noduri în gît, dar de îndată ce am fost în stare să vorbesc iarăşi — am îngăimat:

— Dar e o greşeală — execuţia e fixată pe mîine.

— Acmu alta iaste porunca. Hotărîtu-s-a să fie cu o zi mai devreme! Nu mai zăboviţi!

Mă vedeam pierdut. De nicăieri nu-mi mai putea veni vreun ajutor. Eram uluit; nu-mi mai stăpîneam mişcările; mă vînzoleam fără rost, ca scos din minţi, aşa că soldaţii au pus mîna pe mine şi m-au tîrît afară din celulă, printr-un labirint de coridoare subterane, şi în cele din urmă m-au adus la lumina necruţătoare a zilei şi a lumii de la suprafaţă. Cînd am păşit în curtea vastă şi împrejmuită cu ziduri a castelului, am simţit un cuţit în inimă, căci mi-a sărit imediat în ochi rugul care se afla drept în mijloc. Lîngă el, un morman de butuci şi un călugăr. Pe toate patru laturile curţii, mulţimea era aşezată în rînduri ce se înălţau în terase înclinate, bătînd în tot felul de culori. Regele şi regina şedeau pe tron şi firesţe că erau cei mai la vedeală.

Nu mi-a trebuit mai mult de o clipă ca să observ toate amănuntele. În clipa următoare, Clarence se strecură la lumină, din cine ştie ce ascunzătoare şi-mi

turnă în urechi nişte veşti. Cu ochii strălucitori de triumf şi de bucurie, îmi zise:

— Eu am făcut să se schimbe sorocul caznei! Şi numai uşor n-a fost. Destăinuindu-le cu osîrdie ce prăpăd le stă înainte şi văzînd groaza pricinuită de vestea mea, am înţeles că a sosit ceasul de a izbi. Deci am vicleni pre unul şi pre altul, zicînd că puterea-ţi împotriva soarelui nu iaste deplină pînă mîine şi aşa — de vor să scape soarele şi lumea — ţi se cade să fii ucis astăzi, cînd vrăjile domniei tale abia se urzesc şi n-au încă putere. Pre toţi dracii din iad! — neadevăr era, basnă nepricepută, ce nu mai să-i fi văzut cum au înghiţit-o în spaima lor nemăsurată, de parcă ar fi fost mîntuire pogorîtă din ceruri. Iară eu, în vremea aceasta, zîmbeam a rîde, văzînd cît de lesne iaste a-i trage în amăgeală, apoi slăvit-am pre domnul a toate făcătoriul, carele s-a îndurat a lăsa pre cea mai umilă făptură din toate a fi unealtă întru mîntuirea vieţii domniei tale. Vai! In ce chip fericit grăbitu-s-a totul! Că nu-i zor-nevoie a-i căşuna soarelui adevărată vătămare! Zău — nu uita aceasta — pre sufletul meu! Nu uita! Fă numa puţină beznă — numai un strop de beznă, apoi ia sama şi opreşte-te. Fi-va de ajuns. Vor lua veste cu toţii că am scornit şi neadevăruri — din neştiinţă izvorîte, aşa vor crede — dară cînd se va lăsa umbra dintîi îi vei vedea cum, de spaimă, îşi vor pierde minţile, te vor slobozi şi te vor aşeza la mare cinste! Du-te la izbîndă, acum! Dară ia aminte, tu, ce eşti scump şi aproape sufletului meu — cu lacrimi firebinţi te îndemn a nu-mi uita rugămintea şi a nu vătăma binecuvîntatul soare. De dragul meu, ce cu neclătit prieteşug legat pe veci îţi sînt!

Am îngăimat cîteva cuvinte, din adîncul durerii şi nefericirii mele — doar ca să-i spun că voi cruţa soarele. Auzindu-le, flăcăul mă răsplăti cu o privire recunoscătoare, atît de profundă şi de iubitoare, încît nu m-a răbdat inima să-i spun că prostia lui binevoitoare m-a distrus, trimiţîndu-mă la moarte.

In timp ce soldaţii mă ajutau să străbat curtea, domnea o tăcere atît de adîncă încît, dacă aş fi fost

legat la ochi, aş fi crezut că mă aflu într-o pustietate şi nu înconjurat de un zid alcătuit din patru mii de oameni. In toată mulţimea aceea nu se zărea nici o mişcare; toţi erau ţepeni ca nişte statui de piatră şi la fel de palizi, iar pe fiecare chip se aşternuse teama. Incremenirea aceasta deplină domni necurmată, în timp ce eram înlănţuit la stîlp şi butucii şi lemnele se îngrămădeau cu mare grijă şi cam apăsător, în jurul gleznelor mele, încercuindu-mi apoi treptat genunchii, coapsele şi tot trupul. Urmă o pauză, o linişte şi mai adîncă — dacă era cu putinţă — apoi un om îngenunche la picioarele mele, cu o torţă aprinsă în mînă. Spectatorii îşi întinseră gîturile înainte, privind cu încordare şi săltîndu-se de la locurile lor, fără să-şi dea seama. Călugărul îşi ridică mîinile deasupra capului meu, înălţă ochii către cerul albastru şi începu să murmure ceva pe latineşte. In această atitudine, el dondăni mai departe cîteva clipe, apoi se opri. Am aşteptat puţin şi am căutat la el: stătea tot acolo, ca împietrit.

Dintr-o singură pornire, mulţimea se ridica încetişor, aţintindu-şi ochii pe cer. Le-am urmat privirile: tocmai la ţanc, începea eclipsa mea! Viaţa-mi clocotea iar prin vine! Eram ca un nou născut! Dîra de întuneric se lăţi încet pe discul soarelui, inima-mi bătea tot mai tare, iar adunarea şi preotul priveau mai departe, neclintiţi. Ştiam că privirile lor se vor întoarce apoi spre mine. Cînd se întîmplă şi asta, eram pregătit. Luasem una din cele mai măreţe atitudini care mi-au reuşit în viaţă; stăteam cu braţul întins, arătînd spre soare. Era un efect sublim. Vedeai pur şi simplu cum treceau fiorii prin mulţime, ca nişte valuri. Două strigăte izbucniră, aproape acoperindu-se unul pe altul:

— Daţi-i foc!

— Staţi! Opriţi!

Unul îl scosese Merlin, celălalt regele. Merlin porni de la locul său, ca să-mi dea foc chiar cu mîna lui — îmi închipui. Am zis:

— Stai pe loc! Dacă se mişcă cineva, fie chiar regele, fără îngăduinţa mea, îl voi zdrobi cu trăsnetul, îl voi arde cu fulgerele!

Mulţimea se aşează supusă la locuri, după cum mă aşteptam. Merlin şovăi o clipă, două — şi în acest scurt răgaz stătui ca pe ace — apoi se aşeză şi el, iar eu răsuflai uşurat, ştiind că acum sînt stăpîn pe situaţie.

După aceea regele spuse:

— Pogoară-ţi mila asupra noastră, viteaze cavaler, şi nu-ţi mai încerca nesăbuit puterile, ca nu cumva pierzanie fără îndreptare să urmeze. Luat-am veste că puterile tale nu vor fi depline pînă mîine, dară...

— Măria ta socoteşte că vestea a fost o scornitură? Într-adevăr, scornitură a fost; căci pururi puterile mi-au fost neştirbite, precum îmi sînt şi acum!

Cuvintele mele avură un răsunet uriaş. De peste tot se înălţară mîini rugătoare şi regele se trezi asaltat de o furtună de implorări ca să-mi răscumpere, cu orice preţ, mărinimia şi să înlătur nenorocirea. Regele abia aştepta să împlinească dorinţa supuşilor. Zise:

— Hotărăşte cum ţi-i vrerea, prea cinstite cavaler. Cere-mi şi jumătate din regat; dară izgoneşte pacostea aceasta şi cruţă soarele!

Norocul îmi surîdea în faţă. L-aş fi apucat cu amîndouă mîinile, într-o clipă, dar opreşte — dacă poţi — o eclipsă! Nici vorbă de aşa ceva. De aceea am cerut vreme să chibzuiesc.

Regele zise:

— Vai! cîtă vreme mai ţine? Cîtă vreme, prea bunule cavaler? Îndură-te de noi! Priveşte, întunericul se lăţeşte clipă de clipă. Mă rog ţie, cîtă vreme ne mai ţii aşa?

— Nu mult. O jumătate de ceas, poate un ceas!

Auzii mii de proteste înduioşătoare, dar nu puteam reduce termenul, fiindcă nu-mi aminteam cît durează o eclipsă totală de soare. În tot cazul, mă cam fîstîcisem şi voiam să mai chibzuiesc. Era ceva ciudat cu eclipsa aceea şi faptul mă neliniştea. Dacă nu era eclipsa care mă interesa pe mine? Cum puteam şti

dacă mă aflam într-adevăr în veacul al VI-lea, sau de nu cumva totul era doar vis? Doamne, dacă m-aș putea încredința încaltea că-i vis! Îmi miji din nou speranța. Dacă băiatul avea dreptate în privința datei, și eram sigur în 20, atunci nu puteam fi în secolul al VI-lea. Cu nerăbdare, îl trăsei de mînecă pe călugăr și-l întrebai în ce zi a lunii sîntem.

Măi, să fie! Mi-a spus că în 21! Cînd am auzit așa m-au cuprins fiorii. L-am rugat să se gîndească bine — doar omul era sigur, știa bine că sîntem în 21. Va să zică, băiețandrul ăla încurcase iar lucrurile, cap sec ce era! Ne aflam tocmai în ceasul precis al eclipsei; controlasem aceasta cu ochii mei, chiar cînd începuse, la cadranul solar din preajmă. Așadar, era adevărat; mă aflam fără îndoială la curtea regelui Arthur și acum trebuia să ies la liman cum se putea mai bine.

Bezna creștea mereu și oamenii erau tot mai deznădăjduiți. Atunci am zis:

— Am chibzuit, măria ta! Drept învățătură de minte, voi lăsa ca bezna să se întindă și noaptea să se aștearnă asupra lumii, dar atîrnă de măria ta dacă voi șterge soarele cu totul de pe cer sau îl voi face la loc, așa cum a fost. Iată ce condiții pun: vei rămîne rege peste toate stăpînirile tale și vei primi toată slava și cinstirea ce ți se cuvin; dar mă vei numi sfetnicul și mîna ta dreaptă pe veci și-mi vei da, pentru serviciile mele unu la sută din veniturile suplimentare, pe care voi reuși să le aduc statului. Dacă n-oi putea trăi din asta, fii sigur că n-o să întind mîna nimănui. Îți convine?

Răsună un tunet de aplauze, iar peste ele se înălță glasul regelui:

— Dezlegați-l și slobod să fie! Și închinați-vă lui, voi, oameni de sus au de jos, avuți au nevoiași, că mîna dreaptă a domniei mele dumnealui iaste. Hărăzite-ți sînt puterea și dreptul de poruncă! Vei sta pre cea mai înaltă treaptă a tronului! Dară, acmu izgonește pe loc această noapte înfiorătoare și adu iarăși lumina și dulceața lumii acesteia pentru ca toată suflarea să te blagoslovească!

Dar eu îi zisei :

— Dacă un om de rînd este dat de ruşine în văzul lumii, asta nu-i nici o pagubă, dar mare ruşine este chiar şi pentru suveran, cînd noul său ministru continuă să stea despuiat în faţa supuşilor. Scuteşte-mă, sire, de ruşinea aceasta. Pot cere să mi se dea înapoi hainele ?...

— Veşmintele acelea nu se cuvin cinului domniei tale ! exclamă regele. Aduceţi-i alte veşminte ! Inveşmîntaţi-l ca pe-un principe !

O brodisem bine. Căutam să ţin lucrurile în loc, pînă ce eclipsa avea să fie totală, căci altfel regele iar m-ar fi rugat să alung imediat bezna, ceea ce, vezi bine, că nu puteam. Trimiţînd el după haine, am mai cîştigat ceva timp, dar nu de ajuns, aşa că a trebuit să caut un alt tertip. Am declarat că mi-e teamă ca nu cumva regele să se răzgîndească şi să se căiască oarecum de ceea ce făcuse, în rătăcirea sa ; de aceea voiam să mai las să crească întunericul, iar dacă, după ce se va fi scurs destulă vreme, regele tot îşi va păstra hotărîrea, abia atunci voi alunga întunericul. Nici regele şi nici ceilalţi nu păreau încîntaţi de tocmeală, dar eu trebuia s-o ţin morţiş aşa.

Negura şi întunecimea creşteau tot mai mult, în timp ce eu aveam de furcă cu hainele greoaie ale veacului al VI-lea. Încet-încet, se întunecă de nu-ţi mai vedeai nici degetele şi mulţimea gemea şi urla de spaimă, simţind cum recile şi nefireştile adieri ale nopţii treceau prin văzduh şi văzînd curînd cum stelele răsăreau şi sclipeau pe cer. Tare mă bucurai cînd eclipsa ajunse totală, dar în schimb toţi ceilalţi erau zdrobiţi de durere, ceea ce era foarte natural. Am zis :

— Constat că regele, prin tăcerea sa, păzeşte învoiala dintre noi !

Apoi, îmi ridicai braţul, stătui aşa o clipă şi rostii cu cea mai grozavă solemnitate :

— Făcătura să se desfacă, cele legate să se dezlege şi să treacă fără a vătăma pe nimeni !

Un răstimp, nu se auzi nici măcar un foşnet, în bezna aceea deplină, în tăcerea aceea mormîntală.

Dar cînd, peste cîteva clipe se prefiră o dungă argintie a soarelui, adunarea se dezlănțui într-un strigăt asurzitor și se revărsă ca un potop asupra mea, copleșindu-mă cu binecuvîntări și mulțumiri. Fără îndoială că și Clarence striga cît îl ținea gura, pierdut în talazul acela.

Capitolul VII

TURNUL LUI MERLIN

Ținînd seama că acum eram al doilea personaj din regat, în ce privește puterea politică și autoritatea, se putea spune că într-adevăr ajunsesem la mare preț. Veșmintele mi se lucrau numai din mătăsuri, catifele și fireturi de aur și, prin urmare, erau foarte arătoase, însă tot atît de stînjenitoare. Imi dădeam seama însă că în curînd obișnuința avea să mă împace și cu hainele acestea. Mi se dăduseră cele mai alese încăperi din castel, după cele regale. Perdelele de mătase străluceau cu culorile lor bogate, dar în schimb nici un covor pe pardoseala de piatră, ci numai rogojini, și încă rogojini desperecheate, de nu aveai nici măcar două de același soi. Cît despre celelalte comodități, la drept vorbind, ele nu existau de loc. Vorbesc de micile comodități, căci ele alcătuiesc adevărata mîngîiere a vieții. Jilțurile cele mari de stejar, împodobite cu sculpturi primitive — treacă-meargă, dar înafară de ele nu găseai nimic ca lumea. Nu exista săpun, nici chibrituri, nici oglindă — cu excepția uneia de metal, în care te zgîiai ca într-o găleată cu apă. Și nici măcar o cromolitografie! Mă obișnuisem, de ani de zile, cu asemenea poze și abia atunci mi-am dat seama că — fără să bănuiesc — în adîncul ființei mele se născuse o pasiune pentru artă, de care acum sufletul meu nu se mai putea lipsi. Cînd mă uitam la pereții aceia măreți și trufași, dar de o goliciune inumană, mă cuprindea dorul de casă. Imi aminteam că la noi acasă, la East Hartford, ori-

cît de modestă ţi-era locuinţa, nu puteai intra în vreo odaie, fără să nu dai de vreo poză trimisă cadou de societăţile de asigurare, sau măcar de o poză în trei culori *Dumnezeu—Binecuvînteze—Căminul—Nostru,* atîrnată deasupra uşii. Ba, în odaia de musafiri, aveam cinci tablouaşe. Pe cînd aici, chiar în odaia mea de primire extra-lux, nu era nimic care să aducă a pictură, afară de un fel de plapumă ţesută sau împletită — ba şi cîrpită în cîteva locuri — şi care nu avea nici o culoare sau formă mai acătării. Cît despre proporţii, nici chiar Rafael în persoană n-ar fi putut să le trîntească mai formidabil, după toată practica-i făcută cu acele coşmaruri denumite „faimoasele cartoane de la Hampton Court". Rafael fusese o comoară. Aveam şi noi acasă cîteva cromolitografii. Într-una *Pescuitul cel minunat* — Rafael însuşi făcuse o minune, punînd trei oameni într-o luntre care n-ar fi ţinut nici măcar un cîine într-însa, fără să se răstoarne. Totdeauna am avut o mare admiraţie pentru arta lui Rafael, studiind-o şi găsind-o atît de spontană şi mai presus de orice convenţie.

In tot castelul, nu se găsea nici măcar un clopoţel sau vreun tub acustic. Aveam însă o droaie de servitori, iar cei care erau de jurnă moţăiau în anticameră, şi cînd aveam nevoie de vreunul, trebuia să ies şi să-l strig. Nu existau nici gaz, nici lumînări. Un taler de bronz, pe jumătate plin cu untură topită în casă, şi cu o feştilă ce plutea pîlpîind în mijlocul ei, producea ceea ce era luat drept lumină. O grămadă de obiecte de acest soi atîrnau pe pereţi şi modificau întunericul, adică tocmai bine îl nuanţau ca să-l facă şi mai sinistru. Dacă ieşeai noaptea afară, slujitorii trebuiau să te conducă cu torţele. Nu existau cărţi, peniţe, hîrtie sau cerneală şi nici pomeneală de sticlă, în deschizăturile care ei îşi închipuiau că sînt ferestre. Sticla pare lucru neînsemnat, dar cînd îţi lipseşte, abia atunci vezi ce lucru mare este. Dar poate mai rău decît toate era că nu se găsea de loc zahăr, nici cafea, ceai sau tutun. Mi-am dat seama că eram în situaţia lui Robinson Crusoe, aruncat pe o insulă nelocuită, neavînd altă tovărăşie decît aceea a unor

animale mai mult sau mai puțin domesticite, și că — dacă voiam să-mi duc viața mai ușor — trebuia să procedez ca și Robinson Crusoe. Anume : să inventez, să meșteresc, să creez, să reorganizez lucrurile ; să-mi pun le treabă creierul și mîna și să lucrez fără răgaz. Situația asta se potrivea de minune cu firea mea.

Un lucru însă mă cam încurca la început — interesul nemaipomenit pe care mi-l arăta lumea. Tot poporul părea dornic să mă privească. Curînd se află că eclipsa de soare băgase o spaimă de moarte în toată lumea engleză și că, tot timpul cît ținuse, întreaga țară — de la un capăt la altul — ajunsese să înghețe de spaimă pînă-n măduva oaselor, iar bisericile, schiturile și mănăstirile fuseseră năpădite de sărmane ființe care se rugau și plîngeau, socotind că venise ziua de apoi. După aceea, mersese vestea că cel care pusese la cale această întîmplare înfricoșătoare era un străin, un iscusit vrăjitor de la curtea regelui Arthur, care ar fi putut stinge soarele dintr-o suflare, exact ca pe o lumînare și chiar că fusese cît pe-aici s-o facă, dacă nu i s-ar fi dobîndit la timp iertarea. Și numai așa a dezlegat el vrăjile, iar acum era recunoscut și cinstit drept omul care, prin puterea lui neajutorată de nimeni, scăpase pămîntul și popoarele de prăpăd. Dacă vă gîndiți că toată lumea credea basmul ăsta — nu numai că-l credea, dar încaltea nici nu i se năzărea să-l pună vreo clipă la îndoială — veți înțelege ușor de ce nu se mai găsea în toată Britania un singur om care să nu facă optzeci de kilometri pe jos, doar ca să mă vadă. Desigur, eram centrul tuturor conversațiilor și toate celelalte subiecte căzuseră baltă ; pînă și regele deveni brusc o persoană a cărei faimă și importanță treceau pe planul al doilea. În decurs de douăzeci și patru de ore, începură să sosească delegații peste delegații și două săptămîni în șir au tot curs într-una. Orășelul era înțesat de lume, ca și tot ținutul dimprejur. Trebuia să ies de nu știu cîte ori pe zi ca să mă arăt mulțimilor acelea, stăpînite de respect și teamă. Începuse să mă cam împovăreze această pierdere de timp

şi osteneală, dar fireşte că-şi avea şi partea ei bună, căci îmi plăcea să fiu ridicat în slăvi şi să mă văd ţinta atîtor laude. Fratele Merlin se înverzise de atîta invidie şi ciudă, ceea ce era o mare mulţumire pentru mine. Dar mai era un lucru căruia nu-i dădusem încă de rost: nimeni nu-mi ceruse nici un autograf. L-am întrebat pe Clarence, dar habar n-avea! M-am căznit să-i explic despre ce era vorba. Abia atunci mi-a spus că în toată ţara nu se pricepeau să scrie şi să citească decît cîteva duzini de preoţi. Închipuiţi-vă în ce ţară picasem!

Curînd, un alt fapt începu să mă neliniştească. Mulţimile acelea începeau să se agite, cerîndu-mi o altă minune. Era o dorinţă lesne de înţeles. Fiecare ar fi fost bucuros să se poată întoarce la căminul său îndepărtat, lăudîndu-se că a văzut pe omul care-i în stare să dea porunci soarelui. Asta l-ar fi înălţat în ochii vecinilor, stîrnindu-le invidia. Dar dacă fericitul acela ar fi putut spune că m-a văzut cu ochii lui înfăptuind o minune, ei, atunci alţi oameni ar fi venit de departe ca să-l vadă pe el, ar fi venit pentru dînsul! Presiunea opiniei publice devenise destul de puternică. Ştiam că urma să se producă o eclipsă de lună, ba ştiam chiar la ce dată şi oră, dar era prea îndepărtată. Doi ani! Aş fi dat mult ca să capăt un permis de a o grăbi, folosind-o în clipa aceea, cînd se cerea grozav pe piaţă. Era mai mare păcat s-o vezi sosind aşa, tîrîş-grăpiş, la o dată cînd n-o mai putea folosi nimeni. Dacă ar fi fost programată măcar peste o lună, aş fi putut s-o vînd pe loc; dar, aşa cum stăteau lucrurile, nu dibuiam nici o cale de a o folosi şi de aceea mă lăsai păgubaş. Clarence află, apoi, că bătrînul Merlin se învîrtea pe furiş printre oamenii aceia ahtiaţi după minuni şi răspîndea zvonul că sînt un şarlatan care nu fac pe placul lumii, fiindcă nu sînt în stare de o nouă minune. Mi-am dat seama că trebuie să acţionez. Am pus la cale numaidecît un plan.

Datorită autorităţii mele în stat, l-am aruncat pe Merlin la închisoare, chiar în celula în care stătusem eu. Apoi, am dat sfoară în ţară, prin crainici şi trîm-

bițași, că voi fi ocupat cu treburile cîrmuirii timp de două săptămîni, dar că după aceea voi folosi scurtul răgaz ce-l voi avea, sfărîmînd turnul de piatră al lui Merlin cu focuri chemate din cer; pînă atunci, oricine își va pleca urechea la defăimările scornite împotriva mea, să ia seama! Mai mult încă, voi înfăptui deocamdată numai această minune și nimic altceva; dacă spusele mele nu sînt mulțumitoare și va cîrti careva, îi voi preface pe cîrtitori în cai și-i voi pune la ham. Așa, mi-am dobîndit liniștea necesară.

L-am făcut pe Clarence confidentul meu — într-o oarecare măsură — și ne-am apucat să lucrăm în taină. I-am spus că-i vorba de un soi de minune care cere nițică pregătire și că i se va trage moarte fulgerătoare, dacă va sufla vreun cuvînt despre pregătirile ce le făceam. Asta i-a pus lacăt la gură. Am fabricat, pe ascuns, cîteva kilograme de pulbere de calitatea întîia și mi-am supravegheat armurierii pînă au întocmit un paratrăsnet și cîteva fire. Străvechiul turn de piatră era foarte masiv — și destul de dărăpănat, fiindcă era de pe vremea romanilor și avea vreo patru sute de ani. Da, și încă era atrăgător, în felul lui primitiv, învești mîntat în iederă din creștet și pînă la temelii, ca într-o cămașă din solzi de zale. Străjuia pe o înălțime stingheră și de la castel îl vedeai bine, cam la o jumătate de milă depărtare.

Lucrînd noaptea, am depozitat pulberea în turn, scoțînd cîteva pietre și îngropînd-o chiar în zidurile care la bază aveau o grosime de cinci metri. Am pus cîte nouă kilograme odată, într-o duzină de locuri. Cu o încărcătură ca asta — am fi putut arunca în aer și Turnul Londrei! Cînd sosi cea de a treisprezecea noapte, am instalat și paratrăsnetul nostru, i-am înfipt capătul într-una din dozele de pulbere și de acolo am tras fire la celelalte încărcături. Din ziua proclamației mele, toată lumea ocolise locul acela, totuși în dimineața zilei a paisprezecea am socotit cu cale să avertizez oamenii, prin crainici, ca să se țină la distanță — adică la vreo patru sute de metri.

Apoi, am adăugat că, înainte de a înfăptui minunea, voi da o scurtă înştiinţare, fie fluturînd steaguri pe turnurile castelului în timpul zilei, fie aşezînd torţe în acelaşi loc, în timpul nopţii.

In ultima vreme, fuseseră destule furtuni şi nu prea mă temeam de un eşec. Nu-mi păsa dacă va fi o întîrziere de o zi sau două, la nevoie, căci aş fi explicat că mai mă reţin treburile cîrmuirii şi lumea n-ar fi avut încotro şi ar fi aşteptat.

Bineînţeles, am avut parte de o zi cu soare scînteietor — aproape prima zi fără nouri după trei săptămîni ; aşa se întîmplă întotdeauna. Am stat de unul singur, pîndind vremea. Din cînd în cînd, apărea Clarence, spunîndu-mi că nerăbdarea publicului creşte mereu, dintr-o clipă în alta, şi tot ţinutul se umpluse cu valuri de oameni, cît zăreai cu ochii de pe zidurile cetăţii. In cele din urmă, s-a stîrnit vîntul şi s-a înălţat un nour, chiar la locul potrivit şi tocmai la căderea nopţii. Un răstimp, am pîndit cum nourul acela îndepărtat se lăţeşte şi se întunecă, apoi am socotit că e momentul să-mi fac apariţia. Am poruncit să se aprindă torţele şi Merlin să fie liberat şi trimis la mine. Peste un sfert de ceas, am urcat pe parapet şi-acolo l-am găsit pe rege împreună cu toată curtea, privind pe întuneric spre turnul lui Merlin. Bezna se şi lăsase destul de deasă, aşa că nu se putea vedea departe. Mulţimea aceea şi vechile turnuleţe, parte cufundate în umbră adîncă, parte lucind în licărul marilor torţe de deasupra capetelor noastre, alcătuiau un tablou impresionant.

Merlin se înfăţişă înaintea mea, tare posomorît. I-am spus :

— Ai vrut să mă arzi de viu, cînd nu-ţi făcusem nici un rău, iar acum în urmă ai încercat să-mi pătezi reputaţia profesională. De aceea voi chema focul din cer şi-ţi voi preface turnul în praf şi pulbere. Este însă cinstit să-ţi mai las o şansă : dacă socoteşti că eşti în stare să-mi spulberi vrăjile şi poţi îndepărta focul, îţi dau voie să faci ce pofteşti. E turul tău acum.

— Sînt în stare, prea cinstite cavaler! Şi-o voi face. Să n-ai domnia ta grijă!

Trase un cerc imaginar pe pietrele acoperişului şi arse acolo o mînă de prafuri, din care se înălţă un nouraş de fum aromat, la văzul căruia lumea se dădu îndărăt, începînd să se închine şi să se simtă cam prost. Apoi începu să mormăie şi să facă „pase" prin aer cu mîinile. Se aprinse treptat, pînă ce ajunse într-un fel de transă şi începu a-şi învîrti braţele ca aripele unei mori de vînt. Între timp, furtuna ajunsese aproape în dreptul nostru; pale de vînt aplecau flăcările torţelor şi făceau să pîlpîie iar umbre, primele picături grele de ploaie începură să cadă, lumea era cufundată într-un întuneric ca smoala, fulgerul începu să clipească la răstimpuri. Fără îndoială că paratrăsnetul meu se încărca acum singur. De fapt, explozia trebuia să se producă dintr-o clipă într-alta, aşa că i-am spus lui Merlin:

— Ai avut timp berechet. Ţi-am făcut toate înlesnirile şi nu m-am amestecat. E limpede că vraja ta n-are putere. Este prea drept şi se cuvine acum să încep eu.

Mi-am rotit de trei ori braţul prin aer, şi apoi am auzit un bubuit înfiorător. Turnul cel vechi a sărit în bucăţi pînă la cer, în timp ce o uriaşă fîntînă ţîşnitoare de foc vulcanic prefăcea noaptea în zi şi înfăţişa ochilor o mare nesfîrşită de fiinţe omeneşti închircite la pămînt şi cuprinse de-o spaimă fără margini. Bineînţeles, a plouat cu mortar şi zidărie tot restul săptămînii. Cel puţin, aşa a ieşit zvonul; dar probabil că adevărul era ceva mai modest.

A fost o minune eficace. Numeroasa populaţie flotantă care mă sîcîise se topi. În dimineaţa următoare, se puteau zări, prin noroaie, urmele de paşi ale cîtorva mii de persoane ce se depărtaseră de castel. Probabil că dacă aş mai fi anunţat altă minune, n-aş fi putut strînge public nici cu arcanul.

Acţiunile lui Merlin se prăbuşiră. Regele voia să-i taie leafa; voia chiar să-l dea afară, dar am pus o vorbă bună pentru el. Am spus că va fi de folos ca să aranjeze vremea şi să se ocupe de alte treburi

mărunte, de acelaşi fel, şi că eu am să-l mai ajut ori de cîte ori biata lui magie de salon îl va lăsa de căruţă. Din turnul său nu rămăsese nici piatră peste piatră, dar am pus guvernul să i-l reclădească şi l-am sfătuit pe Merlin să-l închirieze, numai că babalîcul era prea înfumurat ca să m-asculte. Cît despre recunoştinţă, nici măcar „mersi" nu mi-a zis. Era cam împietrit la inimă, dar, de, oricum ai întoarce-o, nu te prea poţi aştepta de la un om să fie mieros cînd l-ai ruinat în asemenea hal!

Capitolul VIII

„ŞEFUL"

E plăcut să fii învestit cu o autoritate nemărginită, dar şi mai plăcut e ca lumea s-o recunoască. Povestea cu turnul mi-a întărit puterea şi a făcut-o de neînvins. Chiar dacă mai înainte se întîmplase ca unii să fie porniţi pe invidie şi pe critică, acum îşi schimbaseră gîndul. Nu găseai un singur om, în tot regatul, care să socoată că e cuminte să-mi stea în cale.

Mă adaptam rapid la situaţia mea şi la noile împrejurări. O vreme, mă tot trezeam în zori şi zîmbeam cînd mă gîndeam la „visul" pe care-l avusesem, aşteptînd să sune sirena fabricii Colt. Dar treptat, amintirea mi se şterse singură şi, în cele din urmă, ajunsesem să-mi dau pe deplin seama că trăiam cu adevărat în secolul al VI-lea, la curtea regelui Arthur, şi nu într-o casă de nebuni. Aşa se face că mă simţeam la mine acasă în veacul acela, la fel ca în oricare altul. Cît despre preferinţă, pentru nimic în lume nu l-aş fi schimbat cu veacul al XX-lea. Aici, unde eram, vedeai cîte posibilităţi avea un om cult, deştept, curajos şi cu iniţiativă, de a se lansa şi de a creşte o dată cu ţara. Era cel mai grozav cîmp de acţiune, care a existat vreodată; şi totul se afla la discreţia mea: nici un concurent, nici un om care să nu pară un biet prunc nevinovat, în comparaţie cu

cunoştinţele şi capacităţile mele. Pe cînd în secolul al XX-lea, ce-aş fi ajuns, mă rog? Contramaistrul unei uzine, şi-atîta tot; oricînd aş fi putut s-arunc năvodul în stradă şi să pescuiesc o sută de oameni mai grozavi decît mine.

Ce salt făcusem! Nu mă puteam stăpîni de a nu mă minuna de succesul meu şi de a nu-l contempla, întocmai ca un om care ar fi descoperit petrol. Nu exista nici un precedent care să se-apropie de cazul meu — cel mult al lui Iosif, dar nu era chiar acelaşi lucru. Căci este de la sine înţeles că, întrucît strălucita ingeniozitate financiară a lui Iosif nu folosise decît regelui, desigur că publicul îl privise cam chiorîş, pe cînd eu fusesem generos cu tot publicul, cruţînd soarele, şi asta mă făcuse popular.

Nu eram umbra unui rege, ci însăşi substanţa lui — ba mai curînd regele era umbra mea. Puterea mea era colosală şi nu o simplă etichetă, cum s-a întîmplat de obicei în asemenea situaţii — era un articol veritabil, ce avea căutare. Stăteam acolo, chiar la izvorul celei de a doua mari perioade din istoria lumii, şi vedeam cum se adună firele de apă, pîrîiaşele istoriei; cum istoria îşi adînceşte şi-şi lărgeşte albia, rostogolind valuri năvalnice către secole îndepărtate. Puteam întrezări ascensiunea unor aventurieri de teapa mea, la adăpostul lungului şir de tronuri ale istoriei. Vedeam pe De Monforzi, Gavestoni, Mortimeri, Villiers, pe regii tembeli ai Franţei, purtînd războaie şi dînd bătălii, şi pe favoritele care jucau pe degete sceptrul lui Carol al II-lea [1], dar în întregul alai nu zăream nici un personaj de proporţiile mele. Eram un specimen unic şi mă bucuram că nu voi putea fi întrecut sau egalat — în mod sigur — vreme de treisprezece veacuri şi jumătate.

Da, puterea mea era egală cu cea a regelui. În acelaşi timp, mai exista însă o putere, care era ceva mai tare decît forţele noastre laolaltă. E vorba de biserică. Nu vreau să ascund faptul ăsta. Nici să

[1] Carol al II-lea Stuart al Angliei, secolul al XVII-lea, rege vestit prin desfrîul de la curtea sa (n. r.).

vreau, n-aş putea. Dar n-are importanţă acum; îl voi explica pe larg mai încolo, la vremea sa. La început, biserica nu mi-a pricinuit nici un neajuns — în orice caz, nimic serios.

In sfîrşit — ce să spun — mă aflam într-o ţară curioasă, cu adevărat interesantă. Dar oamenii! Erau neamul cel mai ciudat, cel mai simplu şi cel mai încrezător; ce mai, nu erau decît nişte bieţi iepuraşi. O fiinţă născută într-o sănătoasă atmosferă de libertate nu putea asculta decît cu jale umilele şi inimoasele lor mărturisiri de credinţă faţă de rege, faţă de biserică şi de nobilime. Bieţii oameni! Se purtau de parcă ar fi avut mai multe motive să-şi iubească şi să-şi cinstească regele, biserica şi nobilimea, decît are sclavul să-şi iubească şi să-şi cinstească biciul, sau un cîine să-l iubească şi să-l cinstească pe străinul care îl loveşte! Păi bine, oameni buni, nu vă daţi seama că *orice fel* de regalitate — oricum ai suci-o şi *orice fel* de aristocraţie — oricum ai altoi-o — înseamnă de-a dreptul o insultă! Dar dacă te-ai născut şi ai crescut într-un astfel de sistem, probabil că niciodată nu vei descoperi singur adevărul şi nici nu-l vei crede cînd îţi va deschide cineva ochii. Ţi-e ruşine că eşti om, cînd te gîndeşti la lepădăturile care au ocupat întotdeauna tronurile omenirii, fără umbră de drept sau raţiune, şi la indivizii de mîna a şaptea, care au trecut totdeauna drept aristocraţie. O şleahtă de monarhi şi de nobili care, îndeobşte, dacă ar fi fost lăsaţi să se dea cu capul de toate pragurile — ca atîţia alţii mai buni decît ei — şi-ar fi sfîrşit zilele în sărăcie, fără să aibă nimeni habar de dînşii.

Majoritatea naţiunii britanice a regelui Arthur era alcătuită pur şi simplu din sclavi, care purtau acest nume şi aveau o zgardă de fier la gît. Restul erau sclavi în fapt, doar că n-aveau şi numele, dar îşi închipuiau că sînt oameni, şi încă oameni liberi, şi chiar aşa îşi spuneau. Adevărul e că naţiunea — în întregul ei — se afla pe lume cu un singur scop: să se prosterne înaintea regelui, a bisericii şi a nobilimii; să robească pentru ei; să-şi dea sufletul, trudind pentru ei; să moară de foame pentru ca ei să fie

ghiftuiți; să muncească pentru ca ei să poată zburda; să soarbă pînă la fund cupa amărăciunii pentru ca ei să poată fi fericiți; să umble goi pentru ca ei să poată purta mătăsuri și bijuterii; să plătească biruri pentru ca ei să fie nebirnici; să se obișnuiască o viață întreagă cu vorbele și atitudinile înjositoare ale lingușirii, pentru ca ei să poată păși cu semeție și să se creadă zeii lumii. Și pentru toate acestea nu primeau alte mulțumiri decît lovituri și dispreț, și erau atît de săraci cu duhul, încît pînă și această atenție o luau drept cinste.

Ideile moștenite sînt un lucru curios — foarte interesant de observat și de cercetat. Eu le-aveam pe ale mele; regele și poporul și le aveau pe ale lor. În amîndouă cazurile, ideile curgeau în albii adînc săpate de vreme și de obiceiuri; iar omul care și-ar fi pus în gînd să le schimbe cursul, prin argumentare și raționament, ar fi avut mult de furcă. De pildă, contemporanii regelui Arthur moșteniseră ideea că toți oamenii care nu au un titlu și un pomelnic lung de strămoși — fie că sînt sau nu înzestrați de natură și au făcut sau nu vreo ispravă în viață — sînt niște ființe care nu merită mai multă atenție decît animalele, gîngăniile, insectele. În schimb, eu moștenisem ideea că niște coțofane umane, care admit să se fălească cu penele de păun ale demnităților moștenite și ale titlurilor căpătate de alții, nu merită decît rîsul și batjocura.

Felul în care eram privit era ciudat, dar firesc. Știți cum se uită publicul și gardianul menajeriei la un elefant? Ei, cam așa se petreceau lucrurile și cu mine. Sînt plini de admirație față de proporțiile și puterea uimitoare a elefantului, spun cu mîndrie că poate săvîrși o sută de minuni, care sînt cu mult mai presus de puterile lor și vorbesc toți cu aceeași mîndrie despre faptul că, la mînie, elefantul e în stare să pună pe fugă o mie de oameni. Dar asta-l face oare să fie unul dintre ai lor? Nu, pînă și cea mai bicisnică haimana din arenă ar zîmbi auzind asemenea idee năstrușnică. Haimanaua n-ar putea-o înțelege; n-ar putea de fel să-i intre în cap; n-ar putea

nici pe departe s-o conceapă. Ei, în ochii regelui, nobililor şi ai întregului popor — pînă la cel din urmă sclav sau vagabond — eu eram întocmai ca elefantul acela şi nimic mai mult. Eram admirat şi temut, dar eram admirat şi temut în calitate de animal. Animalul nu e venerat şi nici eu nu eram; nu eram nici măcar respectat. N-aveam pomelnic de strămoşi şi nici un titlu moştenit, astfel că în ochii regelui şi ai nobililor eram pur şi simplu o lepădătură; poporul mă privea cu mirare şi teamă, dar fără respect. Datorită puterii ce o au ideile moştenite, oamenii aceia nu erau în stare să-şi închipuie altceva demn de respect decît spiţa aleasă şi nobleţea. Aici se vede mîna înfiorătoarei puteri care este biserica romano-catolică. Aşa, la iuţeală, în două-trei secole, prefăcuse o naţiune de oameni într-o adunătură de viermi. Înainte de epoca supremaţiei bisericii în lume, oamenii fuseseră oameni întregi şi-şi ţinuseră capul sus; avuseseră mîndrie, judecată şi independenţă, iar rangul şi însemnătatea se dobîndeau mai cu seamă prin fapte, şi nu datorită naşterii. Apoi a răsărit biserica, urmărind un mănunchi de interese egoiste şi ea s-a arătat iscusită şi ageră, cunoscînd multe chipuri de a scoate şapte piei de pe un om — sau de pe un popor. Ea a născocit monarhia de drept divin, întărind-o şi proptind-o de jur împrejur cu ierarhia fericirilor hărăzite celor aleşi, smulgînd virtuţile de la rostul lor şi făcîndu-le să susţină un scop nevrednic. Ea a predicat — dar mereu numai oamenilor de rînd — umilinţa, supunerea faţă de mai marii lor, frumuseţea jertfei; ea a predicat oamenilor de rînd să înghită cu blîndeţe insultele; şi tot lor, mereu numai lor, răbdarea, sărăcia duhului şi neîmpotrivirea în faţa împilării; şi tot biserica a introdus rangurile ereditare şi aristocraţiile, şi a învăţat toate popoarele creştine de pe faţa pămîntului să se plece în faţa lor şi să le venereze. Chiar în secolul în care m-am născut eu, otrava asta mai exista încă în sîngele creştinătăţii, şi cel mai bun dintre englezii de rînd încă era mulţumit să vadă cum oameni mai prejos de dînsul deţineau mai departe şi cu neobrăzare dregătorii boiereşti sau

tronuri regeşti, la care legile caraghioase ale ţării sale nu-i îngăduiau să aspire. De fapt, nu numai că era mulţumit de această sucită stare de lucruri, dar îşi băga în cap că trebuie să fie mîndru de ea. Lucrul acesta pare a ne arăta că omul poate îndura orice şi chiar îndură orice situaţie, dacă s-a născut într-însa şi a crescut cu ea. Desigur că această pacoste : respectul faţă de rang şi faţă de titlurile nobiliare, a existat şi în sîngele nostru american — o ştiu — dar cînd părăsisem America, dispăruse — în orice caz, în cea mai mare măsură. Acest respect nu mai era la modă decît printre moftangii şi moftangioaice. Cînd o molimă a fost stîrpită în aşa de mare măsură, se poate foarte bine spune că nu mai contează.

Dar să revin la poziţia neobişnuită pe care o aveam în regatul regelui Arthur. Va să zică, eram ca un uriaş în mijlocul piticilor, un om în toată firea printre copii, o minte strălucită printre nişte cîrtiţe intelectuale. După toate criteriile raţiunii, eram singurul şi adevăratul om mare din întreaga lume britanică de-atunci. Şi, totuşi, în zilele acelea, ca şi în îndepărtata Anglie din vremea naşterii mele, oricare conte cu creier de oaie, care putea pretinde că are un lung şir de strămoşi ce se trag din ibovnica regelui — culeasă la întîmplare de prin mahalalele Londrei — trecea înaintea mea. Asemenea personaje erau răsfăţate în regatul lui Arthur şi toţi le priveau cu respect, chiar dacă purtarea le era la fel de meschină ca şi inteligenţa, iar moralitatea nu mai puţin josnică decît obîrşia. Uneori, un astfel de specimen putea sta jos de faţă cu regele, pe cînd mie nu mi se îngăduia. Desigur, aş fi putut căpăta cu uşurinţă un titlu, şi asta m-ar fi înălţat grozav în ochii tuturora — chiar şi în ochii regelui, care mi l-ar fi acordat — dar n-am cerut aşa ceva, ba am şi refuzat, cînd mi s-a oferit. Cu părerile pe care le aveam, nu m-aş fi putut împăca cu ideea înnobilării şi nici n-ar fi fost ceva cinstit, fiindcă, de cînd îmi ştiu neamul, tribul

nostru n-a avut niciodată o dungă piezişă în stînga blazonului [1]. Nu m-aş fi putut simţi într-adevăr bine şi nici mîndru sau încîntat de nici un titlu decît de unul pe care mi l-ar fi acordat poporul însuşi, singurul îndreptăţit s-o facă — şi mereu trăgeam nădejde de a cuceri un asemenea titlu. Şi într-adevăr l-am cîştigat, în decursul celor cîţiva ani de străduinţi cinstite şi onorabile, şi l-am purtat cu înaltă şi curată mîndrie. Titlul acesta pe care l-am căpătat a ieşit întîmplător la iveală, într-o bună zi, din gura unui fierar, într-un sat oarecare. A fost socotit un gînd fericit şi purtat din gură în gură, cu un surîs de voie bună şi cu vot de aprobare. În zece zile străbătuse regatul şi devenise la fel de popular ca şi al regelui. După aceasta n-am mai fost cunoscut sub alt nume, fie că se vorbea de mine în vreo adunare a oamenilor din popor, fie la consiliile de coroană, în cursul unor grave dezbateri asupra problemelor de stat. Titlul acesta, tradus în limbă modernă, ar fi „şeful". Titlu ales de popor! Asta zic şi eu că-mi plăcea. Şi era un titlu foarte înalt. Existau foarte puţine titluri articulate, şi eu aveam unul din ele. Dacă se rostea cuvîntul duce, sau conte, sau episcop, cine putea spune despre care dintre ei era vorba? Dar dacă spuneai regele sau regina sau şeful, era cu totul altceva.

Ce să spun, regele mi-era simpatic şi, în calitate de rege, îl respectam. Îi respectam postul, în măsura în care puteam respecta orice supremaţie nedobîndită prin merite proprii, dar ca om îl priveam de sus, ca şi pe nobilii săi — în particular. Iar el şi ceilalţi mă simpatizau şi-mi respectau postul, dar mă priveau de sus, ca pe un animal lipsit de naştere nobilă sau de vreun titlu deocheat — şi încaltea nici nu-şi prea ascundeau părerile în public. Nu ne ţineam de rău pentru părerile pe care le aveam unii despre alţii. Socoteala era cinstită! Eram chit şi toată lumea mulţumită!

[1] Semnul heraldic al bastarzilor (n. r.).

Capitolul IX

TURNIRUL

La Camelot, aveau mania să organizeze turniruri straşnice. Erau ca nişte lupte de tauri umani, foarte palpitante, pitoreşti şi caraghioase, totuşi cam plictisitoare pentru o minte practică. În pofida acestui fapt, de obicei asistam şi eu la turniruri şi asta din două motive: dacă vrei să fii simpatizat, nu trebuie să stai la o parte de lucrurile care-ţi pasionează prietenii şi lumea ta — mai ales dacă eşti om politic — iar pe de altă parte, atît ca om de afaceri cît şi ca om politic, îmi propusesem să studiez turnirurile ca să văd dacă nu li se poate aduce vreo îmbunătăţire. Aceasta mă face să vă spun — fie şi în treacăt — că primul act oficial pe care l-am făcut sub guvernarea mea, şi încă din prima zi, a fost să deschid un birou de brevete. Ştiam că o ţară fără birou de brevete şi fără legi bune, care să protejeze brevetele, nu merge decît ca racul: pieziş sau îndărăt.

Lucrurile îşi continuau ca de obicei mersul — cam un turnir pe săptămînă — şi din cînd în cînd băieţii — adică sir Launcelot şi ceilalţi — mă rugau să le dau o mînă de ajutor, dar spusei că o s-o fac ceva mai tîrziu. În fond, nu era nici o grabă şi aveam prea multe rotiţe administrative de uns şi de pus în mişcare cum se cade.

Am avut un turnir care a ţinut mai bine de o săptămînă şi la el au luat parte, unul peste altul, vreo cinci sute de cavaleri. Le-a trebuit o săptămînă ca să se adune. Veneau călări de pretutindeni, de la marginea ţării şi chiar de dincolo de mare; mulţi îşi aduceau doamnele, şi toţi erau însoţiţi de scutieri şi de roiuri de slujitori. Era o mulţime cît se poate de pestriţ şi de somptuos îmbrăcată şi foarte pilduitoare pentru ţara şi epoca aceea, prin veselia-i animalică, prin nevinovata necuviinţă a limbajului şi printr-o senină nepăsare faţă de morală. De dimineaţă şi pînă seara, unii luptau şi alţii priveau, iar cîntecele, jocurile şi dansurile se ţineau lanţ. De asemenea, în fie-

care noapte, se bea zdravăn jumătate din timp. Ştiau să se distreze în chipul cel mai nobil. Vă asigur că n-aţi mai văzut asemenea oameni. Cîrdul acela de frumoase doamne, scînteind în podoabele lor barbare, erau aht iate a privi cum un cavaler se rostogolea de pe cal în arenă, cu un vîrf de lance gros cît glezna înfipt într-însul şi ţîşnindu-i sîngele şuvoi — şi, în loc să leşine, băteau din palme şi se înghesuiau ca să vadă mai bine. Numai cîteodată vreuna se apuca să-şi scoată batista şi se prefăcea — aşa, de ochii lumii — că i s-a zdrobit inima. In acest caz, puteai paria doi la unu că la mijloc era vreun scandal amoros şi doamna se temea că publicul încă nu-l aflase.

In condiţii obişnuite, gălăgia din timpul nopţii m-ar fi deranjat, dar, în împrejurările acelea, nici n-o luam în seamă, fiindcă mă împiedica s-aud cum vracii tăiau braţele şi picioarele celor schilodiţi în timpul zilei. Aşa mi-au stricat bunătatea de ferăstrău, ba, i-au rupt şi mînerul, dar am lăsat să treacă de la mine. Cît despre securea ce-o aveam, atîta spun, m-am hotărît ca data viitoare, cînd o fi să mai împrumut vreo secure unui chirurg, să mă gîndesc mai bine în care secol mă aflu.

Nu numai că am urmărit zi de zi turnirurile, dar chiar am detaşat un preot mai deştept — din Ministerul meu al Moralei Publice şi al Agriculturii — şi i-am ordonat să-mi facă un reportaj, deoarece aveam de gînd ca de îndată ce va fi posibil, cînd voi fi ridicat îndeajuns poporul, să înfiinţez un ziar. Primul lucru de care ai nevoie într-o ţară nouă este un birou de brevete; apoi, îţi organizezi reţeaua de şcoli, şi, după aceea, dă-i drumul cu ziarul. Ziarul şi-o fi avînd el greşelile lui, dar nu face nimic, căci pentru o naţiune moartă înseamnă un salt înafara mormîntului şi asta nu trebuie uitat. Fără ziar nu poţi reînvia o naţiune moartă; nu există nici o altă cale. Aşa că am vrut să sortez lucrurile şi să văd cam ce fel de material de reportaj aş putea strînge în secolul al VI-lea, cînd o să am nevoie.

Ei, ţinînd seama de condiţii, preotul s-a descurcat foarte bine. A arătat toate amănuntele, şi ăsta-i lu-

cru bun într-un material local ; ştiţi, ţinuse registrele de înmormîntări ale bisericii sale, cînd fusese mai tînăr, şi-acolo, firește, principalul sînt amănuntele. Cu cît sînt trecute mai multe amănunte, cu atît scoţi mai mulţi bani : cioclii, bocitoarele, lumînările, rugăciunile — totul contează ; iar dacă îndurerata familie nu plăteşte destule rugăciuni, atunci însemni lumînările în partidă dublă şi, dintr-un condei, îngroşi foarte frumos socotelile. Ba, dumnealui avea bunul obicei de a-i mai arde pe ici, pe colo, cîte o tămîiere vreunui cavaler pe care-l socotea în stare să dea anunţuri gras plătite — adică, vreau să spun, care avea influenţă. De asemeni, preotul dovedea şi darul de a exagera lucrurile, căci în tinereţe făcuse pe impresarul unui cuvios pustnic care locuia într-o cocină şi se ocupa cu minunile.

Desigur că reportajul acestui debutant era lipsit de nerv şi de senzaţional ; nu avea nici descrieri înfiorătoare şi de aceea trebuia corectat de-o mînă pricepută ; dar limbajul său străvechi era nostim, dulce şi simplu, plin de savoarea şi aromele vremii, iar aceste mici merite răscumpărau într-o măsură lipsurile sale mai importante. Iată o mostră din reportaj :

„Pre urmă, sir Brian-de-les-Isles şi Grummore Grummorsum, cavaleri ai palatului, se loviră cu sir Aglovale şi sir Tor, iară sir Tor oborîtu-l-a cu sulița pre sir Grummore. Mai apoi, venit-au sir Carados din Turnul Durerii şi sir Turquine, cavaleri ai palatului, şi cu dînşii s-au lovit sir Percivale de Gallis şi sir Lamorak de Gallis, carele fraţi erau. Şi s-au izbit sir Percivale cu sir Carados şi îşi frînseră sulițele în mîini, iară apoi sir Turquine cu sir Lamorak pălitu-s-au cu sulița şi unul pre altul oborîtu-s-au cu sulița de pre cal şi fieştecare a primit ajutor spre a se ridica şi a încăleca iarăşi. Iară sir Arnold şi sir Gauter, cavaleri ai palatului, s-au izbit cu sir Brandiles şi sir Kay. Pălitu-s-au cu înfierbîntare, iară sulițele li s-au frînt în mîini. Pre urmă, a venit sir Pertolope, caştelanul, şi cu el s-a izbit sir Lionel, iară sir Pertolope, cavalerul cel verde, dărîmatu-l-a asupra pămîntului pre sir Lionel, ce frate-i era lui sir Launcelot. Pre toate acestea le-au fost scriind veliţii crainici, carele vestit-au pre învingător şi numele lor au strigat.

Pre urmă, lui sir Bleobaris i s-a frînt sulița, pălindu-l pre sir Gareth, dară den izbitură sir Bleobaris se răsturnă singur la pămînt. Dacă l-a văzut oborît pre sir Bleobaris, sir Galihadin zis-a lui Gareth a da piept cu dînsul, iară sir Gareth l-a oborît cu sulița de pre cal. Pre urmă, sir Galihud apucă sulița, spre a-și răzbuna fratele, și într-același chip l-a oborît sir Gareth, pre el și pre sir Dinadan, și pre fratele său La Cote Male Taile, și pre sir Sagramor-cel-chinuit-de-dor și pre sir Dodinas Neîmblînzitul. Pre toți aceștia i-a răsturnat de pre cal jos pe pămînt dintr-o singură lovitură de suliță. Văzînd craiul Agwisance al Irlandei viteaza izbîndă a lui sir Gareth, tare se minună, întrebîndu-se cine iaste acest cavaler, carele odată pare verde, odată pare albastru, după cum se învîrtejește. Într-acesta chip s-au tîmplat, că după fieștecare învîrtejire pe cal altă îi era coloarea, de nice crai, nice cavaler nu-l puteau oblici. Apoi, măria sa Agwisance, craiul Irlandei, se lovi cu sir Gareth, iară sir Gareth îl răsturnă de pre cal cu șea cu tot. Pre urmă, se întîlni sir Gareth cu craiul Carados al Scoției, și sir Gareth oborît-au cu sulița și calul, și călărețul. Și într-același chip a biruit el pre craiul Uriens din țara Gorei. Și atuncea se arătă sir Bagdemagus, iară sir Gareth oborî așijderea pre călăreț și pre cal, la pămînt. Iară coconul lui sir Bagdemagus, Meliganus Gîliganus, și-au frînt sulițele, bătîndu-se cu vîrtute și cavalerește cu sir Gareth. Apoi, sir Galahault, blagorodnicul principe, răcni la sir Gareth: Pasă, împestrițatule cavaler! Carele iscusit meșter în mînuirea suliței te-ai arătat, gătește-te să ne lovim amîndoi! Sir Gareth îl ascultă și își luă o suliță mare și într-acest chip se izbiră, prințul frîngîndu-și sulița, iară sir Gareth pălindu-l în stînga coifului, încît ca frunza s-a clătinat și ar fi căzut jos, dacă nu l-ar fi prins scutierii săi. Adevăr grăiesc vouă — zis-a craiul Arthur — cavalerul acesta împestrițat mare viteaz iaste! Întru aceasta, craiul chemă pre sir Launcelot și se rugă de dînsul a se măsura cu cavalerul acela. Măria ta — grăit-a sir Launcelot — inima îmi zice că drept iaste în ceasul acesta a-l cruța pre cavalerul carele și-a plinit cu vîrf și îndesat lucrul pe ziua de astăzi. Nu se cade altui cavaler a-i risipi slava, dacă vede cum viteazul și-a încercat întreg vîrtutea și făcut-a atîta ispravă! Și se poate — zis-a sir Launcelot — că acum și aici a dat el bătălia cea mare, căci se prea poate să fie iubit foarte de vreo jupînească din șiragurile de aici, căci nu zădarnic s-a căznit dumnealui ca să

scoată lumii la vedere vitejia sa. Şi întru aceasta — zis-a sir Launcelot — bucură-se din parte-mi, în ziua aceasta, de toată cinstea, căci cinsteş laste, şi, chiar de mi-a sta în putinţă, cinstea eu nu i-aş risipi-o."

În ziua aceea, s-a mai petrecut o păţanie, pe care — din raţiuni de stat — am şters-o din reportajul cuviosiei sale. Desigur că aţi observat cum în „partida" aceea Garry a avut un succes de pomină. Cînd zic Garry, vă daţi seama că e vorba de sir Gareth, căci aşa-i ziceam eu. Cu numele acesta dezmierdător mi-l numeam în sinea mea, dovedind că ţineam mult la dînsul. Dar era un diminutiv intim şi nu-l rosteam nimănui cu glas tare, cu atît mai puţin lui însuşi. Fiind de neam mare, nu mi-ar fi îngăduit niciodată o asemenea familiaritate. Ei, ca să continui, stăteam în loja ce mi-era rezervată, în calitate de ministru al regelui. În timp ce îşi aştepta rîndul să intre în arenă, sir Dinadan veni la mine, se aşeză şi începu să-mi vorbească. Se repezea adesea pînă la mine, fiindcă eram străin şi se bucura că găsise un debuşeu nou pentru desfacerea glumelor sale, căci majoritatea ajunseseră la stadiul de uzură, în care cel ce le spune rîde singur de ele, în timp ce ascultătorului parcă i se face rău. Totdeauna am căutat să corespund căznelilor sale, ba îi arătam o sinceră şi foarte întemeiată bunătate, deoarece, aşa cum era el, tot mă scutea de ceva neplăcut. Poate că — din vitregia soartei — cunoştea şi el dintre toate anecdotele tocmai pe aceea pe care o auzisem cel mai des, o urîsem şi o dispreţuisem cel mai mult în toată viaţa, dar omul nu mi-o spusese niciodată pînă atunci. E vorba de o anecdotă pusă pe seama tuturor oamenilor de duh care au călcat vreodată pe pămîntul Americii, de la Columb pînă la Artemus Ward [1]. E vorba de un conferenţiar umorist, care timp de un ceas a revărsat asupra unui public igno-

[1] Ward (Artemus) pseudonimul umoristului Charles Farrar Browne, născut în Maine (S.U.A.), în 1834 şi mort în 1867. Ward a devenit popular, datorită aventurilor personajului cu acelaşi nume creat de el (n. r.).

rant un potop de glume, căutînd a-l face să rîdă. Dar nici pomeneală de rîs. Cînd să plece, cîţiva nerozi i-au strîns conferenţiarului mîna şi, foarte recunoscători, i-au spus că au fost cele mai nostime lucruri pe care le-au auzit vreodată şi că ei „s-au ţinut din răsputeri să nu pufnească în rîs, drept în timpul conferinţei".

Anecdota asta nu merita să fi fost spusă nici măcar o singură dată. Şi totuşi eu am înghiţit-o de sute de mii, de milioane şi miliarde de ori, jăluindu-mă şi afurisind de fiecare dată. Aşa că oricine îşi poate închipui prin ce-am trecut, atunci, auzindu-l pe măgarul acela în armură cum s-apucă să mi-o toarne şi el, în ceţosul amurg al tradiţiei, înainte de a fi răsărit zorii istoriei, cînd chiar despre Lactanţiu[1] abia puteai spune „răposatul Lactanţiu"; şi mai erau cinci sute de ani pînă la naşterea Cruciatelor!

Taman cînd isprăvi cu pozna asta, apăru băiatul care anunţa concurenţii, aşa că sir Dinadan îşi luă tălpăşiţa, hohotind ca un diavol, zăngănind şi zornăind ca o ladă cu fiare vechi, iar eu nu mai ştiam ce-i cu mine. Îmi trebuiră cîteva minute pînă să-mi vin în fire, şi atunci deschisei ochii tocmai la vreme ca să-l văd pe sir Gareth trăgîndu-i o chelfăneală straşnică. Fără să-mi dau seama, începui să mă rog: Doamne, sper că l-a ucis! Dar, ghinion! pînă să-mi sfîrşesc fraza, sir Gareth se şi năpusti asupra lui sir Sagramor-cel-chinuit-de-dor şi mi ţi-l azvîrli peste crupa calului, buşindu-l la pămînt, iar sir Sagramor mi-a auzit ruga şi a crezut că-l priveşte pe dînsul!

Vai şi aoleu! Cînd îi intra vreunuia din ei ceva în cap, nu i-o mai scoteai nici cu cleştele! Pricepusem eu treaba asta, aşa că nu mi-am mai bătut gura de pomană şi nu i-am mai dat nici o explicaţie lui sir Sagramor. De îndată, însă, ce-i i-a venit piuitul, sir Sagramor m-a înştiinţat că are de aranjat o

[1] Scriitor creştin din secolul al V-lea, supranumit Ciceronele creştinătăţii (n. r.).

mică răfuială cu mine şi a stabilit în ce anume zi, peste vreo trei-patru ani, ne vom răfui, tot în arena unde i se adusese jignirea. I-am răspuns că voi fi la dispoziţia lui, cînd se va înapoia. Nu ştiu dacă sînteţi la curent, dar el trebuia să plece de îndată după sfîntul potir. Toţi băieţii aveau mania să dea, din cînd în cînd, cîte o raită după sfîntul potir. Asta însemna o excursie de cîţiva ani, şi totdeauna trecea amar de vreme pînă se întorceau, căci îşi vîrau nasul peste tot şi cu anasîna, cu toate că habar nu aveau unde se afla sfîntul potir! De altminteri, eu, unul, nici nu cred că vreunul dintre dînşii se aştepta într-adevăr să-l găsească, iar dacă ar fi dat, totuşi, peste potir, sînt sigur că n-ar fi ştiut ce să facă cu el. Ştiţi, călătoriile astea erau un fel de trecere înspre nord-vest [1], a epocii aceleia — cum s-ar spune — şi nimic mai mult. În fiecare an, porneau expediţii în căutarea sfîntului potir, iar în anul următor plecau expediţii de salvare, pentru a-i căuta pe cei plecaţi întîi. Puteai cîştiga la prestigiu cu toptanul din afacerea aia, dar nu scoteai para chioară. Închipuiţi-vă, au încercat chiar să mă bage mesa şi pe mine! Ce să vă spun, îmi vine să zîmbesc, nu alta!

Capitolul X

ÎNCEPUTURILE CIVILIZAŢIEI

Cavalerii Mesei Rotunde au aflat curînd de provocare şi desigur că ea a stîrnit destule comentarii, căci lucruri dintr-astea îi interesau pe băieţi. Regele socotea că şi pentru mine a sosit momentul să pornesc în căutare de aventuri, spre a dobîndi faimă şi a fi şi mai demn de a mă înfrunta cu sir Sagramor, cînd se vor fi scurs cei cîţiva ani. Eu mă scuzai însă, spunînd că deocamdată îmi mai trebuie vreo trei-patru

[1] În secolul al XVIII-lea, s-au întreprins numeroase expediţii şi explorări pentru a se găsi o trecere înspre nord-vest, între America şi Asia (n. r.).

ani ca să orînduiesc bine treburile ţării, aşa ca să meargă ca pe roate. Pe urmă, voi fi gata, iar cum, după toate probabilităţile, la vremea aceea sir Sagramor va fi încă în căutarea potirului, prin amînarea mea nu se pierdea nimic din timpul cel preţios. Pînă atunci aveam să capăt o vechime de şase-şapte ani în slujbă şi socoteam că organizaţia şi maşinăria mea vor fi atît de bine dezvoltate, încît voi putea să-mi iau un concediu fără ca sistemul să sufere.

Eram destul de mulţumit de ceea ce înfăptuisem pînă atunci. In diferite cotloane şi unghere liniştite, iniţiasem tot felul de industrii — nucleele vastelor uzine viitoare, misionarii de fier şi oţel ai viitoarei mele civilizaţii. In aceste nuclee, adunasem laolaltă cele mai agere minţi tinere pe care le putusem găsi, iar agenţii mei cutreierau necontenit ţara, scotocind peste tot după noi talente. Luasem o puzderie de fiinţe ignorante şi le pregăteam ca să devină experţi — experţi în tot felul de meserii şi ramuri ale ştiinţei. Grădiniţele astea ale mele îşi duceau, nestînjenite, o viaţă liniştită şi tainică, prin colţuri de ţară neştiute, căci nimeni n-avea voie să pătrundă înlăuntrul lor fără un permis special — deoarece mi-era teamă de biserică.

In primul rînd, am deschis o fabrică de profesori şi o grămadă de şcoli de duminică. Rezultatul era că acum aveam în locurile acelea o reţea admirabilă de şcoli de diferite grade, în plină înflorire, şi o întreagă colecţie de congregaţii protestante, toate prospere şi în necontenită dezvoltare. Oricine putea fi orice fel de creştin poftea, căci în privinţa asta exista o libertate desăvîrşită. Dar am restrîns învăţămîntul religios public la biserici şi la şcolile de duminică, neîngăduindu-l în celelalte instituţii de învăţămînt ale mele. Aş fi putut să dau preferinţă sectei mele şi să-i fac pe toţi presbiterieni — şi asta fără nici o bătaie de cap — dar ar fi însemnat să încalc o lege a firii umane, căci necesităţile şi instinctele spirituale sînt tot atît de variate în familia umană cît şi poftele, înfăţişarea şi trăsăturile fizice, şi un om nu se simte într-adevăr bine — din punct de vedere moral —

decît cînd poartă veşmîntul religios care convine, ca model, culoare şi dimensiuni, înclinaţiilor sale spirituale, făpturii şi staturii sale. Pe deasupra, mă temeam de o biserică unită, care ar fi însemnat o putere înfricoşătoare, cea mai înfricoşătoare putere ce se poate închipui, căzînd în scurtă vreme pe mîinile egoiştilor — cum e sortit să se întîmple totdeauna — şi aducînd astfel moartea libertăţii şi paralizarea gîndirii omeneşti.

Toate minele erau proprietatea regelui şi — slavă domnului! — se găseau cu ghiotura. Pînă atunci, minele fuseseră exploatate aşa cum exploatează întotdeauna sălbaticii minele — adică scobind nişte gropi în pămînt şi scotînd minereul cu mîna în nişte saci de piele, cu randament de o tonă pe zi; dar eu, de îndată ce-am putut, am început să pun mineritul pe baze ştiinţifice.

Da! Făcusem progrese frumoase, cînd m-a picnit provocarea lui Sagramor.

Se scurseseră patru ani — şi mai erau atîtea de făcut! Nu v-aţi fi închipuit niciodată că aşa ceva este cu putinţă pe lume! Puterea absolută e într-adevăr un lucru ideal, cînd se află în mîini sigure. Despotismul cerului e singura guvernare desăvîrşită. Un despotism pămîntean ar fi cea mai desăvîrşită guvernare pămîntească, dacă ar exista aceleaşi condiţii — adică dacă despotul ar fi cel mai desăvîrşit exemplar al speţei umane şi dacă viaţa sa ar fi veşnică. Dar, întrucît un om perfect este pieritor şi orice-ar face tot trebuie să moară, lăsîndu-şi stăpînirea în mîinile unui moştenitor imperfect — un despotism pămîntean nu numai că e o formă rea de guvernare, ci e chiar cea mai rea formă posibilă.

Opera mea arăta ce-ar putea face un despot, avînd la dispoziţie resursele unui regat întreg. Fără ca ţara aceea întunecată s-aibă habar, eu făcusem să se dezvolte într-însa, şi chiar sub nasul ei, civilizaţia veacului al XIX-lea. Opera mea era ferită de privirea publicului, dar exista acolo ca o realitate gigantică şi de netăgăduit şi de care lumea avea să mai audă, dacă trăiam şi aveam noroc. Era o realitate tot atît

de sigură şi de concretă ca şi un vulcan tihnit, ce-şi înalţă nevinovat piscul fără fum către cerul albastru, fără să dea semn că în măruntaiele sale clocoteşte un iad. Şcolile şi bisericile mele fuseseră prunci firavi, cu patru ani în urmă ; acum erau oameni în toată puterea ; atelierele de mai înainte deveniseră acum vaste uzine ; unde avusesem o duzină de oameni calificaţi, aveam acum o mie ; unde avusesem un expert de mîna întîi, aveam acum cincizeci. Stăteam cu mîna pe mîner, ca să zic aşa, gata oricînd să-l trag [1] şi să revărs lumina asupra lumii aceleia, cufundată în miez de noapte. Dar n-aveam de gînd s-o fac pe neaşteptate. Politica mea era alta, căci poporul n-ar fi rezistat la aşa ceva, şi, pe deasupra, mi-ar fi sărit într-o clipită în spinare biserica romano-catolică.

Nu ! Eu înaintasem cu băgare de seamă tot timpul. Cîtăva vreme am avut agenţi secreţi, pe care i-am răspîndit prin ţară, cu misiunea de-a submina pe nesimţite cavalerismul şi de-a măcina cînd o superstiţie, cînd alta — aşa, cîte puţin — pregătind treptat terenul pentru o stare de lucruri mai bună. Făceam lumină cu încetişorul, aprinzînd lumînare cu lumînare, şi aveam de gînd să merg mai departe tot aşa.

Răspîndisem, prin regat — şi tot în taină — cîteva sucursale de şcoli care mergeau foarte bine. Aveam planul de a dezvolta tot mai mult ramura asta, pe măsură ce treceau anii ; firește, dacă nu se întîmpla ceva care să mă intimideze. Una din tainele cele mai cu cîntec era West Pointul [2] meu — academia mea militară. O feream de indiscreţiile celorlalţi cu cea mai mare stricteţe şi acelaşi lucru îl făceam şi cu academia mea navală, pe care o înfiinţasem într-un port îndepărtat. Amîndouă erau în plină înflorire, spre deplina-mi mulţumire.

Clarence avea acum douăzeci şi doi de ani şi era adjunctul meu, mîna mea dreaptă. Era o comoară ! Într-adevăr, n-avea pereche şi se pricepea la orice. În

[1] In 1879 existau doar două tipuri de lămpi cu gaz aerian, care se aprindeau prin tragerea unui mîner (n. r.).

[2] Academia Militară a S.U.A. Se află pe fluviul Hudson, la 50 mile nord de New York (n. r.).

ultimul timp îl pregătisem pentru ziaristică, zicîndu-mi că bătuse ceasul ca să pornim şi un ziar. Nu ceva în stil mare, ci doar un mic săptămînal pentru difuzarea de probă a ideilor mele, în cadrul grădiniţelor de civilizaţie, pe care le înfiinţasem. Se simţea în meseria asta ca peştele în apă; cu siguranţă că zăcea într-însul o vocaţie de ziarist înnăscut. Într-un fel, junele se şi dedublase: vorbea ca în secolul al VI-lea şi scria ca într-al XIX-lea. Stilu-i de gazetar progresa necontenit; ajunsese deja la nivelul unui ziar din fundul Alabamei şi nu-l puteai deosebi de stilul articolelor de fond din această regiune nici prin cuprins, nici prin ton.

Mai aveam de lansat şi o altă mare invenţie. E vorba de telegraf şi telefon; pentru prima dată ne aventuram în această direcţie. Deocamdată, liniile de comunicaţie erau păstrate numai pentru uzul nostru particular, şi aşa urmau să rămînă pînă în ziua cînd vor da în pîrg. Aveam o echipă de oameni pe drumuri, care lucra mai ales noaptea. Întindeau firele pe pămînt, temîndu-ne să punem stîlpi ca să nu trezim prea multă curiozitate. Firele de pe pămînt erau destul de bune, pentru ambele întrebuinţări, fiindcă erau apărate printr-un izolator inventat de mine şi care dădea rezultate perfecte. Oamenii mei aveau ordinul să cutreiere ţara, ferindu-se însă de drumurile bătute, spre a stabili legături cu toate oraşele mai însemnate, a căror prezenţă era trădată de lumini, şi lăsînd cîte un expert la fiecare post nou. Într-adevăr, nimeni nu era în stare să-ţi spună cum poţi găsi o anumită localitate, fiindcă nimeni nu se ducea înadins în vreun loc, ci dădea doar din întîmplare peste el, hoinărind, şi de obicei pleca de acolo fără să-i treacă prin gînd a întreba cum se numea localitatea respectivă. Din cînd în cînd, trimisesem expediţii topografice ca să facă măsurători şi să alcătuiască harta regatului, dar totdeauna se-amestecaseră preoţii, făcînd şicane. Aşa că, pînă una-alta, renunţasem la proiectul acela; n-ar fi fost de loc diplomatic să ne punem rău cu biserica.

Cît despre starea generală a ţării, ea era întocmai cum fusese şi la sosirea mea, şi asta din toate punctele de vedere. Făcusem eu ceva schimbări, dar în mod inevitabil erau mărunte şi nu se puteau observa.

Astfel, încă nu mă amestecasem nici în chestia impozitelor — înafară de acelea care aduceau venituri regelui. Pe astea le sistematizasem, punînd serviciul pe o bază solidă şi justă. Rezultatul era că veniturile se şi împătriseră şi, totuşi, sarcinile erau atît de echitabil împărţite faţă de trecut, încît poporul se simţea uşurat şi de pretutindeni se aduceau laude pentru administraţia mea.

Eu, personal, am fost nevoit să fac o pauză în activitatea aceasta, dar faptul nu m-a încurcat de loc, ba chiar mi-a priit. Mai înainte — da! — m-ar fi stingherit, însă acum totul era în mîini bune şi lucrurile mergeau ca la carte.

Intr-adevăr, în ultima vreme regele îmi amintise de cîteva ori că amînarea pe care o cerusem, cu patru ani în urmă, se apropia de soroc. Era o aluzie că e timpul ca s-o pornesc în căutare de aventuri şi să-mi cîştig o reputaţie care să mă facă demn de onoarea de a frînge şi eu suliţi cu sir Sagramor. El tot se mai învîrtea prin ţară după potir, dar era căutat de mai multe expediţii de salvare şi putea fi găsit de la un an la altul. Aşadar, vedeţi că mă aşteptam la această pauză în activitatea mea şi n-am fost luat prin surprindere.

Capitolul XI

YANKEUL IN CĂUTARE DE AVENTURI

Niciodată nu a existat pe lume o ţară mai ideală pentru mincinoşii care rătăceau din loc în loc — de aceea, se şi găseau într-însa mii de mincinoşi rătăcitori, de amîndouă sexele. Nu trecea lună, fără să ai a face cu vreun vagabond din ăştia. Mai toţi veneau încărcaţi cu o poveste despre cutare sau cutare

prințesă, care cerea ajutor ca să scape din vreun castel îndepărtat, unde era ținută prizonieră de o pușlama nelegiuită — de obicei, un uriaș. Poate o să credeți că, după ce asculta o astfel de nuvelă din gura unei persoane cu totul necunoscută, regele cerea în primul rînd dovezi — ba și cîteva indicații cu privire la poziția castelului, la cea mai bună rută pînă la el, și-așa mai departe. Ei bine, aflați că nimeni nu se gîndea la un lucru atît de simplu și de bun simț. Nici pomeneală de așa ceva! Toți înghițeau pe nemestecate minciunile acestor oameni și nu puneau nici un fel de întrebare. Cum-necum — într-o zi, cînd mă aflam pe la curte — unul din indivizii ăștia, de data asta era una, veni și îndrugă o poveste după același tipic. Ci-că stăpîna ei căzuse prizonieră într-un cogeamite castel mohorît, laolaltă cu alte patruzeci și patru de fete tinere și frumoase, mai toate prințese; se ofileau cu toatele în captivitatea aceea crudă, care ținea de douăzeci și șase de ani; stăpînii castelului erau trei frați năzdrăvani, fiecare cu cîte patru brațe și-un singur ochi — ochiul în mijlocul frunții și mare cît un fruct. Speța fructului nu era menționată; obișnuita lor neglijență în materie de date științifice!

Poate n-o să credeți, dar regele și întreaga Masă Rotundă își arătară numaidecît interesul pentru această năstrușnică ocazie de aventuri. Fiecare cavaler al Mesei Rotunde s-a bătut pentru această șansă de a-și dovedi vitejia și s-a rugat să i se acorde lui cinstea de a le salva pe nenorocitele acelea; totuși, spre necazul și jignirea lor, regele mi-a acordat mie această cinste, pe care nici n-o cerusem.

Am reușit printr-un efort să-mi stăpînesc bucuria, cînd Clarence mi-a adus vestea aceasta. În schimb, el nu și-a putut-o stăpîni. I se revărsa din gură un val neîntrerupt de încîntare și recunoștință: era încîntat de norocul meu și recunoscător regelui pentru mărinimoasa favoare ce-mi acordase. Nu-și putea ține locului nici picioarele, nici trupul, ci țopăia prin odaie, într-un grațios extaz de fericire.

Despre mine, aş fi blestemat din adîncul inimii bunătatea celui care-mi acordase o asemenea favoare, dar mi-am ascuns furia din motive politice şi-am făcut tot ce-am putut ca să par şi eu bucuros. Chiar aşa! Am şi declarat că mă bucur. Şi, într-o măsură era adevărat, căci mă simţeam la fel de bucuros ca şi cineva care ar fi scalpat.

Ce să-i faci? Trebuie să iei lucrurile aşa cum sînt şi să nu-ţi pierzi vremea cu văicăreli zadarnice. Mai bine te-apuci de treabă şi vezi ce se poate face. Cum în toate minciunile există un sîmbure de adevăr, trebuia să găsesc numaidecît sîmburele acesta, în cazul ce-mi picase. De aceea am trimis după fată şi ea a venit. Era o fiinţă destul de atrăgătoare, blîndă şi modestă, dar — dacă e să te iei după aparenţe — nu ştia mai mult decît o cizmă.

I-am spus:

— Draga mea, ţi s-au cerut amănuntele necesare?

Mi-a spus că nu i se ceruseră.

— Firește, nici nu mă aşteptam să ţi se ceară, dar eu unul trebuie să te întreb, ca să fiu sigur despre ce e vorba. Ce să-i faci? Aşa am fost eu învăţat. Acum, să nu mi-o iei în nume de rău, dacă-ţi amintesc că trebuie s-o luăm ceva mai încet, fiindcă noi nu te cunoaştem. Poate că eşti de bună-credinţă — şi sperăm că eşti — dar nu-i nici o afacere cînd cumperi mîţa în sac. Pricepi şi dumneata situaţia. Sînt silit să-ţi pun cîteva întrebări; răspunde-mi cinstit şi pe faţă şi nu-ţi fie nici o teamă. Unde locuieşti, cînd eşti acasă?

— In ţara Moder, luminate cavaler.

— Ţara Moder? Nu-mi aduc aminte să mai fi auzit de ţara asta. Părinţii îţi trăiesc?

— Dacă viiază au nu, de ştire nu am, că ani mulţi am stat ferecată în castelul acela!

— Cum te cheamă, te rog?

— Numele îmi iaste demoiselle Alisande la Carteloise — de-ţi este pre voie şi pre pofta inimii!

— Cunoşti pe cineva care te poate identifica?

— Iani socotiți dumneavoastră, luminate cavaler, cine mă cunoaște aici, dacă sînt den alte părți și întîia dată venit-am la craiul cel mare.

— Ai adus ceva scrisori, acte, dovezi că ești demnă de încredere și spui adevărul?

— La ce nevoi-m-aș, dacă am grai și știu a le spune singură?

— Dar mata știi că unul spune una, altul spune alta și totul depinde...

— Depinde? Ce depinde? Ciudese sînt aceste cuvinte pentru mintea mea! Nu te înțeleg, luminate cavalere.

— Nu înțelegi? Ei, drăcia dracului! Cum nu poți înțelege un farafastîc ca ăsta? Nu înțelegi că totul depinde de... Dar de ce naiba arăți așa de nevinovată și de idioată?

— Nime nu știe, fără numai dumnezeu, carele așa m-a făcut.

— Da, da, cred că asta-i cam așa. Nu te burzului dacă par nițeluș enervat. Nici nu sînt. Dar hai să schimbăm subiectul. Să trecem la castelul ăla cu patruzeci și cinci de prințese și trei căpcăuni-șefi — ia spune-mi, unde-i haremul ăla?

— Harem?

— Castelul — adică, mă înțelegi, unde vine castelul ăla?

— O! cît iaste de falnic și neclătit și cu podoabe podobit! Hăt departe iaste, cale de multe poște de-aici.

— Cît de multe?

— Alelei, luminate cavalere, acmu preste fire iaste a le număra, atîtea de multe sînt și se încalecă una preste alta, fiind într-același chip și bătînd într-aceleași culori, de nu deslușești o poștă de alta, nice cum să le socoți, fără numa a lua pe fieștecare la rînd; iară aceasta numai în mîna domnului stă și nice cum în puterea omului... de care lucru adevărat, adevărat să crezi, luminăția ta, că nu iaste într-alt chip!...

— Ho! Opreşte-te! Las-o încolo de distanţă. Mai bine spune-mi cam pe unde se află castelul. Pe ce drum apuci? Incotro?

— Nu-ţi fie cu bănat, luminăţie, drum apuci, dară drum direpţ nu iaste, că încotro apuci, nu mergi întins, ci tot coteşti şi te învîrteşti, cînd supt o zare, cînd supt alta, încît de-i chibzui că-i spre răsărit şi într-acolo degrab' ai purcede, vedea-vei cum calea iarăşi se învîrteşte cu o jumătate de roată; şi-aceste ciudese iară şi iară se petrec la fel, mîhniciune mare pogorîndu-ţi în suflet şi spăimîndu-te au nu cumva călcat-ai voia domnului, carele nu hărăzeşte vericărui castel drum direpţ şi scos la vedeală, fără numai dacă îi iaste pe plac, iară de nu-i iaste mai curînd nimici-va toate castelele şi toate drumurile de pre lume, lăsînd pustii şi jalnice locurile pre unde sălăşluit-au făpturile sale, carele să ia aminte că unde-i vrerea domnului totul se plineşte, iară unde nu, nu...

— Ajunge, ajunge! Cruţă-ne şi pe noi o leacă! Lasă-l încolo de drum, lasă naibii direcţia. Iartă-mă, te rog să mă ierţi, dar nu mă simt bine azi, aşa că nu lua în seamă cînd mă vezi vorbind singur. E un obicei vechi, unul vechi şi prost, de care cu greu te dezbari, mai ales cînd ţi-e îngreuiată digestia. Şi cum să nu fie, cînd mănînci lucruri care s-au copt cu mult înaintea naşterii tale? Trăsnită ţară! Cum să-ţi păstrezi sănătatea, dacă mănînci pui de primăvară care au o vechime de o mie trei sute de ani! Dar, hai, să nu ne mai oprim la mofturi. Hai să... Aoleu, n-ai cumva vreo hartă a regiunii unde trebuie să mergem? Dar, ştii, o hartă serioasă...

— Au, nu iaste cumva făcătura aceea, carea de curîndă vreme au meşteşugit-o păgînii de preste mări şi ţări, şi pre carea dacă o fierbi cu ulei, cu sare şi ceapă, adăugîndu-i...

— Ce, o hartă? Ce tot îndrugi acolo? Nu ştii ce-i aia hartă? Bine, bine, nu-i nimic! Nu te scuza! Urăsc scuzele, căci încurcă aşa de mult lucrurile, de nu mai ştii ce-i cu ele. Şterge-o, scumpo! Bună ziua! Condu-o, Clarence!

Ei bine, acum mi-era cît se poate de limpede pentru ce catîrii ăia nu-i cercetau pe mincinoşi în privinţa amănuntelor. Se prea poate că fata aceea să fi ascuns un anumit fapt prin vreun ungher al minţii, dar nu cred că i-l scoteai nici cu pompa hidraulică şi nici cu primele tipuri de explozive, deşi fata constituia un caz care cerea într-adevăr dinamită. Ce mai! Era o vacă încălţată, o vacă sadea, şi totuşi regele şi cavalerii o ascultaseră smirnă ca un pasaj din scriptură. Asta te cam lămureşte asupra întregii societăţi de-atunci. Şi gîndiţi-vă ce protocol simplu era la curtea aceea! Haimanaua asta de fetişcană n-avusese mai multă bătaie de cap ca s-ajungă pînă la rege, chiar în palatul său, decît ar fi avut ca s-ajungă la un azil de noapte, în vremea şi în ţara mea. Ba încă regele s-a bucurat văzînd-o, s-a grăbit să-i audă povestea! Cu aventura pe care o aducea plocon pe tavă, era tot atît de binevenită, ca şi un cadavru pentru un agent de pompe funebre.

Clarence se întoarse tocmai cînd sfîrşeam aceste reflecţii. Îi povestii cît m-am căznit cu fata aceea, fără a obţine măcar o singură informaţie care să mă ajute a găsi castelul. Junele păru cam mirat, ori încurcat, ori aşa ceva, şi insinuă că nu se dumirea ce urmărisem eu, punînd fetei toate întrebările acelea.

— Ei, drăcie! am exclamat. Trebuie să găsesc castelul, nu? Altminteri, cum o să pornesc în căutarea lui?

— Oho, potoleşte-ţi mînia, stăpîne! O, cît este de lesne, răspunsul! Nu v-a spus că veţi călători împreună? Aşa se face totdeauna. Veţi merge împreună.

— Fata să meargă cu mine? Prostii!

— Adevărat este! Veţi merge împreună. Vedea-vei că aşa-i.

— Ce? Să pască dealurile şi să bată pădurile cu mine? Numai noi doi — singuri? Cînd eu sînt ca şi logodit? Bine, dar e scandalos. Gîndeşte-te ce-o să zică lumea!

Doamne! Deodată s-a ivit dinainte chipul ei drag! Junele era dornic să afle tainele acestei chestiuni de-

licate. L-am pus să jure că va păstra secretul şi apoi i-am şoptit numele iubitei: Puss Flanagan. Păru dezamăgit şi îmi spuse că nu-şi aminteşte să fi auzit vreodată de numele contesei mele. Conferea titluri nobiliare, micul meu curtean!

E din East Har... mi-era pe limbă să-i spun, dar mă oprii, cam încurcat, apoi îi zisei:

— Las-acum! O să-ţi spun altă dată.

El insistă, întrebîndu-mă dacă s-ar putea s-o vadă? O să-l las s-o vadă, într-o bună zi?

Nu era mare lucru să-i făgăduiesc! Doar un fleac de vreo mie trei sute de ani la mijloc! Dar el era atît de nerăbdător încît îi spusei: „Da". Cu toate astea, nu mi-am putut stăpîni un suspin. Şi, totuşi, suspinul nu avea nici un rost, căci ea încă nici nu se născuse. Dar aşa sîntem făcuţi noi oamenii: nu mai judecăm, cînd avem sentimente; doar simţim şi-atîta tot!

In ziua şi în noaptea aceea nu s-a discutat decît despre expediţia mea. Băieţii au fost foarte drăguţi cu mine şi s-au arătat grozav de atenţi, părînd a fi uitat că-i jignisem şi dezamăgisem. Ba, chiar, păreau tare nerăbdători de felul cum voi scoate din bîrlog pe căpcăunii ăia şi voi da drumul fecioarelor acelea coapte şi răscoapte, ca şi cum ar fi încheiat chiar ei contractul. Ei, ce să-i faci? Erau copii buni — dar numai copii şi-atîta tot! Mi-au dat nenumărate sfaturi, cum să scormonesc ca să dau de uriaşi şi să pun laba pe ei; mi-au împărtăşit tot felul de descîntece împotriva vrăjilor şi mi-au dat leacuri şi alte fleacuri ca să-mi pun la răni. Dar nu i-a trecut nici unuia prin cap că — dacă eram un necromant atît de minunat, cum pretindeam că sînt — n-ar fi trebuit să am nevoie de leacuri sau instrucţiuni sau de descîntece împotriva vrăjilor şi, mai puţin decît orice, de arme şi armură. Şi asta în orice fel de expediţie; chiar şi împotriva balaurilor care varsă foc pe nări şi a diavolilor sosiţi gata fierbinţi din iad, ca să nu mai vorbim de nişte adversari pricăjiţi cum erau cei după care porneam, aceşti căpcăuni banali dintr-un fund de ţară.

Urma să iau prînzul mic, devreme de tot şi să plec în zori, fiindcă aşa se proceda de obicei; dar am avut de furcă mult cu armura şi asta m-a cam întîrziat. E greu al naibii să intri în ea şi sînt atîtea formalităţi de făcut! Mai întîi, te înfăşori într-un strat sau două de cearşafuri, ca să ai un fel de perină care să-ţi îndepărteze răceala fierului; pe urmă îţi pui mînecile şi cămaşa de zale — iar astea sînt făcute din mici ochiuri de oţel, împletite laolaltă, alcătuind o ţesătură atît de mlădioasă, încît dacă arunci cămaşa pe duşumea, se strînge boţ ca un năvod umed. E foarte grea şi aş zice cel mai incomod material din lume pentru o cămaşă de noapte — totuşi e foarte mult folosită în acest scop de către colectorii de impozite, de reformatori, de regii cu un cal putere şi cu un titlu dubios, şi de tot soiul ăsta de oameni.

Apoi îţi pui ghetele — nişte bărci cu fundul lat, acoperite cu benzi de oţel, întreţesute — şi-ţi înşurubezi la călcîie pintenii stînjenitori. După asta, îţi prinzi jambierele pe pulpe şi apărătoarele pe coapse; pe urmă vin pieptarul platoşei şi partea dindărăt a ei, tot din fier nerăzbătut, şi începi să te simţi la strîmtoare. Pe urmă vîri sub platoşă pulpana alcătuită din fîşii largi de oţel, care îţi atîrnă în faţă, fiind despicată însă la spate, ca să te poţi aşeza. Pulpana asta din fîşii nu-i cu nimic mai breazâ decît nişte doage. Nu-i bună la purtat, nici arătoasă la înfăţişare, nici măcar nu ajungi să-ţi ştergi mîinile de ea. Apoi îţi încingi spada; pe urmă îţi tragi burlanele pe braţe şi mănuşile de fier pe mîini, îţi pui capcana de şoareci — toată din fier — pe cap, cu o zdreanţă împletită din oţel, agăţată ca să-ţi atîrne peste ceafă — şi eşti gata, comod ca o lumînare înfiptă în sfeşnic. Cînd ajungi în asemenea hal, nu-ţi mai arde de dans. Pot spune că un om împachetat în felul ăsta e ca o nucă pe care nu merită s-o mai spargi — aşa de puţin miez găseşti, cînd ajungi la el, în comparaţie cu coaja.

Noroc că m-au ajutat băieţii, altfel n-aş mai fi isprăvit niciodată. Tocmai cînd am sfîrşit noi treaba, a dat pe-acolo sir Bedivere, cu care ocazie am constatat că nu alesesem cel mai potrivit echipament pen-

tru o călătorie așa de lungă. Ce falnic arăta el, înalt, spătos și vînjos, cum era ! Purta pe cap un coif conic de oțel, care-i venea doar pînă la urechi și drept vizieră avea numai o fîșie îngustă de oțel care se întindea pînă la buza de sus și-i apăra nasul ; iar tot restul îmbrăcămintei, de la gît pînă la călcîie, era alcătuit din inele de fier flexibile. Aproape tot trupul îi era ascuns sub acest veșmînt, care era alcătuit din inele de zale — precum am spus — atîrnîndu-i de pe umeri pînă la glezne, dar de la mijloc pînă la capăt, atît în față cît și în spate veșmîntul era despicat, așa că putea călări mai în voie, dîndu-și poalele la o parte. Pleca în căutarea potirului și ăsta era cel mai potrivit echipament pentru expediție. Aș fi dat mult să am pardesiul ăla, dar era prea tîrziu ca să-mi mai pierd vremea cu ultimele născociri ale modei. Soarele tocmai se înălțase, regele și curtenii ieșiseră în păr ca să mă vadă plecînd și să-mi ureze noroc, așa că nu puteam călca eticheta zăbovind. Nici pomeneală să te urci singur pe cal ! Orice încercare ar fi zadarnică. Au grijă ei să te ducă pe brațe, întocmai cum e dus la farmacie un om care a căpătat insolație. Tot ei te ajută să stai drept și îți bagă picioarele în scări. Iar tu, bietul de tine, te simți așa de aiurea și de țeapăn, de parcă nici n-ai fi în pielea ta. Te simți ca și cum te-ai fi căsătorit subit, sau ai fi fost lovit de trăsnet sau așa ceva, și încă nu știi bine pe ce lume te afli și ești cam amorțit, neputîndu-ți veni în simțire. Apoi au înălțat catargul acela căruia ei îi spun suliță, prinzînd-o lîngă piciorul meu stîng, iar eu am apucat-o în mînă, strîngînd-o tare. In cele din urmă, mi-au prins pavăza în jurul gîtului — și am fost complet încărcat, gata să ridic ancora și să pornesc în largul mării. Toată lumea a fost cît se poate de gentilă cu mine, ba o demoazelă de onoare mi-a întins chiar ea la botul calului cupa de rămas bun. Acum nu mai rămînea altceva decît ca demoazela cealaltă să se urce pe cal, chiar pe perna din spatele meu, ceea ce a și făcut, și să-și treacă brațul, sau așa ceva, după mijlocul meu, ca să se țină bine.

Şi astfel am pornit după ce toţi şi-au luat rămas bun, fluturîndu-ne batistele ori chivărele. Şi toată lumea pe care o întîlneam coborînd colina şi trecînd prin orăşel ne arăta respectul cuvenit — afară de cîţiva băieţaşi zdrenţăroşi din mahalalele care strigau :

— Hă-hă ! Ia-n uitaţi-vă la fîrţîngăul ăsta ! şi aruncară cu bulgări de pămînt după noi.

După cîte am observat, băieţii sînt la fel în toate epocile. Nu au nimic sfînt, nu le pasă de nimic şi de nimeni. Cu aceeaşi uşurinţă, au spus : „Ia cară-te de aici, chelbosule !“ profetului care-şi vedea liniştit de drum, în pulberea cenuşie a antichităţii, au dat cu bulgări şi pietre după mine în mohoreala sfîntă a evului mediu şi i-am văzut purtîndu-se la fel sub guvernarea lui Buchanan — îmi amintesc de asta fiindcă mă aflam şi eu pe acolo şi am dat o mînă de ajutor. Profetul îşi avea urşii săi şi s-a putut descotorosi de băieţii de pe vremea sa. Cît despre mine, aş fi vrut să descalec şi să-i învăţ minte, dar nu-mi convenea fiindcă nu m-aş mai fi putut sui iar pe cal. Mi-e silă de ţara în care nu găseşti nici o macara !

Capitolul XII

CHINURI LENTE

Luînd-o drept înainte, ne-am pomenit în sînul naturii. Era nespus de îmbietor şi de plăcut să străbaţi singurătatea aceea silvestră, dis-de-dimineaţă, pe răcoare, mîngîiat de primele adieri înviorătoare ale toamnei. De pe crestele dealurilor, zăream întinzîndu-se la picioarele noastre încîntătoare văi verzi prin care şerpuiau pîrîiaşe, şi ici-colo se înălţau ostroave de copaci şi falnici stejari răsfiraţi, aruncînd stinghere pete negre de umbră. Dincolo de văi, zăream alte şiruri de coline, albăstrite de pîcla zorilor, unduind în talazuri pînă la capătul zării, cu cîte-o pată

albicioasă sau cenușie în creștet, știind că acolo este un castel. Am străbătut întinse pajiști ce scînteiau de rouă, înaintînd chiar ca stafiile, căci iarba deasă vătuia pașii calului. Visam mai departe, trecînd agale prin dumbrăvi, învăluiți într-o lumină verzuie, ce se cernea prin bolta de frunze scăldată de soare, pe cînd la picioarele noastre un pîrîiaș, nespus de limpede și răcoros, zburda și susura în albia lui, prefirînd o muzică dezmierdătoare. Uneori, lăsam în urmă lumea și ne afundam în mărețele și falnicele adîncuri ale codrului, în îmbelșugatele-i neguri, pe unde mișunau și se furișau tainice dihănii, pierind înainte de a apuca să îți arunci ochii spre locul de unde venise foșnetul. Se iveau, în schimb, păsărelele cele vrednice și porneau la treabă, ici cu un cîntec, colo cu vreo sfadă sau cu vreun tainic și îndepărtat ciocănit, umblînd după viermii ascunși prin scorburi, în nepătrunsele cotloane ale pădurilor. Apoi, încet-încet, ieșeam iarăși în lumina cea tare a soarelui.

Cam la a treia sau la a patra-a cincea oară, cînd am ieșit la lumină, deci cam la vreo două-trei ceasuri după ce se ridicase bine soarele pe cer, nu mai era așa de îmbietor ca înainte. Începea să fie prea cald, ceea ce nu era greu de observat. Apoi, am avut de înghițit o bucată serioasă de drum, fără nici un pic de umbră. E curios ce repede se înmulțesc micile sîcîieli, o dată ce s-au pornit. Lucruri de care nici nu-mi păsase la început, acum începeau să mă zgîndăre — și din ce în ce mai mult. În primele zece-cinsprezece ori, cînd m-am căznit să-mi scot batista, parcă nici nu le luasem în seamă. M-am lipsit de batistă și mi-am zis că nu face nimic! Dar acum lucrurile se schimbaseră. Simțeam din ce în ce mai mult nevoia batistei și gîndul ei mă rodea, făcîndu-mi: ronț, ronț, ronț! prin creier. Nu mai aveam tihnă. Pas să-mi iasă gîndul din minte! În cele din urmă m-am apucat să drăcuiesc, trimițînd naibii pe acela care a confecționat haine de fier fără buzunare. Știți, eu îmi țineam batista în coif, împreună cu alte lucrușoare — dar era un afurisit de coif pe care nu ți-l puteai scoate singur. Nu mă gîndisem la asta, cînd am pus batista

într-însul şi, de altfel, de unde să fi ştiut? Îmi închipuisem că va fi foarte comod s-o ţin acolo. Dar acum gîndul că batista se afla atît de aproape şi „la îndemînă", şi totuşi n-o puteam scoate, mă întărîta şi mai rău, nemaiputînd îndura. De, ştim cu toţii, omul doreşte totdeauna tocmai ce nu poate avea! Cumnecum, gîndul la batistă se ţinea scai de mine, abătîndu-mă de la orice altă treabă. Şi aşa, milă după milă, gîndurile mi se aţinteau în coif. Îmi închipuiam cum arăta batista, mi-o zugrăveam în fel şi chip şi zău că era tare jalnic să simţi cum sudoarea sărată îţi picură mereu în ochi şi să nu poţi scoate batista! Scris aşa, pe hîrtie, faptul pare o nimica toată, dar nu era aşa, ci o adevărată pacoste. N-aş spune-o, dacă n-ar fi aşa. M-am jurat că data viitoare îmi voi lua cu mine o coşniţă — arate coşniţa cum o arăta şi zică lumea ce-o pofti! Bineînţeles că fanţii ăia de fier de la Masa Rotundă o vor socoti ceva scandalos şi vor stîrni iadul împotriva mea, dar eu una ştiu: întîi utilul şi după aceea stilul! Şi aşa, cu chiu, cu vai, am mers noi mai departe, dînd din cînd în cînd peste o întindere plină de praf, care se ridica în nouri deşi şi îmi intra în nas, făcîndu-mă să strănut şi să strig. Bineînţeles că mi-au scăpat cuvinte pe care nu s-ar fi cuvenit să le spun. Vedeţi, eu nu tăgăduiesc şi nici nu pretind că-s mai bun decît alţii.

Mi se părea că n-o să întîlnim nici ţipenie de om în Britania aceea pustie, nici măcar un căpcăun. În toanele pe care le aveam, doream cu dinadinsul să întîlnesc un căpcăun dar, firește, un căpcăun cu o batistă la viaţa lui. Cei mai mulţi cavaleri nu s-ar fi gîndit decît să-i ia armura, pe cînd eu, dacă i-aş fi luat basmaua, i-aş fi lăsat bucuros restul mărfii.

Între timp, se făcea tot mai cald pe coclaurii aceia. Ştiţi, soarele bătea tare şi îmi încingea tot mai mult fierăria. Ei, şi cînd eşti atît de înfierbîntat, cel mai mic fleac te irită. Cînd o luam la trap, zăngăneam ca un coş cu vase, şi asta mă necăjea. Pe deasupra, nu puteam suferi paveza aia care — hurduz-burduz — se tot lovea şi se bălăbănea cînd la piept, cînd la spate, iar dacă o luam la plimbare la pas, îmi tros-

neau şi îmi scîrţîiau încheieturile la fel de sîcîitor ca roata unei roabe. Dacă nu-mi făceam puţin vînt călărind, puteam să mă prăjesc în soba aia! Pe de altă parte, cu cît mergeam mai liniştit, cu-atît mai rău mă apăsa fierul şi, în fiecare minut, mi se părea că trag şi mai multe tone. Şi trebuia să schimb mereu mîna şi să-mi trec sulița lîngă celălalt picior. Altfel mi-ar fi înţepenit mîna, săraca de ea!

Vă daţi seama că dacă transpiri în felul ăsta — lac de sudoare, nu alta! — vine un moment, cînd — ce mai încoace-încolo — începe să te mănînce. Dar tu eşti înăuntru şi mîinile-s afară şi la mijloc numai fiare. Asta e! Şi zău, nu ţi-i îndemînă, oricum ai suci-o şi ai învîrti-o! Mai întîi te mănîncă într-un loc, pe urmă într-altul, pe urmă încă într-altul şi mîncărimea se întinde, şi se întinde pînă ce tot teritoriul ţi-e ocupat. E greu să vă închipuiţi ce-am pătimit eu şi cît de neplăcut mi-era. Ba, cînd credeam că mai rău decît atîta nu se poate şi mi se părea că n-o să mai rabd — hop! — printre zăbrelele coifului se strecură o afurisită de muscă, aşezîndu-mi-se pe nas. Zăbrelele coifului se înţepeniseră şi nu mai alunecau, aşa că nu putui ridica viziera, ci doar îmi clătinam capul, care ajunsese să se coacă de-a binelea, iar musca, ce mai, ştiţi cum se poartă o muscă atunci cînd merge la sigur? Se sinchisea de scuturături numai ca să-şi schimbe locul de pe nas pe buze, de-acolo în urechi şi bîz, bîz! şi zbîrn! zbîrn! mereu pe obrazul meu, lăfăindu-se în voie şi pişcîndu-mă aşa de rău, încît bietul de mine — amărît de mai înainte — n-am mai putut îndura. M-am dat bătut, rugînd-o pe Alisanda să-mi descarce pacostea de coif şi să mă scape. Pe urmă, ea îl goli de toate cele şi mi-l aduse plin cu apă. Am băut niţică apă şi apoi, ţinîndu-mă cît mai drept, am rugat-o să-mi toarne restul apei înăuntrul armurii. Nici nu vă închipuiţi ce desfătare! Ea a mai cărat apă şi mi-a turnat-o pînă ce m-a făcut ciuciulete şi aşa am început să respir mai în voie.

Ce bine-i să ai parte de niţică linişte şi pace! Dar — vai! — aici, pe pămînt, totu-i vremelnic. Imi fă-

cusem mai de mult o pipă şi aveam şi puţintel tutun, destul de bun ; nu chiar prima-lux, ci mai curînd dintr-acela pe care îl fumau pieile-roşii, făcut din coajă de salcie uscată. Toate comorile astea le avusesem în coif şi acum mi-erau iarăşi la îndemînă, dar chibrituri, ioc!

Cu cît trecea timpul, cu atît îmi dădeam mai bine seama de sîcîitorul adevăr că eram la cheremul vremurilor. Un novice cu atîtea fiare pe el nu putea încăleca pe cal fără de ajutoare — ba încă îi trebuiau multe ajutoare. Sandy nu era de ajuns. In orice caz, nu pentru mine. Eram aşadar nevoiţi să aşteptăm pînă o trece cineva. O aşteptare în tihnă nu ar fi fost nici o nenorocire, căci aveam berechet la ce să mă gîndesc, ba chiar doream să-mi mai pun niţeluş mintea la contribuţie. Căutam să mă dumiresc cum s-a ajuns ca nişte fiinţe raţionale — sau chiar numai semiraţionale — să poarte armură, ţinînd seama de neajunsurile ei. Şi cum au izbutit să păstreze o asemenea modă timp de generaţii, cînd era limpede că ceea ce sufeream eu atunci, ele pătimiseră toată viaţa. Voiam să desluşesc bine chestiunea asta şi mai ales căutam să găsesc o cale de a îndrepta răul, convingînd lumea să lase pustiei moda asta prostească. Dar în împrejurările acelea nu te puteai gîndi de fel. Poftеşte şi gîndeşte, cînd ai a face cu o fiinţă ca Sandy.

In fond, era o fată ascultătoare şi inimoasă, dar trăncănea ca o moară hodorogită şi îţi făcea capul tobă, ca harabalele şi căruţele de pe stradă. Dacă i-ai fi putut pune un căluş, fata ar fi fost o comoară. Dar pas de-astupă gura unei teleleici, că-ţi moare pe loc! Huruia şi duduia, toată ziulica, şi te înşelai dacă credeai că o să i se strice maşinăria. Ţi-ai găsit! Nu se strica niciodată, ba nici măcar nu-şi încetinea trăncănitul spre a căuta cuvintele. Moara asta hodorogită mergea înainte, pisînd, măcinînd şi cernînd cu săptămînile, fără să se oprească măcar o dată ca să-şi ungă maşinăriile — sau să explodeze. Şi, totuşi, nu era decît un fluieră-vînt, căci nu avea nici o idee — aşa cum nici ceaţa n-are idei.

Era o adevărată teleleică, toată ziua caţa-caţa; vorbea, şi vorbea; şi trăncănea, şi trăncănea, iar la altceva nu se pricepea. În dimineaţa aceea nu-mi păsase de guriţa ei, căci dădusem peste viesparul altor griji, dar după-amiază am fost nevoit să-i spun:

— Mai hodineşte-te, fetiţo! Răsuflă şi tu în voie şi nu te mai apuca să înghiţi tot aerul ţării, că-i de rău. Dacă o ţii aşa, pînă mîine regatul o să fie nevoit să importe aer şi află că şi aşa averile visteriei sînt pe drojdie.

Capitolul XIII

OAMENII SLOBOZI

Ciudat o fi, dar aşa este: nici n-ai apucat bine să fii mulţumit că mulţumirea s-a şi dus. Iată cazul meu. Mai adineauri, după ce călărisem şi suferisem caznele acelea, ce rai îmi păruse tihna aceea, dulcea înseninare din colţişorul retras şi umbros, pe unde pîrîul curgea, susurînd. Mă simţeam la largul meu, turnîndu-mi din cînd în cînd apă în armură. Şi iată că repede găsii altă pricină de nemulţumire; pe de o parte, pentru că nu-mi puteam aprinde luleaua — înfiinţasem eu, mai de mult, e drept, o fabrică de chibrituri, dar uitasem să-mi iau chibrituri — iar, pe de alta, pentru că nu aveam nimic de mîncare. Încă o dovadă a acelei copilăreşti lipse de prevedere, care caracteriza epoca şi oamenii de atunci. În timpul călătoriilor oamenii în armuri se bizuiau întotdeauna doar pe noroc spre a găsi de mîncare, şi s-ar fi scandalizat numai la gîndul de a-şi agăţa de suliţă vreun coş cu sandvişuri. Cred că nu exista un singur cavaler din adunătura aceea de la Masa Rotundă care să nu fi preferat să moară de foame decît să fie prins cărînd un asemenea bagaj pe bătul lui împodobit cu flamură. Şi totuşi bunul simţ ar fi trebuit să-i deschidă neapărat capul. Eu, unul, avusesem intenţia să dosesc cîteva sandvişuri în

coif, dar fusesem surprins în cursul acțiunii, născocisem o scuză oarecare, punînd totuși sandvișurile deoparte, numai că pînă la urmă mi le înhățase un cîine.

Noaptea se apropia — și o dată cu ea o furtună. Se întunecă repede. Firește, trebuia să ne organizăm popasul acolo. Găsii un adăpost bun pentru demoazelă, sub o stîncă, și acum căutam unul pentru mine. Eram nevoit să rămîn în armură, căci singur nu mi-o puteam scoate, iar să cer ajutorul Alisandei, nu-mi convenea. Era totuna cu a mă dezbrăca în văzul lumii. De fapt nu-i așa, pentru că aveam haine berechet pe dedesubt, dar nu te poți lepăda cu una, cu două, de prejudecățile educației. Știam că m-aș simți stînjenit, dacă ar fi să-mi scot fustița aceea de fier.

Datorită furtunii, se schimbă și temperatura. Cu cît vîntul sufla mai tare și ploaia cădea mai năprasnic, cu atît se făcea mai rece. Curînd, tot felul de gîndaci, furnici și rîme începură să mișune laolaltă, căutînd să scape de umezeală, și se furișară în armura mea ca să se încălzească. Pe cînd unele gîngănii se purtau destul de cuviincios, vîrîndu-mi-se prin hainele de dedesubt și apoi potolindu-și zelul, altele — și astea erau cele mai numeroase — erau tare neastîmpărate și nesuferite, căci nu-și găseau locul și continuau să mișune, vînînd te-miri-ce. Mai cu seamă furnicile, care mă gîdilau în alaiuri îngrijorătoare, foind pe mine de colo pînă colo cu ceasurile, s-au dovedit a fi niște ființe cu care nu doresc să mai dorm vreodată. Acelora care s-ar afla într-o situație asemănătoare, le dau sfatul să nu care cumva să se răsucească sau să se scuture, deoarece mișcările astea stîrnesc curiozitatea fiștecării gîngănii, care caută să vadă ce se întîmplă — și așa lucrurile se înrăutățesc și mai mult, făcîndu-te să înjuri de mama focului, dacă mai ești în stare. Dar, pe de altă parte, dacă nu te răsucești și nu te scuturi, simți că te prăpădești, așa că pînă la urmă e totuna cum procedezi. De fapt, nici nu poți alege, că vorba aia: ori cu capul de piatră ori cu

piatra de cap, totuna e. Chiar după ce înghețasem bocnă, încă mai simțeam gîdilăturile gîngăniilor, întocmai ca un cadavru care e supus unui tratament electric. Mi-am zis că după călătoria asta n-o să mai port niciodată armură.

In aceste ceasuri de grea cumpănă, cînd eram înghețat și totuși — ca să zic așa — mă simțeam ca pe jeratic din pricina foielii gîngăniilor, îmi umbla prin capu-mi trudit aceeași și aceeași întrebare fără răspuns: cum poate suferi lumea blestemata asta de armură? Cum au făcut ei ca s-o suporte, în decursul atîtor generații? Cum s-au putut odihni nopțile, cînd erau îngroziți de chinurile ce-i așteptau a doua zi?

Cînd, în sfîrșit, se crăpă de ziuă, eram într-o stare jalnică: istovit, aiurit, prăpădit de nesomn; obosit de atîta suceală și răsuceală; lihnit de atîta post, jinduind după o baie, ca să mă descotorosesc de bîzdîgăniile alea. Și, colac peste pupăză, mă simțeam boșorogit de reumatism. Dar poate că ardeți de nerăbdare să știți ce s-a petrecut cu făptura născută în pat boieresc și procopsită cu titluri aristocratice, cu demoazela Alisanda la Carteloise? Ei, bine, aflați că era vioaie ca o veveriță și dormise bușteau. Cît despre baie, probabil că nici dînsa și nici vreun alt nobil din țara ei nu făcuseră vreodată, așa că nu-i duceau dorul. Judecîndu-i după criteriile moderne, oamenii aceia nu erau decît niște sălbatici puțintel șlefuiți. Nobila domniță nu se arăta de loc nerăbdătoare să ia gustarea de dimineață — alt fapt care miroase a sălbăticie. In timpul călătoriilor, briții aceia erau deprinși cu posturi lungi și știau cum să le îndure, dar, înainte de plecare se asigurau împotriva unor eventuale posturi, procedînd în stilul pielor-roșii și al șerpilor boa. Mai mult ca sigur că Sandy se îndopase pentru o raită de vreo trei zile.

Inainte de răsăritul soarelui, am și pornit-o mai departe; Sandy călare, iar eu șchiopătînd în urma calului. Peste vreo jumătate de ceas, întîlnirăm niște biete ființe prăpădite, adunate laolaltă pentru a drege ceea ce ăi de acolo socoteau că ar fi o șosea. S-au

purtat tare smeriți cu mine, exact ca niște dobitoace. Iar cînd le-am propus să iau prînzișorul cu dînșii, s-au simțit atît de măguliți, atît de covîrșiți de nemaipomenitul meu hatîr, încît la început nici nu le venea să creadă că vorbesc serios. Nobila domniță își ținu disprețuitoare buzele și se trase mai la o parte, avînd grijă să-mi strige — ca să fie auzită — că ea ar prefera să mănînce laolaltă cu celelalte dobitoace; observație care îi stînjeni pe nenorociții aceia, dar nu pentru că s-ar fi simțit cumva jigniți sau insultați, ci doar pentru că era vorba de ei. Nici pomeneală să se simtă jigniți. Și, totuși, oamenii aceia nu erau nici sclavi, nici dobitoace. Prin ironia legilor și a cuvintelor — ei erau, dragă doamne, oameni slobozi! Șapte zecimi din populația nerobită a țării făceau parte din clasa lor și trăiau în aceleași condiții: mici fermieri — chipurile! — „independenți", artizani, etc. și ei constituiau, ca să zicem așa, națiunea sau adevăratul popor. Aproape numai ei erau oamenii folositori și vrednici de a fi cruțați și respectați, iar, dacă îi nesocoteai, însemna că nesocotești poporul și lași în locul lor doar drojdia, doar cîteva lepădături cu chip de rege, boieri și boiernași — într-adevăr trîndavi, neproductivi și priceputi mai cu seamă în arta de a părădui și a nimici. Aceștia n-ar fi fost de nici un folos și n-ar fi avut nici o valoare, într-o lume construită în concordanță cu rațiunea. Și totuși, printr-o iscusită urzeală, această minoritate aurită, în loc să-și țină locul cuvenit la coada alaiului, ea era în fruntea bucatelor, mergînd cu nasul pe sus și fluturîndu-și cu ifos flamurele. Ea s-a ales singură ca să fie națiunea, iar puzderia aceea de tîrîtoare au îngăduit starea asta de lucruri atîta amar de vreme, încît în cele din urmă au luat-o drept adevăr. Ba, mai mult, au ajuns să creadă că așa este drept și așa trebuie să fie! Preoții au avut grijă să le spună strămoșilor acestor oameni și lor înșile că această stare de lucruri anapoda a fost orînduită de dumnezeu. Și astfel, fără a se mai gîndi cît de nepotrivit ar fi fost pentru dumnezeu să se distreze cu aseme-

nea batjocori şi mai ales cu una aşa de deocheată, ei s-au lăsat păgubaşi şi s-au potolit, plini de respect.

Vorbirea acestor oameni blajini suna cam ciudat în urechile unui fost american. Erau oameni liberi şi totuşi nu puteau părăsi moşiile lordului sau ale episcopului lor, fără de îngăduinţa acestuia; nu aveau nevoie să-şi facă singuri pîine, ci erau siliţi să-şi macine grîul şi să-şi coacă pîinea la moara şi brutăria boierului sau vlădicii, şi să-i plătească din gros pentru acest serviciu! Nu puteau vinde nici un petec de pămînt, fără a nu plăti lordului sau episcopului nişte procente bunişoare şi nici să cumpere vreo sfoară din pămîntul altuia, fără a da de ştire lordului sau episcopului, aducîndu-i un plocon în bani, în schimbul acestui privilegiu. Ei, aceşti oameni liberi, trebuiau să lucreze pe degeaba pămînturile boierului sau ale vlădicii şi să vină la el oricînd erau chemaţi, lăsîndu-şi propriile lor recolte să se părăduiască din pricina furtunilor care le potopeau. Mai erau siliţi să îngăduie boierului să-şi sădească pomi fructiferi pe pămîntul lor şi, apoi, să-şi înghită necazul, cînd cei trimişi să culeagă roadele le stricau cu nepăsare lanurile din preajma pomilor. Erau nevoiţi să-şi înăbuşe mînia cînd cetele de vînători ai lordului dădeau buzna în galop peste ogoarele lor, nimicindu-le roadele unei munci atît de răbdătoare. Nu li se îngăduia să crească porumbei, iar cînd stolurile venite din hulubăriile stăpînului se năpusteau asupra recoltei lor, nu se cădea să-şi iasă cumva din fire şi să ucidă vreo pasăre, pentru că pedeapsa ar fi fost cumplită. Cînd, în sfîrşit, îşi strîngeau bucatele, atunci se repezeau asupra lor un întreg alai de tîlhari, şi îi jecmăneau care mai de care. Biserica, cea dintîi, le lua o halcă zdravănă, anume, o zeciuală din recoltă, apoi trimisul regelui lua ca dijmă a douăzecea parte, după aceea năvăleau oamenii lordului stăpînitor, băgîndu-şi adînc mîinile în ceea ce mai rămăsese şi numai după toate angaralele astea avea voie bietul om liber — jupuit de şapte piei — să-şi ducă restul la hambar, dacă mai era cazul să se obosească pentru aşa ceva. Apoi, ţin'te biruri, biruri şi iar biruri, căci aceşti ca-

lici liberi şi independenţi plăteau mereu la biruri şi dajdii, pe cînd stăpînul lor, baronul sau episcopul, nu plătea nici o dajdie, cum nu plătea întreaga nobilime, atît de risipitoare, şi nici atothrăpăreaţa biserică. Pentru ca domnul baron să poată dormi în tihnă, omul slobod trebuia să stea de veghe toată noaptea pe malul lacului, după truda unei zile întregi, şi să plesnească din bici spre a face să amuţească broaştele. Iar dacă fiica omului slobod... nu, despre această ultimă infamie a cîrmuirii monarhice nu se poate scrie. In sfîrşit, dacă omul liber, adus la disperare de toate chinurile astea, socotea că nu mai poate îndura viaţa şi şi-o curma, căutînd în moarte mila şi alinarea — biserica cea blîndă îl osîndea să ardă în focul gheenei şi, potrivit milostivelor legiuiri, era îngropat în miez de noapte la vreo răspîntie, cu o ţepuşă înfiptă în spate, iar stăpînul său, baronul sau episcopul, îi confisca întreaga avere şi-i izgonea din casă văduva şi orfanii.

Şi, acum, iată-i pe aceşti oameni slobozi, aduşi de cu zori ca să muncească la drumurile stăpînului lor, episcopul, fiecare cîte trei zile şi pe de gratis. Fiecare cap de familie şi fiecare flăcău muncind cîte trei zile pe nimic, ba mai adăugaţi şi o ziulică pentru slugile stăpînului ! Ei, lucrurile astea se petreceau aidoma celor ce citeai în vreo carte despre Franţa şi despre francezii de dinaintea revoluţiei, cea de pomină şi binecuvîntată, care a măturat o mie de ani de asemenea nemernicii cu un singur şi potopitor val de sînge. Unul singur, plătind astfel datoria din moşi-strămoşi, cam în proporţie de cîte o picătură de sînge pentru fiecare bute stoarsă cu încetul poporului, de-a lungul unei istovitoare perioade de zece veacuri de ruşine, nedreptate şi secătuire, care nu-şi avea perechea decît în iad. Dacă ne gîndim bine, au fost două „domnii ale terorii", una care propovăduia omorul, mînată de înfocate patimi, iar alta mînată de un fioros sînge rece. Una a ţinut doar cîteva luni, cealaltă a durat o mie de ani. Intr-una, moartea a secerat zece mii de oameni ; într-alta, o sută de milioane de oameni. Noi ne cutremurăm doar la gîndul „grozăviilor"

săvîrşite de Teroarea cea mică, de Teroarea momentană, ca să zicem aşa, dar ce înseamnă „grozăvia" unei morţi repezi prin cuţit de ghilotină, faţă de agonia prelungită a unei întregi vieţi de foame, frig şi sudălmi, de chinuri şi inimă-rea ? Ce înseamnă moartea instantanee prin trăsnet, faţă de moartea înceată pe rug ? Cimitirul unui singur oraş ar putea cuprinde toate sicriile umplute de Teroarea cea de scurtă durată, în faţa căreia am fost învăţaţi, cu atîta iscusinţă, ca să ne înfiorăm şi să ne bocim. In schimb, nu ştiu dacă Franţa întreagă ar putea cuprinde toate raclele umplute de cealaltă Teroare, mai veche şi mai reală — Teroarea aceea nespus de aprigă şi înspăimîntătoare, pe care nici unul dintre noi nu a fost învăţat s-o vadă în toată amploarea ei şi s-o deplîngă aşa cum se cuvine.

Aceşti oameni slobozi, vădit săraci, care îşi împărţeau cu mine şi prînzişorul, şi vorba, aveau un respect nespus de umil faţă de rege, biserică şi nobilime, pe cît nu le-ar fi dorit-o nici chiar duşmanii lor cei mai înverşunaţi. Şi de aceea îţi stîrneau şi mila, şi rîsul. I-am întrebat dacă măcar bănuiesc că ar putea exista o naţiune de oameni în care fiecare cetăţean, avînd dreptul de a vota liber, ar hotărî prin vot ca o singură familie, cu urmaşii ei — fie ei deştepţi sau tîmpiţi — să domnească pe veci, înlăturînd toate celelalte familii, chiar şi pe aceea a alegătorului ? Şi, de asemenea, dacă ei ar hotărî prin vot ca o sută de familii anumite să fie ridicate la ranguri de-o ameţitoare înălţime şi învestite cu primejdioase onoruri şi privilegii ereditare, excluzîndu-se celelalte familii ale naţiunii, chiar şi familia alegătorului ?

Cu toţii mă priviră nedumeriţi şi-mi răspunseră că nu ştiu. Nu se gîndiseră niciodată la aşa ceva şi nici nu auziseră vreodată că o naţiune ar putea fi orînduită astfel încît fiecare om să-şi poată spune cuvîntul cu privire la cîrmuirea ei. Le-am spus că eu cunoşteam o astfel de naţiune — şi că starea de lucruri de la ei va rămîne aşa cum era, cîtă vreme vor avea o biserică stăpînă peste stat. Din nou se arătară nedumeriţi, cel puţin în primul moment. Dar apoi unul

dintre ei își ridică fruntea și mă rugă să repet cuvintele din urmă — să le repet mai rar, ca să le pătrundă înțelesul. O făcui și curînd el prinse ideea și, strîngînd din pumni, spuse că el nu crede că o națiune în care oricine poate vota s-ar înjosi de bună voie, apucînd pe calea luată de dînșii. Îmi mai spuse că faptul de a fura unei națiuni voința și năzuințele înseamnă o crimă, și încă cea mai grozavă dintre crime. Îmi zisei : iată un om ! Dacă m-aș putea bizui pe destui oameni ca dînsul, aș putea da o lovitură pentru binele țării ăstea și le-aș putea dovedi că sînt cetățeanul ei cel mai credincios, aducînd o schimbare deplină în sistemul de guvernare.

Înțelegeți că devotamentul meu era un devotament față de țară, iar nu față de instituțiile ei și de dregătorii care îi conduceau treburile. Țara este realitatea adevărată, lucrul de căpetenie, lucrul veșnic, și pe ea trebuie s-o aperi și s-o iubești, ei trebuie să-i fii credincios. Instituțiile sînt ceva exterior, doar un veșmînt, iar veșmintele se uzează și se prefac în zdrențe, încetînd de a-ți mai fi potrivite și de a-ți feri trupul de frigul iernii, de boală și de moarte. A fi credincios zdrențelor, a te entuziasma pentru zdrențe, a adora zdrențele, a muri pentru zdrențe — aceasta este loialitate de om fără rațiune, credință de adevărat animal. Această loialitate aparține monarhiei, a fost inventată de monarhie, și numai de așa soi de loialitate aibă ea parte ! Eu sînt din Connecticut și constituția țării mele declară că : „Orice putere politică purcede de la popor și toate guvernele libere sînt întemeiate pe autoritatea poporului și instituite în folosul său ; iar poporul are oricînd dreptul netăgăduit și imprescriptibil de a-și schimba forma de guvernămînt în felul în care socoate a-i fi folositor".

Pe temeiul acestei învățături, cetățeanul care consideră că veșmintele politice ale comunității sale s-au ros și, totuși, păstrează tăcerea și nu se agită pentru a-i da un nou veșmînt — acela este un cetățean necredincios, un trădător. Nici măcar faptul că el ar crede că este singurul care vede decăderea nu-l scuză,

căci datoria lui este să se agite, iar datoria celorlalţi e să voteze împotriva lui, dacă nu judecă lucrurile la fel cu dînsul.

Şi acum iată-mă aici, într-o ţară în care dreptul de a spune cum trebuie guvernată ţara este hărăzit doar la cîte şase persoane din fiecare mie. Dacă ceilalţi nouă sute nouăzeci şi patru de oameni şi-ar fi arătat nemulţumirea faţă de sistemul politic în vigoare şi ar fi propus schimbarea lui, faptul i-ar fi cutremurat pe toţi ceilalţi şase, ca pe unul singur, şi le-ar fi părut grozav de mîrşav şi necinstit — o cumplită şi odioasă trădare! Aşadar, eram — ca să zic aşa — acţionar într-o societate în care nouă sute nouăzeci şi patru de membri aduceau toţi banii şi depuneau toată munca, iar ceilalţi şase se alegeau pe ei înşişi drept permanent consiliu de administraţie şi încasau toate dividendele. Eu socoteam, însă, că ceea ce le trebuia celor nouă sute nouăzeci şi patru de păcăliţi era o nouă orînduire. Într-adevăr, ceea ce s-ar fi potrivit cel mai bine cu pornirile mele spre ghiduşii ar fi fost să demisionez din funcţia de şef şi para-şef şi să aţîţ o răzmiriţă, pe care s-o prefac în revoluţie. Dar ştiam că oricare Jack Cade [1] sau Watt Tyler [2] care ar proceda aşa, fără să facă în prealabil educaţia materialului uman pînă la treapta revoluţiei — nu va fi urmat de nimeni. Nu eram deprins să dau greş, rămînînd de unul singur — vă rog să mă credeţi. De aceea „orînduirea", care în vremea din urmă prinsese cheag în mintea mea, era cu totul de alt soi decît aceea de tipul Cade-Tyler.

Aşa că mă ferii să-i vorbesc despre răzvrătire şi sînge omului acela care îşi rumega pîinea neagră,

---

[1] John Cade — zis Jack — cap al răscoalei ţăranilor englezi de la 1450. Rănit în luptă şi prins, el a murit în drum spre Londra şi trupul său a fost decapitat şi sfîrtecat (n. r.).

[2] Watt Tyler, conducător al răscoalei ţăranilor din Kent şi Essex, la 1381. Învingînd oştile nobililor, Tyler a pătruns în cetatea Londrei, dar a fost ucis în cursul tratativelor cu regele Richard al II-lea şi răscoala a rămas fără rezultat (n. r.).

laolaltă cu turma de oi umane, ci îl luai mai la o parte şi îi vorbii într-altfel. După ce terminai, îl rugai să-mi împrumute puţină cerneală din vinele lui şi, muind o aşchie într-însa, scrisei pe o bucată de scoarţă :

„Dă-l la fabrica de oameni"

şi i-o înmînai spunîndu-i :

— Du-te cu ea la palat, la Camelot, şi dă-i-o în mînă lui Amyas le Poulet, căruia eu îi zic Clarence. Ştie el despre ce-i vorba.

— Asta trebuie să fie vreun preot, nu-i aşa ? mă întrebă omul, în timp ce observam cum îi pierea de pe faţă entuziasmul.

— De ce vrei să fie numaidecît preot ? Doar ţi-am spus că nici un rob al bisericii, nici un om, legat ca un rob de papă sau de episcop, nu are voie să intre în fabrica mea de oameni ? Nu ţi-am spus că nicî dumneata n-ai putea călca pe acolo decît dacă religia ce o ai — oricare ar fi ea — este liber-consimţită ?

— Of ! Aşa ziceam şi eu şi întru asta îmi săltase inima de bucurie ! Dară cînd auzit-am că iaste şi un preot pe acolo n-a mai fost pre pofta inimii mele şi mi s-a scîrbit rău sufletul.

— Nu-ţi spun că acela la care te duci nu-i preot ?

Omul tot nu părea mulţumit şi îmi zise :

— Cum ? Nu iaste preot şi ştie a ceti ?

— Ei, da, nu-i preot şi totuşi ştie să citească, ba ştie şi să scrie. Eu l-am învăţat.

Omul se lumină la faţă. Continuai :

— Şi ăsta va fi primul lucru pe care îl vei învăţa în fabrica aceea...

— Eu ? Mi-aş da şi sîngele inimii pentru iscusenia aceasta. Mă jur pre toţi sfinţii că fi-voi robul domniei voastre, fi-voi...

— Nu ! Nu-mi vei fi rob şi nu vei fi robul nimănui. Ia-ţi familia şi cară-te de aici. Stăpînul dumitale, prea sfinţitul episcop, îţi va confisca micul avut, dar n-are a face. Clarence îţi va purta de grijă.

Capitolul XIV

APARĂ-TE, LUMINAȚIA TA!

Plătii trei gologani pentru prînzișorul acela, ceea ce era curată nebunie, cînd știam că cu banii ăia puteau prînzi o duzină de oameni. Dar mă simțeam mărinimos în ziua aceea, și de altfel totdeauna am fost cam mînă-spartă. Apoi, unde mai pui că oamenii voiseră să-mi dea pe nimic mîncarea — și asta din puținul ce-l aveau. De aceea, am simțit nevoia de a le arăta mulțumirea și sincera mea recunoștință, dîndu-le o încurajare financiară. Așa banii au fost mai bine folosiți decît dacă rămîneau în coiful meu, unde acești gologani fiind de fier și nu prea ușori ca greutate, jumătatea mea de dolar devenise o povară. Este adevărat că și mai înainte cheltuiam prea lesne banii, și una din pricini era că nu aveam simțul proporțiilor, dar chiar și acum — după o ședere atît de lungă în Britania — nu ajunsesem să-mi dau bine seama că un gologan în țara regelui Arthur și cîțiva dolari în Connecticut erau cam totuna : niște gemeni, cum s-ar zice, în privința puterii de cumpărare. Dacă mi-aș fi putut amîna cu cîteva zile plecarea de la Camelot, le-aș fi plătit acestor oameni în frumoasele și noile monede pe care le bătusem în propria noastră monetărie. Și asta mi-ar fi plăcut tare mult, și lor nu mai puțin. Introdusesem numai valorile americane. Într-o săptămînă, două, aveau să curgă pe piață monede de cîte un cent, cinci cenți, zece cenți, sferturi și jumătăți de dolar și chiar ceva aur ; aveau să curgă în rîulețe cam firave, dar statornice, prin vinele comerciale ale regatului și așteptam să văd cum acest sînge nou îi va înzdrăveni viața.

Țăranii se simțiră obligați și ei să-mi răsplătească într-un fel mărinimia, cu sau fără voia mea, așa că a trebuit să primesc în dar o aprinzătoare din cremene. Îndată ce ei ne așezară confortabil pe cal, pe Sandy și pe mine, îmi aprinsei pipa. Cînd ieși primul nor de fum, printre zăbrelele coifului, toți oamenii își luară cîmpii, iar Sandy se răsturnă pe spate și căzu

jos, cu un bufnet înfundat. Oamenii îşi închipuiseră că eram vreun balaur care varsă foc pe nări. Bieţii de ei, auziseră atîtea bazaconii de la cavaleri şi de la alţi mincinoşi de profesie! Mi-a fost tare greu să-i conving să se întoarcă şi să stea măcar la o distanţă de la care să ne putem înţelege. Le-am explicat că nu era vorba decît de o uşoară vrajă, care căşuna rău numai duşmanilor mei. Cu mîna pe inimă, le făgăduii că dacă cei care nu-mi poartă vrăjmăşie se vor apropia şi vor trece în faţa mea, aceştia vor vedea cum numai pe ceilalţi dindărăt îi va lovi moartea. Alaiul se mişcă cu destulă repeziciune şi nu se semnală nici un accident, deoarece nimeni nu avu destulă curiozitate ca să rămînă îndărătul meu, spre a vedea ce se întîmplă.

Am mai pierdut ceva vreme, căci acum copiii ăştia mari, o dată ce le pierise teama, se arătau atît de încîntaţi şi de uimiţi de năzdrăvăniile cu focurile de artificii, încît am fost nevoit să mai rămîn cu ei şi să fumez cîteva lulele. Altfel, nu m-ar fi lăsat să plec. Întîrzierea, însă, nu mi-a stricat, căci Sandy a folosit acest răstimp pentru a se deprinde cu noua născocire, dat fiind că ea se afla în apropiere, după cum ştiţi, iar în acest timp, destul de îndelungat, i s-a oprit morişca, ceea ce a însemnat un real cîştig pentru mine. Dar mai presus de orice alt avantaj, învăţasem şi eu ceva cu acest prilej: acum ştiam cum să înfrunt pe orice uriaş sau pe orice căpcăun care mi-ar fi ieşit în cale.

Am mas peste noapte la un pustnic bătrîn, iar a doua zi, pe la nămiezi, am avut parte de o mare încercare. Tocmai străbătusem o pajişte întinsă, tăind pieziş calea, şi mă lăsasem în voia gîndurilor, nemaiauzind şi nemaivăzînd nimic, cînd Sandy îşi întrerupse o remarcă pe care o începuse de cu dimineaţă, strigîndu-mi:

— Apără-te, luminăţia ta, te paşte primejdie de moarte!

Ea se coborî uşurel de pe cal, alergă puţintel, apoi se opri. Privii înainte şi văzui, departe, la umbra unor copaci, vreo şase cavaleri înarmaţi, împreună

cu scutierii lor. Indată, ei începură să forfotească şi îşi potriviră şeile ca să încalece. Luleaua mi-era gata şi ar fi fost şi aprinsă, dacă n-aş fi fost luat de gînduri, căci tocmai atunci mă frămîntam cum să înlătur împilarea din ţară şi să redau tuturor oamenilor drepturile ce le-au fost furate şi vechea lor virtute, fără a supăra însă pe nimeni. Pe loc, îmi aprinsei pipa şi, pînă îmi făcui o rezervă mai mare de fum, ei se apropiară, venind buluc asupra mea. Nici pomeneală să arate vreo mărinimie cavalerească, despre care citeşti prin cărţi, adică să-ţi vie numai cîte un fante de curte pe rînd, iar ceilalţi să stea deoparte, respectînd un joc cinstit. Aş, de unde! Dădeau buzna cu toţii, ca un singur om, trosnind şi gonind, şi se năpusteau ca o salvă de tun. Veneau cu capetele aplecate înainte şi cu penele fîlfîind, ţinînd suliţele gata de atac. Ar fi fost într-adevăr ceva frumos de văzut, o privelişte minunată — dar pentru un om căţărat în copac! Imi aşezai suliţa în poziţie de repaos şi aşteptai, cu o strîngere de inimă, pînă ce valul înfierat era gata să mă înghită şi atunci aruncai un nor de fum albicios printre zăbrelele coifului. Să fi văzut cum pe loc se sparse şi se risipi valul de fier! Un spectacol mult mai reuşit decît celălalt.

Totuşi, haidamacii ăia se opriră la o distanţă de vreo două-trei sute de metri, ceea ce mă nelinişti. Satisfacţia de mai înainte mi se irosi şi în locul ei mă cuprinse teama. Imi ziceam că sînt un om pierdut. Sandy, în schimb, era încîntată şi îşi acorda muzicuţa, dar eu o oprii să-şi dea drumul, spunîndu-i că vraja mea — nu ştiu cum — dăduse greş şi că trebuie să încalece la repezeală şi s-o întindem în galop, ca să scăpăm cu viaţă. Dar ea nici nu voi să audă. Imi zise că vraja mea îi făcuse într-adevăr neputincioşi pe cavalerii ăia; ei se opriseră din fugă doar pentru că nu mai puteau face nimic. „Acuşica — zicea ea — îi vom vedea alunecînd de pe şei şi vom pune mîna pe caii lor şi pe hamuri şi valtrapuri.“ Nu voii să-mi bat joc de o naivitate atît de lesne crezătoare şi îi spusei Alisandei că era o greşeală la mijloc. Cînd salvele mele de foc omoară, apoi omoară

de-a binelea şi pe loc; de data asta, oamenii ăia nu vor muri, căci se întîmplase ceva la aparat — ce anume, nu ştiam nici eu — şi de aceea trebuia s-o luăm la goană, pentru că, altfel, ne vor ataca din nou — şi încă într-o clipă. Sandy rîse şi zise:

— Fac ştire luminăţiei tale că aceştia nu sînt cavaleri de viţă! Sir Launcelot iaste vrednic a da război şi cu balaurii, înfruntîndu-i şi lovindu-i iară şi iară pînă izbînda la el va fi, stropşindu-i şi tăindu-le zilele. Şi aşijderea sir Pellinore şi sir Aglovale şi sir Carados şi prea puţini alţii, dar fără de aceştia nime nu se va învrednici la una ca asta — zică basne nebunii, ce nu le pot oamenii a crede. Iară cainicilor şi jalnicilor de acolo socotit-ai că nu le ajunge una, ci mai poftesc încă?

— Ei, bine, dar atunci ce mai aşteaptă? De ce nu-şi iau tălpăşiţa? Nimeni nu le-aţine calea. Din partea mea, ducă-se unde şi-a înţărcat dracul copiii!

— Ce-aţi zis? De ce n-au purces? Ia-ţi piatra de pre inimă, luminăţia ta, că aceştia nici nu visează a porni să fugă, ci aşteaptă să ţi se supună şi să-ţi dea credinţă.

— Zău? Aşa să fie? „Iaste de crezare", aşa cum „voroviţi" voi, ăştia de aici? Dacă vor să se predea, atunci ce mai aşteaptă?

— Mare poftă ar avea să ţi se închine, dară ştii de ce vîlvă se bucură balaurii. Nu-ţi fie cu bănat, dacă sînt spăimaţi şi nu au vlagă să vină încoace.

— Atunci, să mă duc eu la ei, nu?

— Nu se cade! Nu se aşteaptă la aşa cinste mare, să mergi întins la ei. Mă voi duce eu.

Aşa făcu. Intr-adevăr, Sandy se dovedea o persoană preţioasă la drum. Eu, unul, socoteam vizita asta cam primejdioasă, dar văzui cu ochii mei cum cavalerii se îndepărtară. Sandy se înapoie singură. Răsuflai uşurat. Imi ziceam că, totuşi, ea nu-i picnise cum trebuie — adică în conversaţie, căci altfel întrevederea n-ar fi fost aşa de scurtă. Dar fata mi-a dovedit că lucrase bine, ba chiar straşnic. Mi-a povestit că atunci cînd le-a spus cavalerilor că eu sînt Şeful, era mai-mai să-i apuce damblaua. „Iară cavalerii,

înfricoşîndu-se de luminăţia ta, s-au spăimat foarte", astea-s cuvintele ei. Şi îndată au fost gata să primească orice le-ar fi cerut ea. Sandy i-a pus să jure că în timp de două zile se vor duce la curtea regelui Arthur, cu caii frumos încăpestriţi şi cu ţarţamuri, şi se vor închina. De acum încolo, ei vor fi cavalerii mei şi vor asculta numai de poruncile mele. Sandy a lucrat mult mai bine decît aş fi făcut-o eu. Ce comoară de fată, într-adevăr!

Capitolul XV

POVESTEA ALISANDEI

— Iată-mă acum şi stăpînul unor cavaleri! zisei eu, pornind înainte. Cine ar fi crezut vreodată că voi trăi şi ziua în care să trec la catastif asemenea bunuri! Nu ştiu ce să mă fac cu ei. Doar să-i pun la loterie.. Cîţi sînt, Sandy?

— Şapte cavaleri, luminăţia ta, şi cu scutierii lor.

— Straşnică pradă! Cine sînt? Pe unde dracu îşi fac veacul?

— Pe unde dracu îşi fac veacul?...

— Da, adică de unde vin, pe unde trăiesc?

— Sărăcana de mine! Nu te-am priceput, luminăţia ta. Ingăduie-mi a poftori cuvintele aceastea. Apoi, rosti visătoare şi pe un ton molcom, plimbînd cu gingăşie fiece cuvînt pe limbă: Pe unde dracu — pe unde dracu — pe unde dracu — îşi fac — îşi fac — veacul? Bine zis: pe unde dracu îşi fac veacul? Adevărat iaste — şiragul acesta te vrăjeşte cu mlădioşenia voroavelor şi îţi răsună dulce în urechi. Il voi rosti iară şi iară, în ceasurile de tihnă şi nădejde, spre ţinere de minte. Pe unde dracu îşi fac veacul? Aşaa! Inceput-a să-mi vină mai lesne pre limbă şi dară iară...

— Nu uita de cow-boyii ăia, Sandy.

— Cow-boy?

— Da, vreau să spun, cavalerii ăia. Ştii, începuseşi să-mi povesteşti ceva despre dînşii. Ţii minte, chiar adineauri? Ca să zic aşa, jocul i-a adus în discuţie.

— Jocul?

— Ei, da. Hai, dă-i drumul. Începe să lucrezi la statisticile tale şi nu mai arde atîtea surcele ca să-ţi aprinzi focul. Povesteşte-mi despre cavalerii ăia.

— Aciiş! Cu toată bucuria, voi umple pofta luminăţiei tale! Şi aşa amîndoi purceseră călări şi răzbiră printr-o sihlă. Şi...

— Doamne sfinte şi mare!

Imi dădusem seama de greşeală. Pusesem iar în funcţiune moara hodorogită şi numai din vina mea. De-acum încolo, Sandy va sporovăi vreo treizeci de zile numai pe chestiile alea. Şi unde mai pui că ea începe de obicei fără prefaţă şi termină fără nici o ispravă. Dacă o întrerupeai, ori îi dădea înainte, fără să te bage în seamă, ori îţi răspundea cu cîteva cuvinte şi lua fraza de la început. Aşa că întreruperile aduceau mai mult ponos decît folos. Şi totuşi trebuia s-o întrerup, şi încă destul de des, ca să scap cu viaţă. Ai fi murit de urît, dacă o lăsai toată ziulica să te piseze cu povestea-i monotonă.

— Doamne sfinte şi mare! zisei, în desperarea mea.

Ea o luă iarăşi de la început:

— Şi aşa amîndoi purceseră călări şi răzbiră printr-o sihlă. Şi...

— Care amîndoi? Despre cine-i vorba?

— Despre sir Gawaine şi sir Uwaine. Şi aşa au ajuns ei la o mănăstire de monahi, pre mas s-au aşezat şi acolo au mas preste noapte. Şi fost-au găzduiţi după cuviinţă, iară dimineaţa ascultat-au sfînta leturghie la mănăstire şi iară au mers ei mai departe pînă dădură de o pădure mare. Pre urmă, sir Gawaine zări într-o vale, lîngă un turn, douăsprezece jupîniţe frumoase fără seamăn şi doi cavaleri împlătoşaţi, pe cai năzdrăvani, iară jupîniţele se tot suceau şi învîrteau în jurul unui copac. Şi apoi mai văzu sir Gawaine cum de copacul acela atîrna o pavăză albă şi

de cîte ori jupîniţele treceau pe dinaintea pavezei cu scîrbă o stupeau, iară unele şi tină azvîrleau preste pavăză...

— Ascultă-mă, Sandy, dacă n-aş fi văzut cu ochii mei aşa ceva în ţara asta, zău că nu te-aş crede. Dar am văzut, şi mi le pot închipui pe fandositele alea cum se fîţîiau prin faţa pavezei şi se purtau aşa de nesăbuit. Femeile de pe aici se poartă ca nişte descreierate. Da — şi mă refer la femeile cele mai de seamă ale voastre, din cea mai aleasă spiţă. Te asigur că cea mai nenorocită dintre „telefoniste" — pe o rază de zece mii de mile de fir — ar putea da lecţii de gentileţe, răbdare, modestie şi de purtări alese, celor mai grozave ducese din ţara lui Arthur.

— Telefoniste?

— Da, am întrebuinţat cuvîntul ăsta, dar să nu care cumva să-mi ceri să-ţi explic ce înseamnă. E un soi nou de fată. Pe aici nu se găsesc fete de astea. Adesea, bărbaţii se răstesc la ele, chiar cînd nu au nici o vină, şi apoi bărbatul cu pricina nu-şi poate stăpîni părerea de rău şi se ruşinează de purtarea lui, chiar şi peste o mie trei sute de ani. I-o purtare aşa de meschină şi josnică şi aşa de nemeritată de către biata fată! De fapt, nici un gentleman nu face aşa ceva... cu toate că... chiar eu... să-ţi spun drept...

— Se prea poate ca ea...

— Las-o în pace! Află că niciodată nu ţi-aş putea vorbi despre dînsa în aşa fel ca să înţelegi ce trebuie.

— Fie precum ţi-i voia, de vreme ce inima nu te lasă mai mult! Pre urmă, sir Gawaine şi sir Uwaine au mers pînă la ele şi datu-le-au bineţe şi întrebatule-au din ce pricină suduiau ele pavăza. Luminaţilor domni — grăiră jupîniţele — iată că vă zicem. Iaste în ţară un cavaler, stăpînul pavezei albe, carele la mînuirea armelor se arată iscusit, dară ură poartă tuturor jupîneselor şi jupîniţelor şi din această pricină scîrbă arătăm pavezei sale. Şi zis-a sir Gawaine: Iată, şi eu zic vouă că rea tocmală iaste un cavaler să se arate scîrbit faţă de toate jupînesele şi jupîniţele şi se prea poate ca ura lui împotriva voastră să aibă cap de price şi se prea poate ca el să iubească jupî-

nese şi jupîniţe de pre alte meleaguri, şi de ele să fie iubit, dacă vîrtos în vitejii iaste, precum ziceţi.

— Cei tari în vitejii, da, numai d-alde ăştia le plac cucoanelor şi duduilor voastre, Sandy! Că nici nu le îndeamnă mintea să caute oameni cu cap. Ei, Tom Sayers, John Heenan, John L. Sullivan[1] păcat de voi că nu sînteţi pe aici! V-aţi lăfăi la Masa Rotundă şi cu cîte un „sir" înaintea numelor voastre — şi asta în mai puţin de douăzeci şi patru de ore. Iar, în alte douăzeci şi patru, aţi fi la largul vostru să faceţi o nouă împărţire a prinţeselor şi duceselor măritate de la curte. Fapt este că-i o curte necioplită, ca şi aceea a comanşilor, şi nu există într-însa o singură femeie care nu-i gata, la prima temeneală, să cadă în braţele vreunui craidon — purtător de cît mai multe piei scalpate la brîu — şi să fugă cu el.

— ... dacă vîrtos în vitejii iaste, precum ziceţi, grăit-a sir Gawaine. Iară acum spuneţi-mi cum îl cheamă? — „Luminăţia ta — zis-au ele — numele său iaste Marhaus şi-al craiului fecior iaste din Irlanda."

— Vrei să spui că este fiul regelui Irlandei? Cum ai spus dumneata n-are nici un înţeles. Atenţie! Ţin'te bine! Trebuie să sărim peste rîpa aia!... Acuma! Hopa! Aşa! Acum e în regulă! Calul ăsta-i bun de dus la circ. S-a născut înainte de vremea lui.

— Îl ştiu prea bine, zis-a sir Uwaine. Iaste dintre cavalerii iscusiţi, aşijderea tuturor celor care viiază...

— Viiază? Zău, Sandy, dacă ţi-ar căuta cineva vreo vină pe lumea asta, ar fi că eşti niţeluş prea arhaică. Dar nu face nimic.

— ... căci l-am văzut la grea cumpănă într-un turnir, unde se buluciseră mulţi cavaleri, iară nime nu i-a fost pe potrivă să-l înfrunte. Dar voi, jupîniţelor — zis-a sir Gawaine — purtaţi vina, căci vă putea veni în minte că acela carele şi-a atîrnat păvăza aicea mult nu va zăbovi de lîngă ea şi dară cavalerii aceia s-ar putea lovi cu dînsul, iară acesta mai spre cinstea voastră a fi decît cele ce săvîrşiţi acum. Iară eu nu se cade a mă aşeza pre mas aicea ca să văd necinstin-

[1] Campioni de box celebri la sfîrşitul veacului trecut (n. r.).

du-se pavăza unui cavaler. Şi cu aceasta sir Uwaine şi sir Gawaine se îndepărtară puţin de ele şi atunci ei — măre —! din clipala ochiului văzut-au pre-un cal mare şi comos pre sir Marhaus venind pe direaptă cale înspre dînşii. Iară dacă cele douăsprezece jupîniţe au zărit pre sir Marhaus, o zbughiră ca desmeticele spre turn, unele dintre ele împleticindu-se pe drum. Apoi, unul dintre cavalerii din turn şi-a ridicat pavăza şi zis-a cu glas tare: „Apăraţi-vă, sir Marhaus!" Şi aşa s-au gonit unul pre altul că suliţa cavalerului s-a frînt, lovindu-se cu Marhaus, iară sir Marhaus l-a pălit aşa de tare că i-a frînt cavalerului grumazul, iară calului spinarea...

— Vezi, asta-i prost în treburi d-astea: se prăpădesc pe degeaba atîţia cai.

— Cavalerul celălalt, dacă au zărit din turn isprăvile, s-au înfăţoşat la Marhaus şi amîndoi atît de năprasnic s-au lovit încît degrab' cavalerul din turn a fost oborît, şi om, şi cal s-au dărîmat asupra pămîntului şi duhul şi-au dat.

— Alt cal pierdut! Uite un obicei care ar trebui desfiinţat. Nu pricep cum se găsesc oameni simţitori care pot aplauda şi încuraja chestii d-astea!

— Şi aşa cei doi cavaleri se întîlniră în măreaţa aventură...

Imi dădui seama că aţipisem şi pierdusem un capitol, dar nu crîcnii. Mă duse mintea că, în momentele acelea, cavalerul irlandez se afla în încurcătură cu musafirii şi chiar aşa se nimerise.

— ...şi sir Uwaine lovit-a aşa de tare pre sir Marhaus, încît suliţa i s-a făcut ţăndări, izbindu-se de pavăză, iară sir Marhaus l-a pălit aşa de cumplit, că răsturnă şi cal şi om la pămînt şi-l lovi pe sir Uwaine în partea stîngă...

— Ştii, Alisanda, voi oamenii din vechime sînteţi puţintel prea simpli. Vocabularul vă este cam limitat şi de aceea descrierile voastre nu prea sufăr de varietate. Oamenii vremii voastre se căznesc prea mult să facă o apă şi un pămînt din toate faptele — vor să netezească Sahara şi se sinchisesc prea puţin de amă-

nuntele pitoreşti. Din cauza asta îi învăluie o atmosferă de monotonie. De fapt, toate bătăliile seamănă ca două picături de apă : doi oameni se întîlnesc în măreaţa aventură. Aventură e un cuvînt cu tîlc, şi tot atîta tîlc ar avea, în această materie, şi cuvîntul exegeză, sau sacrificiu, sau defalcare, sau uzufruct şi sute altele, dar dă-o-ncolo de treabă ! Zău că ar trebui să faceţi deosebirile necesare ! Ei, da, se întîlnesc, aşadar, în măreaţa aventură şi o suliţă se frînge şi unul îţi sparge pavăza şi celălalt se răstoarnă cu cal cu tot — şi om, şi cal — peste coada calului şi-şi frînge gîtul, şi apoi alt candidat vine în dorul lelii şi îşi frînge suliţa, iar celălalt îşi sfarmă pavăza şi acum e rîndul lui să cadă cu cal cu tot, să cadă calul şi apoi omul peste coada calului şi să-şi frîngă gîtul, şi apoi altul este ales, şi un altul, şi un altul, şi încă un altul, pînă ce se uzează toate materialele. Şi cînd vrei să faci bilanţul, nu poţi deosebi o luptă de alta, şi nici cine a lovit întîi, iar cît despre zugrăvirea acelei bătălii vii, furioase, zgomotoase — vai ! — devine ştearsă şi surdă, de parcă ar fi vorba de nişte stafii care se ciocnesc prin ceaţă ! Săracan de mine ! Ce s-ar putea scoate cu vocabularul acesta sărăcăcios din cel mai măreţ spectacol ? Cum ai putea descrie cu ajutorul lui, de pildă, arderea Romei, în timpul lui Nerone ? Vai, nu s-ar putea spune mai mult decît : „Oraşul ars stop, neasigurat stop, băiat spart un geam stop, pompier frînt gîtul !“ Doamne, să mă tai dacă asta-i descriere !

Îi ţinusem o lecţie prea lungă, îmi zisei, dar faptul nu o tulbură nici atîtica pe Sandy. Nici nu-i păsa. In clipa cînd ridicai capacul, aburii izbucniră cu toată puterea :

— ...apoi, sir Marhaus şi-a învîrtejit calul şi s-a abătut cu suliţa asupra lui sir Gawaine. Văzînd aceasta, sir Gawaine şi-a ridicat pavăza şi amîndoi şi-au încrucişat suliţele şi s-au izbit unul într-altul den toată puterea cailor, cît fiecare dintre cei doi cavaleri lovit-a cu străşnicie în mijlocul pavezei celuilalt, dară suliţa lui sir Gawaine se frînse...

— Ştiam eu c-aşa o să se întîmple !

— ... iară sulița lui sir Marhaus rămas-a neștirbită și sir Gawaine s-a dărîmat asupra pămîntului, cu cal cu tot...

— Chiar așa — și s-a lovit rău la spate!

— ... și ușor s-a ridicat sir Gawaine, și-a tras sabia și de jos a îndreptat-o către sir Marhaus și iară cumplit se loviră și se tăiară cu săbiile, pînă ce pavezele zburară bucăți, iară coifurile și platoșele se stricară și cu multe rane s-au încruntat unul pre altul. Dară înainte de a fi bătut ceasul al nouălea, sir Gawaine spori tot mai mult în puteri și pînă în trei ceasuri puterea de trei ori se întări. Pre acestea le văzu cu ochii sir Marhaus și se minună tare cum de-i sporeau puterile lui sir Gawaine și așa se încruntară de istov, căpătînd rane și mai cumplite, iară apoi, cînd bătu ceasul amiezii...

Țăcănitul acesta — țaca-țaca-țaca — mă duce cu gîndurile îndărăt, la imaginile și sunetele din zilele copilăriei:

„N-e-e-ew Haven! Zece minute oprire! — Poftiți la restaurantul gării — „Don'conductor" va suna clopoțelul cu două minute înainte de plecarea trenului! — Călătorii pentru trenul de pe coastă sînt rugați să ocupe locuri în alte vagoane! — Vagonul ăsta nu pleacă mai departe! — Hai la mee-e-ere — por-to-cale — ba-naa-ne! Sandvișuri — floricele!"

— ...și ceasul amiezii trecut-a și au ajuns pe la chindii. Puterile lui sir Gawaine au început a slăbi și se istoviră și era cît pe aici să nu mai poată sta împotrivă-i, iară sir Marhaus atuncea se învîrtoși mai vîrtucios...

— Și îl strîngea armura, desigur. Dar pentru d-alde ăștia, ce contează!

— ... și așa, luminate doamne — zis-a sir Marhaus — am priceput prea bine că ești un cavaler de frunte și un om minunat de vîrtos, din cîți mi-a fost dat să aflu că viiază pre pămînt și, cum sfada noastră nu iaste din cale-afară de mare, ar fi păcat ca sabia mea în tine a se încrunta, văzînd că slăbești din ce în ce. Ah, blagorodnice cavaler — zis-a sir Gawaine — ai grăit vorbe pe care se cădea eu să le grăiesc. Și cu

aceste voroave, ei îşi scoaseră coifurile şi se sărutară unul pre altul şi îşi jurară unul altuia credinţă — ca fraţii să fie şi fîrtăţie să-şi păstreze.

Dar eu pierdui şirul în clipa aceea şi aţipii, gîndindu-mă ce păcat era ca bărbaţi cu o putere atît de minunată — putere ce le permitea, stînd ferecaţi în acele apăsătoare cuşti de fier şi scăldaţi în năduşeală, să se mai încaiere, să se bată şi să se lovească şase ore în şir — nu s-au născut în vremuri cînd ar fi putut să-şi întrebuinţeze puterile pentru scopuri mai folositoare. Să luăm drept pildă un catîr. Catîrul are o putere asemănătoare şi o întrebuinţează într-un scop folositor, fiind preţuit în lumea asta tocmai pentru că-i catîr; în schimb, nobilul nu poate fi preţuit numai pentru că este într-adevăr un catîr. Nobilul este un amestec întotdeauna nerodnic şi care, din capul locului, nu trebuia plămădit, dar o dată ce începi cu o greşeală, răul e şi făcut şi nu ştii niciodată ce mai poate ieşi.

Cînd îmi venii în fire şi începui să ascult din nou, băgai de seamă că mai pierdusem un capitol şi că Alisanda bătuse cale lungă cu aceşti vîntură-lume.

— ... şi aşa mers-au înainte călare şi-au ajuns într-o vale adîncă, plină de pietre şi au zărit pre acolo un rîu frumos şi mai sus, la izvorul lui, văzut-au trei jupîniţe, adastînd lîngă el. In ţara aceasta — zis-a sir Marhaus — de cînd a fost creştinată, nici un cavaler n-a pus piciorul, fără de dînsul, carele săvîrşit-a acolo nemaipomenite isprăvi.

— Nu te exprimi cum trebuie, Alisando. Sir Marhaus, fiul regelui Irlandei, vorbeşte ca toţi ceilalţi din jurul lui. Ar trebui să-i imiţi accentul irlandez sau să-i redai măcar o trăsătură caracteristică. Prin mijlocul acesta, oricine l-ar recunoaşte îndată ce ar începe să vorbească, fără să mai fie numit. Este un procedeu literar, obişnuit la scriitorii mari. Ar trebui să-l faci să zică: „In ţara aia, de cînd a fost creştinată, nici un cavaler n-a pus piciorul — stuchi-l-ar mîţele — fără de dînsul, carele săvîrşit-a acolo nemaipomenite isprăvi... stuchi-l-ar mîţele". Vezi că sună mai bine aşa?

— Nici un cavaler n-a pus piciorul, fără de dînsul, carele săvîrşit-a acolo nemaipomenite isprăvi — stuchi-l-ar mîţele. Adevăr grăieşti, luminăţia ta, dară greu iaste a le zice, ci se prea poate că zicîndu-le mai neîntîrziat să le grăbim folosinţa. Şi apoi s-au dus la jupîniţe şi s-au închinat unii altora şi cea mai învechită de zile purta o cunună de aur pe cap, că împlinise ca la şaizeci de ierni şi mai mult...

— Cine? Jupîniţa?

— Ea singură, luminăţia ta, iară părul nins îi era sub cunună.

— Trebuie să fi avut şi dantură de celuloid. Costă nouă dolari garnitura şi-i de cea mai proastă calitate. Dinţii se clatină, şi cînd mănînci se bălăbănesc ca porţile cu gratii ale castelului, şi-ţi cad din gură cînd rîzi.

— Cea de a doua jupîniţă trecuse prin vreo treizeci de ierni şi purta un cerculeţ de aur pe cap. Cea de a treia jupîniţă n-avea decît cincisprezece ani...

Valuri de gînduri mi se rostogoliră în suflet şi glasul Alisandei îmi pieri din auz.

„Cincisprezece ani! Plîngi, inimioară dragă! Ah, iubita mea pierdută! Tocmai vîrsta ei, a ei care era aşa de bună şi de dulce!"

O socoteam cea mai de preţ fiinţă din lume! Iubita pe care n-am s-o mai văd niciodată! Zău, cum mă poartă la dînsa mări de amintiri, îndărăt spre vremuri care şi-au pierdut limpezimea — vremuri fericite cu secole, cu multe secole de acum încolo! Ah, tihnitele dimineţi văratice, cînd mă deşteptam din dulcile visuri, în care mi se arătase ea! Şi cînd strigam: „Alo, centrala!" numai ca să-i aud vocea dragă contopinduse cu a mea! Imi răspundea: „Alo, Hank!" iar vorbele ei răsunau ca o muzică divină în urechea-mi vrăjită. Era plătită cu trei dolari pe săptămînă şi îi merita pe deplin.

Nu mai aveam chef că urmăresc celelalte explicaţii ale Alisandei, ca să aflu cu cine s-au mai încontrat cavalerii pe care îi prinserăm — bineînţeles, dacă ea ar fi ajuns să-mi spună cine sînt noii vîntură-lume. Interesul mi se spulberase, gîndurile mi-erau departe

şi mohorîte. Ici-colo prindeam crîmpeie din povestea-i nesfîrşită şi abia de putui reţine că fiecare din cei trei cavaleri luă cîte una din jupîniţe în spatele său, pe cal, şi că unul o porni spre nord, altul spre est, altul spre sud, spre a căuta aventuri şi a se întîlni din nou şi a minţi din nou la anul. Da — la anul şi descotorosiţi de bagaje! Într-adevăr, poveştile mergeau mînă în mînă cu naivitatea obştească a ţării.

Soarele era acum la sfinţit. Cînd Alisanda a început să-mi spună cine-s cow-boyii ăia, fusese ora trei după-amiază. Asta însemna un mare progres pentru dînsa în meşteşugul povestirii. Odată şi odată, fără îndoială, va ajunge ea la capăt, căci e o fiinţă pe care trebuie s-o iei cu binişorul.

Ne apropiem de un castel ridicat pe un dîmb. O clădire uriaşă, solidă, venerabilă, ale cărei turnuri cenuşii şi creneluri erau învăluite nespus de frumos cu iederă. Măreaţa clădire era scăldată în splendoarea razelor de asfinţit. Era cel mai mare castel pe care îl văzuserăm pînă atunci şi îmi închipuii că era castelul pe care îl căutam, dar Sandy îmi zise că nu e. Nu ştia al cui este; îmi spuse că trecuse pe acolo, fără să se oprească, cînd mersese spre Camelot.

Capitolul XVI

MORGAN LE FAY

Dacă te-ai putea bizui pe spusele cavalerilor rătăcitori, nu toate castelele erau locuri indicate pentru a cere găzduire. De fapt, cavalerii rătăcitori nu erau oameni cărora să le dai crezare — dacă îi judecai după criteriile moderne ale veracităţii; dar, dacă îi judecai după criteriile vremii lor şi îi gradai în consecinţă, puteai totuşi afla adevărul. Procedeul era foarte simplu: din orice afirmaţie a lor scădeai 97 la sută; restul indica fapte autentice. Odată făcută socoteala asta, rămînea limpede că era bine să afli cîte ceva despre

castel înainte de a suna la poartă — vreau să spun, înainte de a striga la străjeri. Prin urmare, am fost tare bucuros cînd am zărit un călăreț făcînd ultima cotitură a drumului care șerpuia lin dinspre castel.

Pe cînd ne apropiam unul de altul, observai că purta un coif împănoșat și părea să aibă și îmbrăcămintea de oțel, dar peste ea mai purta ceva neobișnuit: o haină aproape pătrată și țeapănă, ca o tunică de crainic. N-avui încotro și zîmbii de propria mea uitare, cînd mă apropiai și citii următoarele cuvinte scrise pe tunică:

Săpunul de Persimone — îl întrebuințează toate primadonele.

Era una din micile mele idei și avea o seamă de scopuri sănătoase pentru a civiliza și înălța națiunea. În primul rînd era o lovitură dată pe furiș acestei năzdrăvane născociri, care este vagabondajul cavaleresc, lovitură de care nimeni nu-și dădea seama, înaintea de mine. Trimisesem o seamă de cavaleri rătăcitori ca să bată drumurile — pe cei mai curajoși, de care putusem face rost — fiecare făcut sandviș între cele două pancarte ce purtau cîte o reclamă. În felul acesta, socoteam că în curînd, cînd vor fi destul de mulți, cavalerii aceștia vor reuși să pară caraghioși în ochii oamenilor, iar mai tîrziu oricare dobitoc îmbrăcat în oțel, chiar dacă nu va mai purta nici un afiș, va părea și mai caraghios pentru că va fi demodat.

În al doilea rînd, acești misionari — fără a trezi vreo bănuială sau a pricinui vreo îngrijorare — aveau menirea de a introduce o curățenie temeinică în rîndurile nobilimii și de acolo în popor; firește, dacă preoții nu se vor amesteca de loc în treburile astea. Această acțiune va submina și biserica, vreau să spun că s-ar face un pas înainte în direcția asta. Apoi vor urma educația și libertatea, iar biserica va începe să se năruie. Fiind convins că orice biserică de stat este o crimă de stat — un țarc pentru sclavii statului — nu aveam nici o remușcare, ba eram gata să atac biserica în orice fel și cu orice armă

care putea izbi cu tărie. În tinerețea mea — în îndepărtatele secole care nu luaseră încă ființă în pîntecele vremii — mai trăiau niște englezi bătrîni, care își închipuiau că se născuseră într-o țară liberă; o țară „liberă" cu parascovenii de legi ca *The Corporation Act* și *The Test* [1], încă în vigoare, adevărate bariere puse în calea libertății omului și acte necinstite, susținînd un anacronism înscăunat.

Misionarii mei fuseseră învățați să pronunțe cu glas tare cuvintele aurite de pe pancarte. Poleiala arătoasă fusese o idee strașnică și aș fi putut să-l fac și pe rege să poarte o pancartă cu reclame, de dragul acestei splendori barbare. Misionarii descifrau literele și apoi explicau lorzilor și nevestelor lor ce înseamnă săpunul, iar dacă nobilii se speriau de săpun, trebuiau să-i convingă a-l încerca pe vreun cîine. A doua sarcină a misionarului era de a-și aduna toată familia și de a încerca săpunul pe pielea lui. Nu trebuia să se dea îndărăt de la nici un fel de experiență — oricît de desperată — care putea convinge nobilimea că săpunul este ceva absolut nevătămător. Dacă, totuși, le mai rămînea nobililor o cît de mică fărîmă de îndoială, atunci misionarul trebuia să prindă un pustnic și să-l îmbăieze — că mișunau pustnicii prin păduri și își ziceau sfinți, iar lumea le-o lua de bună. Erau nespus de cucernici, — puneau la cale minuni și toată lumea îi admira plină de teamă. Dacă un pustnic reușea să supraviețuiască îmbăierii și nici asta nu izbutea să convingă pe vreun duce, atunci ducele trebuia lăsat în plata domnului!

De cîte ori misionarii mei întîlneau la drumul mare pe vreun cavaler rătăcitor, pe dată îl și spălau, iar cînd acesta își venea în fire îl puneau să jure că va lua și el o pancartă și va răspîndi săpunul și civilizația, tot restul vieții sale. Așa se face că propagandiștii din această branșă se înmulțeau treptat și reforma se răspîndea văzînd cu ochii. Curînd, s-au simțit ur-

[1] Legi edictate în Anglia sub domnia lui Carol al II-lea Stuart, la 1661 și 1672, prin care era îngrădită libertatea credinței. Ambele legi au fost abolite abia în 1889 (n. r.).

mările acestea în fabrica mea. De unde, la început, nu aveam decît doi oameni angajaţi la lucru, înainte de a pleca de acasă aveam cincisprezece muncitori şi fabrica lucra zi şi noapte. Rezultatul duhnea în atmosferă, aşa încît regele mai că nu leşina. Bietul de el, îmi spunea parcă înăbuşindu-se că nu va mai putea îndura multă vreme starea asta de lucruri. Iar sir Launcelot ajunsese într-un hal, de umbla brambura pe acoperiş şi înjura, deşi îl prevenisem că sus îi va fi mai neprielnic decît oriunde altundeva. Dar el o ţinea morţiş că-i trebuie neapărat aer şi se văita mereu că, oricum, palatul nu-i locul cel mai potrivit pentru o fabrică de săpun. Mai declara că dacă i-o trăsni prin minte cuiva să înfiinţeze vreuna în casa lui, el, sir Launcelot, afurisit să fie de nu l-o strînge de gît! Erau şi înaltele doamne de faţă, dar ce le păsa bărbaţilor! Ei ar fi înjurat şi faţă de copii, dacă vîntul ar fi bătut în partea aceea, cînd lucra fabrica.

Cavalerul-misionar cu care mă întîlnii se numea La Cote Male Taile şi ne spuse că acest castel este reşedinţa surorii regelui Arthur, Morgan Le Fay, soţia regelui Uriens, monarhul unui ţinut, aproape tot atît de întins cît districtul Columbia [1] — de poţi sta în mijlocul regatului şi azvîrli cu pietre în regatul vecin. „Regii" şi „regatele" erau tot atît de numeroase în Britania, precum fuseseră în Palestina, în timpul lui Iosua, cînd oamenii erau nevoiţi să doarmă cu genunchii la gură pentru că nu se puteau întinde fără a avea paşaport.

La Cote era foarte amărît, pentru că tocmai acolo suferise cel mai mare eşec din toată campania lui. Nu făcuse nici o brînză — şi doar încercase toate giumbuşlucurile meseriei, chiar şi spălatul unui pustnic. Dar pustnicul muri şi aceasta era, într-adevăr, o mare nereuşită, căci nătărăul acela urma să fie socotit mucenic şi să capete un loc printre sfinţii calendarului roman. Aşa mi se jeluia bietul sir La Cote Male Taile

[1] Oraşul Washington, capitala Statelor Unite, este coextensiv cu statul sau districtul Columbia, deci cel mai mic ca întindere din cele 48 de state (n. r.).

şi plîngea pe rupte. Imi sîngera inima pentru dînsul, îmboldindu-mă să-l îmbărbătez şi să-l alin. De aceea, i-am zis :

— Alungă-ţi suferinţa, mîndre cavaler, căci aceasta nu înseamnă înfrîngere. Sîntem deştepţi, şi tu, şi eu, iar pentru cei deştepţi nu există înfrîngeri, ci numai victorii. Ia să vezi cum vom face din acest aparent dezastru o reclamă pe cinste ; o reclamă pentru săpunul nostru ; şi încă cea mai formidabilă care va fi fost vreodată ; o reclamă care va transforma această înfrîngere de la „muntele Washington" într-o victorie uriaşă de la „Matterhorn". Vom scrie pe pancarta ta : „patronat de aleşii domnului !" Ei, ce zici ?

— Lucru de minune iaste ! Nu voi tăcea a spune vrednicia gîndului luminăţiei tale !

— Trebuie să recunoască oricine că, pentru o reclamă de un singur rînd, e ceva straşnic !

Şi astfel se risipiră necazurile bietului colportor. Acesta era un tip cutezător şi făcuse multe vitejii pe vremea lui. Dar faima cea mai mare şi-o cîştigase în urma peripeţiilor unei călătorii, tot ca asta pe care o făceam eu acum. Călătorise odată cu o jupîniţă Maledisant, bună de gură ca şi Sandy, deşi în alt fel, căci din gura ei ieşeau numai batjocuri şi insulte, pe cînd muzica Alisandei era ceva mai plăcută. Povestea lui o cunoşteam bine, aşa că am ştiut cum să tălmăcesc mila ce i-o vedeam pe faţă, cînd şi-a luat rămas bun de la mine. El bănuia că duceam o viaţă şi mai amărîtă.

Pe cînd mergeam călare, Sandy şi cu mine am discutat despre dînsul şi ea mi-a spus că ghinionul lui La Cote începuse o dată cu plecarea la drum. Bufonul regelui îl dăduse de pămînt din prima zi, şi în asemenea cazuri era obiceiul ca fata să treacă de partea învingătorului, dar demoazela Maledisant n-o făcuse ; ba, ceva mai mult, ea se ţinu mai departe de capul lui, după toate înfrîngerile suferite. Dar — întrebai eu — dacă învingătorul nu vrea să-şi primească prada ? Ea îmi răspunse că aşa ceva nu se putea întîmpla — el n-avea încotro : trebuia să fie de acord. Nu putea renunţa la ea, căci ar fi însemnat o încălcare

a datinelor. Asta mi-o notai. Dacă bîzîitul Alisandei va deveni odată prea plictisitor, mă voi lăsa bătut de un cavaler, cu speranța că ea se va duce la dînsul.

In acest timp, am fost iscoditi de către străjile de pe zidurile castelului și, după parlamentări, primiți înăuntru. N-am nimic plăcut de povestit despre această vizită, care totuși n-a fost o decepție, căci o cunoșteam din auzite pe doamna Le Fay — și nu mă așteptam la nimic bun. Era foarte temută în întreg ținutul, pentru că îi făcuse pe toți s-o creadă mare vrăjitoare. Toate purtările îi erau mîrșave și toate pornirile, drăcești. Era cuprinsă pînă în măduva oaselor de o răutate fără leac. Tot trecutul îi era pătat cu crime, iar printre aceste crime asasinatul era ceva obișnuit. Muream de curiozitate să o văd; eram tot atît de curios cît aș fi fost ca să-l văd pe Scaraoțchi. Spre uimirea mea, doamna era tare frumoasă. Gîndurile-i crunte nu reușiseră să-i zbîrcească pielea catifelată ori să-i veștejească prospețimea de floare. Ar fi putut lesne trece drept nepoata bătrînului Uriens și putea fi luată ca o soră a fiului ei.

Abia trecuserăm de porțile castelului — că Le Fay porunci să fim aduși în fața ei. Se aflau acolo și regele Uriens, un bătrîn cu chip blajin și privire resemnată, și fiul lor, sir Uwaine le Blanchemains, care, bineînțeles, mă interesa și din cauza basmului că dăduse odată o bătălie cu treizeci de cavaleri, și din cauza acelei călătorii pe care o făcuse împreună cu sir Gawaine și sir Marhaus, poveștI cu care îmi răpise atîta timp din viață Sandy. Dar ea — Morgan — era atracția principală, personalitatea de vază acolo. Era clar ca lumina zilei că ea era capul familiei. Ne pofti să ședem și începu, cu tot soiul de drăgălașe grații și grațiozități, să îmi pună întrebări. Vai mie! Ascultînd-o vorbind, mi se părea că aud cîntecul unei păsărele sau al unui flaut sau ceva asemănător. Mă bătea gîndul că femeia asta trebuie să fi fost tare calomniată și bîrfită. Ciripea și ciripea într-una, cînd, deodată, un paj frumos, îmbrăcat în straie multicolore ca un curcubeu și mișcîndu-se cu ușurința și unduirea unui val, se ivi, aducînd ceva pe o tavă de aur.

Ingenunchind în faţa stăpînei pentru a-i prezenta tipsia, el îşi exageră mlădioşenia şi graţiile, îşi pierdu echilibrul şi alunecă uşor pe genunchii ei. Ea îl străpunse cu un pumnal — cu aceeaşi naturaleţe, cu care altcineva ar fi ucis un şoarece.

Bietul copil! Se prăvăli la pămînt, îşi închirci braţele şi picioarele înveşmîntate în atlazuri, într-o singură şi supremă zvîrcolire pricinuită de durere, şi muri. Bătrînul rege scoase, fără voie, un oftat de milă, dar privirea cu care îl străpunse regina îi luă piuitul şi îi tăie dorinţa de a mai ofta a doua oară. La un semn al mamei sale, sir Uwaine se duse în anticameră şi chemă cîţiva slujitori, pe cînd înalta doamnă îşi continua ciripitu-i drăgălaş.

Mi-am dat seama că este bună gospodină, căci, pe cînd vorbea, trăgea cu coada ochiului la slujitori, să-i observe ca nu cumva să facă vreo boroboaţă, apucînd şi cărînd leşul afară. Cînd se întoarseră cu nişte prosoape curate, ea îi trimise să aducă altele, de celălalt fel, iar cînd isprăviră să şteargă pe jos şi voiau să iasă, ea le arătă o pată roşie, cît lacrima de mică, pe care ochii lor mai puţin ageri n-o observaseră. Era vădit că La Cote Male Taile nu reuşise s-o vadă pe stăpîna casei. Adesea, un fapt negrăit îţi tălmăceşte ceva, într-un mod mai desluşit şi mai tare decît orice limbă.

Morgan Le Fay meliţa vorbele într-una, cu aceeaşi muzicalitate. Minunată femeie! Şi ce privire avea! Cînd o arunca mustrător slujitorilor, îi apuca tremuriciul şi se făceau mici de tot, ca nişte oameni sperioşi cînd scapără fulgerul din nori. Aşa se întîmpla şi cu bietul bătrîn Brer Uriens, care mereu o nimerea cu oiştea în gard. Nici nu-şi întorcea ea bine faţa înspre dînsul, că el şi tresărea.

In toiul conversaţiei, mi-a scăpat un cuvînt măgulitor pentru regele Arthur, uitînd pentru moment cît de mult îşi ura fratele muierea asta. Cuvîntul acela măgulitor fu de ajuns ca ea să se mînie ca o furtună şi să cheme garda, poruncind:

— Azvîrli-veţi pe aceşti nemernici în temniţă!

Cuvintele acestea mă înghețară, căci temnițele ei erau faimoase. Îmi pierise piuitul. Nu știam ce să mă fac. Dar lucrurile nu stăteau la fel și cu Alisanda. Cînd oșteanul puse mîna pe mine, ea ridică glasul și, cu cea mai liniștită încredere în sine, zise:

— Pe prea curatele răni ale domnului nostru! Au cutezi să-ți chemi pieirea, smintito! Acesta iasta Șeful cel mare!

Vai, ce idee fericită! Și ce simplă! Și uite că mie nu mi-ar fi trecut prin cap. Se vede că sînt modest din născare — nu chiar totdeauna, dar măcar în anumite cazuri. Și acesta era unul din ele.

Efectul produs asupra înaltei doamne a fost ca o scuturătură electrică. Îi lumină iarăși chipul, îi readuse zîmbetul pe buze și toate stăruitoarele-i grații și lingușiri. Totuși, n-a fost în stare să-și ascundă pe deplin frica-i cumplită. Ea zise:

— Rogu-te, dă crezare slugii tale! Că iaste fără de cale și fără de cuviință ca o făptură dăruită cu puteri ca mine să zică cele zise de mine celuia carele doborît-a pe Merlin, fără numai în șagă. Cu vrăjile mele, prorocit-am venirea ta și te-am știut de îndată ce ai pășit aici. Am șuguit, cu nădejdea de a te nevoi spre desfășurarea iscuseniei, neîndoindu-mă că vei lovi străjile cu foc tainic, prefăcîndu-le degrab' în cenușă, fapte preste puterile mele, așteptîndu-le cu poftă ca de cocon, să le văd împlinindu-se.

Oștenii însă erau mai puțin curioși și își luară tălpășița îndată ce li se îngădui.

Capitolul XVII

UN OSPAȚ REGESC

Madame Morgan Le Fay, regina, văzînd că nu-i port pică și că, din contra, sînt un om pașnic, nu mai avea nici o îndoială că mă dusese de nas cu scuzele ei. De aceea îi pieri orice frică, ba, nu trecu mult și începu să ardă de nerăbdare ca să-mi facă o nouă

demonstrație, ucigînd pe cineva. Totuși, spre ușurarea mea, tocmai atunci a fost luată de la gîndurile astea, fiind poftită la rugăciune. Trebuie să recunosc că așa tirani, asasini, hrăpăreți și putrezi ca moralitate cum erau, nobilii se arătau evlavioși pînă în fundul inimii, chiar pînă la extaz. Nici în ruptul capului, ei nu ar fi renunțat la îndeplinirea regulată și plină de smerenie a îndatoririlor poruncite de biserică. Nu o dată am văzut pe cîte un nobil, prinzîndu-și vrăjmașul la strîmtoare și oprindu-se să-și facă rugăciunea înainte de a-i tăia capul, și nu o dată am văzut pe alți nobili, care — după ce-și pîndeau vrăjmașii și-i trimiseseră pe lumea cealaltă — se retrăgeau în capela cea mai apropiată și cu evlavie își aduceau prinosul, fără a mai aștepta măcar să jefuiască leșurile. Ceva mai iscusit și mai înduioșător nu puteai găsi nici chiar în biografia lui Benvenuto Cellini, acel sfînt necioplit, care a trăit cu zece secole mai tîrziu. Toți nobilii din Britania asistau zilnic, împreună cu familiile, la slujba de utrenie și vecernie, în capela lor proprie. Afară de astea, pînă și cei mai păcătoși dintre ei făceau rugăciuni, laolaltă cu toată familia, de cinci-șase ori pe zi. Meritul acesta se datora pe de-a-ntregul bisericii și, deși nu eram prietenul ei, trebuie să i-l recunosc. Și adesea, fără voie, mă pomeneam zicînd: „Ce s-ar face țara asta fără de biserică?"

După rugăciune, luarăm cina în sala cea mare pentru banchete, luminată cu sute de opaițe cu ulei. Totul era atît de frumos și de încîntător și de o splendoare barbară, potrivit după rangul regesc al gazdelor. La capătul sălii, pe un postament, se afla masa regelui, reginei și a fiului lor, principele Uwaine. De la ea încolo, se întindea masa comună, așezată pe pardoseală. La locurile de cinste, din preajma solniței, ședeau oaspeții cei nobili și membrii mai vîrstnici din familiile acestora, bărbați sau femei — de fapt, curtea propriu-zisă, alcătuită din șaizeci și una de persoane — iar dincolo de solniță, ședeau demnitarii mai puțin însemnați ai curții și sub-

alternii lor mai de frunte. Laolaltă erau vreo sută optsprezece persoane, aşezate la masă, şi cam tot atîţia servitori în livrele, stînd în spatele scaunelor ori slujind într-un fel sau altul. Straşnic spectacol! Intr-o galerie, o orchestră — alcătuită din ţambale, cornuri, harfe şi alte orori — deschise zaiafetul cu ceva ce părea a fi prima versiune, fără cap şi coadă, sau năstruşnica schimonosire a bocetului, cunoscut cu secole mai tîrziu sub titlul *Adio şi n-am cuvinte.* Cîntecul era pe atunci o noutate, dar ar fi trebuit să fi fost repetat niţeluş mai mult. In sfîrşit, oricare ar fi fost pricina, după cină regina a poruncit să-l spînzure pe compozitor.

După această muzică, preotul, care stătea îndărătul mesei regeşti, rosti o aleasă şi lungă rugăciune într-o latinească pompoasă. Apoi batalionul de slujitori o zbughiră de la locurile lor şi se repeziră care încotro, alergînd, zburînd, aducînd şi cărînd la tăvi, şi măreţul ospăţ începu. Nu se mai auzea nici o vorbă şi fiecare era cufundat în lucrul său. Şiruri de boturi se deschideau şi se închideau într-un grandios unison şi zgomotul pricinuit era asemeni duduitului surd al unei maşinării subterane.

Măcelul continuă un ceas şi jumătate şi nici nu-ţi poţi închipui ce cantitate de alimente s-a devorat. Din felul de mîncare principal — un mistreţ uriaş, care fusese prezentat atît de fastuos şi grandios, cînd s-au pornit pe înfulecate — nu mai rămase decît vaga umbră a unei garnituri de oase. Şi asta era grăitor pentru ceea ce se întîmplă şi cu toate celelalte feluri de mîncare.

O dată cu prăjiturile şi cu celelalte bunătăţi — începură şi băutura cea zdravănă, şi sporovăiala. Vadră după vadră de vin şi hidromel, se topiră din faţa ochilor şi cu toţii se simţeau mai la largul lor, apoi mai fericiţi. După aceea îi cuprinse o veselie cu năbădăi — atît pe bărbaţi cît şi pe femei — şi curînd toţi deveniră foarte gălăgioşi. Bărbaţii spuneau snoave deocheate, dar nimeni nu roşea, deşi ţi-era ruşine să le auzi, iar cînd ajungeau la tîlcul de la urmă al snoavei, toată şleahta izbucnea ca în nişte

nechezături de cai, de se cutremura fortăreaţa. La rîndul lor, castelanele nu se lăsară mai prejos, în faţa acestei amabilităţi, povestind şi ele mici cancanuri, care mai că ar fi făcut pe regina Margareta a Navarei sau chiar pe marea Elisabeta, regina Angliei, să-şi ascundă faţa în batistă. Dar acolo nimeni nu şi-o ascundea, ci se mulţumea să rîdă cu poftă. Ba, aş putea spune că toţi urlau de-a binelea. În destul de multe din poveştile acelea deşănţate, preoţii erau ţinta batjocurii, dar capelanul castelului nu se sinchisea cîtuşi de puţin, ci rîdea împreună cu ceilalţi, ba, ceva mai mult: la cererea generală, el îi arse un cîntec la fel de picant, ca şi celelalte care fuseseră cîntate în seara aceea.

Pe la miezul nopţii, toţi erau obosiţi de-atîta chef şi rîs şi, fără excepţie, beţi. Unii aveau o beţie plîngăreaţă, alţii una duioasă; unii erau caraghioşi, alţii puşi pe gîlceavă, iar alţii ajunseseră beţi criţă sub masă. Dintre castelane, cel mai urît spectacol îl oferea o prea frumoasă şi tînără ducesă, care se afla chiar în noaptea nunţii. Şi-i adevărat că ea însăşi alcătuia un spectacol pitoresc — zău, dacă vă mint. În halul în care era, ar fi putut servi cu anticipaţie ca model pentru portretul celei mai tinere fiice a regentului de Orléans — la faimosul ospăţ, de unde a fost luată şi dusă, beată turtă şi înjurînd, drept în pat — în zilele de perdiţiune şi de jale ale Vechiului Regim.

Deodată, chiar în clipa în care preotul îşi ridicase braţele şi toate capetele mai puţin mahmure se plecaseră în smerita aşteptare a binecuvîntării — se ivi, sub arcada uşii îndepărtate de la capătul sălii, o doamnă bătrînă şi gîrbovită, cu părul alb, sprijinindu-se într-un toiag. Ea îşi ridică toiagul şi, arătînd spre regină, strigă:

— Blestemul şi urgia domnului cadă asupra capului tău, femeie fără milă, care mi-ai ucis nevinovat nepotul, iară în inima-mi bătrînă, care alt copil, au prieten, au sălaş nu avea pre lumea aceasta, fără de el, jale-ai pogorît!

Fiecare îşi făcu cruce, înfricoşat, căci blestemul însemna un lucru groaznic pentru oamenii aceia, dar regina se ridică măreaţă, cu priviri ucigătoare în ochi, şi azvîrli, drept răspuns, acest ordin fără apel:

— Puneţi mîna pe ea! Duceţi-o la rug!

Oştenii îşi părăsiră locurile, pentru a împlini porunca. Ce lucru înjositor, ce cruzime nemaipomenită mi-a fost dat să văd! Dar ce se putea face? Sandy îmi aruncă o privire. Bănuii că are o nouă inspiraţie. Îi zisei:

— Fă cum crezi că-i mai bine.

Numaidecît, ea se ridică şi se uită spre regină. Arătîndu-mă reginei, îi zise:

— Măria ta, Şeful zis-a că nu se poate! Ia-ţi îndărăt porunca. Şi altmintrelea să nu faci, că el va nimici castelul şi toate de toate se vor spulbera, aşijderea nestătătoarelor făpturi din vis.

Bat-o s-o bată pe Sandy! Ce clauze nebuneşti mai punea ea în contract! Ce mă fac, dacă regina?...

De unde mă băgase în sperieţi, totul se linişti, căci regina, muindu-se dintr-o dată, nu se mai opuse cîtuşi de puţin. Cu un semn se deszise şi se prăbuşi în jilţ. Nici n-apucase să se aşeze mai ca lumea, că îşi venise în fire şi la fel îşi reveniră mulţi dintre ceilalţi. Adunătura se ridică şi, dînd dracului orice etichetă, o zbughiră cu toţii spre uşă, claie peste grămadă, răsturnînd scaunele, spărgînd farfuriile, îmbrîncindu-se, ghiontindu-se, dînd din coate şi îmbulzindu-se, făcînd orice, numai să iasă afară, înainte ca eu să-mi schimb cumva gîndul şi dintr-o suflare să zbor castelul în golul cel întunecat şi nesfîrşit al văzduhului. Măi, măi, măi! Ce liotă superstiţioasă! Nici că-ţi poţi închipui oameni mai superstiţioşi.

Biata regină era atît de înspăimîntată şi de umilită, încît îi fu frică să-l mai spînzure pe compozitor, fără să-mi ceară sfatul. Mi-era milă de dînsa. De fapt, oricui i-ar fi fost milă, căci o vedeai suferind cu adevărat. Aşa că n-am vrut să fac ceva necugetat şi să merg pînă la absurd. Am chibzuit cum se cuvenea lucrurile şi, pînă la urmă, am poruncit ca muzicanţii să mai cînte o dată *Adio şi n-am cuvinte*. Ei

au împlinit pe dată porunca. Am constatat că într-adevăr regina avea dreptate şi i-am dat voie să spînzure întreaga orchestră. Această îndulcire a asprimii mele a avut bun efect asupra reginei. Să nu uităm că un bărbat de stat n-are nimic de cîştigat, dacă îşi exercită puterea cu o mînă de fier în orice ocazie, căci, procedînd în modul acesta arbitrar, el răneşte mîndria îndreptăţită a supuşilor şi riscă să-şi micşoreze puterea ce o are. Aşa că mi-am zis : treacă de la mine cîte-un hatîr, că nu s-o prăpădi lumea. Iată cea mai înţeleaptă politică.

Acum că regina era iarăşi în apele ei — mai bine zis, la vinurile ei — mai-mai că se simţea mulţumită. Băutura i se urca la cap şi-i dădea ghes numărul unu. Îşi dăduse drumul la muzicuţă, adică la clopoţelul de argint al glăsciorului ei, pe cînd eu îmi ziceam : ţin'te bine, că mare palavragioaică mai e regina ! Nu-mi şedea bine să spun că se făcuse tîrziu, cu toate că mă simţeam tare obosit şi picam de somn. Imi părea rău că nu mă dusesem la culcare, cînd avusesem prilejul. Acum, trebuia să înghit, că nu aveam încotro. Şi ea tot îndruga la verzi şi uscate, în tăcerea adîncă a castelului adormit, prielnică stafiilor. Deodată, se auzi, ca din străfundurile de sub noi, un sunet îndepărtat, aducînd cu un strigăt înăbuşit de agonie, care îmi zbîrci pielea de pe mine. Regina se opri şi ochii îi sclipiră de plăcere. Îşi înălţă graţiosul căpşor, aşa cum face mîndra porumbiţă cînd ascultă un zvon. Sunetul răzbi iarăşi pînă la noi, prin tăcerea desăvîrşită ce domnea acum.

— Ce-i asta ? întrebai eu.

— Un suflet cu-adevărat încăpăţînat şi carele îndură mult şi bine. Iaste vreme multă de cînd...

— Ce „iaste" ? Ce „îndură" ?

— Cazne ! Poftеşte şi vei vedea lucruri întru veselirea inimii. Dacă nici acuma nu-şi va desfereca taina, vei vedea cum îl vor rupe în bucăţi.

Ce viclean şi făţarnic drăcuşor îmi era regina ! Păstra o înfăţişare atît de liniştită şi senină, pe cînd

mie mi se tăiaseră picioarele, din milă pentru omul care suferea acolo. Conduşi de străji înarmate şi purtînd torţe aprinse, am străbătut o seamă de coridoare, prin care ne răsunau îndelung paşii. Am coborît pe scări de piatră umede, peste care picura din pereţi apa. Totul mirosea a mucegai şi a veacuri de noapte veşnică. Un drum înfiorător şi apăsător, ce-mi părea nesfîrşit şi pe care nu-l făcea nici mai scurt şi nici mai vesel vorbăria augustei vrăjitoare, cu privire la cel pus la cazne şi la fărădelegile lui. Fusese învinuit de către un denunţător anonim de a fi ucis un cerb de pe domeniile coroanei. Îi zisei reginei:

— Nu prea este drept, măria ta, să te iei după denunţuri anonime. Mai drept ar fi dacă ai pune faţă în faţă pe acuzat cu acuzatorul.

— Nici nu am cugetat la aceasta, că de puţină însemnătate iaste. Dară chiar de aş fi vrut, nu s-ar fi putut, pentru că pîrîtorul venit-a noaptea, cu zăbralnic pe faţă, şi a dat veste pădurarului şi cît clipeala ochiului a plecat îndărăt, aşa că nici pădurarul nu-l ştie după chip.

— Care va să zică, necunoscutul ăla este singurul om care a văzut cum a fost ucis cerbul?

— Vai! Nime nu a văzut omorul, dară necunoscutul a dat peste nemernicul acesta prin apropierea locului unde zăcea cerbul, şi cu vrednică şi dreaptă credinţă i-a spus pădurarului.

— Care va să zică necunoscutul se afla şi el lîngă cerbul cel mort? Nu cumva l-a ucis chiar el? Zelul său de om devotat, dar cu mască, îmi pare niţeluş cam suspect. Dar ce urmăreşti, măria ta, prin chinuirea deţinutului? Ce folos îţi aduce?

— Altminteri n-ar mărturisi şi sufletul i s-ar duce în iad. Pravila îi cere viaţa pentru fărădelegea săvîrşită, iară eu port mare grijă să-şi ia plata. Dacă l-aş lăsa să se pristăvească fără să-şi spună păcatul întru iertăciune, foarte mi-aş primejdui sufletul! Zic că aş fi smintită să mă pomenesc în focul gheenei de dragul lui.

— Dar, măria ta, dacă omul nu are ce mărturisi?

— Vedea-vom pre dată. Dacă-l pun la cazne de moarte şi el nu va mărturisi păcatul, se prea poate că într-adevăr nu are ce mărturisi. Iară domnia ta nu vei tăgădui că faptă bună iaste cazna lui, căci aşa voi scăpa de afurisenia ce mă pîndeşte din pricina unui nespovedit, carele nu are ce spune. Numai aşa voi fi la adăpost de orice primejdie!

Iată încăpăţînata lipsă de judecată a vremurilor acelea! Zădarnic ai mai fi discutat cu dînsa, căci argumentele nu aveau nici o putere asupra unei educaţii împietrite prin tradiţie. Argumentele i-ar fi schimbat educaţia tot atît de puţin cît valurile pot roade stîncile cele tari. Şi educaţia ei nu se deosebea de a celorlalţi. Cea mai ageră minte din toată ţara n-ar fi fost în stare să vadă nici un cusur în cele ce susţinea regina.

Cînd pătrunserăm în camera de tortură, avui o priveliştе pe care n-oi uita-o cîte zile oi trăi, deşi tare aş vrea s-o uit. Un tînăr uriaş, de prin partea locului — să fi avut vreo treizeci de ani — stătea culcat cu spatele pe o scîndură, avînd încheieturile de la mîini şi picioare legate cu o frînghie răsucită la fiecare capăt de cîte o roată. Palid ca moartea, trăsăturile îi încremeniseră în schimonoseala chinurilor şi broboane de sudoare îi acopereau fruntea. De fiecare parte, cîte un preot se apleca asupra lui, iar călăul stătea în preajmă. Străjerii erau la datorie. Facle fumegînde erau prinse în lăcaşurile lor, de-a lungul zidurilor. Intr-un colţ se ghemuise o biată făptură tînără, cu faţa chinuită de spaimă, cu o privire sălbatică şi hăituită, purtînd în poală un prunc adormit. Tocmai cînd noi treceam pragul, gîdele mai strînse puţin roata, ceea ce îi făcu pe deţinut şi pe femeie să scoată cîte un urlet. Strigai în grabă şi călăul slăbi strînsoarea, fără măcar să se uite la cel care strigase. Nu puteam lăsa să continue grozăvia asta; m-ar fi ucis, numai privind. Cerui reginei îngăduinţa de a goli încăperea şi de a vorbi cu deţinutul, între patru ochi. In momentul în care ea era gata să se opună, îi şoptii la ureche că nu şade frumos să ne dăm în spectacol în faţa slugilor şi că ţin să mi se facă voia, eu repre-

zentînd pe regele Arthur şi vorbind în numele său. Ea înţelese că trebuie să se supună, iar eu o rugai să mă învestească îndată cu puterile cuvenite, faţă de oamenii aceia, şi apoi să mă lase singur. Desigur că nu îi era plăcut, totuşi înghiţi hapul, ba chiar merse mai departe decît îi cerusem. Eu dorisem doar să mă susţină cu autoritatea ei, dar cînd colo ea le spuse mai mult :

— Ascultare veţi da poruncilor luminăţiei sale şi în totul le veţi împlini, că Şeful iaste !

De bună seamă că aceste cuvinte aveau ceva magic în ele. Le vedeai efectul după spaima care-i cuprinse pe şobolanii ăia. Straja reginei se alinie şi ieşi împreună cu regina şi cu purtătorii de facle, stîrnind, cu cadenţa paşilor ce se îndepărtau, ecourile boltitelor tuneluri. Dădui ordin ca deţinutul să fie scos de la cazină şi să fie culcat pe pat. Mai poruncii să i se oblojească rănile şi să i se dea vin. Femeia se tîrî pînă aproape de mine şi mă privi cu nişte ochi arzători, plini de recunoştinţă, dar speriaţi ca ai unei fiinţe care se teme să nu fie izgonită. Încercă pe furiş să atingă fruntea bărbatului, dar sări înapoi, de parcă aş fi fost întruchiparea groazei, cînd, fără să vreau, mă întorsei spre dînsa. Ţi-era mai mare mila s-o vezi. Îi zisei :

— Surato dragă, mîngîie-l, dacă ai chef. Fă tot ce-ţi place şi nu te gîndi că-s şi eu aici.

Vai, privirea ei era tot atît de recunoscătoare ca aceea a unui animal atunci cînd îi arăţi o bunătate pe care o poate înţelege. Ea aşeză copilul mai la o parte şi îşi lipi numaidecît obrazul de acela al bărbatului, dezmierdîndu-i părul şi vărsînd lacrimi de bucurie. Bărbatul îşi veni în fire şi îşi mîngîie soţia cu privirea, căci atîta putea face. Îmi zisei că-i momentul să-i dau afară din celulă pe toţi ceilalţi, şi asta am şi făcut, rămînînd numai eu şi cu familia respectivă. Atunci îl întrebai :

— Ei, fîrtate, spune-mi şi dumneata cum s-au petrecut lucrurile, căci versiunea celorlalţi o cunosc.

Bărbatul clătină din cap, în semn de refuz. Dar avui impresia că femeia era încîntată de gîndul meu. Continuai :

— Ai auzit de mine ?

— Da. Toată suflarea din regatul lui Arthur vă ştie.

— Dacă ţi-a ajuns la urechi faima că sînt drept şi cinstit, de ce te mai temi să-mi vorbeşti ?

Femeia izbucni deodată :

— Ah, stăpîne bun şi milostiv, rogu-te, înduplecă-l ! Iţi stă în putere, dacă vrei. Vai şi amar de el ! Cîte nu a îndurat săracul ! Şi toate din pricina mea — numai a mea ! Nu mai pot îndura nici eu. Vedea-l-aş mai bine murind de moarte grabnică şi dulce ! Nu mai pot, dragul meu Hugo, nu mai pot !

Ea îmi căzu la picioare, vînzolindu-se şi văicărindu-se, şi rugîndu-mă de toţi sfinţii. Ce-mi cerea ? Moartea bărbatului ? Nu prea mă dumiream, dar Hugo o întrerupse, zicînd :

— Pace ţie ! Nu ştii ce ceri. Au vrei să las a pieri de foame fiinţa pe care o îndrăgesc, numai ca eu să dobîndesc o moarte mai uşoară ? Socotit-am că mă cunoşti mai bine.

— Zău, dacă mai pricep ceva ! zisei eu. E curat mister. Spuneţi-mi despre ce...

— Prea slăvite, încailea dacă l-ai putea îndupleca ! Iani socoteşte. cît mă dor pre mine chinurile lui ! Oh ! Oh ! Oh ! sărăcana de mine ! Iară el iată că nu vrea să spună, nice să ştie de blagoslovita mîngîiere a unei morţi grabnice şi dulci...

— Ce tot îndrugi acolo ? O să plece de aici slobod şi teafăr. Nici pomeneală să moară.

Faţa palidă a bărbatului se lumină, iar femeia se repezi la mine, într-o explozie de bucurie ce mă surprinse şi-mi strigă :

— Scăpat de primejdie iaste ! Va hălădui ! Craiul grăieşte prin gura slugii crăieşti — craiul Arthur, gură-de-aur !

— Imi pare bine că măcar acum îmi daţi crezare. De ce nu m-aţi crezut adineauri ?

— Cine pus-a cuvîntul luminăţiei tale la îndoială ? Nice eu, nice ea.

— Atunci de ce n-aţi vrut să-mi spuneţi păţania voastră ?

— Nu te făgăduişi, luminăţia ta, iară fără de asta nu-ţi puteam spune.

— Aha !... Da' parcă nici acum nu înţeleg prea bine. Va să zică, ai îndurat toate caznele şi ai refuzat să recunoşti. Asta arată destul de limpede, pînă şi unui prost, că nu aveai ce recunoaşte...

— Eu, luminăţia ta ? Cum se poate ! Dară eu ucis-am cerbul !

— Dumneata ? Vai de mine, în ce boroboaţă m-am băgat...

— Prea slăvite, l-am rugat în genunchi să se spovedească întru...

— Adevărat ? Lucrurile mi se par din ce în ce mai încurcate. De ce voiai să mărturisească ?

— Ar fi murit de moarte grabnică şi dulce, cruţat de caznele acelea cumplite.

— Mda, dumneata ai oarecare dreptate. Dar iată că el nu voia să moară repede şi uşor.

— El ? Dară cum să nu vrea ?

— Atunci, pentru ce dracu n-a mărturisit ?

— Alelei, luminăţia ta ! Dară cum puteam eu să-mi las soţia şi copilul fără pîine şi fără adăpost ?

— Aha ! Minunea minunilor ! Acum înţeleg ! Ai o inimă de aur ! Legile vitrege confiscă avutul condamnaţilor şi le lasă cerşetori soţia şi copiii. Înţeleg, te puteau chinui de moarte, dar fără dovezi sau mărturisiri nu-ţi puteau jefui soţia şi copilul. I-ai ocrotit cu toată bărbăţia, iar tu, femeie şi soţie credincioasă ce eşti — tu ai vrut să-i cruţi chinurile, preferînd să mori de foame. Sînt uluit cînd văd de ce este în stare o fiinţă de sexul tău, cînd e vorba de sacrificiu. Vă voi trimite pe amîndoi în colonia mea. O să vă placă acolo. E o fabrică unde am să transform nişte roboţi istoviţi şi care bîjbîie prin viaţă, în oameni adevăraţi.

Așadar, o scosei la capăt și trimisei acasă pe bietul om. Tare aș fi dorit să-l pun la cazne pe călău, și asta nu pentru că era un slujitor care se căznea cu zel ca să căznească pe alții — fiți sigur că el nu-și îndeplinea așa de bine îndeletnicirea doar de florile mărului— ci ca să i-o plătesc pentru că torturase din plăcere pe tînăra femeie, aducînd-o la desperare. O aflasem de la preoții, care, din mărinimie, susțineau că gîdele trebuie pedepsit. Din cînd în cînd, se petreceau și surprize neplăcute de soiul ăsta, adică întîmplări care dovedeau că nu toți preoții erau vicleni și egoiști, dar că mulți dintre ei — chiar marea majoritate a acelora care slujeau printre oamenii de rînd — erau sinceri și inimoși, devotîndu-se alinării suferințelor și necazurilor omenești. Era ceva firesc, așa că nu-mi mai bătui capul cu surpriza asta și, în orice caz, nu multă vreme. De felul meu, sînt un om care nu prea mă sinchisesc de lucrurile care nu se pot schimba. Surpriza însă nu-mi convenea, căci tocmai datorită unor astfel de fapte mărinimoase se păstrează buna înțelegere cu biserica oficială. Nici vorbă că trebuie să avem o religie; cred însă că-i mai bine ca religia să fie îmbucătățită cam în vreo patruzeci de secte independente, astfel ca să se poată controla unele pe altele, așa cum fusese în Statele Unite, pe vremea mea. Concentrarea puterii într-un singur aparat politic nu-i ceva bun, iar o biserică oficială nu-i decît un aparat politic. In acest scop a și fost inventată, și pentru asta a fost înțărcată, dădăcită și păstrată. De aceea ea este dușmana libertății omenești, iar binele pe care îl aduce ar fi mai mare dacă ar fi divizată și risipită. Asta nu era lege și nici literă de evanghelie; era doar o părere părerea mea, iar eu nu eram decît un om, unul singur; deci părerea mea nu cîntărea mai mult decît cea a papei, dar nici mai puțin, la o adică.

Cum-necum, renunţai să-l mai pun la cazne pe călău, dar nici nu puteam trece peste plîngerile îndreptăţite ale preoţilor. Omul trebuia pedepsit într-un fel, aşa că-l retrogradai din slujba lui şi-l numii dirijorul noii orhestre care urma să ia fiinţă. El se rugă de mine mult de tot, spunînd că nu ştie să cînte — o scuză plauzibilă, dar prea măruntă, căci în toată ţara nu exista nici un muzicant care să aibă habar de muzică.

Regina se simţi tare jignită cînd află, a doua zi, că nu va dobîndi nici viaţa şi nici avutul lui Hugo. Dar o povăţuii să-şi poarte cu resemnare crucea, căci, deşi potrivit legii şi obiceiului pămîntului, ea avea dreptul atît la viaţa cît şi la avutul omului, existau totuşi circumstanţe antenuante şi de aceea, în numele regelui Arthur, eu îl iertasem. Cerbul îi pustiise ogorul şi omul îl ucisese într-o izbucnire de furie, iar nu ca să tragă vreun folos. Îl dusese în pădurea coroanei, sperînd că astfel răufăcătorul nu va fi descoperit. Afurisită muiere! Nu putui s-o fac să înţeleagă că un acces de furie este o circumstanţă atenuantă în uciderea unui vînat — sau a unui om — aşa că renunţai şi o lăsai singură să-i treacă ţîfna. Zadarnic crezusem că o voi face să mă înţeleagă, dacă-i voi aminti că şi accesul ei de furie, cînd cu pajul, schimbase caracterul crimei.

— Crima? exclamă ea. Ce cuvînt iaste acesta? Auzi? Crimă! Măre! dară eu plăti-voi pentru el!

Stricam degeaba orzul pe gîsca asta. Educaţia, educaţia este totul. Educaţia face pe om. Noi îi tot dăm cu natura, dar n-avem dreptate, deoarece aşa ceva nu există; ceea ce numim noi prin înşelătorul nume de „natură" este doar ereditatea şi educaţia. Noi nu avem gînduri proprii şi nici păreri proprii — care să fie, adică „ale noastre" — căci ele ne sînt transmise, sînt vîrîte în noi cu ajutorul educaţiei. Tot ceea ce este original în noi — şi deci în favoarea sau în defavoarea noastră — se reduce la un fir de nisip; toate celelalte nu sînt decît atomi, la care au contribuit şi pe care i-am moştenit de la un alai de strămoşi, care se prelungeşte îndărăt cu mii de mi-

lioane de ani, pînă la Adam-babadam sau pînă la lăcuste sau maimuțe, din care specia noastră s-a dezvoltat atît de anevoios, fălos și nespornic. În ce mă privește, tot ce pot spune despre acest pelerinaj trist și istovitor, despre acest zbor înduioșător între două veșnicii, este că trebuie să încerc a duce cu modestie o viață curată, înălțătoare și fără greșeli și să păstrez în mine însumi atomul acela microscopic, care îmi este cu adevărat eul. Restul, ducă-se pe pustii, că puțin îmi pasă.

Bat-o s-o bată de regină : avea minte ageră și destulă, dar educația făcuse dintr-însa o vacă încălțată ; bineînțeles, dacă o judecăm din punctul de vedere al numeroaselor secole care au venit după ea. Uciderea pajului nu însemna pentru dumneaei o crimă, ci un drept și ținea morțiș la acest drept al ei, rămînînd senină și nedîndu-și seama că săvîrșise ceva rău. Ea era isprava unui șir de generații crescute în credința netăgăduită și nezdruncinată că legea care îi îngăduia ei să omoare un supus, atunci cînd poftea, era cu totul dreaptă și întemeiată.

Ei, ce să-i faci ? Pînă și Satanei trebuie să-i dăm ceea ce i se cuvine, cînd n-avem încotro. Așa că într-o privință și ea merita complimente, și încercai să i le prezint, dar cuvintele mi se poticniră în gît. Regina avea dreptul să-l ucidă pe băiat, însă nu era cîtuși de puțin obligată să plătească pentru el. Aceasta era lege pentru alții, dar nu și pentru dînsa. Ea știa prea bine că făcea un gest frumos și mărinimos, răscumpărînd moartea flăcăului și se aștepta s-o laud, așa cum se cădea, însă n-am putut, căci gura mi-a rămas încleștată. Nu ! nu puteam să-mi alung din minte imaginea bietei bunicuțe, cu inima sfîșiată și nici aceea a făpturei chipeșe și tinere, zăcînd pe jos măcelărită, în podoabele-i de mătăsuri și dantele împletite cu sîngele-i tînăr. Cum putea plăti ea pentru paj ? Cui să-i plătească ? Și astfel, deși știam bine că femeia asta — cu educația pe care o căpătase — merita laude și chiar tămîieri, totuși eu, cu educația pe care o primisem la rîndul meu, nu eram în stare să i le aduc. Tot ceea ce puteam face era să găsesc

vreun compliment care nu venea de la mine, ci din-afara mea, ca să zic aşa, şi care din păcate spunea adevărul :

— Măria ta, supuşii măriei tale te vor adora pentru aşa ispravă !

Era adevărat, dar nu mai puţin adevărat era că aveam de gînd s-o spînzur din această pricină, într-o bună zi, dacă mai trăiam.

Unele din legile acelea erau prea rele, mult prea rele. Stăpînul îşi putea ucide sclavul pe degeaba ; numai din ciudă, din răutate, sau ca desfătare, aşa cum am văzut că o făcuse capul încoronat de care-i vorba, cu propriul ei sclav, dar care putea fi oricare dintre supuşi. Un gentleman avea voie să omoare pe un cetăţean liber şi plătea pentru el bani peşin sau în natură. Un nobil putea ucide pe un alt nobil fără nici o cheltuială — dacă ne gîndim la lege — însă trebuia să se aştepte să fie plătit cu aceeaşi monedă. Oricine putea ucide pe cineva, cu excepţia oamenilor de rînd şi a sclavilor, căci aceştia nu aveau nici un privilegiu. Dacă oamenii de rînd şi sclavii ar fi ucis, ei săvîrşeau un asasinat şi legea nu admitea asasinatul. Iute s-ar mai fi terminat cu acela care ar fi încercat asemenea experienţă, precum şi cu familia lui, mai ales dacă el ar fi asasinat pe cineva care făcea parte din rangurile ornamentale ale societăţii. Dacă un cetăţean de rînd cuteza să-i facă unui nobil măcar o zgîrietură à la Damiens [1], care nu era mortală şi nici nu durea, el primea totuşi această pedeapsă ca şi Damiens : era sfîrtecat de cai şi toată sufl area participa la spectacol, ca să facă glume pe socoteala lui şi să petreacă. Cu aceste prilejuri, unele din cele mai simandicoase persoane o făceau lată rău, spunînd lucruri atît de deşănţate şi de netipărit, ca acelea tipărite de amuzantul Casanova, în capitolul său privitor la sfîşierea în bucăţi a trupului acelui biet şi caraghios duşman al lui Ludovic al XV-lea.

[1] Damiens (Robert François), fanatic religios care a atentat la viaţa lui Ludovic al XV-lea Deşi i-a pricinuit regelui doar o rană uşoară, Damiens a fost torturat sălbatic şi ucis în Place de la Grève din Paris la 1757 (n. r.).

Mi se făcuse silă de locul acela îngrozitor şi doream să plec, dar nu mă lăsa conştiinţa. Ea mă mustra mereu, neîngăduindu-mi să uit un anumit lucru. Dacă aş avea putere să plămădesc din nou pe om, l-aş face fără conştiinţă, căci aceasta este unul dintre cele mai supărătoare daruri ale noastre. Şi cu toate că face mult bine — nu se poate spune că, pînă la urmă, conştiinţa îşi dovedeşte rentabilitatea, ceea ce înseamnă că este preferabil să ai parte de mai puţin bine şi, în schimb, să tragi mai multe foloase. Ştiţi, asta-i doar părerea mea şi eu nu sînt decît un biet om; alţii, cu mai puţină experienţă, vor fi gîndind altfel. Fiecare are dreptul la părerea lui, dar eu ştiu una şi bună: mi-am scotocit conştiinţa ani de-a rîndul şi, în toate cele ce am pus la cale, ea mi-a adus mai multe ponoase decît foloase. Mi se pare că la început o preţuiam, căci aşa sîntem noi făcuţi: preţuim tot ce-i al nostru. Şi totuşi, ce neghiobie! Dacă privim lucrurile din alt punct de vedere, ne dăm seama că-i absurd. Mă rog, dacă aş avea o nicovală în mine, ar trebui numaidecît s-o preţuiesc? Vezi bine că nu! Iar dacă stai să te gîndeşti bine, nu există nici o deosebire serioasă între conştiinţă şi nicovală, din punct de vedere al foloaselor aduse. Am constatat-o de mii de ori. Şi unde mai pui că nicovala ai putea s-o dizolvi în acizi, cînd ţi-ar ajunge de nesuferit, pe cînd pentru a te descotorosi de conştiinţă nu s-a găsit încă nici un leac — în orice caz, nu unul radical. Eu, cel puţin, nu cunosc nici unul.

Mai aveam o dorinţă înainte de plecare, însă ea putea căşuna neplăceri şi de aceea nu mă prea lăsa inima. Dacă vreţi să ştiţi, gîndul ăsta m-a sîcîit o dimineaţă întreagă. I-aş fi putut vorbi bătrînului rege, dar la ce bun? El nu mai era decît un vulcan stins. Fusese cutezător, la vremea lui, dar acum i se stinsese focul şi nu mai era decît un august morman de zgură. Fără îndoială, se arăta îndeajuns de amabil şi de îndatoritor faţă de proiectele mele, dar nu îmi putea fi de nici un folos. Nu făcea nici cît o ceapă degerată aşa-zisul rege; regina avea toată puterea şi ea era un adevărat Vezuviu. Îţi putea face hatîrul

să scape de ger un stol de vrăbii, trimiţîndu-le, de dragul tău, căldura trebuitoare, dar pe negîndite ar fi fost în stare să profite de vreun prilej şi să-şi facă mendrele, acoperind cu lavă un oraş întreg. Totuşi, am băgat de seamă, că, ori de cîte ori te aştepţi la cea mai mare belea, lucrurile nu ies chiar atît de rău.

Aşa se face că mi-am luat inima în dinţi şi i-am expus măriei sale gîndul ce mă frămînta. I-am spus că mi se dăduseră puteri depline pentru a cerceta temniţele, atît la Camelot cît şi în castelele vecine, şi că aş dori, cu permisiunea ei, să-i vizitez colecţia de vechituri şi suveniruri, adică pe cei ţinuţi în tainiţele temniţei. S-a împotrivit, după cum m-am aşteptat; totuşi, în cele din urmă, a admis; mă aşteptasem şi la asta, dar nu aşa de repede. Aş putea spune că-mi redobîndisem liniştea. Regina a chemat străjile, care au adus torţe, şi cu toţii coborîrăm în temniţele care se aflau sub temeliile castelului. Mai toate erau mici celule scobite în stîncă tare şi unele nu aveau de loc lumină. Într-una din ele, am văzut şezînd pe jos o femeie în zdrenţe. Nu-ţi răspundea la nici o întrebare; nu scotea nici un cuvîntel. S-a zgîit la noi, o dată sau de două ori, prin păinjenişu-i de păr răvăşit, ca şi cum ar fi vrut să se dumirească: ce întîmplare stranie îi tulbura, prin zgomote şi lumină, visul acela searbăd şi fără rost, care devenise viaţa ei? Apoi s-a închircit iarăşi, strîngîndu-şi în poală mîinile năclăite de murdărie şi nu mai dădu nici un semn de viaţă. Această biată adunătură de oase era, în aparenţă, o femeie între două vîrste — dar numai în aparenţă, căci stătuse nouă ani în temniţă şi avusese optsprezece cînd fusese adusă acolo. Era o fată din popor şi fusese trimisă acolo chiar în noaptea nunţii de către sir Breuse Sance Pité, un lord din vecinătate. Tatăl fetei era vasalul lordului şi fata îi refuzase numitului lord ceea ce se numea pe atunci „le droit du seigneur"[1], ba, mai mult, ea se opusese cu violenţă la violenţă şi făcu să curgă o picătură din sîngele aproape sacru al

[1] În franţuzeşte, în textul original; înseamnă: dreptul seniorului (n. r.).

lordului. Atunci, tînărul soţ interveni, crezîndu-şi mireasa în primejdie de moarte şi îl azvîrli cît colo pe nobilul domn, care astfel se pomeni în mijlocul nuntaşilor din sala de primire. Aceştia îl priviră umili şi îngroziţi, şi îl lăsară acolo, năucit de această ciudată primire şi cumplit înveninat împotriva mirelui şi miresei. Numitul lord, ştiindu-şi temniţa ticsită, îi ceruse reginei să găzduiască pe cei doi criminali şi de atunci rămaseră ei în această bastilie a reginei. Nici nu trecuse un ceas de la săvîrşirea crimei şi ei au şi fost aduşi aici, iar de atunci nu s-au mai văzut niciodată. Şedeau vîrîţi în gaură de stîncă, asemeni unor broaşte rîioase. Nouă ani stătuseră în bezna adîncă, la cîţiva paşi unul de altul, fără ca unul să ştie măcar dacă celălalt mai era în viaţă. In primii ani, fiecare din ei întreba cu rugăminţi fierbinţi şi lacrimi, doar atîta: El mai trăieşte? Ea mai trăieşte? Cu timpul, ar fi mişcat poate şi pietrele — dar inimile nu sînt pietre! N-au primit niciodată vreun răspuns şi cu vremea n-au mai pus întrebări; nici întrebarea asta şi nici vreo alta.

După cele aflate, am dorit să-l văd şi pe bărbat. Avea treizeci şi patru de ani, dar părea de şaizeci. Şedea pe un bloc de piatră pătrat şi mormăia, numai el ştia ce, ţinîndu-şi capul în piept şi sprijinindu-şi coatele pe genunchi. Părul lung îi atîrna peste obraz ca nişte ciucuri. Îşi ridică faţa spre noi, ne măsură încet, cu o privire tristă şi fără vlagă, pîlpîind ca o torţă gata să se stingă, apoi îşi aplecă iar capul, mormăi ceva şi nu ne mai luă în seamă. Am putut deslui cîteva mărturii fără glas, dar de-un tîlc mişcător. La încheieturile mîinilor şi la glezne se vedeau cicatrice şi urme de răni, iar, împlîntat în piatra pe care şedea, era un lanţ cu cătuşe, dar acest instrument zăcea pe jos fără nici un rost şi îl mîncase rugina. Lanţurile nu mai sînt trebuitoare, o dată ce prizonierul şi-a pierdut minţile.

Zadarnic am încercat să-l trezesc pe bietul om. Atunci mi-am zis că ar fi mai bine să-l ducem s-o vadă pe ea — mireasa — care odată îi fusese cea mai dragă fiinţă de pe lume; întruchiparea rozei şi

a mărgăritarului, domniţa de rouă, minunea minunilor, opera desăvîrşită a firii, cu ochi fără seamăn, cu glas neasemuit, numai gingăşie, tinereţe şi frumuseţe, cum nu au — zicea el — decît zînele din vis şi încolo nimeni. Mi-am zis că, dacă o va revedea, sîngele stătut îi va zvîcni iarăşi ; iar privind-o...

Dar ce dezamăgire ! Şezură jos, unul lîngă altul, şi îşi priviră o clipă chipurile, cu o vagă mirare, cu un fel de curiozitate dobitocească, apoi fiecare uită de celălalt şi îşi aplecă ochii. Simţeai că iarăşi o luaseră razna şi rătăceau prin vreo îndepărtată ţară de vise şi umbre, despre care noi nu ştim nimic.

Dădui ordin să fie scoşi afară şi trimişi la prietenii lor. Reginei nu i-a prea plăcut. Nu pentru că i-aş fi ştirbit autoritatea, ci pentru că socotea faptul ca o lipsă de respect faţă de sir Breuse Sance Pité. De almintrelea, i-am dat asigurări reginei că, dacă numitul lord nu va înghiţi hapul, îl voi face eu să-l înghită.

Am dat drumul la patruzeci şi şapte de deţinuţi din aceste îngrozitoare găuri de şobolani şi lăsai numai pe unul să rămînă închis mai departe. Acesta era un lord care ucisese pe-un alt lord, un fel de rudă a reginei. Celălalt lord îl pîndise ca să-l omoare, dar tipul ăsta îi venise de hac şi îi tăiase beregata. Totuşi, nu pentru fapta asta l-am lăsat mai departe în temniţă, ci pentru că distrusese din răutate singura fîntînă publică a unuia din nenorocitele lui de sate. Regina voia să-l spînzure pentru că-i ucisese rubedenia, dar eu n-am îngăduit : nu era nici o crimă să omori un asasin. I-am spus, însă, că-i îngădui să-l spînzure pentru faptul de a fi stricat fîntîna, dar atunci regina a hotărît s-o lăsăm baltă. Mai bine aşa decît altfel.

Vai şi iar vai ! Pentru ce fapte neînsemnate fuseseră întemniţaţi cei mai mulţi dintre cei patruzeci şi şapte de bărbaţi şi femei ! Ba, unii se găseau acolo fără nici o vină precisă, ci numai pentru a satisface ura cuiva. De cele mai multe ori, nici nu era vorba măcar de ura reginei, ci de a vreunui prieten al ei. Barem crima celui mai proaspăt deţinut era doar o simplă remarcă ce-o făcuse bietul de el şi anume

se apucase să spună că — după părerea sa — oamenii sînt cu toţii cam la fel şi nici unul nu-i mai grozav ca altul, dacă nu ţii seama de haine. Era de părere că, dacă ai despuia pe toţi oamenii din ţară şi ai trimite un străin în mijlocul lor, acesta n-ar putea deosebi pe rege de un şarlatan care face pe medicul, sau pe un duce de un hangiu. După cîte se părea, aveam a face cu un om al cărui creier nu se făcuse încă piftie, datorită unei educaţii neghioabe. Îi dădui drumul şi-l trimisei la fabrica de oameni.

Cîteva din celulele săpate în stînca zdravănă ajungeau pînă la prăpastie şi în fiecare din ele se scobise cîte o deschizătură ce da afară. Astfel puşcăriaşul căpăta mîngîierea unei firave raze a binecuvîntatului soare.

Cazul unuia dintre aceşti bieţi oameni era deosebit de mişcător. Prin gaura din partea de sus a celulei, făcută în uriaşul perete stîncos, el putea zări propria lui căsuţă, departe în vale, şi timp de douăzeci şi doi de ani a tot privit-o, plin de dor şi cu inima zdrobită. Vedea luminile în timpul nopţii, iar ziua siluete nedesluşite de oameni, intrînd şi ieşind din casă — desigur soţia şi copiii săi, sau măcar unii din ei, căci nu-i putea desluşi la o asemenea distanţă. În decursul anilor, zări cîteva sărbători acolo şi căută să se bucure şi el, întrebîndu-se dacă erau nunţi sau ce anume.

Dar a mai zărit şi înmormîntări care i-au sfîşiat inima. Era în stare să desluşească forma unui cosciug, dar nu-şi putea da seama de mărimea lui, astfel că nu ştia dacă îi murise soţia sau vreun copil. Putea zări şi cortegiul funebru, cu preoţii şi lumea îndoliată îndepărtîndu-se solemn şi ducînd mai departe taina. Omul lăsase acasă cinci copii şi nevastă şi, în timp de nouăsprezece ani, văzuse cinci înmormîntări şi nici una îndestul de sărăcăcioasă ca să fi fost a vreunui slujitor. Deci pierduse cinci odoare şi-i mai rămăsese doar unul, acum şi mai scump, şi mai drag însă care? Soţia sau vreunul din copii? Iată întrebarea care îl chinuia zi şi noapte, fie treaz, fie în somn.

Ei, bine, faptul că ai o preocupare şi o licărire de lumină, cînd te afli în temniţă, îţi întăreşte trupul şi te fereşte să-ţi pierzi minţile. Omul se ţinea încă destul de bine. După ce i-am ascultat înfiorătoarea poveste, am încercat aceleaşi simţăminte ca şi dumneata, cititorule, dacă eşti un suflet căruia nu-i lipseşte obişnuita curiozitate omenească — adică ardeam de nerăbdare, ca şi dînsul, să aflu cine mai rămăsese în viaţă din întreaga familie. Aşa că ne-am dus amîndoi la el acasă şi amîndoi am avut parte de un fel de uluitoare petrecere cu surprize. Ce taifun şi ciclon de bucurie frenetică! Ce Niagară de lacrimi fericite! Vă jur pe tot ce am mai scump că am găsit în viaţă pe tînăra de altădată, acum o matroană, încărunţind în pragul jumătăţii ei de veac, iar pe copilaşii de odinioară, bărbaţi şi femei în toată firea, unii chiar căsătoriţi şi ducînd, la rîndul lor, viaţa de familie. Nici un suflet din tot neamul nu murise! Luaţi aminte ce drăcească fusese născocirea reginei! Deoarece nutrise o ură neîmpăcată faţă de bietul om, ea însăşi pusese la cale toate înmormîntările acelea pentru a-i sfîrteca inima, iar cea mai grozavă lovitură de maestru a fost că a înscenat o înmormîntare mai puţin faţă de numărul total al membrilor familiei, lăsîndu-l pe bietul om să-şi chinuiască mintea, încercînd să ghicească, în fel şi chip, care din odoare îi rămăsese în viaţă.

Dacă n-aş fi fost eu acolo, omul n-ar fi ieşit niciodată din temniţă. Madame Morgan Le Fay, regina, îl ura din adîncul rărunchilor şi nu s-ar fi înduplecat nicicum. Şi, totuşi, el îşi săvîrşise crima mai mult din uşurătate decît din vreo răutate voită. Se apucase să spună că regina are păr roşcat. Ei, da, avea; dar nu se vorbeşte în felul ăsta. Cînd persoanele cu părul roşcat sînt de rang înalt, se spune că părul lor este acaju.

Închipuiţi-vă: printre cei patruzeci şi şapte de deţinuţi, erau cinci ale căror nume, delicte şi date ale întemniţării nici nu se mai cunoşteau! O femeie şi patru bărbaţi — toţi gîrboviţi, zbîrciţi şi cu minţile zburătăcite, ca ale patriarhilor. Mai că uitaseră ei

însişi aceste amănunte ; în orice caz, le rămăseseră foarte vagi amintiri despre trecutul lor. Nimic precis, nici un fapt pe care să-l fi putut spune de două ori la fel. Puzderia de preoţi care se perindaseră pe la închisoare, cu misiunea de a se ruga zilnic laolaltă cu puşcăriaşii şi a le aminti că dumnezeu îi adusese acolo, în cine ştie ce scop înţelept, şi care îi învăţaseră că atotputernicului îi place să vadă pe cei supuşi mai marilor lor dovedind răbdare, umilinţă şi neîmpotrivire în faţa împilării — preoţii aceştia păstraseră unele veşti despre bietele epave omeneşti, dar nimic mai mult. Aceste veşti, transmise de la unul la altul, ca nişte tradiţii, erau foarte sumare, pentru că te încunoştinţau despre durata întemniţării, dar nu şi despre specia delictului. Şi chiar cu ajutorul acestor tradiţii orale, păstrate de preoţi, nu puteai dovedi decît că nici unul dintre cei cinci puşcăriaşi nu văzuse lumina zilei timp de treizeci şi cinci de ani. Cîtă vreme n-o văzuseră şi mai înainte — asta nu se putea nici măcar ghici. Regele şi regina nu ştiau despre aceste fiinţe nenorocite decît că erau nişte vechituri moştenite, nişte bunuri pe care le căpătaseră — o dată cu tronul — de la firma precedentă. Nimic din trecutul acestora nu fusese transmis o dată cu persoana lor, aşa că moştenitorii le-au considerat nişte obiecte fără valoare şi n-au manifestat nici un interes faţă de ei. Am întrebat-o pe regină :

— Dacă-i aşa, atunci de ce nu le-aţi dat drumul?

Întrebarea o sfredeli ca o enigmă. Nu ştia nici ea de ce. Niciodată nu-i trecuse prin minte aşa ceva. Şi iată că în felul ăsta chiar ea, fără să-şi dea seama, lămurea adevărata poveste a celor întemniţaţi în castelul If. Era limpede pentru mine că, datorită educaţiei ce-o primise, regina socotise pe aceşti puşcăriaşi nici mai mult şi nici mai puţin decît o simplă proprietate, iar cînd moştenim o proprietate nu ne vine s-o lepădăm, chiar dacă nu facem nici un caz de ea.

Zău că aţi fi avut ce privi, cînd scosei la aer, în lumina orbitoare a soarelui de după-amiază, acest alai de oameni-lilieci. Avusesem grijă să-i leg la ochi, ca să le cruţ vederea atîta amar de vreme ferită de chi-

nurile luminii. Parcă erau niște schelete sau sperietori, niște duhuri necurate sau momîi înspăimîntătoare. Iată cele mai legitime odrasle ale monarhiei, care domnea prin grația lui dumnezeu și a bisericii oficiale. Am mormăit, distrat:

— Tare aș vrea să-i fotografiez!

Ați întîlnit, desigur, soiul acela de oameni care nu admit în ruptul capului că nu cunosc înțelesul vreunui cuvînt nou și important. Cu cît sînt mai neștiutori, cu atît sînt mai siguri pe ei și pretind că nimeni nu-i întrece. Regina făcea parte și ea din tagma asta și de aceea își dădea totdeauna în petic. Șovăi o clipă, apoi deodată fața i se lumină, în semn că înțelesese despre ce-i vorba, și mă asigură că de hatîrul meu o va face și p-asta.

Imi zisei: ea, păi ce știe ea despre fotografie? Dar nu era un moment prielnic pentru meditații. Cînd mă uitai împrejur, o văzui luînd un topor și îndreptîndu-se spre cei gata s-o pornească în coloană.

Ce să mai spun! Intr-un cuvînt, originală ființă mai era doamna Morgan Le Fay! Multe soiuri de femei văzusem în viața mea, dar ea le întrecea pe toate prin boroboațele ei. Intîmplarea asta era nespus de caracteristică pentru felul ei de a fi. Se pricepea la fotografie, cum mă pricep eu să fiu mitropolit. Dar, stînd la îndoială, ca să meargă la sigur, făcu ceea ce numai ea ar fi fost în stare — anume, încercă să fotografieze cu un topor.

Capitolul XIX

CAVALERIA RĂTĂCITOARE — CA MESERIE

In dimineața următoare, în lumina limpede a zorilor, Sandy și cu mine porniserăm iarăși la drum. Te simțeai așa de bine, răsuflînd în voie și trăgînd iar în piept înviorătoare vedre din aerul curat, înrourat și îmbălsămat de miresmele pădurilor, cu care mă hărăzise bunul dumnezeu, după ce îmi înăbușise

trupul și sufletul, timp de două zile și două nopți, în duhoarea morală și fizică a cotineței aceleia scîrboase. Asta, în ceea ce mă privește pe mine, căci pentru Sandy locul era cum nu se poate mai potrivit și mai plăcut, fiindcă ea era deprinsă de mult cu protipendada.

Biata fată! Fălcile ei avuseseră parte de o plictisitoare odihnă, cîtva timp, și acum mă așteptam să trag eu ponoasele. Nu m-am înșelat, dar nici nu trebuia să uit că îmi dăduse o mînă de ajutor, cît șezusem la castel, îmbărbătîndu-mă cu nebunească ei îndrăzneală, care în împrejurările prin care treceam făcea cît zece înțelepciuni. Așadar — îmi zisei eu — fata are dreptul să-și dea drumul la muzicuță, dacă are chef. De aceea, nu mai simții nici un junghi cînd începu:

— Să ne întoarcem cu gîndul la sir Marhaus, carele purces-a către răsărit cu jupînița învechită de treizeci de ierni...

— Mi se pare că te iscodește gîndul să mai înșiri vreo jumătate din povestea cu cow-boyi tăi, nu-i așa, Sandy?

— Întocmai, luminăția ta!

— Dă-i drumul, dacă nu se poate altfel. N-am să te mai întrerup, dacă m-oi putea ține. Ia-o de la capăt! Hai, dă-i drumul și golește-ți tot sacul! Eu îmi voi umple pipa și te voi asculta cu toată atenția.

— Să ne întoarcem cu gîndul la sir Marhaus, carele purces-a către răsărit cu jupînița învechită de treizeci de ierni. Și așa, ajunseră ei într-o pădure deasă și cu norocire se pogorî noaptea preste ei și călărit-au cale lungă și adîncă pînă au răzbit la curtea ducelui de South Marches, unde au cerut adăpost. Iară dimineața, la mînecate, ducele trimis-a voroavă lui sir Marhaus să se gătească de luptă. Iară sir Marhaus se sculă și se înfieră, se încoifă și se împlătoși, pre urmă ascultă liturghia și se înfruptă, apoi încălecă pre cal în curtea castelului, unde va să fie lupta. Iară acolo ducele îl aștepta de-a-ncălarelea, întrarmat pînă în dinți, cu cei șase coconi ai săi roată împrejur, și fieștecare ținea suliță

în mînă şi aşă se loviră, ducele şi doi coconi spărgîndu-şi sulițele împotriva lui sir Marhaus, pre cînd acesta sus şi-a fost ținînd sulița şi pre nime nu a atins. Apoi, a abătut în sir Marhaus ceilalți patru coconi, cîte doi pre rînd, iară doi îşi frînseră sulițele aşijderea ceilalți doi. Şi toate acestea fără ca sir Marhaus să-i fi atins. Apoi, sir Marhaus se abătu cu toată nădejdea în duce şi l-a lovit de istov pre duce — şi călăreț şi cal se dărîmară asupra pămîntului. Şi aşijderea le făcu pofta şi coconilor. Pre urmă, sir Marhaus a descălecat şi a cerut ducelui să i se închine, au de nu va face aşa, pierit fi-va! Dară unii dintre coconi, venindu-şi în fire, voit-au a se abate iarăşi în sir Marhaus. Dară aciiş sir Marhaus a strigat ducelui: Astîmpără-ți ahotnicii coconi, au de nu, vai şi amar fi-va de voi toți! Dacă ducele văzut-a că altmintrelea nu va scăpa cu zile, strigat-a către coconi şi le-a poruncit a se închina lui sir Marhaus. Şi îngenuncheară cu toții şi îşi plecară săbiile în fața lui sir Marhaus, carele le luă plocon. Apoi ridicat-au coconii pre părintele, carele cu fața scornită de mare mîhniciune era, şi într-un glas dat-au credință că Arthur, craiul, nu-i va mai avea de vrăjmaşi şi drept chezăşie vor purcede de Rusalii şi el, şi coconii, la măria sa şi se vor închina milosîrdiei crăieşti.

Asta-i povestea, luminate domnule Şef, iară acuma ia veste că tocmai ducele acesta cu cei şase coconi sînt cavalerii pre care i-ai bătut aşijderi, cu cîteva zile în urmă, şi i-ai trimis la curtea lui Arthur, craiul, să i se închine.

— Ce vorbeşti, Sandy! Zău?

— Trăsni-m-ar toate afuriseniile, arde-m-ar focul gheenei cel nestins, dacă nu grăiesc adevărul!

— Măi, măi, măi, cum să-ți treacă prin minte aşa ceva! Auzi, Sandy, cogeamite duce cu şase puişori! Apoi asta-i pradă, nu glumă! Mania de a umbla hai-hui, pe care o au cavalerii, este una dintre cele mai năstrușnice meserii. Cavaleria asta rătăcitoare este o treabă într-adevăr anevoioasă şi plicticoasă, dar încep să mă dumiresc că, la urma ur-

melor, şi dintr-însa poţi scoate ceva bănişori, dacă ai noroc. Eu, unul, nu m-aş băga în afaceri dintr-astea. Zău că n-aş face-o! Ştiu eu că nici o afacere serioasă şi legală nu se poate întemeia pe jecmăneală. Dar iar mă întorc şi zic: dacă dai la o parte minciunile şi cauţi faptele aşa cum sînt, ce înseamnă, în fond, o lovitură izbutită, pe care ai da-o în cadrul hoinărelilor cavalereşti? E ca şi cum ai stoca alimente ca să le speculezi, şi-atîta tot! Într-adevăr, te poţi îmbogăţi aşa din senin, pentru o zi — hai să zicem pentru o săptămînă — dar apoi te prinde altul la strîmtoare şi îţi scoate pe nas şi pe gît toată învîrteala, de-ţi putrezeşte nevîndută marfa. Nu-i aşa, Sandy?

— Minţii mele i se amistuiesc cuvintele acestea delungate şi a le înţelege nu-i iaste pre putinţă, că nu sînt limpezi şi direpte la pricepere, ci pasă-mi-te de departe vin şi cu împiedecare cad...

— Degeaba. ne ascundem după deget şi căutăm să ocolim chestiunea! Ascultă-mă pe mine, Sandy! E aşa cum îţi spun eu. Ştiu bine. Ba, dacă priveşti lucrurile în adîncul lor, vezi că hoinăreala cavalerilor nu aduce folos nici cît dosirea alimentelor, căci, oricum, din aia se alege omul măcar cu de-ale gurii — ori acela care-a pus deoparte alimentele, ori aceia care i le-au şterpelit! Dar cînd se sparge tîrgul celălalt şi cavalerii care ţin drumurile vor să vadă cu ce s-au procopsit, cu ce se aleg? Cu ce se aleg, mă rog, cînd trec pe la casierie? Ia, cu un morman de cadavre ciuruite şi cu o ladă, două de fiare vechi. Apoi, cîştig e ăsta? Îţi spun eu că-i mai bine să faci speculă cu alimente. N-am dreptate?

— Iaste cu putinţă ca tehuie de cap să fiu, luminăţia ta, că treji şi nebîntuiţi de zăhăiala nu şezum, cînd atîtea venit-au preste capul meu, ca şi preste al luminăţiei tale, că oblicind luminăţia ta, şi eu oblicind, pare-mi-se că...

— Nu, nu-i de vină capul dumitale, Sandy. Nu ţi-a sărit nici o doagă, dar nu te pricepi în afaceri. Aici e buba! Nu-ţi stă bine să discuţi despre afaceri şi rău faci că nu te laşi. Cum-necum, ne-am învîrtit

de-o pradă bună şi asta ne va face reclamă serioasă la curte. Şi fiindcă veni iar vorba de cow-boyii ăia, trebuie să-ţi arăt mirarea că în ţara asta a voastră femeile şi bărbaţii nu îmbătrînesc niciodată. N-ai decît s-o priveşti pe madame Morgan Le Fay, regina! Ce fragedă şi tînără este, ca un boboc de fată, nu alta. Parc-ar urma la colegiul Vassar![1] Dar bătrînul duce de South Marches ce cusur are? După ce şi-a crescut o droaie de feciori, se mai războieşte, la vîrsta lui, cu sabia şi cu lancea! După cîte am aflat, sir Gawaine i-a omorît şapte feciori şi i-au mai rămas încă şase, pentru a se lupta cu sir Marhaus şi cu mine. Apoi, mai era şi demoazela aceea de şaizeci de ierni, care tot se mai fîţîia pe acolo, în floarea de chiciură a vîrstei... Fiindcă veni vorba, ce vîrstă ai, Sandy?

Era pentru prima dată cînd o întrebare de-a mea se lovi de muţenia Alisandei. Îşi oprise, pesemne, morişca pentru ceva reparaţii.

Capitolul XX

CASTELUL CAPCAUNULUI

De la şase la nouă dimineaţa, am străbătut zece mile, ceea ce era berechet pentru un cal care căra o întreită povară: un bărbat, o femeie şi o armură. Apoi ne oprirăm pentru un popas mai îndelungat la umbra unor copaci, lîngă un pîrău limpede.

Curînd veni drept înspre noi un cavaler călare şi, pe cînd se apropia, auzirăm pe călăraş oftînd din adîncul sufletului şi bolborosind nişte cuvinte, care îndată înţeleserăm că sînt ocări şi înjurături. Totuşi, mă bucurai de sosirea lui, cînd văzui că poartă o pancartă, pe care era scris cu litere de aur sclipitoare:

Întrebuinţaţi peria de dinţi profilactică Paterson
— cea mai populară!

[1] Vassar College, institut universitar american de fete, înfiinţat la 1861 (n. r.).

Mă bucurase venirea lui, pentru că prin acest semn îl recunoscui a fi unul dintre cavalerii mei. Era sir Madok de la Montaine, un zdrahon înalt, a cărui însuşire de căpetenie era că odată fusese cît pe aici să-l răstoarne pe sir Launcelot, chiar peste coada calului. Nici nu apuca bine să stea de vorbă cu vreun străin şi zor-nevoie găsea prilejul de a pomeni de fapta asta măreaţă. Mai era un lucru, aproape tot atît de important, cu care nu se fălea, dacă nu era întrebat, dar pe care totuşi nu-l ascundea, dacă-l întrebai: anume, că nu dusese la capăt isprava aceea măreaţă împotriva lui sir Launcelot pentru că fusese întrerupt de la lucru şi azvîrlit el însuşi peste coada calului său. Această uriaşă şi nevinovată mătăhală nu vedea nici o deosebire între cele două fapte. Mi-era drag pentru că se dovedea sîrguincios la treabă şi om de nădejde. Era şi foarte plăcut la vedere, cu umerii lui largi, acoperiţi de zale, cu splendidu-i coif împănoşat şi cu pavăza pe care era zugrăvită o altă reclamă de toată nostimada şi anume: o mînă purtînd o mănuşă de fier şi ţinînd o perie de dinţi profilactică, avînd cuvîntul de ordine: *Incercaţi Noyoudont!* Era vorba de praful de dinţi pe care începusem să-l lansez.

Era istovit — zicea călăraşul — şi într-adevăr aşa arăta. Dar nu voi să descalece, spunînd că este în căutarea agentului însărcinat cu plasarea negrelii pentru sobe şi plite şi, ori de cîte ori pomenea de aceasta, se pornea pe sudălmi şi afurisenii. Purtătorul de reclame, la care se referea, nu era altul decît sir Ossaise of Surluse, un vrednic cavaler, tare vestit pentru că se măsurase într-un turnir cu ditamai vedeta de sir Gaheris, deşi fără succes. Avea o fire zglobie şi veselă şi nu lua nimic în serios. Tocmai de asta îi dădusem misiunea de a trezi în rîndurile populaţiei interesul faţă de negreala pentru sobe şi plite. Pe atunci nu existau încă sobele şi plitele de tuci şi deci negreala nu-şi avea încă rostul. Menirea agentului meu era de a pregăti din timp lumea, pentru marea schimbare, procedînd cu îndemînare şi treptat, spre a sădi astfel înclinaţia pentru curăţenie

necesară momentului în care sobele şi plitele de tuci aveau să apară pe scena lumii.

Sir Madok continua să fie foarte amărît şi se apucă din nou să suduie, mărturisind că-şi blestemă zilele. Dar nu voia să descalice, nici să se odihnească sau măcar să audă vreun cuvîntel de mîngîiere, pînă nu va da de sir Ossaise şi va termina cu chestia aia. După cîte reuşii să scot din vorbirea-i dezlînată, se pare că sir Madok dăduse peste sir Ossaise cînd se crăpase de ziuă şi că acesta îl sfătuise să taie drumul peste ogoare şi mlaştini, apoi peste dealuri şi prin luminişuri, pentru a ajunge din urmă o mînă de călători care puteau fi nişte clienţi straşnici pentru produsele profilactice şi pentru prafurile de dinţi. Cu rîvna-i caracteristică, sir Madok pornise valvîrtej şi, după vreo trei ceasuri de călărit pe deşelate, prinsese victimele. Şi cine credeţi că erau? Tocmai cei cinci patriarhi cărora li se dăduse drumul din temniţă cu o seară mai înainte! Bieţii bătrîni! De douăzeci de ani nu mai ştiau ce înseamnă a le fi garnisită gura măcar cu un singur dinte!

— Trăsni-l-ar toate afuriseniile şi lua-l-ar ucigă-l tămîia! strigă sir Madok. Vai de striştea lui, dacă sosesc a-l ajunge şi negreală pentru sobe a-i hărăzi, că de bucurie cu bold va avea parte acela pre care îl cheamă Ossaise au oricare altul, pentru batjocora suferită şi pre viaţa mea mă leg cu jurămînt că-i va pate pielea!

Zicînd acestea, îşi luă degrabă sulița şi o porni din nou. Pe la nămiezi, noi înşine am dat peste unul din patriarhi, chiar la marginea unui sat amărît. Se desfăta, înconjurat de dragostea neamurilor şi prietenilor, pe care nu-i mai văzuse de cincizeci de ani. Dar, pentru el, toţi aceştia nu erau decît nişte străini, căci îşi pierduse memoria şi mintea i se întunecase. Părea de necrezut ca un om să poată supravieţui o jumătate de secol, închis într-o gaură întunecoasă, ca un şobolan, dar erau de faţă acolo bătrîna-i soţie şi cîţiva camarazi de-odinioară pentru a da mărturie. Ei şi-l aminteau în toată vlaga şi prospeţimea tinereţii, aşa cum fusese în ziua cînd îşi sărutase copilul

şi îl încredinţase nevestei, pornind în acea îndelungată uitare. Nu apucase să se înfiripeze bine o nouă generaţie şi cei de la castel şi uitaseră de cînd mucezea el acolo, pentru o crimă nejudecată şi neştiută. Dar bătrîna soţie ştia, şi mai ştia şi bătrîna ei fiică ce şedea acolo între fiii şi fiicele ei, care se căsătoriseră şi dînşii între timp. Bătrîna fiică se căznea să se dumirească în privinţa tatălui ei, care în întreaga-i viaţă fusese doar un nume, un gînd, o imagine ceţoasă, o legendă, şi care acum se afla deodată înaintea ei aievea, în carne şi oase.

Ce ciudată situaţie ! Totuşi, nu din pricina ei m-am oprit asupra acestei întîmplări, ci pentru alta care mi s-a părut şi mai ciudată. Anume, că această stare de lucruri nu a stîrnit în sufletele bieţilor asupriţi nici un acces de furie împotriva asupritorilor. Avuseseră parte atîta amar de vreme numai de cruzimi şi împilări — căci asta moşteneau şi asta cunoşteau ei — încît nu-i mai uimea nimic, decît doar vreun gest de bunătate. Iată, aşadar, o ciudată întîmplare care dă pe faţă cît de adînc căzuseră în robie oamenii aceştia. Întreaga lor fiinţă se reducea la o răbdare netulburată de nimic, la resemnare, la acceptarea dobitocească şi fără cîrtire a tot ce li se putea întîmpla în viaţă. Îşi pierduseră pînă şi imaginaţia. Şi — vai ! — cînd ajungi să spui aşa ceva despre un om, trebuie să recunoşti că el a ajuns în fundul prăpastiei şi mai jos nu mai are unde cădea.

Mai bine aş fi apucat pe alt drum. Experienţa aceasta nu prea era îmbărbătătoare pentru un dregător care plănuia în mintea lui o revoluţie paşnică, deoarece faptul observat, pe care nu-l puteai suci şi învîrti, dovedea că nici un popor din lume nu şi-a dobîndit vreodată libertatea prin vorbe molcuţe şi drăguţe sau prin stăruinţi morale. Şi asta oricît s-ar strădui unii să susţină contraiul, prin blajina vorbărie a ipocriziei, sau prin filozofări. O lege de neclintit ne arată că orice revoluţie, care vrea să izbutească, trebuie neapărat să înceapă cu vărsare de sînge, orice-ar mai urma după aceea. Dacă istoria ne învaţă ceva, apoi asta ne învaţă. Ceea ce le tre-

buia oamenilor acelora era o stăpînire a Teroarei şi o ghilotină, dar în cazul acesta nu eu aş fi fost omul potrivit.

Două zile mai tîrziu, spre amiază, Sandy începu să dea semne de nelinişte şi de înfrigurată aşteptare. Imi spuse că ne apropiem de castelul căpcăunului. Această veste surprinzătoare îmi pricinui, fireşte, o emoţie neplăcută. Incetul cu încetul, pierdusem din vedere scopul colindării noastre şi brusca reamintire a acestui scop mi-l făcu o clipă mai real şi mai înfricoşător, trezind în mine un viu interes. Neliniştea Alisandei creştea clipă de clipă ; la fel şi neliniştea mea, căci, ştiţi, neliniştea e tare molipsitoare. Inima începu să-mi bată mai tare. Dar ce folos, că tot nu poţi cugeta cu inima ! Ea îşi are legile ei şi bate pentru lucruri pe care mintea le dispreţuieşte. Intr-adevăr, cînd Sandy se lăsă încet de pe cal şi mă făcu să mă opresc şi eu, şi cînd, imediat după asta, începu să se tîrască de-a buşilea, cu capul aplecat în jos, spre tufişurile aflate pe marginea unui povîrniş — inima îmi bătu şi mai tare, parcă să-mi sară din loc. Şi continuă să-mi bată aşa, pe cînd Sandy stătea la pîndă, privind peste povîrniş, iar eu mă apropiam de dînsa, tîrîndu-mă în genunchi. Ochii îi ardeau ca nişte flăcări, cînd îmi arătă cu degetul şi-mi şopti, abia răsuflînd :

— Castelul ! Castelul ! Uite-l cum se înalţă !

Ce dezamăgire îngrozitoare ! Pe loc, îi zisei :

— Ce castel ? Nu văd nimic decît o cocină de porci. O cocină de porci, împrejmuită cu un gard de nuiele.

Imi aruncă o căutătură mirată şi nenorocită. Veselia îi pieri de pe chip şi cîteva clipe căzu pe gînduri, nemaiscoţînd nici o vorbă.

— Inainte vreme, nu era vrăjit ! zise ea în şoaptă, ca pentru dînsa. Alelei, cum iaste cu putinţă minunea aceasta care mă umple de frică ? Cum se poate ca unuia să i se vrăjească vederea, ca să vadă castelul pocit şi urît, iară altuia să i se arate nevrăjit şi neprimenit, la fel de falnic şi mîndru ca înainte, împrejmuit cu metereze şi fluturîndu-şi flamurele de

pre turnuri pre cerul albastru? Doamne, iartă-mă! Dară cade-se să nu tac că iaste inimii durere văzînd iarăşi pre aceste fermecătoare roabe, cu faţa scornită de mare mîhniciune! Am zăbovit pre drum şi vina-i a noastră!

Prinsei mişcarea. Va să zică numai pentru mine castelul era fermecat, nu şi pentru ea. Ar fi fost pierdere de vreme să mai discut cu dînsa, ca să-i spulber iluziile şi nici n-aş fi izbutit nimic. De aceea, am socotit că-i mai bine să-i bat în strună, zicîndu-i:

— E ceva obişnuit ca acelaşi lucru unuia să i se arate vrăjit, iar celuilalt aşa cum este. Cred că ai mai auzit d-alde-astea, Sandy, chiar dacă pînă acum nu ţi s-a întîmplat să le vezi cu ochii? Nu face nimic; ba, poate că-i mai bine aşa. Dacă aristocratele acelea ar fi în ochii tuturor şi într-al lor nişte scroafe, ar trebui să desfaci făcătura şi asta s-ar putea să nu fie cu putinţă, dacă n-ai găsi mai întîi metoda prin care au fost vrăjite. Şi ar fi şi primejdios, căci încercînd un descîntec, fără să-i cunoşti cheia, ai putea da greş şi te-ai apuca să prefaci porcii în cîini, cîinii în pisici, pisicile în şobolani şi aşa mai departe, sfîrşind prin a reduce materialele tale la nimic sau să le prefaci într-un gaz nemirositor, pe care nu l-ai mai putea urmări, ceea ce ar fi acelaşi lucru. Din fericire, în cazul nostru, numai vederea mea este vrăjită, aşa încît nu mai e nevoie să se taie vraja. Jupînesele rămîn jupînese în ochii tăi, ca şi în propriii lor ochi, sau în ochii tuturor celorlalţi. Totodată, ele nu vor păgubi cu nimic din pricina năzăririlor mele, căci dacă ştiu că o scroafă cît casa este o înaltă doamnă — asta mi-ajunge şi voi şti cum să mă port cu ea.

— Mulţumescu-ţi, prea slăvite stăpîne, carele grăieşti ca un înger! Dară eu am fost ştiind că le vei slobozi din robie, căci pururea gîndul îţi iaste la vitejii şi iscusenii, şi cavaler viteaz eşti şi cu gîndul, şi cu fapta mai vîrtos decît oricare din cei trăitori.

— Fii sigură, Sandy, că nu-ţi voi lăsa nici o prinţesă în cotineaţă. Dar, ia spune-mi, cei trei inşi de colo, pe care ochii mei aiuriţi îi văd ca nişte amăriţi de porcari, n-or fi cumva ?...

— Căpcăunii ? Şi ei s-au prefăcut în alte cele ? Ce ciudese ! Mă umplu de spaimă şi eu, stînd la gînd cum oare te vei ridica împotrivă-le şi-i vei lovi cu toată vîrtutea, dacă mai bine de jumătate din boiul lor îţi iaste nevăzut ? Umblă cu mare băgare de seamă, luminăţia ta, că prin grea cumpănă trecem şi primejdia e mai mare decît crezut-am !

— Fii pe pace, Sandy ! Nu am nevoie să ştiu decît un singur lucru şi anume : a cîtea parte din căpcăun este invizibilă ? Asta, ca să ştiu cum să-i dau la moacă. Nu te speria, termin la repezeală cu aceşti matadori. Rămîi pe loc !

O lăsai pe Sandy de-a buşilea, acolo, cu faţa albă ca varul, dar plină de curaj şi nădejde, şi călării pînă la cocina de porci, unde începui să mă tocmesc cu porcarii. Mi se arătară recunoscători că le cumpărai toate scroafele pe preţul derizoriu de şaisprezece pitaci, ceea ce întrecea cu mult mercurialul zilei. Sosisem tocmai la ţanc, căci biserica, lordul stăpînitor al domeniului şi ceilalţi colectori de biruri urmau să se înfiinţeze a doua zi şi i-ar fi lăsat pe porcari fără scroafe, iar pe Sandy fără prinţese. Aşa, însă, dajdiile puteau fi plătite cu bani peşin şi oamenilor le mai rămînea şi lor o lăţcaie. Unul din porcari avea zece copii şi bietul om îmi spuse că anul trecut, cînd se înfiinţase la dînsul un preot ca să ia drept dajdie pe cel mai gras dintre cei zece purcei ce îi avea, soţia s-a repezit la preot şi i-a oferit un copil în locul purcelului, spunîndu-i :

— Fiară sălbatică, ce nu cunoşti mila ! Au de cemi laşi copilul, dacă îmi furi hrana lui ?

Curios, acelaşi lucru se întîmplase şi în zilele mele, în ţara welşilor, sub oblăduirea aceleiaşi biserici oficiale, despre care mulţi au naivitatea să creadă că şi-a schimbat, o dată cu părul, şi năravul.

Le-am spus celor trei oameni să plece, apoi deschisei poarta coteţului şi îi făcui semn Alisandei să

vină acolo. Ea sosi, dar nu încet, ci cu repeziciunea focului care ar cuprinde o pădure. Iar cînd o văzui îmbrățișînd scroafele și purcelușele, cu lacrimi de bucurie, ce-i curgeau șiroaie pe față, și strîngîndu-le la piept, sărutîndu-le, mîngîindu-le și alintîndu-le cu nume princiare — și asta cu tot respectul — mi-a fost rușine de dînsa și de tot neamul omenesc.

Am fost nevoiți să conducem acasă purcelușele acelea — cale de vreo zece mile — și vă asigur că, în viața mea, n-am văzut cocoșnețe mai răsfățate și mai cu toane ca dumnealor. Nu mergeau nici pe drum, nici pe drumeag, ci o luau razna care încotro, prin tufișuri, peste stînci și dealuri sau prin cele mai neumblate locuri. Și, nici vorbă, n-aveam voie să le bat, nici măcar să le ating mai zdravăn, fiindcă Sandy nu îngăduia ca să fie tratate într-un mod nepotrivit cu rangul lor. Pînă și celei mai neastîmpărate dintre scroafe trebuia să i te adresezi cu „înaltă doamnă" sau cu „alteța voastră", ca și tuturor celorlalte. Și apoi, este tare plicticos și anevoios să te ții după dihănii de-astea, cînd ai armură. Printre ele se afla și o contesă micuță, cu un belciug în rît și aproape fără de păr pe spate. Ce drac împielițat îmi era! Mă făcu să alerg vreun ceas după ea, pe toți coclaurii, pentru ca la urmă să ajungem la locul de unde pornisem, așa că n-am făcut nici o scofală. Am fost nevoit să o apuc de codiță și să o trag după mine. Cînd o ajunsei din urmă pe Sandy, aceasta era indignată și îmi spuse că cel mai necuviincios lucru de pe lume este să apuci o contesă de trenă.

Am dus scroafele acasă — adică pe cele mai multe dintre ele — tocmai cînd se înnopta. Lipseau principesa Nerovens de Morganore și două dintre doamnele ei de onoare, anume miss Angela Bohum și demoazela Elaine Courtemains. Prima din ele era o purcelușă neagră, cu o steluță albă în frunte, iar cea de a doua una cafenie, cu picioruțe subțiri, dar șchiopătînd ușor de un picior din față. Ce pacoste să mîni astfel de dihănii! Printre cele lipsă la apel erau și cîteva simple baronese, pe care aș fi fost bucuros să nu le mai văd în ochi. Dar nu! Toată carnea

asta de cîrnăţărie trebuia găsită cu orice preţ şi în acest scop s-au trimis slujitori cu torţe ca să cutreiere pădurile şi dealurile.

Bineînţeles, toată şleahta a fost găzduită în casă, deşi — doamne iartă-mă! — nu mai pomenisem aşa ceva. Nici nu auzisem că se poate una ca asta. Şi de auzit, ca de auzit, dar de mirosit ce-mi miroseau dumnealor! Duhoarea lor mă făcea să jur că explodase un gazometru, nu alta!

Capitolul XXI

PELERINII

Abia cînd, în sfîrşit mă culcai, îmi dădui seama cît de obosit eram. Ce deliciu, ce desfătare să-ţi întinzi oasele şi să-ţi odihneşti ca lumea muşchii atît de trudiţi. Dar asta a fost tot, nici pomeneală să pot aţipi. Îmbulzelile, încăierările şi guiţările nobilimii, pe coridoare şi prin săli, făceau o zarvă drăcească şi nu mă lăsau să dorm.

Fiind treaz, bineînţeles că mintea mea lucra; mă gîndeam mai ales la ciudata iluzie a Alisandei. Aşa cum era, era printre oamenii cei mai cu scaun la cap din tot regatul şi, totuşi, din punctul meu de vedere, se purta ca o smintită. Doamne, ce nu fac pe lume educaţia, influenţa şi obişnuinţa! Ele au puterea de a face pe om să creadă orice. Trebuia să mă transpun în situaţia Alisandei ca să-mi dau seama că nu era nebună. Da, şi s-o pun pe Alisanda în situaţia mea, spre a-i arăta ce uşor e să pari nebun cuiva, care a primit o educaţie cu totul alta decît a ta. Dacă i-aş fi spus Alisandei că am văzut o căruţă nevrăjită alergînd cu o viteză de cincizeci mile pe oră; că mi-a fost dat să văd un om urcîndu-se într-un coş şi dispărînd printre nori, fără să fi fost înzestrat cu puteri magice; sau că, fără ajutorul vreunui necromant, stătusem de vorbă cu o persoană trăind la o depărtare de cîteva sute de mile — Alisanda nu numai că m-ar

fi socotit nebun, dar şi-ar fi zis că o ştia de mult. Toată lumea din jurul ei credea în vrăjitorie. Nimeni nu avea nici un fel de îndoială. Cum să te îndoieşti că un castel putea fi prefăcut într-o cocină şi locatarii lui în porci? Ar fi fost ca şi cînd eu, aflîndu-mă printre concetăţenii mei din Connecticut, m-aş fi îndoit de realitatea telefonului şi a minunilor sale. În amîndouă cazurile, îndoiala ar fi fost o dovadă sigură că respectivul s-a scrîntit la cap şi nu mai raţionează cum trebuie. Ei, da, Sandy era teafără; n-am încotro, trebuie s-o recunosc. La rîndul meu, ca să-i par Alisandei întreg la minte, trebuia să ascund faţă de ea superstiţiile mele despre locomotivele, baloanele şi telefoanele care funcţionează fără de vrăji şi fără minuni. Tot aşa, eu credeam că pămîntul nu este neted şi întins ca o tavă şi nici nu-i rezemat pe nişte stîlpi; de asemenea nu credeam că văzduhul de deasupra pămîntului avea o boltă care ar fi turnat peste el un potop de apă. Dar fiind singurul om din regat care nutrea astfel de idei lipsite de evlavie, ba chiar criminale, mă gîndii că ar fi mai înţelept dacă aş tăcea din gură, ca să nu fiu ocolit şi părăsit de toţi ca un nebun.

A doua zi, Sandy adună porcii în sufragerie şi le oferi prînzul mic, servindu-i chiar dînsa şi arătîndu-le în fel şi chip marele respect pe care băştinaşii insulei ei, cei vechi ca şi cei noi, l-au resimţit întotdeauna faţă de nobilime, oricum ar fi arătat şi oricare ar fi fost însuşirile intelectuale şi morale ale aristocraţilor. Aş fi putut mînca şi eu cu scroafele, dacă aş fi fost tot atît de nobil prin naştere pe cît eram prin înalta mea situaţie. Dar nu eram, aşa că fui nevoit să înghit umilinţa şi să tac din gură. Sandy şi cu mine luarăm gustarea la altă masă. Stăpînii castelului nu erau acasă. O întrebai:

— Cîţi inşi sînt în familie, Sandy, şi pe unde umblă?

— Familie?

— Da.

— Care familie, luminăţia ta?

— Păi, familia asta, familia ta.

— Vai de mine, nu înțeleg. Eu n-am neamuri.

— N-ai familie? Dar cum, Sandy, asta nu-i casa ta?

— Sireaca de mine, eu n-am casă.

— Păi bine, atunci a cui e casa asta?

— Vai! Dați-mi crezare că v-aș spune, dacă aș fi luat veste.

— Ei aș! Cum, nici nu-i cunoști pe oamenii ăștia? Atunci cine ne-a poftit aici?

— Nime nu ne-a poftit. Am mas nepoftiți și atîta tot.

— Bine, femeia lui dumnezeu, ăsta e un lucru de necrezut. Necuviința asta întrece orice margini! Intrăm pur și simplu în casa omului și i-o umplem cu specimenele singurei nobilimi autentice sub soare și, abia apoi, descoperim că nu știm nici numele proprietarului. Cum de ți-ai permis o asemenea necuviință? Eu, bineînțeles, mi-am închipuit că-i casa ta. Ce o să zică omul, cînd o veni acasă?

— Ce o să zică! Măre! Se va întorna către noi cu prinos de mulțămire.

— Mulțumiri! Și pentru ce?

Pe față i se citea o mare uimire.

— Nu vă fie cu bănat, dacă mare zăhăială iaste în capul meu din pricina cuvintelor nesăbuite ce le aud. Dați-mi crezare că a doua oară nu va mai fi cinstit cu asemenea năravuri împodobite un om din tagma lui, găzduind fețe atît de strălucite, ca acestea cu care i-am blagoslovit noi casa!

— Ai dreptate, dac-o iei așa, ba chiar pun prinsoare că pentru prima dată a avut parte de un asemenea plocon.

— Atuncea, nu-i de datoria sa a ne aduce mulțămită și bucuria a-și arăta cu vorba după șart și cu smerenia cuvenită! Altmintrelea, cîine ar fi; coborîtor și strămoș de potăi!

Mie mi se părea că se cam îngroșa gluma, ba putea chiar să se îngroașe și mai tare. N-ar fi fost rău să fi strîns scroafele laolaltă și s-o ștergem. Zisei:

— Timpul trece, Sandy, eu zic să ne adunăm nobilimea şi s-o luăm la picior.

— De ce, luminate doamne şi Şef?

— Nu trebuie să le ducem acasă la ele?

— Ha! I-auzi vorbă! Venit-au din toate colţurile lumii şi fieştecare din ele se cuvine a purcede la casa ei! Iani socoteşte, luminăţia ta, ni este oare dat nouă a face atîtea călătorii într-o viaţă aşa de scurtă — nici cît ai scăpăra — pre cît ne-a hărăzit-o cel atotputernic, carele ne-a blagoslovit şi cu moartea — cu ajutorul lui Adam, carele a păcătuit îndemnat de soaţa sa, amăgită de vicleşugul acelui mare nepriaten al neamului omenesc, şarpele numit Satana, cu toatele că Adam fusese binecuvîntat şi oplosit de rele, de ură şi pizmă, dară căzu în păcatul trufiei şi din alb ca neaua îşi pătă şi cerni făptura, la început curată şi nestricată, viind laolaltă, fără nici o sminteală, cu cetele luminoase ale fraţilor săi născuţi întru minunăţia şi dulceaţa cerurilor, la loc de verdeaţă şi bogat în...

— Ei, comèdie!

— Ce zis-a, luminăţia ta?

— De d-alde astea ne arde acum? Nu vezi că ne-ar lua mai puţin timp dacă le-am duce pe fiecare acasă, decît îţi ia ţie ca să-mi explici că nu se poate? Ce dracu, Sandy! Fii mai înţelegătoare! Nu-i momentul să-ţi dai drumul la morişcă în halul ăsta! Şi acum, hai la lucru! Scurt şi cuprinzător! Cine îşi ia însărcinarea să le ducă pe aristocratele astea acasă?

— Priatenii lor, care se vor buluci din toate colţurile lumii!

Răspunsul îmi fusese la fel de neaşteptat ca un fulger iscat din senin; simţii că mi se ia o piatră de pe inimă, ca unui puşcăriaş liberat. Dumneaei, firește, trebuia să rămînă cu marfa.

— Ei, dacă-i aşa, expediţia noastră, dragă Sandy, a ajuns la bun sfîrşit. Eu mă întorc acasă, să dau raportul şi dacă vreodată...

— Şi eu sînt gata. Aciiş, merg cu luminăţia ta! Din nou, calea libertăţii mi-era închisă.

— Cum? Vrei să vii cu mine? Păi, de ce?

— Iaste cu putinţă să-mi viclenesc cavalerul ? Cui i-ar veni oare în minte a-şi păta cinstea aşa din senin ! Seamănă aceasta a fi eu ? Pas de te desparte de mine, pînă ce alt cavaler nu mă va dobîndi, prin izbîndă împotriva luminăţiei tale, într-o luptă dreaptă ! Altfel, de scîrbă vrednică aş fi.

Iată-mă condamnat pe viaţă, îmi zisei, oftînd. Nu-mi rămîne decît să mă împac şi cu nenorocirea asta ! N-avui încotro şi îi zisei :

— Bine, atunci hai să pornim !

In timp ce, plîngînd, îşi lua rămas bun de la scroafe şi purceluşe, eu lăsai toată nobilimea asta pe seama servitorilor. Le spusei, însă, să ia o cîrpă şi să şteargă puţintel locurile pe unde dormiseră şi se plimbaseră alesele feţe. Servitorii, însă, protestară, spunînd că aşa ceva ar însemna curată pierdere de timp, ba ar fi fost o gravă abatere de la tradiţie, care ar fi dat naştere la îndreptăţite clevetiri. Abatere de la tradiţie — cu asta s-a zis totul ! Oamenii aceia erau în stare să săvîrşească orice crimă, înafară de marea crimă de a se abate de la tradiţie. Servitorii mă asigurară că vor respecta obiceiul — care ajunsese din moşi-strămoşi o datină sfîntă — şi-mi spuseră că vor presăra rumeguş proaspăt prin toate camerele şi sălile, aşa încît să se şteargă orice urmă a vizitei aristocratice. Faptul constituia un fel de satiră împotriva naturii ; era o metodă ştiinţifică, o metodă geologică, datorită căreia istoria familiei avea să fie orînduită în straturi suprapuse. Un arheolog care ar fi săpat aceste depozite — ar fi fost în măsură să arate, datorită urmelor fiecărei epoci, cîte schimbări succesive introdusese familia respectivă în alimentaţia ei, pe o perioadă de o sută de ani.

Primul lucru peste care dădurăm în ziua aceea fu o procesiune de pelerini. Deşi nu mergeau în direcţia noastră, noi ne-am alipit de ei, dîndu-mi din ce în ce mai bine seama că, dacă vreau să conduc ţara asta cu înţelepciune, trebuie să pătrund în toate amănuntele vieţii ei — şi asta nu prin experienţa altora, ci numai prin propria mea experienţă.

Pîlcul de pelerini semăna grozav cu acela al lui Chaucer [1], deoarece întrunea exemplare din aproape toate îndeletnicirile şi profesiunile clasei conducătoare a ţării, cu varietatea de haine corespunzătoare.

Se aflau printre ei bărbaţi tineri şi bătrîni, femei tinerele şi bătătii, oameni veseli şi oameni serioşi. Călăreau pe cai şi pe catîri şi nu aveau nici o şea de damă, pentru că acest lucru avea să mai rămînă necunoscut în Anglia încă nouă sute de ani.

Ce turmă de oameni prietenoşi, plăcuţi şi sociabili mai erau! Şi totodată plini de evlavie şi zburdînd de fericire; dăruiţi cu grosolănie şi inconştienţă, precum şi cu o naivă indecenţă. O snoavă care li se părea izbutită făcea înconjurul întregii societăţi şi nu pricinuia nimănui mai multă jenă decît ar fi pricinuit în cercurile cele mai înalte ale Angliei, cu douăsprezece secole mai tîrziu.

Glume, demne de spiritele engleze din primul pătrar al îndepărtatului secol al XIX-lea, ţîşneau ici şi colo, printre rînduri, şi stîrneau aplauze frenetice; iar cînd se făcea cîte o glumă mai hazlie la un capăt al procesiunii, puteai s-o urmăreşti din gură în gură, pînă ajungea la capătul celălalt, datorită exploziilor de rîs ce le stîrnea.

Sandy cunoştea destinaţia şi scopul acestui pelerinaj şi mi le explică, spunîndu-mi:

— Au purces-o la drum către Valea Sfinţeniei, spre a primi blagoslovirea sfinţilor pustnici şi a bea din apele făcătoare de minuni, curăţindu-se de păcate.

— Unde se află această localitate balneară?

— Cale de două zile de aici, la marginea unui regat numit Ţara Cucului.

— Povesteşte-mi despre ea. E o localitate renumită?

— O! Prea adevărat iaste! Alta pre lume nu afli! Pre vremuri, a fost viind acolo un staret cu călugării

[1] Chaucer (Geoffrey) (1340?—1400) — scriitor englez faimos pentru opera sa *Povestiri din Canterbury*, străbătută de un haz sănătos şi de o mare forţă de evocare realistă a oamenilor. Chaucer a impus limba populară engleză în literatură, împotriva limbii latine şi franceze folosite cu precădere pînă atunci de literaţi (n. r.).

săi şi în lumea toată nu erau călugări mai sfinţi, că ceteau numai din cărţi sfinte şi alta nu. Nu stăteau de vorbă şi nice cu alţii nu grăiau. Işi ţineau zilele mîncînd buruieni stricate şi alta nimic. Dormeau pe pămîntul gol, pururea se rugau şi nu se spălau niciodată. Purtau pururea aceeaşi îmbrăcăminte, pînă ce cădea ferfeniţă, de putredă şi veche ce era. Şi aşa s-a tras cuvîntul din om în om despre tăria sfinţeniei lor, că ce nu lucrează pre lume sfinţenia! Şi plecat-au a merge la dînşii şi bogaţi, şi nevoiaşi, spre a li se închina.

— Dă-i înainte!

— Dară acolo loc secetos, fără de apă, pururea era. Intr-o vreme, pe cînd cuviosul stareţ se ruga, ascultată i-a fost ruga şi se pomeni dintr-o dată cu un mare şuvoi de apă, ţîşnind în chip de minune dintr-un loc deşert. Dară călugării cei nesăbuiţi, duşi în ispită de necuratul, se ţinură de stareţ şi fără curmare îl supărară de cererea de a le dura un feredeu, adică baie ca să se îmbăieze. Iară stareţului i-a fost lehamite de stăruinţele lor şi nu le mai stătu împotrivă, ci le-a zis: Iată, facă-se cum va iaste vrerea! Şi aşa se făcu şi nu altfel. Şi acum ia veste, luminăţia ta, şi vezi unde ajunge omul, dacă apucă pe căile cele lumeşti şi necurate, părăsind pre cele fără prihană, care-s pe placul domnului! Călugării se îmbăiară şi ieşiră mai albi decît neaua, dară — măre! — pe loc se arătă un semn ceresc, o minune prin care domnul îi certa pentru răutatea tîmplată mai înainte, şi apele lui pîngărite încetară să mai curgă şi se irosiră de istov!

— Au scăpat ieftin, Sandy, cînd te gîndeşti cum e judecată o astfel de crimă în ţara asta!

— Se prea poate, luminăţia ta, dară era păcatul lor dintîi, că pînă atunci vieţuiseră fără prihană şi nu se osebiseră de îngeri. Zadarnice fost-au rugile, lacrimile, punerea trupului la cazne, că apa nu mai curgea. Nice smeritele alaiuri cu prapori, nice smirna şi tămîia, nice lumînările aprinse la icoana Maicii Preciste nu au schimbat nimic, iară toată suflarea se mira.

— E interesant să vezi că și industria asta suferă de crize și crahuri, că dă faliment, cu toate acțiunile și combinațiile ei. Zi-i înainte, Sandy!

— Și așa, numai după îndelungată vreme bunul stareț, carele amarnic se căia și căta să-și ispășească greșeala, stricat-a feredeul, de l-au risipit din temelii și — vai! — mînia domnului pe dată se îmblînzi și ape bogate țîșniră iarăși și nice pînă în ziua de azi n-au contenit.

— Care va să zică, de atunci nimeni nu s-a mai spălat?

— Acela care ar mai cuteza să se îmbăieze pierit va fi, că streangul degrab'îl așteaptă, și pe bună dreptate!

— Și de atunci afacerile comunității sînt prospere, nu-i așa?

— Chiar din ziua aceea, că faima minunii se lăți preste mări și țări și călugări din toate țările și-au ridicat sălaș acolo, venind și pogorîndu-se în stoluri ca păsările cerului, iară cuvioasa mînăstire a zidit și a lucrat chilie preste chilie și și-a deschis larg porțile ca să-i primească pre toți. Sosit-au și o samă de călugărițe și pre urmă altele și altele; și zidiră și dînsele de cealaltă parte a văii chilie preste chilie, pînă ce falnică fu cuvioasa mînăstire a lor. Și mare prieteșug legară călugării cu călugărițele și de-a valma trudiră și pre urmă de-a valma zidiră și lucrară un mare și prea frumos leagăn pentru copiii găsiți, așezat în dricul văii între amîndouă mînăstirile.

— Parcă-mi vorbeai de niște pustnici, Șandy?

— D-apoi cum? Pustnicii s-au adunat de prin toate părțile lumii, căci pustnicul viiază mai bine unde sînt mulți pelerini. N-ai să vezi nice cînd colo pustnic nevoiaș, iară de se va tîmpla a ți se face pomenire despre vreun pustnic de alt soi, grabnic la lucruri noi, carele pre meleagurile noastre nu s-ar afla, ci numai hăt departe, pre meleaguri străine, ia veste că-i scornitură și umblă, luminăția ta, și scormonește stîncile, peșterile și mlaștinile Văii Sfințite și vei găsi măcar cîte unul din fiece soi.

Mă apropiai de un vlăjgan, cu faţa ca o lună plină şi vesel nevoie mare, căţînd să-i intru pe sub piele ca să mai aflu ceva noutăţi. Dar nici nu făcui bine cunoştinţă cu dînsul, că se şi apucă a-mi povesti, cu zel şi stîngăcie, aceeaşi snoavă răsuflată de secole, pe care mi-o spusese şi sir Dinadan, cînd mă luasem la harţă cu sir Sagramor şi fusesem provocat la turnir tocmai din pricina ei.

Inainte de chindie, dădurăm peste un alt convoi de pelerini, dar în rîndurile acestora nu domneau nici veselia, nici hazurile şi glumele, nici voia bună — şi asta nici printre tineri şi nici printre bătrîni. Convoiul era alcătuit din tineri şi bătrîni, din bărbaţi cărunţi şi femei ninse de vreme, din tineri însurăţei, ca şi din băieţi şi fetiţe, ba şi din trei sugaci. Nici măcar copiii nu zîmbeau. Cei cincizeci de oameni aveau feţe abătute, pe care se întipărise acea deznădejde pricinuită de încercările grele ale vieţii şi de obişnuinţa durerii. Oamenii aceştia erau sclavi. Mergeau legaţi în lanţuri prinse de un brîu de piele şi trecute apoi pe la mîini şi picioare. Toţi, înafară de copii, mergeau încolonaţi, la o distanţă de şase paşi unul de altul, legaţi în şir de un alt lanţ, care era prins de gîturile lor. Aşa umblaseră, străbătînd trei sute de mile în optsprezece zile şi aşa umblau şi acum, hrănindu-se cu resturi de mîncare şi lături, date şi astea în porţii infime. Aşa ferecaţi, dormeau nopţile, claie peste grămadă, ca porcii. Fiarele le juliseră pielea pe la încheieturi, făcîndu-le răni, pline de puroi, în care colcăiau viermii. Picioarele desculţe le erau însîngerate şi toţi şchiopătau. La început, fuseseră o sută de inşi, dar cam jumătate din ei fuseseră vînduţi pe drum. Negustorul care-i ducea era călare şi mînuia un bici cu mîner scurt şi o curea terminată în mai multe cozi înnodate. Cu acest bici, el plesnea spinările acelora care se împleticeau de oboseală şi durere, şi îi îndrepta din nou. Nu vorbea; biciul grăia pentru el. Nici una din aceste nenorocite fiinţe nu ridică o clipă capul să se uite la noi, pe cînd treceam; nici nu le păsa de noi. Nu se auzea nici un sunet decît acela înfiorător şi trist al ţăcănelii lanţurilor, de la un ca-

păt la celălalt al lungii coloane, cînd păşeau în unison. Coloana înainta, ridicînd nouri de praf.

Toate feţele erau acoperite cu un strat gros de praf cenuşiu. Asemenea praf vezi doar pe mobilele din casele nelocuite, unde poţi să te iscăleşti cu degetul. Imaginea asta îmi veni în minte cînd văzui feţele unora din bietele femei, mame tinere purtîndu-şi pruncii muribunzi în braţe; durerea din suflet le era zugrăvită de urme adînci de lacrimi pe praful ce le acoperea feţele. Una din aceste mame tinere era abia o fetiţă şi mă durea inima cînd citeam ceea ce îi era întipărit pe faţă, gîndindu-mă cît era de tînără şi că la vîrsta asta fragedă n-ar fi trebuit să cunoască decît bucuriile, iar nu...

Tocmai în clipa aceea, copila se împletici, năucită de oboseală, şi biciul o plesni, rupîndu-i o fîşie de piele de pe umerii goi. Mă duru ca şi cînd aş fi primit eu lovitura. Stăpînul sclavilor opri convoiul şi sări de pe cal. Se năpusti asupra nenorocitei cu înjurături şi ameninţări, spunînd că s-a săturat de lenea ei şi că acesta fiind ultimul prilej cînd mai are a face cu dînsa, se vor răfui pe loc. Biata copilă căzu în genunchi, îşi înălţă braţele şi începu să se vaite, rugîndu-se şi ţipînd ca din gură de şarpe, dar stăpînul rămase cu nepăs în sine, ba îi smulse pruncul de lîngă ea şi porunci celor doi sclavi, care erau înaintea şi îndărătul ei, s-o întindă la pămînt şi să o despoaie. Atunci se năpusti ca un desmetic, începînd a o lovi cu biciul pînă ce îi zdreli spinarea, pe cînd ea urla şi se zvîrcolea de ţi-era mai mare mila. Unul din sclavii care o ţineau îşi întoarse faţa şi numai pentru acest gest omenos fu înjurat şi biciuit.

Toţi pelerinii priveau şi comentau tehnica perfectă cu care stăpînul mînuia biciul. Dar şi ei erau obişnuiţi cu spectacolul cotidian al robiei, mult prea obişnuiţi, pentru a-şi da seama că întîmplarea avea şi alt aspect, care ar fi fost mai interesant de comentat.

Iată în ce hal tocise robia în aceşti neferociţi ceea ce s-ar putea numi însuşirile superioare ale omului. In sinea lor, rămăseseră oameni de inimă şi sînt sigur că, dacă ar fi fost liberi, n-ar fi îngăduit ne-

gustorului de sclavi să chinuiască nici măcar un cal în felul acesta.

Doream să pun capăt urgiei şi să dezrobesc pe sclavi, dar momentul nu era potrivit. Nu trebuia să intervin prea des, ca să nu-mi iasă buhul că nesocotesc legile ţării şi drepturile cetăţeneşti. Dacă mi-era dat să am zile şi noroc, eram hotărît să pun capăt robiei, dar voiam s-o fac în aşa fel încît înfăptuirea mea să fie cu consimţămîntul şi chiar din porunca poporului.

Tocmai pe acolo se afla atelierul unui fierar şi la el veni moşierul care cumpărase pe copila cu prunc. O cumpărase cu cîteva zile în urmă, cu condiţia ca marfa să-i fie predată acolo unde i se putea scoate lanţurile. Fierarul o desferecă, dar imediat se iscă gîlceavă între moşier şi negustorul de robi, deoarece niciunul nu voia să plătească fierarului cele cuvenite. Îndată ce-a fost descătuşată, copila se aruncă, plîngînd şi hohotind de disperare, în braţele sclavului care-şi întorsese faţa, cînd o biciuiseră. Bărbatul o strînse la piept şi acoperi faţa copilei şi a pruncului cu un potop de sărutări şi lacrimi fierbinţi. Avui o bănuială şi cerui lămuriri. Da — aveam dreptate: erau soţ şi soţie şi urmau să fie despărţiţi în mod silnic. Copila a fost smulsă din braţele lui şi tîrîtă cu de-a sila, în timp ce se zbătea, se lupta şi urla ca scoasă din minţi, pînă ce la o cotitură o pierdurăm din ochi. Mult timp după aceea, i-am mai auzit ţipetele care se stingeau în depărtare. Cît despre nenorocitul soţ şi tată, care-şi pierduse aceste fiinţe dragi şi cu siguranţă că nu avea să le mai vadă niciodată — ce să mai spun? Nu mai puteam nici să-l privesc şi de aceea mi-am întors faţa de la dînsul, ştiind bine că chipul său nu mi se va şterge niciodată din minte. Şi chiar azi, cînd mă gîndesc la el, mi se strînge inima.

Seara, poposirăm la hanul unui sat. Cînd mă sculai a doua zi şi privii în zare, zării un cavaler sosind călare, scăldat în aurul dimineţii şi îndată îl recunoscui ca fiind unul dintre oamenii mei, sir Ozana le Cure Hardy. El lucra în branşa modei bărbăteşti

şi specialitatea lui erau ţilindrurile-clac. Era îmbrăcat în oţel de la gît pînă jos, purtînd una dintre cele mai frumoase armuri ale timpului, dar în loc de coif purta un ţilindru lucios, părînd ca scos din cutie. Şi asta era una din metodele mele de a desfiinţa cavalerismul, făcînd un caraghioslîc dintr-însul, aşa ca lumea să-şi bată joc. De oblîncul şeii lui sir Ozana atîrnau nişte cutii de pălării, lucrate din piele, şi omul meu, ori de cîte ori întîlnea vreun cavaler rătăcitor, îl punea să jure că intră în slujba mea, şi îl gătea cu un „burlan", obligîndu-l să-l poarte pe cap. Mă îmbrăcai şi coborîi să-l primesc pe sir Ozana, sperînd să aflu ceva veşti noi.

— Cum merg afacerile? îl întrebai.

— Rogu-te, luminăţia ta, a oblici că nu mai am decît patru şi mai multe nu. De la Camelot, am purces cu şaisprezece!

— Bravo, ai făcut treabă bună, sir Ozana! Pe unde te-ai mai plimbat, în ultima vreme?

— Sosit-am amu din Valea Sfinţeniei, luminăţia ta.

— Şi eu mă duc într-acolo. Ceva nou pe la mînăstire? Ceva mai senzaţional?

— Vai! Mai bine nu mi-ai face întrebarea aceasta, luminăţia ta!... Dă-i hrană îmbelşugată şi adapă-l, copile, dacă pofteşti o mulţumită bună; du-l la grajd şi fă precum ţi-am poruncit şi alta nu... Aduc de ştire luminăţiei tale o veste ce sparie gîndul şi carea... Oare şi domniile voastre pelerini sînteţi? Dacă sînteţi, atuncea mai bună ispravă decît a lua veste despre cele ce voi spune nu iaste. Poftiţi în jurul meu şi ascultaţi-mi ştirile, că vă privesc pre domniile voastre, care căutaţi a găsi ceea ce nu se găseşte şi zădarnic umblaţi după ceea ce nu mai umblă, de care lucru adevărat, adevărat să credeţi, domniile voastre, că nu iaste într-alt chip, iar dacă basnă ar fi — din acest ceas mînia lui dumnezeu cază asupra capului meu şi pre loc să mă piarză. Iată vestea pre care s-o luaţi: s-a tîmplat o întîmplare carea nu şi-a avut perechea decît încă o singură dată în ultimile două veacuri, cînd s-a tras cuvîntul din om în om că tot o pacoste ca aceea s-a abătut preste Valea Sfinţeniei

din mînia şi drept judeţul prea puternicului dumnezeu, iară acum...

— A secat izvorul cel minunat! strigară într-un glas cei douăzeci de pelerini.

— Adevăr grăit-aţi, oameni buni! La capătul acesta voiam s-ajung, dacă nu-mi tăiaţi vorba.

— Dară cum? Iară s-a îmbăiat careva?

— Nu, aşa prepun unii, dară nime nu le dă crezare. Umblă zvoana că ar fi alt păcat la mijloc, dară nime nu ştie care păcat.

— Ce spune lumea despre calamitatea asta?

— Se sparie gîndul şi gura amuţeşte, cînd caţi a arăta jalea şi amarul lumii. Izvorul secat-a de nouă zile şi aciiş începură rugile. Iară plîngerile drept-credincioşilor, care în pînză de sac şi cu cenuşă pre cap vin a se ruga, şi smeritele alaiuri cu prapore nu au încetat zi şi noapte decît cînd cuvioşii călugări şi cuvioasele călugăriţe şi mai puţin cuvioşii copii găsiţi s-au istovit de tot şi nime nemaiavînd vlagă a-şi înălţa glasul, s-au apucat să atîrne peste tot locul rugăciuni scrise pe pergament. În cele din urmă, s-au gîndit la tine, zicînd: Pasă, de chemaţi-l pre sir Şef, ca dumnealui să proboluiască prin vrăji şi farmece! Iară dacă luminăţia ta nu se învredniceşte a purcede acolo atuncea solul trebuia să mîie pre Merlin, carele se şi află acolo de trei zile şi a fost zicînd că va meşterşugui să iasă iar apa, chiar de-ar fi să se spulbere pămîntul în mii de fărîme, iară crăiile toate ca una pierzaniei să fie date. Şi cu multă rîvnă s-a apucat el de lucru, chemînd pre toţi dracii şi drăcuşorii lui într-ajutor, dară pînă acuma nici un strop de umezeală n-a ieşit la vedeală, nici cît aburul unui bob de rouă pre luciul unei oglinzi de tablă, dacă — bun înţeles — nu punem la socoteală butoaiele de năduşeală ce îi curg lui Merlin de la răsăritul şi pînă la apusul soarelui, pre cînd se căzneşte cu mare caznă, şi nice dacă...

Prînzul cel mic era gata. Indată ce mîncai, îi arătai lui sir Ozana cuvintele pe care le scrisesem înăuntrul jobenului său: „Departamentul Chimic, Filiala Laboratorului. Secţia C. Pxxp. Trimiteţi două de mărimea

nr. 1, două de nr. 3 şi şase de nr. 4, împreună cu accesoriile necesare. Trimiteţi şi două calfe mai pricepute." Apoi îi zisei :

— Acum, du-te la Camelot, cît poţi mai repede. Zboară, vrednice cavaler, şi arată-i lui Clarence ce-am scris. Spune-i să-mi trimită cele cerute, cu prima urgenţă, în Valea Sfinţeniei.

— Prea bine, sir Şef ! zise el şi dus a fost.

Capitolul XXII

IZVORUL SFINT

Pelerinii nu erau decît nişte bieţi oameni. Altfel nu s-ar fi purtat aşa cum s-au purtat. Făcuseră o călătorie lungă şi obositoare şi acum, cînd era pe sfîrşite şi auziră că lucrul pentru care veniseră încetase de a mai exista — nu făcură cum ar fi făcut probabil orice cal, pisică sau vierme, adică să se întoarcă şi să-şi vadă de treabă. Aş, de unde ! Dacă fuseseră nerăbdători să vadă izvorul cel făcător de minuni, acum erau de patruzeci de ori mai nerăbdători să vadă locul unde fusese izvorul care secase. Oamenii sînt o veşnică problemă !

Dădurăm zor şi, cu cîteva ore înainte de a apune soarele, ajunserăm pe creasta dealului de deasupra Văii Sfinţeniei, pe care o colindarăm cu privirea de la un cap la altul, notîndu-i toate trăsăturile. Adică trăsăturile ei generale şi anume cele trei rînduri de clădiri, care, izolate şi îndepărtate unele de altele, îţi făceau impresia unor jucării în imensitatea aceea ce părea să fie — şi de fapt era — un deşert. O asemenea privelişte este întotdeauna întristătoare, căci liniştea e atît de impresionantă şi totul pare cufundat în moarte. Totuşi se auzea şi cîte un sunet, care, spărgînd tihna, îi sporea şi mai mult tristeţea. Era sunetul îndepărtat al clopotelor care, plutind pe aripele vîntului, ne ajungea la urechi atît de

dulce şi domol, încît ne întrebam dacă-l auzeam cu urechile sau numai cu sufletele noastre.

Ajunserăm la mînăstire înainte de căderea nopţii. Bărbaţii fură adăpostiţi acolo, iar femeile fură trimise la mînăstirea de călugăriţe. Acum, clopotele se auzeau de aproape, iar dangătul lor măreţ ne lovea urechile ca o prevestire a judecăţii de apoi. O disperare superstiţioasă zăcea în inima fiecărui călugăr şi i-o puteai citi pe faţa-i de strigoi. Strigoii aceştia în sutane negre, cu sandale moi în picioare şi cu feţe livide, mişunau peste tot, se agitau şi dispăreau fără zgomot, străvezii ca nişte arătări dintr-un vis urît.

Ce înduioşătoare a fost bucuria bătrînului stareţ cînd m-a văzut! Înduioşătoare pînă la lacrimi — numai că lacrimile le vărsa el şi nu eu. Îmi zise:

— Nu mai zăbovi, fiule, ci degrab' apucă-te de munca-ţi izbăvitoare. Dacă nu se arată iarăşi apa, şi chiar curînd, pieriţi vom fi — şi blagoslovita bunătate a două veacuri va lua sfîrşit. Dară ia sama să umbli numai cu farmece neprihănite, că sfînta biserică nu îngăduie a lucra în numele ei cu sculele diavolului!

— Cuvioase părinte, fii sigur că unde lucrez eu nu se amestecă nici o magie diavolească. Nu voi folosi meşteşugiri drăceşti, şi nici elemente care n-au fost create de mîna lui dumnezeu. Dar oare Merlin lucrează numai cu mijloace cuvioase?

— Oh, oh, oh! Aşa zis-a el, fătul meu, şi s-a legat cu jurămînt să facă destul şi deplin numai aşa şi altminteri nu.

— Bine, atunci lasă-l să lucreze mai departe.

— Dară nice ţie, fătul meu, nu ţi se cade a sta degeaba, ci trebuie să-i dai o mînă de ajutor.

— Nu-i bine să amestecăm metodele, părinte. Nu ar fi corect nici din punct de vedere profesional. Doi colegi nu-i frumos să-şi pună beţe în roate. Ce-ar fi s-o lăsăm pustiei, că tot acolo am ajunge? Odată ce contractul s-a încheiat cu Merlin, nu-i bine ca vreun alt vrăjitor să se amestece în lucrare, atîta vreme cît el nu se lasă păgubaş.

— Atunci, îl voi opri eu că la mare necaz sîntem şi degrab' se cade a-l istovi. Nu-i nici o strîmbătate dacă fac aşa. Şi dacă ar fi, cine ar îndrăzni să-i poruncească bisericii legi? Biserica iaste aceea care dă tuturor legile şi poruncile ei. Şi ea îşi plineşte vrerea, fără să ia sama în cine loveşte. Îi voi lua lucrarea, iară tu, fătule, apucă-te de lucru.

— Asta nu se poate, cuvioase stareţ. Bine zici cînd zici că cine are în mîini puterea supremă face tot ce pofteşte, fără să i se întîmple nimic. Dar cu noi, bieţii vrăjitori, e altfel. Merlin este un vrăjitoraş foarte bunişor şi în provincie se bucura de oarecare reputaţie. Se zbate şi el cît poate, şi n-ar fi politicos din parte-mi să-i fur slujba pînă ce n-o părăseşte de bună voie.

Stareţul se însenină la chip.

— Prea lesne iaste atunce a strica înţelegerea cu dînsul şi căi de a-l sili, cîtă frunză şi iarbă.

— Nu, părinte stareţ, „nu i se cade" — aşa cum spuneţi domniile voastre pe aici. Dacă l-aţi „convinge cu sila", Merlin ar fi în stare să vrăjească izvorul şi asta m-ar opri de la lucru, pînă aş găsi secretul vrăjii, ceea ce ar putea dura şi o lună. E drept că şi eu aş putea pune la cale o vrajă de-a mea, care se cheamă telefon, şi Merlin nu i-ar descoperi secretul nici peste un secol. Dar, aşa cum stau lucrurile pe aici, Merlin m-ar putea ţine în loc vreo lună. Poţi risca o întîrziere de o lună pe o asemenea secetă?

— O lună de zile! Iaste inimii durere, numai la gîndul acesta! Facă-se cum ţi-i vrerea, fătul meu! Dară grea mi-iaste inima şi amăgită! O, amar mie! O, pedepsitul şi cainicul de mine! Du-te şi lasă-mă să-mi chinuiesc duhul cu cazna aşteptării, aşa cum am făcut de zece zile încoace, prefăcîndu-mă a mă hodini, şi trupul meu chiar dînd semne de hodină, pre cînd sufletul nu are parte de ea.

Făcînd socoteala, desigur că ar fi fost mai bine pentru Merlin dacă s-ar fi lăsat păgubaş şi ar fi şters-o din localitate. În orice caz, nu ar fi fost capabil să dea drumul la apă. Era într-adevăr un magician

al vremii sale, adică minunile mari, acelea cărora le datora faima, aveau întotdeauna norocul să fi fost făcute cînd nu era nimeni de faţă, ci numai el singur. Nu putea da drumul la izvor cu atîţia spectatori în preajmă. Spectatorii erau tot atît de neplăcuţi pentru un vrăjitor, pe vremea lui Merlin, pe cît sînt de neplăcuţi pentru un spiritist, în vremurile noastre. Puteai fi sigur că printre ei se afla vreun sceptic care să aprindă lumina în momentul hotărîtor şi să strice tot rostul. Doream însă ca Merlin să nu se lase de treabă pînă ce nu voi fi eu în stare să mă apuc de ea ; şi asta n-o puteam face decît atunci cînd primeam lucrurile comandate la Camelot, adică peste două-trei zile.

Prezenţa mea dădu nădejde călugărilor şi îi înveseli mult, ba chiar într-atîta, încît, pentru prima oară în zece zile, luară în seara aceea o cină îmbelşugată. Odată ce-şi umplură bine burţile începură să devină şi ei mai optimişti. Cînd se îndulciră la hidromel, ajunseră şi mai optimişti. Cînd fură cu toţii pe jumătate cherchelţi, prea cuvioasa adunare se găsea în formă să petreacă toată noaptea, astfel că rămaserăm cu toţii la masă şi o ţinurăm tot aşa. Conversaţia începuse să devină foarte veselă. Se povestiră snoave vechi şi deocheate care îi făcură să rîdă cu lacrimi. Fiecare căsca o gură cît o şură şi se ţinea de bărdăhan, ca să nu plesnească de rîs. Urlau în cor cîntece fără perdea, şi aşa de tare, încît acopereau dangătele clopotelor.

In cele din urmă, dădui şi eu drumul la o anecdotă. Avui un succes nemaipomenit. Nu chiar din primul moment, bineînţeles, pentru că băştinaşii din insulele acelea nu pricepeau o glumă pe moment. Dar, cînd o spusei pentru a cincea oară, crăpară de rîs. Cînd o spusei pentru o opta oară, trosniră în bucăţi ; la a douăsprezecea repetiţie bucăţile se prefăcură în aşchii, iar la a cincisprezecea se făcură praf ; atunci luai o mătură şi-i dădui afară. Vorbesc, firește, la figurat. La început aceşti insulari sînt răi platnici în ceea ce priveşte acoperirea investiţiei de efort, dar, pînă la urmă, plătesc şi pentru toate

celelalte naţiuni care, în comparaţie cu ei, par meschine şi sărace.

A doua zi dis-de-dimineaţă, mă dusei la izvor. Merlin era acolo, fermecînd şi răsfermecînd din răsputeri, dar fără a izbuti să mărească pata de umezeală. Nici măcar în apele lui nu era, şi de cîte ori îi dădeam a înţelege că îndeletnicirea asta era poate puţintel prea grea pentru un începător, îşi dădea drumul la gură şi drăcuia ca un episcop — adică întocmai ca un episcop francez în timpul Regenţei.

Lucrurile stăteau aşa cum mă aşteptasem. „Fîntîna" nu era decît un izvor obişnuit, fusese săpată ca toate fîntînile şi pietruită ca toate fîntînile. Aici nu încăpea nici o minune. Nici minciuna căreia îi datora faima nu era miraculoasă. Aş fi putut s-o spun chiar eu, era o floare la ureche. Izvorul se afla într-o încăpere întunecoasă, chiar în mijlocul unei capele scobită în piatră, ai cărei pereţi erau acoperiţi cu icoane atît de primitiv pictate, încît o cromolitografie ar fi părut ceva straşnic pe lîngă ele. Imagini amintind momente istorice, cînd apele tămăduiseră în mod miraculos pe cîte cineva, fără să fie nimeni de faţă decît tămăduitul însuşi. Adică, nimeni înafară de îngerii care totdeauna se află în treabă cînd e vorba de vreo minune — poate pentru a fi şi ei zugrăviţi în icoane. Îngerilor le place să se tragă în poze — tot atît de mult cît şi pompierilor — dovadă picturile vechilor maeştri.

Încăperea era slab luminată de opaiţe; apa era scoasă din fîntînă de călugări cu ajutorul unei macarale şi al unui lanţ, şi turnată în nişte jgheaburi de unde curgea în bazinele de piatră, aflate înafara capelei. Aceasta, bineînţeles, cînd era apă. Nimeni nu putea intra în încăperea cea tainică afară de călugări. Eu totuşi intrai, deoarece, prin gentileţea colegului şi subalternului meu, căpătasem o autorizaţie temporară. El, însă, nu intrase niciodată acolo. Lucra numai cu farmece. Nu-şi punea niciodată creierul la contribuţie. Dacă ar fi intrat acolo şi s-ar fi folosit de ochi, în loc de mintea lui zăpăcită, ar fi putut drege fîntîna cu mijloace fireşti şi apoi, după vechiul

obicei, s-o dea drept minune. Dar nu era decît un babalîc nătîng, un vrăjitor care credea în propriile lui vrăji; ori nici un vrăjitor, încurcat de o asemenea superstiţie, nu poate reuşi.

Ajunsei la părerea că izvorul luase alt drum, în urma căderii unor pietre din zidul fîntînii, ceea ce făcuse să dispară apa. Măsurai lanţul: avea o lungime de nouăzeci şi opt de picioare. Apoi chemai în încăpere doi călugări, încuiai uşa, luai o lumînare şi cu ajutorul lor îmi dădui drumul în puţ. Cînd lanţul se depănă pînă la capăt, văzui, la lumina lumînării, că ipoteza mea era justă. O bună bucată din peretele de piatră lipsea, lăsînd în loc o mare gaură.

Parcă-mi părea rău, acum, că ipoteza mea se adeverise, pentru că aveam o alta, care mi-ar fi dat prilejul s-o prefac într-o minune. Îmi adusei aminte că în America, cu cîteva secole mai tîrziu, cînd un puţ de petrol seca, tehnicienii îl făceau să sară în aer cu o torpilă de dinamită. Dacă aş fi găsit fîntîna într-adevăr secată şi nu mi-aş fi putut lămuri cauza — i-aş fi uimit pe toţi, punînd pe cineva fără importanţă să arunce o bombă de dinamită în fîntînă. Mă gîndii să-l aleg pe Merlin. Totuşi, mi se părea că nu e cazul să se arunce o bombă. Nu ai parte totdeauna de ceea ce vrei. Dar în orice caz, nu trebuie să te laşi impresionat de decepţii; trebuie să ştii cum să treci peste ele. Asta şi făcui. Îmi spusei că nu era nici o grabă şi că aveam vreme să aştept. Bomba la care mă gîndeam va veni la timpul ei. Şi chiar aşa a fost.

Cînd ieşii din puţ, dădui afară pe călugări şi aruncai o undiţă în puţ. Am constatat că puţul avea o adîncime de o sută cincizeci de picioare, dintre care patruzeci şi unul veneau în apă! Chemai un călugăr şi-l întrebai:

— Ce adîncime are fîntîna?

— N-am oblicit, luminăţia ta, că nime n-a stat să-mi spună.

— Pînă unde se ridica de obicei apa?

— Aproape de marginea de sus, în ultimele două veacuri, precum a rămas din om în om!

Era adevărat, cel puţin pentru timpurile din urmă. Găsii dovezi şi mai bune decît mărturia unui călugăr: lanţul nu fusese folosit decît pe o lungime de vreo douăzeci-treizeci de picioare, restul fiind neîntrebuinţat şi ruginit. Ce se întîmplase, deci, cu izvorul acesta, cînd secase data trecută? Desigur că cineva cu spirit practic dresese scurgerea şi apoi îi prorocise stareţului că apa va curge din nou, dacă s-ar distruge baia cea păcătoasă, pretinzînd că ghicise toate acestea cu ajutorul marii arte de a cunoaşte şi de a preciza viitorul. Acum, apa se irosise iarăşi, iar aceşti copii naivi s-ar fi rugat mai departe, ar fi făcut procesiuni, ar fi tras clopotele implorînd ajutorul ceresc pînă cînd ar fi secat şi ultima picătură, dar nimănui nu i-ar fi trecut vreodată prin cap să coboare o undiţă în fîntînă sau să se lase în fundul ei, ca să vadă despre ce era vorba. De nimic nu se leapădă omul mai greu pe lumea asta decît de o prejudecată veche. Aceasta trece din tată în fiu, ca o asemănare fizică. Un om din vremurile acelea, care ar fi îndrăznit să aibă o părere pe care strămoşii săi n-o avuseseră, ar fi fost imediat acuzat că-i copil din flori. Spusei călugărului:

— E o mare minune să readuci apa într-o fîntînă secată. Dacă domnul Merlin nu reuşeşte, voi încerca eu. Colegul Merlin este un artist bunişor, dar nu se pricepe decît la descîntecele de salon. În chestia asta s-ar putea să nu reuşească; de fapt, e aproape sigur că nu va reuşi. Dar asta n-ar fi nici o ruşine pentru dînsul, căci acela care e în stare de o minune ca asta trebuie să fie priceput în multe şi să ştie cum să conducă un hotel.

— Hotel? Pare-mi-se că nu am auzit nice cînd voroava aceasta.

— Hotel? E ceea ce numiţi voi han. Acela care poate să facă o minune ca asta, poate conduce chiar şi un han. Eu sînt în stare să fac minunea şi chiar o voi face. În tot cazul, nu încerc să-ţi ascund fap-

tul că-i o minune a pune la contribuţie toate forţele ocult̆e pînă la ultima lor limită.

— Adevăr grăit-ai, luminăţia ta. Şi nime nu cunoaşte mai vîrtos adevărul acesta decît noi, călugării! Neuitată a rămas cazna noastră de mai înainte, că anevoie a mers lucrul şi a durat un an! Iară acum, orice-ar fi, vom înălţa rugi bunului dumnezeu să-ţi sară într-ajutor şi să izbîndeşti.

Din punct de vedere comercial, era o idee bună să răspîndeşti zvonul că lucrarea era grea. Cîte lucruri mici n-au ajuns grozave printr-o reclamă potrivită! Călugărul era pătruns de greutatea încercării şi va căuta să-şi impună părerea şi celorlalaţi. Peste două zile, interesul lor şi curiozitatea aveau să ajungă la culme.

În drum spre casă, la ora prînzului, mă întîlnii cu Sandy. Trecuse în revistă pe pustnici. Îi zisei:

— Aş vrea s-o fac şi eu. Azi e miercuri. E şi matineu?

— Ce? Pare-mi-se că nu auzit-am nici cînd voroava această, luminate stăpîne.

— Ei, da, matineu. Adică e deschis şi după-amiaza?

— Unde?

— Păi, la pustnici.

— Cum să fie deschis?

— Ei, da, să fie deschis! Ce, nu e destul de clar? N-au obiceiul s-o şteargă la vremea prînzului?

— S-o şteargă?

— S-o şteargă?... Ei, da, „o şterg"... „s-o şteargă"! Cum de nu înţelegi? N-am mai pomenit o toantă ca tine! Nu eşti în stare să înţelegi nimic. Cu alte cuvinte: ei nu închid dugheana? Nu fac *relâche*? Nu trag cortina?

— Închid dugheana? Fac ce?

— Lasă! Dă-o dracului de treabă, că mi-e lehamite de tine! Nu eşti în stare să înţelegi o boabă.

— O, amar mie! Că eu am făcut cît mi-a fost puterea spre a-ţi fi în toate chipurile pre plac, luminăţia ta, şi iaste inimii durere şi căinţă că fără iz-

bîndă m-am ales, dară nu sînt decît o biată jupîniţă neştiutoare, şi nime nu mi-a dat învăţătură, din leagăn nebotezată fiind în acele adînci ape ale înţelepciunii carele miruiesc ca pre regi pre cei ce se împărtăşesc dintru această sfîntă şi aleasă taină, învrednicindu-i cu o lumină orbitoare, ce ia ochii minţii la bieţii muritori, care, fără de această blagoslovenie şi ştiindu-se neştiutori, cugetă la celălalt soi de nevoi şi necazuri, care se arată ochilor miloşi în veşmintele ponosite şi zdrenţuite ale săracilor, acoperiţi cu cenuşa durerii ; şi astfel cînd asemenea oameni iau veste, în întunecimea minţii lor, de cuvinte daurite, desprinse din marea taină a luminii, ca spre pildă „o şterg", „închid dugheana", „fac *relâche*", „trag cortina" — numai din mila lui dumnezeu nu plesnesc de pizmă faţă de cugetul carele înţelege şi faţă de gura carea grăieşte asemenea cuvinte frumoase fără seamăn şi mai alese decît toate şi mai dulci urechii decît limbii mierea, iară dacă ele zăhăiesc şi încîlcesc bietele şi slabele noastre minţi, să ştii că adevărat iaste, luminăţia ta, şi nu iaste într-alt chip, ci numai că minţile neluminate nu au puterea a le înţelege tîlcul, iară dacă ai prepune această mărginire a minţii, ai vedea că neînţelegerea nu iaste prefăcătorie, ci adevărată şi nefăţarnică iaste, adeverind că aceasta semn de slăvi iaste faţă de luminăţia ta, carele ne eşti lumină şi sfeşnic — chiar dacă nu ne ajungem în cuvinte — şi că nu se cuvine a crede altmintrelea — ci să ştii că precît mi-iaste puterea, pre atît cat a ieşi dintru întuneric, dară nu iaste cum vrea omul, că ce vrea nu are puterea, nu are vrerea ; şi încă cum a vrut n-a putut, iară cum va putea nu va vrea — că vai de acela care nădăjduieşte spre ceea ce nu poate, ca şi acela care se reazimă de umbră şi cînd gîndeşte că s-a ridicat se prăvale jos — că cine se suie se pogoară şi cine se smereşte se înalţă — aşa că iartă-mi greşeala cea fără de voie, luminate doamne, şi dau crezare bunătăţii şi milosîrdiei tale întru iertarea mea, bunul meu stăpîn şi prea iubitul meu domn.

Nu reuşii să înţeleg totul — adică toate amănuntele — dar înţelesei miezul. Şi asta era îndeajuns ca să mă simt ruşinat. Biata copilă! Nu era frumos din partea mea să întrebuinţez un vocabular tehnic din secolul al XIX-lea faţă de o copilă naivă din secolul al VI-lea, şi apoi să mă răstesc la ea pentru că nu-l înţelege, mai ales că fata îşi dădea toată silinţa. Nu era vina ei, dacă nu putea înţelege. Îi prezentai deci scuzele mele. Apoi ne plimbarăm împreună spre peşterile pustnicilor, stînd de vorbă şi simţindu-ne mai buni prieteni ca oricînd.

Incetul cu încetul, începui să resimt un respect misterios şi impresionant pentru această fată. Cînd îşi dădea drumul la morişcă, pornind cu una din nesfîrşitele ei fraze, se năştea în mine simţămîntul că mă găsesc în înfiorătoarea prezenţă a Mumii Limbii Germane. Eram uneori atît de impresionat, cînd îmi servea cîte una din frazele ei, că — fără să vreau — luam o poziţie plină de respect şi veneraţie şi mă descopeream; iar dacă vorbele ei ar fi fost apă, desigur că m-aş fi înecat în ele. Avea acelaşi fel de a vorbi ca şi nemţii; orice avea de spus — fie o simplă remarcă, fie o predică, fie o enciclopedie, fie istoria unui război — trebuia să spună într-o singură frază, că de nu, ar fi murit pe loc. Cînd un neamţ se azvîrle în oceanul unei fraze, nu-l mai vezi pînă ce nu iese pe malul celălalt, cu verbul în gură.

Rătăcirăm de la pustnic la pustnic, toată amiaza. Sihaştrii aceştia alcătuiau o menajerie foarte ciudată. Indeletnicirea de căpetenie părea să le fie întrecerea în murdărie şi numărul păduchilor. Felul de a fi şi purtarea lor erau ultima expresie a orgoliului. Mîndria unuia din anahoreţii ăia era să se tăvălească în pielea goală prin noroi şi să se lase pişcat şi băşicat de insecte, fără să le gonească. Alt schivnic stătea rezemat de o stîncă ziua întreagă, rugîndu-se în văzul cetelor de pelerini care căscau gura plini de admiraţie. Un altul umbla în patru labe, tot despuiat; altul căra după el, cît e anul de lung, cîte patruzeci de kilograme de fierărie; altul nu dormea

niciodată culcat, ci sta în picioare, prin tufişuri spinoase şi sforăia în văzul pelerinilor. Văzurăm o femeie cu părul alb, complet despuiată, care purta cu mîndrie un strat de murdărie, din creştet pînă în tălpi, ca o dovadă că vreme de patruzeci şi şapte de ani avusese o sfîntă teamă de apă. Cetele de pelerini îşi holbau ochii la fiecare din aceste curioase specimene şi admirau pline de evlavie şi invidie sfinţenia neprihănită a pustnicilor — această răsplată a cerului pentru cucernicele lor austerităţi.

Curînd, ajunserăm la una din vedetele panoramei. Era o mare celebritate. Faima i se răspîndise prin întreaga creştinătate, iar oamenii cei mai nobili şi cei mai renumiţi veneau de prin toate colţurile lumii spre a-i arăta respectul şi veneraţia. Panorama lui se afla în partea cea mai largă a văii, căci numai această întindere vastă putea cuprinde puhoaiele de spectatori.

Sălaşul îi era o coloană înaltă de vreo şaizeci de picioare, avînd în vîrf o mare platformă. Făcea mereu ceea ce făcuse de douăzeci de ani încoace, adică îşi apleca trunchiul înainte şi şi-l îndoia pînă la picioare, repede şi fără întrerupere. Era felul său de a se ruga; astea erau mătăniile lui. Îl cronometrai după ceasul meu: făcea o mie două sute patruzeci şi patru de plecăciuni în douăzeci şi patru de minute şi patruzeci şi şase de secunde. Păcat de toată cheltuiala asta de energie, care reprezenta una din mişcările cele mai folositoare în mecanică — anume mişcarea pedalei; îmi făcui o notiţă, cu intenţia de a-i aplica într-o bună zi un sistem de corzi elastice, pentru a pune în funcţiune o maşină de cusut. Mai tîrziu, îmi pusei planul acesta în aplicare şi reuşii să obţin, timp de cinci ani, un bun ajutor din partea lui. Într-adevăr, în acest timp, pustnicul a produs optsprezece mii de cămăşi de prima calitate, adică peste zece pe zi. Îl obligam să lucreze şi duminicile, căci tot îşi făcea el mătăniile şi duminica, şi ar fi fost păcat să se irosească atîta energie. Cămăşile nu mă costau decît ceea ce dădeam pentru cumpă-

rarea materialului. I-l furnizam chiar eu, căci n-ar fi fost drept să-l pun la cheltuială. Vindeam cămăşile cu un dolar şi jumătate bucata, ceea ce reprezenta preţul a cincizeci de vaci sau al unui cal de curse pur-sînge în ţara lui Arthur. Erau considerate drept pavăza cea mai perfectă împotriva păcatului şi li se făcea reclamă peste tot, cu ajutorul cavalerilor mei, care umblau mereu cu oale pline cu vopsele şi cu un tapet de tablă. Aşa se face că în toată Anglia nu mai găseai stîncă sau un calcan de casă, pe care să nu citeşti de la o milă distanţă:

Cumpăraţi cămăşile „Stîlpnicul", furnizorul curţii regale, singurele cămăşi garantate. Numai „Stîlpnicul". Marca depusă.

Era o afacere atît de rentabilă, încît nu mai ştiai ce să faci cu banii. Afacerea prosperînd, scosesem pe piaţă o serie de mărfuri destinate regilor şi un veşmînt delicios pentru ducese şi de-alde astea, cu volănaşe la decolteu, cu platca garnisită cu o broderie de mînă, prinsă într-o parte cu o buclă şi împodobită în faţă cu dantelă. Era o minune, nu alta.

Dar, după un timp, băgai de seamă că forţa motrice începuse să stea într-un picior şi astfel descoperii că se întîmplase ceva la celălalt picior. Depozitai deci marfa şi lichidai afacerea, asociindu-mă cu sir Bors de Ganis şi cu cîţiva prieteni de ai lui. Peste un an întreprinderea încetă de a mai funcţiona, căci bunul sfînt se retrase la pensie. Era o pensie bine meritată. Asta o pot spune chiar eu.

Cînd l-am văzut, însă, pentru prima oară, se afla într-un hal care nu se poate descrie aici. Puteţi citi despre el în *Vieţile sfinţilor.* [1]

---

[1] Toate amănuntele privitoare la pustnicii din acest capitol sînt luate de la Lecky, însă cu mari modificări. Cartea noastră nefiind decît o poveste şi nu un studiu istoric, cele mai multe amănunte fără perdea, pe care le-ar putea reproduce un istoric, le socotim prea tari ca să apară şi aici. (Editorul.) (N. B. Editorul ediţiei originale. n. r.).

Capitolul XXIII

REPARAREA FINTINII

Sîmbătă pe la prînz, am dat o raită pe la fîntînă, ca să văd cum merge treaba. Merlin mai aprindea tot felul de pulberi ce înălţau nori de fum, agitîndu-şi labele în aer, boscorodind şi mormăind de mama focului, după cum îi era obiceiul. Dar bietul de el arăta tare amărît, căci de bună seamă nu reuşise să dea la iveală nici măcar o singură picătură de apă. În cele din urmă, îi zisei:

— Cum merge treaba, fîrtate?

— Ehei! Mai am încă de furcă cu proboluirea celui mai cumplit farmec dintru toate cele pe care le cunosc craii ştiinţelor oculte din Răsărit! Dacă nice aşa nu i-oi de de rost, atunci nime nu va izbîndi. Dară pînă la istov, rogu-te, dă-mi pace.

De data aceasta, el stîrni un nor de fum ce întunecă tot ţinutul şi care cu siguranţă că a fost tare neplăcut pentru schimnici, deoarece vîntul bătea tocmai într-acolo şi îl învîrtejea în preajma peşterilor, în valuri împîclite. Pîclişîtul de Merlin revărsa şiroaie de palavre, sperînd că aşa o va brodi şi, totodată, îşi sucea şi răsucea trupul, vînturîndu-şi braţele în aer, în cel mai nemaipomenit fel. Dar, după vreo douăzeci de minute, căzu în bot, gîfîind şi aproape sleit de puteri. Tocmai atunci se arătară stareţul şi cîteva sute de călugări şi călugăriţe, iar în urma lor puzderie de pelerini şi holde de copii din flori, atraşi cu toţii de miraculoasa fumăraie, şi care de care mai tulburat. Nerăbdător, stareţul se interesă de rezultat, iar Merlin se apucă să-i spună:

— Dacă truda unui muritor ar putea desface vraja care legat-a aceste ape, atunci s-ar fi împlinit minunea. Dară această hărăzeală nu mi-a fost dată. Acmu, din care pricină ştiu. De ce ţi-e teamă nu scăpi, căci am dat preste un adevăr de neclintit. Tîlcul neizbînzii purcede din aceea că cel mai puternic dintre duhurile cunoscute de către vracii Răsăritului şi al cărui nume nime nu-l poate rosti, fără ca să moară — şi-a porît

vraja asupra izvorului acesta. Nice n-a venit pre lume pămînteanul carele ar pătrunde taina acestei vrăji — şi nice nu va veni! — iară fără de cunoaşterea ei, nime nu o poate dezlega, că-i ca o poartă fără cheie. Apa aceasta nu va mai curge în vecii vecilor, sfinţite stareţ. Cît despre mine, făcut-am tot ce îi stă în putinţă unui biet muritor. De aceea, îndură-te şi lasă-mă să plec.

Cum era de aşteptat, toate acestea îl mîhnirâ adînc pe stareţ, care cu o faţă stastisită şi deznădăjduită se întoarse spre mine şi mă întrebă:

— L-ai auzit? Grăit-a adevărul?

— In parte, da.

— Nu în totul, va să zică, nu în totul! Şi ce iaste adevărat din tot ce zis-a el?

— Că duhul acela cu nume rusesc a fermecat izvorul.

— Căile ascunse ale domnului! Atunci sîntem pierduţi!

— Se prea poate.

— Cum, mai putem ieşi la liman? Mai iaste vreo nădejde?

— Se prea poate.

— Va să zică luminăţia ta socoate că atunci cînd el zis-a că nime nu are puterea de a dezlega făcătura...

— Şi ce-i dacă a zis? Asta nu înseamnă că-i numaidecît adevărat. Există condiţii în care dezlegarea farmecelor poate avea oarecare şanse de reuşită. Ei, da, o şansă oarecare, mică şi neînsemnată.

— Şi au care sînt aceste „condiţii"?

— Condiţiile nu-s grele de loc. Doar atît: doresc ca izvorul şi împrejurimile lui, pe întindere de-o jumătate de milă, să rămînă pe seama mea, începînd de azi de la apusul soarelui şi pînă ce voi dezlega făcătura — şi ca nimănui să nu i se îngăduie să străbată locul, fără de voia mea.

— Numai atît?

— Da!

— Şi nu îţi iaste spaimă a încerca?

— Cîtuşi de puţin. Desigur, s-ar putea să nu fac nici o scofală, dar s-ar putea şi să reuşesc. Fiecare are dreptul să încerce, că încercarea moarte n-are, şi eu am chef să încerc. Dacă, bineînţeles, mi se respectă condiţiile...

— Păzite vor fi cu străşnicie şi întru totul, acestea şi altele aşijderea. Voi da poruncile cuvenite, luminăţia ta.

— Staţi! zise Merlin, cu un surîs schimonosit. Luaţi aminte că acela care va dezlega făcătura se cade să ştie numele duhului cu pricina.

— Aşa e! Şi eu îl ştiu!

— Şi mai luaţi aminte că a-l şti încă nu-i totul! Se cade a-l rosti! Ha, ha! Vă daţi sama?

— Vezi bine că-mi dau seama.

— Cum? Îţi dai sama? Dară atunci căpiat-ai, dacă eşti gata a-l rosti şi a muri!

— Să-l rostesc? Vezi bine că-l voi rosti. L-aş rosti chiar dacă ar fi pe limba welşilor!

— Atunci pierit eşti şi eu aciiş plec a merge spre a vesti pre craiul Arthur.

— Bine faci. Ia-ţi bocceaua şi şterge-o. Dumitale, John W. Merlin, nu-ţi rămîne altceva de făcut decît să te cari acasă şi să te apuci să legi şi să dezlegi ploile.

Îl picnisem bine de tot şi îi cam închisei gura, căci se făcuse de rîs în tot regatul cu prezicerile lui asupra vremii. Cînd se apuca să vestească cele mai primejdioase semne de furtună, pe toată coasta era o vreme afurisit de liniştită, iar cînd prorocea vreme frumoasă, ploua cu găleata. Îl ţineam înadins la serviciul meteorologic, ca să-i sap reputaţia. Totuşi, lovitura ce i-am dat-o l-a ars pînă în rărunchi şi, în loc de a pleca acasă spre a raporta moartea mea, declară că rămîne pe loc ca să se bucure de ea.

Pe seară, sosiră şi cei doi experţi ai mei, rupţi de oboseală, căci goniseră întins tot drumul. Veniră cu catîrii bine împovăraţi, aducînd toate cele de trebuinţă — unelte, pompă, ţevărie, combustibil grecesc, de acela care arde sub apă, un maldăr de rachete, artificii romane, gătejuri ce se aprind şi dau culori

diferite, aparate electrice şi o sumedenie de alte marafeturi — aşadar tot ceea ce era necesar pentru cel mai straşnic miracol. Ei îşi luară cina, traseră un pui de somn şi pe la miezul nopţii ne pomenirăm într-o singurătate atît de pustie şi deplină, încît întrecea cu mult condiţiile puse de mine. Luarăm în stăpînire izvorul şi împrejurimile lui. Băieţii mei se dovediră experţi în tot felul de îndeletniciri, de la pietruirea unui izvor pînă la construirea de aparate matematice. Cu un ceas înainte de răsăritul soarelui, crăpătura pe unde se irosea apa era reparată, ca la carte, şi acum apa începea să se ridice iar. După aceasta, depozitarăm focurile de artificii în capelă, încuiarăm uşa şi ne duserăm acasă la culcare.

Inainte de terminarea liturghiei de la amiază, furăm din nou la izvor, căci mai erau încă multe de făcut şi eu eram hotărît să dau la iveală minunea înainte de miezul nopţii — şi asta din motive comerciale. Intr-adevăr, dacă o minune săvîrşită în cursul săptămînii aduce destule parale bisericii, apoi înzecită este valoarea unei minuni întîmplată într-o zi de duminică. In curs de nouă ore, apa se ridică la nivelu-i obişnuit, adică la o înălţime de douăzeci şi trei de picioare, faţă de vîrful dîmbului. Aşezarăm o mică pompă de fier — una din primele care au fost turnate în fabrica mea din preajma capitalei — găurirăm rezervoriul de piatră, aflat lîngă peretele exterior al camerei de scurgere şi introduserăm o bucată de ţeavă destul de lungă pentru a ajunge pînă la intrarea capelei şi a o trece pe sub pragul ei. De acolo, ţîşnirea apei putea fi văzută hăt şi bine de toată suflarea de pe două mii de pogoane. Doream ca, la momentul oportun, toată această suflare să fie de faţă pe întinsul cîmpiei, privind înspre dîmbul cel sfînt.

Luarăm apoi un butoi gol şi îl căţărarăm pe acoperişul neted al capelei, fixîndu-l cum trebuie; turnarăm într-însul praf de puşcă, umplîndu-l pînă aproape de gură; apoi băgarăm în butoi cît mai multe artificii şi rachete, de toate soiurile, alcătuind — vă asigur — un snop zdravăn şi impunător. Vîrîrăm în această pulberărie şi firele unei baterii elec-

trice de buzunar şi aşezarăm tot magazinul nostru de foc grecesc la fiecare din colţurile acoperişului — artificii albastre la un colţ, verzi la altul, roşii la celălalt şi, în fine, purpurii la ultimul, legîndu-le cu fire electrice.

La o distanţă cam de două sute de yarzi de acolo, în mijlocul cîmpiei, făcurăm un ţarc cu ţăruşi, înalţi de patru picioare, şi îl acoperirăm cu scînduri, înjghebînd astfel o platformă. O acoperirăm cu nişte covoare strașnice, împrumutate anume, şi aşezarăm deasupra tronul starețului. De! Ce să-i faci! Cînd ţi-ai pus în gînd să săvîrşeşti o minune în faţa unui norod neştiutor, nu trebuie să neglijezi nici cel mai mic amănunt, căci îi ştii importanţa. Trebuie să faci cît mai impresionantă în ochii mulţimilor toată recuzita. In ce-l privea pe oaspetele de onoare, el trebuia să se simtă cît mai în largul lui. Numai după ce ai pus la punct toate acestea, poţi zburda în voie şi porneşti să-ţi valorifici efectele pînă la capăt. Eu ştiu bine valoarea acestor lucruri, căci cunosc firea omului. Un miracol cere cît mai multe farafastîcuri. Intr-adevăr, costă multă zbănţuială şi trudă, şi cîteodată multe parale, dar pînă la urmă vezi că face. Ei, bine, ca să continui povestea, noi am adus firele pînă la temelia capelei şi apoi le-am tras pînă la platformă, ascunzînd sub ea bateriile electrice. De asemenea, am mai făcut şi o împrejmuire de frînghie, pe o distanţă de o sută de picioare pătrate, pentru a nu lăsa gloatele să dea buzna prea aproape, şi cu asta ne-am încheiat lucrările. Planul meu era ca accesul publicului să înceapă la ora zece treizeci, iar reprezentaţia fix la unsprezece şi douăzeci şi cinci de minute. M-am gîndit să pun şi taxă de intrare, dar mi-am dat seama că nu-i cazul. Le-am spus băieţilor să fie la capelă încă de la zece, înainte ca cineva să poată da tîrcoale pe acolo. Le-am mai spus să fie pregătiţi ca să manevreze pompele la momentul potrivit şi totul să meargă strună. Apoi, ne-am dus cu toţii la cină.

Vestea pacostei de la izvor se lăţise hăt departe, în vremea aceasta, iar în cursul ultimelor două-trei zile

puhoaie de oameni se revărsaseră mereu în vale. La poalele văii se înjghebase o adevărată tabără, aşa că eram siguri că vom avea public berechet Numai de asta nu ne temeam! De cu seară, o seamă de crainici roiră prin toate părţile, vestind cele încercate de mine şi făcînd să bată inimile tuturor, de parcă ar fi fost cuprinşi de friguri. Crainicii informară pe oameni că stareţul şi suita sa vor veni cu mare pompă şi se vor aşeza pe platformă la zece treizeci. Pînă la această oră întregul ţinut se afla sub ordinele mele şi nimeni nu trebuia să calce pe acolo. După aceea, clopotele vor înceta să mai bată şi semnul acesta va însemna că norodul poate da buzna şi ocupa toate locurile libere.

Mă găseam pe platformă, gata să fac onorurile, cînd zării măreaţa procesiune în frunte cu stareţul, dar ea nu se putu desluşi mai bine decît cînd se apropie de îngrădirea de frînghie, căci era o noapte întunecoasă, fără stele, iar torţele nu erau îngăduite. Impreună cu cinul călugăresc, veni şi Merlin, care ocupă un loc în faţă, pe platformă, dovedind măcar o dată că s-a putut ţine de cuvînt. Norodul ce se îmbulzea la marginea zonei interzise nu-l puteai vedea, dar fiţi siguri că se strînsese potop de lume, nu alta. In clipa în care clopotele încetară să mai bată, mulţimile, pînă atunci înghesuite, rupseră rîndurile şi se năpustiră ca nişte uriaşe talazuri negricioase, inundînd tot ţinutul timp de o jumătate de ceas, apoi încremeniră locului. Era atîta lume înghesuită, încît n-ai fi putut arunca nici un ac, pe o distanţă de mile şi mile.

Timp de vreo douăzeci de minute, lumea trăi frigurile începerii spectacolului, emoţia solemnă a ridicării cortinii, fapt pe care mă bizuiam pentru un efect cît mai puternic. Este ştiut că e bine să laşi totdeauna publicul să fiarbă de nerăbdare. In sfîrşit, se auzi, în tăcerea ceea mormîntală, o nobilă cîntare latinească — un cor bărbătesc— şi măreţele valuri ale melodiei se înălţară şi ropotiră în noapte. Şi asta era tot opera mea, şi ea s-a dovedit a fi una dintre cele mai straşnice născociri. Cînd s-a sfîrşit cînta-

rea, m-am ridicat și înălțîndu-mi brațele spre cer, timp de două minute, avînd grijă să-mi țin și capul în sus — fapt care impune totdeauna o tăcere sepulcorală — m-am apucat să rostesc încetișor o seamă de cuvinte aiurea, dar cu un fel de smerenie înfiorătoare, care făcu pe sute de oameni să tremure, iar pe multe femei să leșine:

„Konſtantinopolitaniſchedudelſackpfeifenmachergeſellſchaft".

Tocmai cînd bolboroseam pociturile astea de vorbe, făcui contactul cu unul dintre firele electrice și toată puzderia de lume, învăluită în întuneric, apăru deodată într-o înspăimîntătoare lumină albăstrie! Efectul a fost covîrșitor! Mulți oameni dădură țipete, femeile își zgîrciră trupurile și o apucară care încotro, plutoanele de copii din flori leșinară cu sutele. Staretul și călugării se închinară la repezeală și pe buze le fluturau rugăciuni de oameni la ananghie. Merlin nu-și pierdu cumpătul, dar era sastisit rău de tot. Niciodată nu mai văzuse așa ceva. Era momentul ca să intensific efectele! Cu brațele ridicate, am început să mormăi următoarele cuvinte — ca și cum aș fi fost în agonie:

„Nihiliſtendynamittheaterfäſtchenſprengungsattentatsverſuchungen!"

și — țuști! — dădui drumul la artificiile cele roșii! Să fi auzit atlanticul acela de lume, tînguindu-se, bocindu-se și răcnind cînd iadul roșu se alătură celui albăstriu. Peste alte șaizeci de secunde, strigai:

„Transvaaltruppentropentransporttrampeltiertreibertrauungstränentragödie!"

și luminai artificiile cele verzi. De data aceasta, așteptînd doar patruzeci de secunde, îmi ridicai iarăși brațele la cer și-i trăsnii cu următoarele silabe pustiitoare din cuvîntul cuvintelor:

„Mekkamuşelmannenmaşşenmenşchenmördermohrenmuttermarmormonumentenmacher!“.

şi — pac! — dădui drumul luminii purpurii! Şi iaca aşa, să vezi şi să nu crezi: patru vulcani, nu alta, în erupţie, vărsînd nori de fum şi scîntei în văzduh — artificii roşii, albăstrii, verzui şi purpurii răspîndindu-se de-a valma şi alcătuind o orbitoare năminză, plină de curcubee, pînă în cele mai îndepărtate unghere ale văii. In depărtare, se putea zări acum pustnicul din vîrful stîlpului, stînd încremenit pe-un fundal de cer, uitînd să-şi mai facă mătăniile pentru prima dată în douăzeci de ani. Ştiind că băieţii se aflau la pompă, gata s-o pună în funcţiune, îi zisei stareţului:

— A sosit clipa cea mare, sfinţite părinte. Sînt gata să rostesc numele acela de spaimă şi să poruncesc dezlegarea vrăjii. Să te ţii tare! Sprijină-te de ceva! Apoi, strigai către norod: Atenţie! Peste cîteva clipe, vraja va fi dezlegată! Dacă nici eu nu voi izbuti, atunci să ştiţi că nici unui muritor nu-i este dat să sfarme făcătura. Dacă voi izbuti, o să aflaţi cu toţii, căci toţi veţi vedea izvorul sfînt ţîşnind din belşug, chiar în uşa capelei!

Făcui o pauză, pentru a da timp celor care m-au auzit să răspîndească declaraţia mea şi celor care nu m-au putut auzi, ducînd-o pînă în cele mai depărtate rînduri. Apoi, făcui o demonstraţie de poze şi gesticulaţii suplimentare, zbierînd:

— Ia aminte! Iţi poruncesc — ţie, duh necurat, care ai pus stăpînire pe fîntîna cea sfîntă, să verşi chiar acum în ceruri toate focurile drăceşti ce au mai rămas în tine, să dezlegi vraja şi să te cari în hăul hăurilor, rămînînd acolo legat vreme de-o mie de ani. Iţi dau această poruncă, rostind numele-ţi de spaimă: BGWJJILLIGKKK!

Apoi, am făcut contactul cu butoiul plin de rachete şi artificii şi, ca dintr-o fîntînă ţîşnitoare, se revărsară în înaltul cerului sulițe de foc, sfîrîind şi go-

nind şi apoi fărîmîndu-se în puzderie de nestemate sclipitoare! Mulţimea înghesuită izbucni — ca într-un singur glas — într-un asurzitor geamăt de groază, care apoi se prefăcu în nebuneşti osanale de bucurie, cînd oamenii văzură cu ochii lor, într-o lumină uluitoare, apa cea desferecată curgînd iarăşi. Bătrînul stareţ nu fu în stare să scoată nici o vorbă, din pricina lacrimilor şi nodurilor ce i se puseră în gît, şi, aşa amuţit cum era, mă strînse în braţe şi mă terciui cu îmbrăţişările. Aşa era mai grăitor decît cu vorba, dar era mai greu să scapi de urmările îmbrăţişărilor, într-o ţară în care toţi doctorii şi vracii nu făceau nici o para chioară.

Păcat că n-aţi văzut spuza aceea de oameni repezindu-se la apă şi sărutînd-o; sărutînd-o, dezmierdînd-o, giugiulind-o şi vorbind cu ea, de parcă ar fi fost o făptură vie, întîmpinîndu-i reîntoarcerea cu vorbe dulci, pe care de obicei le spuneau celor dragi şi purtîndu-se, ca şi cum li s-ar fi întors acasă un prieten plecat de de mult şi pe care îl socotiseră pierdut. Zău că era înduioşător să vezi aşa ceva şi într-adevăr mi-a crescut stima pentru ei, ceea ce n-aş fi bănuit mai înainte.

Pe Merlin l-am trimis acasă cu targa. Leşinase, prăbuşindu-se ca un bolovan, cînd rostisem numele acela înfricoşător şi nu-şi mai venise în fire. Nu mai auzise niciodată numele acela — cum nu-l auzisem nici eu — dar lui i se păruse cel autentic. Orice amestecătură de vorbe fără şir i s-ar fi părut de altfel o formulă autentică, iar mai tîrziu mi-a mărturisit că nici mama duhului acela necurat nu i-ar fi putut rosti numele mai bine decît mine. Nici în ruptul capului nu se putea dumeri, cum de-am supravieţuit după toate acestea, iar eu avui de grijă să nu-l lămuresc. Numai un vrăjitor ageamiu ar fi dat în vileag o taină aşa de mare. Bietul Merlin s-a căznit timp de trei luni cu tot felul de farmece, străduindu-se să descopere profunda şmecherie de a rosti acel nume, fără să-ţi pierzi viaţa. Dar pînă la urmă tot n-a reuşit.

Cînd am luat-o spre capelă, mulţimea se descoperi şi se dădu în lături, plină de respect, socotindu-mă un soi de fiinţă superioară, ceea ce şi eram de fapt. Imi dădeam bine seama că aşa e. Am format o echipă de noapte dintre călugări şi i-am învăţat taina pompei, punîndu-i la lucru, căci era vădit că o bună parte din cei prezenţi vor sta de veghe la izvor toată noaptea, aşa că trebuiau serviţi cum se cuvine. Pentru călugării din echipă, pompa însăşi constituia un miracol şi ei nu încetau să se minuneze şi totodată să admire uluitoarea-i eficacitate.

Fusese, într-adevăr, o noapte măreaţă, o noapte de pomină. Se petrecuseră fapte de neuitat. Cu greu putui adormi din pricina tărăboiului celor care proslăveau minunea mea.

Capitolul XXIV

VRAJITORUL RIVAL

Prestigiul meu în Valea Sfinţeniei ajunsese acum de pomină. Era cazul ca să-l folosesc la ceva rentabil. Mi s-a năzărit ideea asta în dimineaţa următoare, cînd am văzut venind călare pe unul dintre cavalerii mei, din branşa săpunului. Aşa cum arăta istoria, călugării de pe meleagurile acelea dovediseră cu două veacuri mai înainte gusturi cam prea lumeşti, manifestîndu-şi dorinţa de a se spăla. Poate că o rămăşiţă din această încălcare a canoanelor mai stăruia încă, aşa că îmi veni ideea să pun la încercare pe unul din fraţi:

— Nu ai chef să faci o baie?

Gîndul acesta îl înfioră — căci se temea să nu pună în primejdie izvorul, aşa că-mi răspunse, plin de simţire:

— Nu se cade să cereţi una ca asta unui biet trup, carele n-a avut parte din copilărie de o înviorare atît de blagoslovită. Dar-ar dumnezeu să mă văd spălat şi curat, dacă voinţa lui iaste, dară nu

ţi se cade, luminate stăpîne, a mă duce în ispită cu lucruri carele oprite sînt.

Apoi, scoase un oftat atît de jalnic încît mi-am zis că trebuie să i se ia măcar un strat din terenul de locuinţe ce i se aşezase pe corp. Asta chiar dacă ar fi trebuit să-mi pun în joc toată influenţa şi să sparg banca. Aşa se face că m-am dus la stareţ şi i-am cerut o dezlegare pentru acest frate. Stareţul se înfioră, nu alta, şi-l apucă tremurul. Nu pretind că i se puteau vedea fiorii şi tremurul decît dacă cineva s-ar fi apucat să-l răzăluiască, pentru a da jos, jegul de pe el, iar mie nici prin gînd nu-mi trecea — dar cum-necum, mi-am dat seama că aşa era şi că sub pojghiţa de jeg, groasă cît scoarţa unei cărţi, el se cutremura şi dîrdîia.

— Vai, fătul meu, cere-mi orice-i pre pofta inimii tale şi dăruit îţi va fi cu o inimă mulţumitoare, numai aceasta nu, vai de mine şi de mine! Au ţi-e vrerea să ne piară iarăşi izvorul cel blagoslovit?

— Nu, părinte stareţ, n-o să piară! Am eu o ştiinţă tainică, ce mă învaţă că greşită a fost părerea de odinioară că anume din pricina băii a pierit izvorul. Pe cînd îi vorbeam, am observat cum pe chipul bătrînului mijea un vajnic interes. Ştiinţa pe care o am îmi arată că baia n-a avut nici o vină în pacostea aceea, care a fost pricinuită de un păcat de alt soi.

— Cuvinte de nădejde grăieşti şi se cuvine să le lăudăm, dacă sînt adevărate!

— Fii sigur că-s adevărate. Ingăduie-mi, cuvioase părinte, să reclădesc baia. Ingăduie-mi şi te asigur că izvorul va curge în veacul veacului.

— Intăreşte-ţi cuvîntul! Vei păstra neclintită făgăduinţa? Leagă-te cu jurămînt.

— Îţi jur că aşa va fi.

— Atunci cea dintîi baie mie mi se cade! Intocmeşte cele de trebuinţă. Nu mai adăsta, nu mai adăsta, ci fără zăbavă dă-i zor!

M-am apucat îndată de lucru, împreună cu băieţii. Ruinele băii cele vechi nu dispăruseră, ci se aflau în subsolul mînăstirii, şi nu lipsea nici o piatră. Rui-

nele fuseseră lăsate astfel în decursul atîtor vieţi omeneşti şi toţi se feriseră de ele cu o evlavioasă teamă, ca de nişte lucruri afurisite. In două zile, am isprăvit totul şi am adus apă. Făcusem un bazin larg cu apă curată şi limpede, în care se putea înota. Şi era, mă rog, apă curgătoare, care venea şi ieşea prin vechile ţevi. Bătrînul stareţ s-a ţinut de cuvînt şi a fost primul care a făcut proba. S-a coborît în bazin, negru şi şovăielnic, lăsînd pe margini întreaga obştie neagră, pradă tulburării şi îngrijorării, cuprinsă de tot felul de presimţiri, şi s-a întors alb şi vesel. Partida a fost cîştigată şi un nou triumf trecut pe răbojul meu.

Campania făcută în Valea Sfinţeniei a fost rodnică şi eu eram tare mulţumit şi gata s-o iau din loc, dacă n-aş fi avut parte de-o dezamăgire. Am căpătat o răceală zdravănă, care mi-a zgîndărit un reumatism ascuns. Firește, reumatismul m-a picnit în locul cel mai slab, cuibărindu-se acolo. Era tocmai locul în care stareţul mă apuca cu braţele lui şi mă chifligea, ori de cîte ori îi venea pofta să-şi arate recunoştinţa faţă de mine cu o îmbrăţişare.

Cînd, în cele din urmă, scăpai de acolo, eram o umbră. Dar fiecare se dovedi plin de atenţii şi bunătate, readucînd vieţii mele voia bună de mai înainte. Asta era cel mai bun leac pentru a asigura cît mai repede unui convalescent sănătatea şi vlaga şi nu-i de mirare că mă refăcui într-un timp destul de scurt.

Sandy se obosise de atîtea îngrijiri, aşa că m-am hotărît s-o şterg şi să vîntur singur lumea, lăsînd-o la mînăstire ca să se odihnească. Planul meu era ca să mă travestesc într-un ţăran liber şi să cutreier pe jos ţara, o săptămînă sau două. In felul acesta, aş fi avut prilejul să mănînc şi să mă adăpostesc la cetăţenii liberi din clasa cea mai de jos şi mai săracă şi să trăiesc la fel ca dînşii. Nici că exista o cale mai bună ca să mă lămuresc pe deplin în privinţa traiului lor zilnic şi a felului în care legile le înrîureau vieţuirea. Dacă m-aş fi dus printre ei ca un gentleman, aş fi fost întîmpinat cu sfială şi con-

venţii, fiind ţinut departe de adevăratele lor bucurii şi necazuri şi necunoscînd decît pojghiţa lucrurilor.

Într-o bună dimineaţă, ieşisem la plimbare ca să-mi fac muşchi pentru călătoria plănuită şi tocmai urcasem creasta care mărginea capătul nordic al văii, cînd dădui, deodată, peste o deschizătură făcută de mîna omului, în faţa unei prăpăstii nu prea adînci. După felul cum era aşezată, mi-am dat seama că este sihăstria aceea care-mi fusese adeseori arătată de la depărtare. Mi se spusese că acolo este cuibul unui schimnic foarte faimos din pricina murdăriei şi austerităţii sale. Auzisem că, nu de mult, i se oferise o situaţie straşnică în marea Sahară, acolo unde leii şi muştele nisipurilor fac viaţa de pustnic deosebit de atrăgătoare şi anevoioasă şi că el plecase în Africa spre a o lua în primire, aşa că mi-a dat prin gînd să intru acolo şi să văd cum se potrivea atmosfera acestui bîrlog cu faima răspîndită.

Mare mi-a fost mirarea! Sălaşul era măturat de curînd şi curăţat. Apoi, încă o surpriză: din fundul întunecos al grotei se auzea clinchetul unui clopoţel şi după aceea următorul apel:

— *Alo! Centrala! Acolo Camelot?* Acmu sus inimile, bucuraţi-vă şi nu tăceţi a spune minunea carea degrab' s-a pogorît şi s-a lăţit pînă în cele mai la neîndemînă locuri — iacătelea aici vă şade în faţă luminăţia sa Şeful şi hărăzit vă iaşte cu urechile voastre a-l auzi pre el!

Ce răsturnare totală a lucrurilor însemna faptul acesta! Ce amestecătură de ciudăţenii şi şucheţenii! Ce talmeş-balmeş nemaiauzit de lucruri care se bat cap în cap! Sălaşul falselor minuni devenea acum sălaşul unei adevărate minuni, iar bîrlogul unui sihastru medieval se prefăcea într-o centrală telefonică!

Telefonistul se ivi la lumină şi recunoscui într-însul pe unul dintre băieţii mei. Îi zisei:

— De cînd a fost pusă în funcţiune centrala asta, Ulfius?

— De astă-noapte, la miezul nopţii, luminate Şef, nu vă fie cu bănat! Zărit-am multe luminiţe în valea

aceasta şi am chibzuit că se cuvine a statornici şi aici o centrală, căci unde iaste nevoie de atîtea luminiţi însamnă că iaste un tîrg mai aşezat.

— Ai dreptate. Nu-i chiar un tîrg în toată legea, dar tot i-un vad bun! Ştii unde te afli?

— N-am avut răgaz să cercetez. Fîrtaţii mei purces-au mai departe la treburile lor şi, lăsîndu-mă pre mine a isprăvi, m-am dat hodinei, urmînd să iau veste cînd mă voi trezi şi să dau sama de numele locului la Camelot, spre a fi trecut pe răboj.

— Ei, bine, asta-i Valea Sfinţeniei!

N-a fost de loc impresionat, vreau să spun că nu a rămas cu gura căscată, cînd a auzit numele — şi asta în ciuda aşteptărilor mele. S-a mulţumit doar să-mi zică:

— Voi da de veste la Camelot.

— Dar bine, omule, toate ţinuturile acestea vuiesc de minunile care s-au săvîrşit aici! N-ai auzit nimic?

— Ehei! Aţi uitat că noi am purces noaptea şi ne-am ferit a grăi cu careva? Noi nu am luat veste de la nime, fără doar de la Camelot, băgînd sama numai la ceea ce se grăia prin telefon.

— Dar bine, cei de acolo ştiu cu toţii ce s-a petrecut aici. Nu ţi-au spus nimic despre marea minune a reparării izvorului sfînt?

— Ehehei! De asta-i vorba? Dară atuncea numele văii aceştia nu se potriveşte cu numele aceleia, nice că se poate mai mare deose...

— Atunci, care-i numele ei?

— Valea Afuriseniei!

— Aha, pricep! Afurisit telefon! I-un ucigă-l toaca şi tămîia, cînd e vorba să-ţi transmită sunete similare, prefăcîndu-le în minuni de încîlceală şi bîiguială faţă de înţelesul lor. Nu ştiu dacă mă pricepi, dar nu contează! Acum ştii numele locului acesta. Cheamă, te rog Camelotul.

El se execută şi îl chemă pe Clarence. Ce bucurie pe mine să aud iarăşi glasul băiatului! Mă simţeam ca şi cum aş fi fost acasă. După ce-am schimbat cuvinte pline de afecţiune şi l-am încunoştinţat despre boala mea din urmă, i-am zis:

— Ce mai nou ?

— În însăşi clipa aceasta, regele, regina şi o samă de curteni purced către valea domniei tale, spre a se închina apei pe care ai adus-o iarăşi, spre a se curăţa de păcate şi spre a vedea, cu ochii lor, lăcaşul unde duhul Satanei stîrnit-a pălălăile iadului, ridicîndu-le pînă la ceruri. Dacă m-ai asculta cu băgare de samă, m-ai auzi cum îţi fac cu ochiul şi aşijderea m-ai putea auzi cum îmi înfloreşte zîmbetul, căci eu sînt acela care a făcut alegerea flăcărilor din pulberăria de aici şi le-am trimis la porunca luminăţiei tale.

— Regele cunoaşte drumul pînă aici ?

— Regele ? Habar nu are şi se prea poate să n-aibă habar nice de celelalte drumuri ale olaturilor sale, dară cetaşii care ţi-au ajutat la facerea minunilor îi vor fi călăuze şi vor conduce alaiul, statornicind şi locurile unde să fie masul la nămiezi şi peste noapte.

— Atunci, cînd vor ajunge aici ?

— Pe la chindii sau şi mai tîrziu, de acum peste trei zile.

— Alte noutăţi ?

— Regele a început să strîngă oşti, precum l-ai povăţuit. Întocmit-a de-a binelea un regiment, cu căpetenii cu tot.

— Ia-n te uită ; ce poznaş ! Păi, eu trebuia să am cuvîntul hotărîtor în chestia asta. În tot regatul, nu există decît un singur grup de oameni care au căderea de a instrui o armată permanentă.

— Aşa este şi te vei cruci cînd vei afla că în tot regimentul nu există nici măcar un cadet de la West Point.

— Ce spui ? Vorbeşti în bobote ?

— Grăit-am adevărul.

— Atunci, lucrul mă nelinişteşte. Cine au fost aleşi ca ofiţeri şi pe ce cale ? S-au ţinut concursuri de admitere ?

— Habar nu am ! Ştiu atîta că ofiţerii sînt toţi din familii de stirpe veche şi-s — aşa cum zice domnia ta — zgîiţi din născare.

— Clarence, dragul meu, nu-mi place cum merg lucrurile.

— Potoleşte-ţi năduful, domnia ta, căci doi dintre candidaţii pentru locotenenţie vor călători cu regele — amîndoi sînt tineri de viţă veche — şi dacă ai răbdare să-i aştepţi, slobod vei fi a auzi întrebările ce li se vor pune.

— Tocmai asta doream. Trebuie să aduc pe unul de la West Point, fie ce-o fi. Dă poruncă unui călăraş s-o întindă îndată pînă la şcoala aceea, ca să ducă un mesaj. N-are decît să deşale caii, dacă trebuie, dar să ajungă acolo chiar astăzi, înainte de asfinţit şi să comunice că...

— Nu este nevoie, căci am rînduit fir telefonic pînă la şcoală. Rogu-vă să-mi îngăduiţi a vă da legătura telefonică.

Ei, va să zică, lucrurile nu mergeau chiar aşa de rău. In această atmosferă, cu telefoane şi comunicaţii-fulger la mari distanţe — răsuflam iarăşi în voie. După atîta înăbuşire, simţeam iar suflul vieţii. Abia atunci mi-am dat seama cît de îngrozitoare, cît de stătută, posomorîtă şi fără vlagă a fost pentru mine ţara aceasta, în anii petrecuţi într-însa şi cum mintea îmi amorţise într-atîta încît mă deprinsesem cu toate şi aproape că nu mai îmi venea să mă sinchisesc de ele.

Personal, am dat cuvenitele ordine conducătorului Academiei Militare. De asemenea, i-am cerut să-mi aducă hîrtie, toc rezervor şi cîteva cutii cu chibrituri. Mi-era lehamite să le tot duc lipsa. Acum îmi puteau fi de folos, căci nu mai trebuia să port armură şi eram slobod să umblu prin buzunare.

Cînd m-am înapoiat la mînăstire, am văzut că se petrecea acolo ceva interesant. Stareţul şi cu călugării se strînseseră în refectoriu şi se minunau, ca nişte copii creduli, de boscăriile unui vrăjitor — număr nou în program! Era îmbrăcat ca de pe comoară, la fel de ţipător şi caraghios ca un vraci indian. Se schimonosea, bodogănea şi făcea tot felul de gesturi, schiţînd diferite figuri şi semne cabalistice în aer sau pe podea, aşa, după tipic. Era o celebritate picată din Asia — aşa spunea el, şi asta era de ajuns, căci o

astfel de declarație valora cît aurul și avea circulație peste tot.

Cît de ușor și de ieftin puteai fi un mare vrăjitor, dacă urmăreai rețeta acestui om! Specialitatea lui era de a spune ceea ce făcea, în acea clipă, oricare individ de pe suprafața pămîntului și ceea ce făcuse el cîndva în trecut sau ceea ce va face cîndva în viitor. El întrebă dacă cineva este curios să știe ceea ce face împăratul Răsăritului, în momentul acela. Din scăpărările ochilor și din frămîntarea încîntată a mîinilor celor de față, puteai deduce răspunsul: liota aceasta smerită dorea într-adevăr să afle ceea ce punea la cale, în momentul acela, monarhul cu pricina. Înșelătorul mai trase cîteva scălămbăieli, apoi făcu această gravă declarație:

— Prea înaltul și prea puternicul împărat al Răsăritului se milostivește, în clipa de față, punînd în palma unui cuvios călugăr-cerșetor... una, două, trei patace, și toate de argint.

Peste tot izbucni un zumzet de exclamații, în semn de laudă.

— Ce minune!

— E minunat!

— Ce știință, ce trudă ca să dobîndești o putere atît de uluitoare!

Pofteau ei oare să afle ceea ce făcea lordul suprem al Indiei? Dacă da, el le spunea ceea ce făcea acest lord suprem al Indiei. Apoi, le zise ceea ce punea la cale sultanul Egiptului și, de asemenea, regele de peste mări și țări. Și așa mai departe, și așa mai departe; iar cu fiecare nouă minunație, uimirea în fața preciziei vrăjitorului creștea din ce în ce. Spectatorii se gîndeau că odată și odată omul o s-o mai scrîntească și el, dar nici pomeneală, căci vrăjitorul nu a șovăit măcar o singură dată. Știa toate și cu o exactitate fără greș. Îmi dădui seama că, dacă lucrurile vor continua așa, îmi voi pierde supremația și omul acela îmi va răpi clientela, lăsîndu-mă pe drumuri. Trebuia să-i pun beț în roate și cît mai neîntîrziat. De aceea îi zisei:

— Dacă-mi îngăduiţi, tare aş dori să aflu ceea ce se petrece în clipa de faţă cu o anumită persoană.

— Acmu slobod eşti să-i spui numele. Nu te sfii. Afla-vei pe loc.

— O să fie cam greu — poate chiar cu neputinţă.

— Iscusenia mea nu ia aminte de această vorbă. Cu cît mai mare-i zăticneala, cu atît mai vîrtos afla-vei întocmai ce vrei să afli.

După cum vedeţi, aţîţam treptat interesul spectatorilor. Atenţia lor se încorda din ce în ce şi v-aţi fi putut da seama, văzînd cum toţi îşi suceau gîturile şi îşi opreau răsuflarea. Atunci, dădui eu lovitura cea mare:

— Dacă nu dai greş, dacă îmi vei spune cu adevărat ceea ce doresc să aflu, atunci vei avea de la mine două sute de bănuţi de argint.

— Avuţia asta-i ca şi a mea, căci vei lua vestea pre care o pofteşti.

— Atunci, fii bun şi-mi spune ce fac eu în momentul de faţă cu mîna dreaptă.

— Hm!

O horcăială de oameni uluiţi îi cuprinse pe toţi. Nimănui din toată gloata nu-i trăsnise prin cap şmecheria asta simplă de a întreba tocmai despre cineva care nu se afla la sute de mii de mile depărtare. Vrăjitorul primise o grea lovitură. Aşa ceva nu i se mai întîmplase în carieră şi asta i-a pus capacul, căci nu a ştiut cum să-i facă faţă. Părea aiurit şi nu mai putea boscorodi nici o vorbă.

— Hai — îi zisei eu — ce mai stai? Cum se poate ca dumneata să ştii ceea ce se petrece cu oricine, la capătul pămîntului, şi să răspunzi pe loc, şi să nu poţi spune ceea ce face cineva la cîţiva paşi în faţa dumitale? Cei din spatele meu văd ce fac eu cu mîna mea dreaptă şi îţi vor întări spusele, dacă vei rosti adevărul.

El continua să rămînă năuc.

— Ei bine, am să-ţi spun eu de ce ai amuţit şi nu mai ghiceşti nimic: pur şi simplu pentru că nu ştii. Dumneata te pretinzi vrăjitor? Prieteni dragi, mangafache ăsta i-un înşelător şi un mincinos.

Faptul îi întristă pe călugări şi îi îngrozi. Bieţii de ei! Nu erau deprinşi să vadă cum asemenea fiinţe îngrozitoare erau luate în tîrbacă şi nu ştiau care pot fi urmările. Se făcu o tăcere mormîntală şi tot felul de prevestiri superstiţioase huiau în minţile lor. Vrăjitorul începu să-şi mai vină în fire, iar, cînd se apucă să dea la iveală un surîs graţios şi nepăsător, cu toţii răsuflară uşuraţi, socotind că omul n-avea de gînd să răpună pe nimeni. Ba, zise:

— Se cade a nu lua sama la vorbele omului de aici, carele degeaba trage pîră asupră-mi. Să-i fie de bine, că el n-a apucat a şti ceea ce li se cade tuturor să ştie, anume că vrăjitorii den stepena mea nu dau vîlhă şi nu se învrednicesc decît cu fapte de regi, principi, împăraţi, cu faptele acelora care s-au născut în scutece de purpură! Şi numai de dînşii iau veste! Dacă domnia ta m-ai fi întrebat ce face Arthur, falnicul crai, ar fi fost altăceva şi eu ţi-aş fi spus, dară faptele unui om din prostime nu le iau în samă.

— Te-am înţeles greşit, meştere, nu-ţi fie cu bănat. Mi s-a părut că ai spus „oricine" şi eu am crezut că oricine înseamnă chiar oricine, adică oricare dintre noi.

— Da — oricine care-i de neam mare şi, dacă se poate, de neam crăiesc.

— Aşa se şi cade, pare-mi-se, zise starețul, care profită de ocazie pentru a-l îmbuna şi a înlătura dezastrul. Aşa se şi cade, căci unde s-a mai pomenit ca un aşijderea dar minunat să fie hărăzit pentru darea la iveală a faptelor unor fiinţi din prostime? Ci numai acelora născute întru fală şi pohfală li se cade a li se meni: Arthur, al nostru, craiul...

— Poate doreşti să afli ceva despre el? se năpusti vrăjitorul.

— Cu cea mai mare plăcere, aş dori; şi cu toată recunoştinţa!

Pe dată, cei de faţă se arătară iarăşi cuprinşi de teamă şi curiozitate, ca nişte nătărăi incorijibili. Urmăreau, ahtiaţi, incantaţiile şi se uitau la mine, parcă

zicîndu-mi: „Na, mai vrei ceva?“ cînd vrăjitorul dădu de veste că:

— Regelui îi este lehamite de vînătoare şi acum hodineşte în palatul său aceste două ceasuri, afundat într-un somn fără vise.

— Aibă-l domnul în pază! zise stareţul, făcînd semnul crucii. Fie-i somnul acesta spre întărirea sufletului şi a trupului!

— Aşa i-ar fi, dacă regele ar dormi — zisei eu — dar regele nu doarme, ci a purces călare.

Iarăşi bucluc, din pricina conflictului de autoritate. Nimeni nu mai ştia pe cine să creadă, pe vrăjitor sau pe mine, căci şi mie îmi mai rămăsese niscaiva faimă. Dispreţul vrăjitorului se dădu pe faţă şi el zise:

— Măre! Mulţi proroci, profeţi şi vrăjitori falnici apucat-am în zilele mele, dară pre nice unul nu l-am văzut stînd cu braţele în sîn şi izbutind să vadă în inima lucrurilor, fără de ajutorul unor vrăji îndelung ticluite.

— Dumneata ai trăit în pădure şi asta ţi-a cam stricat! N-ai de unde şti că şi eu folosesc farmecele — şi bunii mei fraţi de aici o ştiu — dar le folosesc numai în anumite împrejurări.

Cînd e vorba de luat în batjocură, ştiu să-mi calculez bine efectele. „Directa“ mea îl făcu să se clatine. Stareţul se interesă apoi de regină şi de curteni, primind informaţia următoare:

— Dorm duşi cu toţii, rupţi de oboseală, aşijderea cu craiul.

Eu însă zisei:

— Încă o minciună. Jumătate din cei de la curte se distrează în clipa de faţă, iar regina şi cu cealaltă jumătate nu dorm, ci călătoresc. Poate că dumneata eşti în stare să ne spui mai multe, dîndu-ne de ştire încotro călătoresc, în clipa de faţă, regele şi regina cu însoţitorii lor?

— Ei dorm acum, precum zis-am, dară mîine vor porni la drum, în călătorie către marea cea mare.

— Şi unde vor fi ei peste trei zile, pe la ceasul vecerniei?

— Hăt departe, la miazănoapte de Camelot, la jumătatea drumului ce-l au de făcut.

— Încă o minciună, lungă de o sută cincizeci de mile! Drumul lor călare va fi isprăvit nu numai pe jumătate, ci pe de-a-ntregul şi ei vor fi chiar aici, în valea aceasta.

Iată o lovitură fulgerătoare! Stareţul şi călugării fură cuprinşi de o mare frămîntare, iar omul descîntecelor fu zdruncinat din ţîţîni. Am continuat pînă la capăt:

— Dacă regele nu va sosi aici, atunci am să călăresc eu pe băţ în rîsul lumii, iar dacă soseşte am să te pun eu să călăreşti pe băţ, pîn-or ieşi toţi dracii din tine.

A doua zi, m-am dus la centrala telefonică şi am aflat că regele trecuse prin două oraşe care erau de-a lungul liniei telefonice. In acelaşi mod, am aflat şi în ziua următoare noua etapă a călătoriei. Dar n-am scăpat nimănui o vorbă. Rapoartele din ziua a treia îmi arătară că, dacă regele se va ţine în acelaşi ritm, va sosi pe la ora patru după-amiază. Totuşi, nicăieri nu se vădea vreun semn că cei de aici îi aşteaptă sosirea. Se părea că nu se face nici o pregătire spre a fi întîmpinat după cuviinţă. Lucru ciudat, de bună seamă. Exista o singură explicaţie: anume, că celălalt vrăjitor mă lucra în foi de viţă. Şi era adevărat. Iscodind pe un prieten al meu, un călugăr, acesta mi-a confirmat că vrăjitorul făcuse alte farmece şi aflase că regele se hotărîse să lase baltă călătoria şi să rămînă acasă. Gîndiţi-vă la una ca asta! Vedeţi cîte parale face reputaţia într-o ţară ca asta. Şi — de! — oamenii aceia mă văzuseră cu ochii lor făcînd cea mai spectaculoasă vrajă din istorie şi singura cu valoare pozitivă din cîte apucaseră ei şi, totuşi, iată unde ajunseră: erau gata să-l creadă pe un aventurier care nu le dădea nici o dovadă de puterea lui, ci doar vorbe goale.

Totuşi, nu ar fi fost o politică înţeleaptă să-l laşi pe rege să sosească fără a fi întîmpinat cu surle şi trîmbiţe, aşa că m-am dus în vale şi am adunat cu darabanele un alai de pelerini, şi apoi am afumat o

ceată de pustnici, scoţîndu-i din vizuini şi pornindu-i pe toţi, la ora două, ca să-l întîmpine pe rege. Cu această pompă a fost el primit. Stareţul nu mai putea de mînie şi umilinţă, cînd l-am scos în balcon şi i-am arătat fruntea cortegiului îndreptîndu-se înspre noi, fără ca vreun călugăr să fi ieşit întru întîmpinare, fără a se simţi vreo forfotă, fără a se auzi vreun clopot de slavă şi paradă, care să fi bucurat sufletul regelui. Trase o ocheadă şi o zbughi ca să pună în mişcare toate forţele de care dispunea. Peste o clipă, clopotele bălăngăneau cu furie şi din diferitele clădiri se revărsau călugări şi călugăriţe, alergînd într-un suflet, roind în preajma alaiului care se apropia. Şi odată cu ei alerga şi vrăjitorul, călare pe băţ, din porunca stareţului. Reputaţia lui se prăbuşise în noroi, pe cînd a mea se ridicase pînă la ceruri. Aşa e — într-o astfel de ţară, nu-ţi faci de rîs marca fabricii, numai dacă eşti cu ochii în patru şi stai mereu pe punţea de comandă, văzînd dincotro suflă vîntul.

Capitolul XXV

CONCURSUL

Cînd regele călătorea ca să schimbe aerul, să facă ceva mişcare sau să viziteze pe vreun nobil de pe un domeniu mai îndepărtat, şi pe care voia să-l ruineze cu cheltuielile necesare primirii — o parte din dregători şi funcţionari veneau cu dînsul. Aşa era obiceiul pe atunci şi aşa se face că, odată cu regele, sosi în Valea Sfinţeniei şi comisiunea însărcinată cu examinarea candidaţilor la concursul pentru ocuparea unor posturi în armată. De altfel comisiunea ar fi putut face aceeaşi scofală şi la ea acasă. Şi deşi, la drept vorbind, această expediţie era pentru rege un voiaj de plăcere, o vacanţă, totuşi el îşi continuă şi aici exercitarea unora dintre atribuţiunile sale. Ca de obicei, se ocupa cu atingerea celor bolnavi de scrofule, iar, la

răsăritul soarelui, ţinea şedinţe în pragul porţii şi judeca pe împricinaţi, el fiind şi capul justiţiei.

Ce mai strălucea el în această slujbă ! Era un judecător înţelept şi omenos şi este adevărat că se străduia să fie cît mai drept şi mai cinstit — dar pe cît îl lumina biata lui minte. Asta însemna o mare limită, căci luminile sale — vreau să spun prejudecăţile sale — — adesea dădeau altă culoare hotărîrilor pe care le pronunţa. Ori de cîte ori era vreun conflict între un nobil sau un gentleman, de o parte, şi cineva de rang mai mic, înclinaţiile şi simpatiile regelui se îndreptau totdeauna către prima clasă, fie că îşi dădea seama sau nu. Nici nu se putea să fie altfel. Toată lumea ştie ce efecte dezastruoase are sclavia asupra concepţiilor morale ale proprietarilor de sclavi, iar o clasă privilegiată, o aristocraţie, nu-i decît o bandă de proprietari de sclavi sub un alt nume. Recunosc că sună cam tare ce spun eu, dar nimeni nu trebuie s-o socoată ceva ruşinos — nici chiar nobilii — decît doar dacă faptul însuşi constituie o ruşine. Cele spuse de mine exprimă doar un fapt real. Elementul ruşinos al sclaviei este faptul în sine, adică sclavia şi nu numele ei. N-ai decît să asculţi pe vreun aristocrat vorbind despre clasele inferioare lui pentru a recunoaşte — şi asta într-o formă foarte puţin modificată — însăşi atitudinea şi tonul unui adevărat proprietar de sclavi. Iar îndărătul acestora sălăşluieşte însuşi spiritul proprietarului de sclavi, simţămintele lui grosolane şi mărginite. Toate acestea sînt rezultatul aceleiaşi cauze : vechiul şi înnăscutul obicei al aceluia care are sau posedă ceva, de a se socoti o fiinţă superioară. Judecăţile regelui săvîrşeau numeroase nedreptăţi, dar asta se datora numai şi numai greşitei educaţii ce-o primise ; era greşeala simpatiilor lui fireşti şi inalterabile. El era tot atît de nepotrivit pentru a împărţi dreptatea, pe cît ar fi o mamă oarecare pentru sarcina de a distribui lapte copiilor lihniţi în timpul unei foamete. Copiii ei — fiţi siguri — vor primi mai mult lapte decît ceilalţi.

Un caz foarte ciudat fu adus în faţa regelui. O orfană bogată se măritase cu un tînăr înzestrat cu multe

însuşiri, dar sărac lipit pămîntului. Proprietăţile fetei erau în cuprinsul unui domeniu aflat sub senioria bisericii. Episcopul eparhiei respective, un semeţ vlăstar al marii nobilimi, reclama proprietăţile fetei pe temeiul că ea s-ar fi măritat într-ascuns şi astfel ar fi lipsit biserica de unul dintre drepturile ei, în calitate de stăpînă a senioriei — dreptul acela pe care îl numeau *„le droit du seigneur"*. Refuzul de a se supune acestui drept sau orice sustragere de la recunoaşterea lui se pedepsea cu confiscarea averii. Fata se apără, spunînd că stăpînirea senioriei o deţinea episcopul şi că dreptul de care-i vorba nu era transferabil, ci trebuia exercitat de către însuşi seniorul, iar în caz contrar rămînea fără titular. Pe de altă parte, o lege şi mai veche, a bisericii însăşi, oprea pe episcop de la exercitarea acelui drept. Era un caz într-adevăr neobişnuit.

Intîmplarea asta îmi reamintea cele ce citisem în tinereţe despre modul ingenios în care consilierii municipali ai Londrei au strîns banii necesari pentru construirea palatului lordului-primar. Pe atunci exista măsura ca acei care nu se împărtăşeau, potrivit ritualului bisericii anglicane, să nu aibă dreptul de a candida la postul de prefect de poliţie al Londrei. Aşadar, cei care nu ţineau de biserica anglicană nu puteau fi aleşi; ei nu puteau candida, chiar dacă li se propunea să candideze şi, dacă erau totuşi aleşi, nu puteau să-şi îndeplinească funcţiunea. Consilierii muncipali — care fără vorbă că erau nişte yankei deghizaţi — veniră cu o idee foarte năstruşnică, trecînd o lege prin care stabileau o amendă de patru sute de lire pentru acela care ar refuza candidatura la funcţia de prefect şi o amendă de şase sute lire împotriva aceluia care, după ce a fost ales prefect, refuza să exercite această funcţiune. Apoi, s-au apucat de lucru şi au ales un lot de neanglicani, unul după altul, şi o ţinură aşa pînă ce adunară din amenzi suma de cincisprezece mii de lire. Şi aşa s-a înălţat şi stă falnic şi astăzi palatul lordului-primar, amintind cetăţenilor care ştiu să roşească, despre îndepărtata şi jalnica zi, cînd o bandă de yankei s-au strecurat la Londra şi au pus la cale una din

acele șmecherii care a adus neamului lor o unică și dubioasă reputație printre toate popoarele cu adevărat bune și sfinte de pe întreg pămîntul.

Dreptatea fetei mi se părea vădită, iar dreptatea episcopului la fel de vădită. De aceea, nu-mi dădea prin gînd cum va ieși din încurcătură regele. Dar a ieșit și iată sentința sa:

„Deci dacă stînd noi de am luat samă cu amăruntul, găsit-am pricina limpede și ușoară de giudecat, fiind ca o sfadă între copii și alta nu. O tînără soață, silindu-se a-și plini toate datoriințele sale — așa cum se cade și cere datina — a dat de știre lordului feudal, stăpînul ei adevărat și înaltu-i ocrotitor, prea sfințitul episcop, că n-a suferit nici o pagubă au vătămare, căci numitul episcop ar hi putut căpăta îngăduința ca vremelnic să se poată bucura de numitul drept ce-l are și astfel dînsa și-ar fi păstrat toată avuția, stăpînind-o în bună pace. Dară dînsa neplinindu-și cea dintîi datorință ce-o are către stăpînul ei, a căzut ea în giudecată, căzînd din toate drepturile, așijderea aceluia carele apucîndu-se de o funie și funia rupîndu-se de strînsura mîinilor lui altceva decît să cadă nu poate; că zădarnic ar arăta acesta întru apărarea lui că restul funiei nu iaste rupt, ci bun iaste, tot nu scapă de primejdie cum singur va vedea. Cugetînd a lua aminte, văzut-am că pricina femeii aceștia iaste de la obîrșie plină de răutate și strîmbătate. Divanul nostru, în fața căruia giudecatu-s-a pricina, osîndește pre jăluitoare a da numitului lord episcop tot avutul ei pînă la ultimul talant, și astfel a plăti cele cuvenite pentru vina ei și altmintrelea nu. Următorul!"

In modul acesta tragic s-a pus capăt fericitei luni de miere, care nu durase nici trei luni. Bieții de ei! Trăiseră aceste trei luni învăluiți pînă la buze de toate înlesnirile lumești. Veșmintele și micile giuvaeruri pe care le purtau erau gingașe și alese, în măsura în care fățarnicele legi sumptuare — acelea care orînduiesc cheltuielile pentru îmbrăcăminte — le îngăduiau celor de teapa lor. Și așa, îmbrăcați în hainele astea frumușele, ea plîngînd pe umărul lui, iar el

căutînd s-o liniştească cu cuvinte de speranţă puse pe muzica disperării, plecară ei de pe banca acuzării în lumea largă, lipsiţi de cămin, de pat şi de pîine, căci, acuma, nici cerşetorii de pe uliţe nu erau aşa de nevoiaşi ca dînşii.

Regele ieşise cu bine din încurcătură — fireşte, făcînd pe placul bisericii şi a restului nobilimii. De aceea nu mă miră că unii aduc argumente subtile şi plauzibile în favoarea monarhiei; în ciuda lor, neclintit rămîne faptul că numai în statele unde fiecare cetăţean are dreptul la vot, legile samavolnice nu mai sînt cu putinţă. Desigur că supuşii regelui Arthur ar fi constituit o materie primă cam slabă pentru o republică, fiindcă monarhia îi înjosise îndelungată vreme. Şi totuşi chiar ei ar fi fost îndeajuns de deştepţi s-o lase mai moale cu legea pe care tocmai o aplicase regele; bineînţeles, dacă asta ar fi atîrnat de votul lor liber şi deplin. Exista o frază care a ajuns atît de obişnuită în gura lumii, încît pare a avea un rost şi un înţeles cînd se trece la aplicarea ei. Mă gîndesc la fraza care, referindu-se la un popor sau altul, pune întrebarea dacă poporul respectiv este capabil „de a se cîrmui singur", iar înţelesul ei implicit este că, undeva şi într-anumite timpuri, au existat popoare care nu au fost capabile de o astfel de guvernare independentă, adică n-au fost capabile să se guverneze singure în aceeaşi măsură în care le-ar fi guvernat sau ar fi vrut să le guverneze nişte aşa zişi specialişti pricepuţi. În toate epocile, minţi iscusite au răsărit cu duiumul; şi numai din masa poporului, iar nu din rîndul claselor privilegiate. Astfel, oricare ar fi fost nivelul intelectual al unei naţiuni, ridicat sau coborît, priceperea şi îndemînarea de care era în stare sălăşluia în nesfîrşitele rînduri ale cetăţenilor anonimi şi săraci. Şi n-a fost zi sub soare în care naţiunea să nu dea cu prisosinţă la iveală materialul necesar unei cîrmuiri proprii. Asta înseamnă să afirmi un fapt care se vădeşte de la sine şi anume că pînă şi cea mai bine cîrmuită, mai liberă şi mai luminată dintre monarhii nu întruneşte cele mai bune condiţii, la care ar putea

ajunge poporul însuşi, şi îi rămîne inferioară. Şi asta este deopotrivă de adevărat şi pentru alte cîrmuiri asemănătoare, cu diferitele niveluri inferioare mergînd pînă la nivelul cel mai de jos.

Regele Arthur se grăbise cu chestiunea armatei, trecînd peste calculele mele. Nu bănuisem că se va apuca de-o treabă ca asta, cîtă vreme eu voi lipsi de la palat. De aceea, încă nu elaborasem planul după care să stabilim meritele ofiţerilor. Apucasem doar să-i spun că ar fi bine ca fiecare candidat să fie supus unui examen sever şi amănunţit. In sinea mea, însă, îmi propusesem să meşteresc o seamă de condiţii, pe care să nu le poată îndeplini decît elevii mei de la West Point. Acum, îmi dădeam seama că ar fi fost mult mai bine dacă alcătuiam lista condiţiilor înainte de a pleca, deoarece gîndul la o armată permanentă continuase să-l frămînte pe rege. Ba, îl preocupase întratîta încît şi-a pierdut răbdarea şi s-a apucat pe loc să elaboreze condiţiile examenului, făcînd un plan pe cît îl ajuta mintea.

Eram nerăbdător să văd cum arăta planul său şi totodată să-i dovedesc cît de admirabil era programul alcătuit de mine, pe care urma să-l distribui comisiunii examinatoare. Toate acestea i le-am spus cu duhul blîndeţii, stîrnindu-i o curiozitate fără margini. Cînd se întruni comisiunea examinatoare, eu intrai în urma regelui, iar după mine candidaţii. Unul dintre aceştia era un strălucit tînăr de la academia mea militară şi odată cu el veniseră şi doi dintre profesorii de acolo.

Cînd am văzut comisiunea examinatoare, n-am ştiut dacă trebuie să rîd sau să plîng. Preşedintele comisiunii era un ofiţer, cunoscut peste veacuri sub numele de Norroy, regele-armelor, iar ceilalţi doi membri erau şefi de birou în ministerul său. Toţi trei, bineînţeles, erau preoţi, căci toţi dregătorii care ştiau să citească şi să scrie erau preoţi.

Cel dintîi pe care l-au strigat a fost candidatul meu; firește, din curtenie faţă de mine, şi preşedintele comisiunii începu cu dînsul solemnitatea oficială:

— Cum te cheamă?

— Mal-ease.
— Fiul lui ?
— Webster.
— Webster ? Webster ? Hm !... Nu ţin minte să fi auzit un asemenea nume !
— Starea ?
— Ţesător.
— Ţesător ? Doamne, nu ne duce în ispită !

Regele se clătină din cap pînă în picioare, un funcţionar leşină, iar ceilalţi erau cît pe aici să leşine şi ei. Preşedintele comisiunii îşi adună puterile şi spuse indignat :

— Prea de ajuns iaste ! Pas de-aici !

Apelai la rege, rugîndu-l să se continue cu examinarea candidatului meu. Regele a fost de acord, dar comisiunea, alcătuită numai din oameni cu sînge albastru, imploră pe rege să o cruţe de jignirea de a examina pe fiul unui ţesător. Cum eram sigur că şi aşa ei nu vor şti ce să-l întrebe, mă asociai la rugămintea lor, iar regele însărcină cu examinarea pe profesorii pregătiţi de mine. Făcusem rost de o tablă care fu imediat aşezată în faţa candidatului, şi petrecania începu pe loc. Era o plăcere să-l auzi pe flăcăul acela, arătînd ce este ştiinţa războiului şi învîrtind pe degete problemele privitoare la bătălii şi asedii, aprovizionare şi transport, descriind apoi cum se minează o regiune şi cum se scot minele, sau ce înseamnă marea tactică, marea şi mica strategie, serviciile de semnalizare, infanteria, cavaleria, artileria şi tot ce-ţi trece prin minte cu privire la tunurile de asediu, la puştile automate Gatling, la carabine, flinte şi muschete şi la mînuirea revolverului, intrînd în toate amănuntele, în timp ce capetele acelea seci — după cum era de aşteptat — nu desluşeau nici măcar un cuvîntel, neştiind de unde s-o ia şi unde să ajungă. Şi era straşnic să-l vezi scriind pe tablă coşmaruri matematice, care ar fi lăsat cu gura căscată şi pe îngeri, şi cum le ştia ca apa, fie că era vorba de eclipse şi comete sau de solstiţii şi constelaţii — fie de vremea obişnuită şi vremea siderală, de vremea cinei şi vremea culcării, sau despre orice chestiune care te ducea

cu mintea deasupra norilor sau dedesubtul lor, şi cu care puteai hărţui şi opri cu hai pe inamic, făcîndu-l să-şi muşte mîinile că i-a mai venit în gînd să te atace. Iar cînd, în cele din urmă, flăcăul salută milităreşte şi se dădu deoparte, mă simţii atît de mîndru de dînsul încît îl îmbrăţişai, pe cînd ceilalţi erau atît de aiuriţi, încît unii păreau nişte stane de piatră, alţii beţi criţă şi cu toţii prinşi în capcană, de să le cînţi veşnica pomenire şi nu alta. Eram sigur că noi cîştigasem bătălia, şi încă cu vîrf şi îndesat!

Mare lucru mai e şi educaţia. Parcă nu-ţi venea să crezi că flăcăul, care îi dăduse gata pe nepricopsiţii ăia, erau unul şi acelaşi cu flăcăul care sosise atît de neştiutor la West Point, încît atunci cînd îl întrebasem:

— Dacă, pe cîmpul de luptă, unui general inamicul îi împuşcă armăsarul de sub el, ce trebuie să facă generalul? flăcăul îmi răspunsese cu naivitate:

— Ar trebui să se ridice şi să-şi perie hainele!

După aceasta, fu chemat în faţa comisiunii examinatoare unul dintre tinerii de neam mare. Îmi zisei că e cazul să-i pun şi eu cîteva întrebări:

— Domnia ta ştii să citeşti?

Se înroşi la faţă, plin de indignare şi se stropşi la mine, zicîndu-mi:

— Domnia voastră mă socoate simbriaş, ori diac de rînd? Măre! Dară sîngele care-mi curge în vine nu...

— Răspunde-mi la întrebarea pe care ţi-am pus-o!

Îşi stăpîni mînia şi-mi răspunse:

— Nu.

— Ştii să scrii?

Îl simţii că-i gata să dea drumul mîniei care clocotea într-însul, aşa că i-o tăiai scurt:

— Te poftesc să te mărgineşti la întrebările pe care ţi le pun şi să nu-mi faci comentarii. Nu te afli aici ca să-ţi dai ifose cu sîngele albastru şi nici cu nurii domniei tale. Ştii să scrii?

— Nu.

— Ştii tabla înmulţirii?

— Nu pricep vorba aceasta.

— Cît fac nouă ori şase?

— Aceasta amistuită taină pentru mine iaste, că nevoia a o afla nu s-a ivit în zilele vieţii mele, şi aşa va rămîne, lipsindu-mă de tîlcul ei.

— Dacă A vinde lui B un coş cu ceapă, în valoare de doi bani baniţa, în schimbul unei oi care valorează patru bani şi a unui cîine în valoare de un ban şi C ucide cîinele, înainte de a fi fost predat la domiciliul cumpărătorului, pentru că l-a muşcat pe C, pe care îl confundase cu D — ce sumă mai datorează B lui A, cine plăteşte pentru cîine, C sau D, şi cine ia banii? Lui A îi ajunge un ban sau trebuie să ceară despăgubire sub forma unei sume suplimentare, care să reprezinte profitul posibil pe care l-ar fi avut de pe urma cîinelui şi care ar fi putut fi clasificat ca o cantitate diferenţială, adică uzufruct?

— Cu adevărat iaste că, în atotştiutoarea şi necunoscuta de noi vrere a bunului şi de viaţă făcătorului dumnezeu, carele tainic îşi plineşte minunăţiile sale, nu am auzit în zilele vieţii mele de acest fîrtat, şi nice nu m-a iscodit el cu întrebări dè soiul acesta, stricăciune aducînd zăpăceală minţii şi tulburare cugetului. Intru aceasta, rogu-te, luminăţia ta, a lăsa pustiei cîinele şi ceapa şi pre aceşti oameni cu nume ciudate şi păgîne să-şi cate singuri izbăvirea dintru jalnicele şi minunatele lor pacosti şi nevoi, fără de ajutorul meu, că păcostile şi nevoile lor sînt prea destul aşa cum sînt, iară dacă eu aş căta să le sar într-ajutor, n-aş face decît să le stric şi mai dihai starea în care se află şi poate că mi-aş istovi zilele, spre a nu vedea cum la cazne îi pune deznădejdea.

— Ce ştii despre legile atracţiei şi gravitaţiei?

— Dacă aceste legi sînt în fiinţă, se prea poate că măria sa craiul le-a întărit estimp, pre vremea cînd boleam şi vestirea lor n-a fost în auzul urechilor mele.

— Ce ştii despre ştiinţa opticii?

— Am ştiinţă despre pîrcălabi de cetăţi şi despre sfetnicii giudeţului crăiesc, despre logofeţii de taină şi despre ispravnicii olaturilor şi despre puzderie de alte dregătorii mai mici şi despre cinuri mari spre

cinstirea boierilor, dară de acela pe care luminăţia ta îl numeşte Ştiinţa Opticii nu am auzit pînă acum şi se prea poate nou şi mare cin să fie.

Să-ţi vină rău şi nu alta, cînd te gîndeşti că o astfel de lighioaie tîrîtoare pretindea cu dinadinsul dregătorii mari în stat şi credea că are dreptul la tot ce-i mai falnic sub soare! Ar fi putut fi, cel mult, copist la maşina de scris, dacă nu te supărai că-ţi poceşte gramatica şi punctuaţia. Te mirai că nu se înfige şi la aşa ceva, cu măreaţa lui nedestoinicie pentru orice slujbă. Dar asta nu dovedea totuşi că nu ar fi avut ceva stofă într-însul, ci numai că nu era încă un copist la maşina de scris. După ce l-am mai împuns cu tot felul de întrebări, dîndu-i pe faţă ignoranţa, l-am dat pe mîna profesorilor şi aceştia l-au întors pe faţă şi pe dos cu tot felul de chestiuni asupra războiului ştiinţific, dîndu-i, fireşte, în vileag goliciunea. In schimb, ştia cîte ceva despre arta de a se războ din vremea sa, arătînd cum trebuie să te cotonogeşti prin tufişuri cu căpcăunii, sau despre luptele cu tauri în arena pentru turniruri şi despre alte bazaconii dintr-astea, dar încolo era gol şi de nici un folos. Apoi, luarăm în răspăr pe un alt june de viţă, care se dovedi a fi geamăn întru neştiinţă cu celălalt. I-am dat apoi pe mîna preşedintelui comisiunii, bucuros că acum se ştia cîte parale fac. Au fost examinaţi în ordinea statornicită mai înainte, cu toată precăderea:

— Cum te cheamă, rogu-te?

— Pertipole, fiul lui sir Pertipole, baron de Orz-Hurluit.

— Bunicul?

— Aşijderea, sir Pertipole, baron de Orz-Hurluit.

— Străbunicul?

— Acelaşi nume şi acelaşi cin avut-a.

— Dară stră-străbunicul?

— Nu iaste, slăvite doamne! Că pînă să ne urcăm aşa de sus s-a rupt scara şi sărit-a spiţa aceea.

— Nu-ţi fie cu bănat, fătul meu, că patru spiţe ajung şi îţi prind nevoile.

— Care nevoi? întrebai eu.

— Legea cere patru spițe de boierie; altmintrelea candidatul nu iaste volnic a fi ales.

— Va să zică nimeni nu poate fi ales locotenent în armată, decît dacă dovedește că este coborîtor din patru generații de nobili?

— Iaste precum ai zis și nici un locotenent și nici un alt cîrmuitor de oști nu iaste volnic a fi ales întru aceste cinstite cinuri, fără a avea darul boieriei.

— Zău că nu-mi vine să cred! Dar ce folos aduce un asemenea dar?

— Ce folos? Cutezătoare întrebare îmi pui, luminate doamne și Șef, că întrebarea-ți tăgăduiește însăși înțelepciunea prea sfintei biserici, muma noastră!

— Cum? Nu înțeleg.

— Prea sfînta biserică a rînduit-o și pentru sfinți. Legea ei rînduiaște că nime nu poate fi așezat în rîndurile sfinților dacă nu a zăcut mort vreme de patru neamuri.

— Aha! Acum m-am dumirit! Da — da — e totuna! Strașnic! Într-un caz, omul zace ca un cadavru viu timp de patru generații — mumificat în ignoranță și trîndăvie — și asta îl îndreptățește să cîrmuiască pe cei vii și să ia în mîinile-i nevolnice fericirile și nefericirile lor; în celălalt caz, omul șade timp de patru generații în groapa morții și a viermilor și asta îi hărăzește o slujbă în pajiștile cerului. Mila regelui este de acord cu această lege ciudată?

Regele zise:

— Ochii minții mele nu văd ciudese întru acestea, că toate locurile de cinste și pleașcă se cuvin, prin rînduiala firii, acelora de viță veche și aleasă, iară cinurile armiei sînt proprietatea lor și pentru aceasta nu iaste trebuință de nici o lege. Legea rînduiește chibzuind o margine, dară țelul ei iaste a ne feri de sîngele prea nou, carele ar purta numai scîrbă de aceste dregătorii și le-ar rușina, că toți cei de neam mare ar da bir cu fugiții, scîrbiți de ele. Dacă aș îngădui asemenea pacoste, atuncea vrednic aș fi de cîrtire, iară altmintrelea nu. Luminăția ta volnic ești

a face cum te taie capul, că delegat eşti a îmbrăţoşa trebile ţării, dară regelui nu i se cade, căci aceasta ar fi cea mai smintită dintre sminteli, pre carea nime n-ar putea-o înţelege.

— Mă plec în faţa părerii măriei tale. Continuaţi, domnule şef al colegiului crainicilor.

Preşedintele procedă după cum urmează :

— Prin carea faptă vrednică întru cinstirea tronului şi a ţării s-a ridicat întemeietorul marei stirpe a domniei tale la sfintele ranguri ale nobilimii engleze ?

— A ctitorit o fabrică de bere !

— Măria ta, comisiunea socoate pre candidat a fi desăvîrşit şi iscusit întru toatele pre care le cere cîrmuirea oştilor şi-l supune măriei tale spre a rupe sfat, după ce vom cerceta şi pre acela cu care iaste vrednic a se întrece.

Celălalt candidat de marcă se înfăţişă înaintea comisiunii, dovedind că are exact patru generaţii de nobili îndărătul său. Aşa că meritele militare erau deopotrivă pînă acum.

Apoi comisiunea l-a lăsat în pace şi s-a apucat să-l întrebe iar pe sir Pertipole :

— Din ce stare făcea parte strămoaşa domniei tale, nevasta întemeietorului stirpei din care coborî ?

— Stră-strămoaşa cobora din cea mai înaltă boierime de ţară, dară nobilă nu era. Era nurlie şi neprihănită şi miloasă, cu o viaţă nepătată şi cu o fire aşijderea, şi întru aceasta îşi avea pereche doar cu cea mai înaltă doamnă a ţării.

— Bine ! Treacă-meargă ! Şezi jos !

Preşedintele chemă din nou pe lordişorul cu care era în întrecere lordişorul ăstălalt şi îl întrebă :

— Ce rang şi stare avut-a stră-strămoaşa care a ridicat falnica domniei tale casă în rîndurile nobilimii engleze ?

— Fost-a ţiitoarea măriei sale şi a ajuns la această falnică strălucire prin neajutorata-i vrednicie, ridicîndu-se din mocirla în care a văzut lumina zilei.

— Iaca boieria cea adevărată — dreapta şi desăvîrşita încrucişare ! Domniei tale, prea neprihănite

lord, i se cuvine locotenenţia şi nu o privi cu scîrbă, că iaste doară cel dintîi pas carele departe şi sus te va duce, către măriri mai vrednice de mîndra-ţi obîrşie.

Mă simţeam umilit pînă în fundul sufletului. Imi făgăduisem un triumf pînă în slava cerului şi iată rezultatul!

Aproape că mi-era ruşine să mă uit în ochii dezamăgitului meu cadet. Ii spusei să se ducă acasă şi să aibă răbdare, că lucrul încă nu se terminase.

Ii cerui o audienţă particulară regelui şi-i făcui o propunere. Il asigurai că era drept să procopsească regimentul acela numai cu ofiţeri din nobilime, că lucru mai înţelept nici că se poate. Dar, totodată, n-ar strica dacă i-ar adăuga încă cinci sute de ofiţeri. De fapt, bine ar fi dacă ar face atîţia ofiţeri cîţi nobili şi rude de nobili sînt în ţară, chiar dacă la urmă ar fi în regiment de cinci ori mai mulţi ofiţeri decît soldaţi. Astfel el ar forma un regiment de pomină, regimentul cel mai invidiat, regimentul personal al regelui, regiment care ar avea dreptul să lupte cum i s-ar năzări şi cum i-ar veni la îndemînă şi care în timp de război ar putea s-o pornească încotro va voi şi să se întoarcă numai cînd va avea chef, fiind independent şi liber să zburde cum i-o trăsni. Privilegiile acestea vor face ca regimentul să aibă mare căutare în rîndurile întregii nobilimi şi din inimă îl vor dori cu toţii, ştiind că într-însul vor fi mulţumiţi şi fericiţi. In schimb, restul armatei permanente îl vom face din materiale de rînd, înzestrîndu-l, aşa cum se şi cuvenea, doar cu oameni care nu sînt nimic — oameni de rînd, aleşi doar pe baza priceperii — alcătuind astfel un regiment talpa-ţării, neîngăduind acolo nici una din libertăţile aristocratice şi obligîndu-i pe toţi să muncească aşa cum trebuie şi să ciocănească mereu. Asta cu scopul ca, ori de cîte ori regimentul personal al regelui se va simţi obosit şi va avea chef s-o întindă — aşa, ca distracţie, scormonind coclaurii după căpcăuni şi petrecînd în lege — s-o poată face în tihnă, ştiind că înapoia lui lucrurile n-au rămas de izbelişte, ba că treaba

va merge ca mai înainte — chipurile — după vechile orînduiri. Inutil să mai spun că regele s-a simţit fermecat de această propunere.

Văzînd cum stau lucrurile, mi-a venit în cap încă o idee. Mi-am zis că acum e momentul să ies dintr-o strîmtoare mai veche şi anevoioasă. Ştiţi, cu veniturile de la casa oastei multe case se făceau şi mereu era goană după ele — o goană foarte mănoasă. Cînd li se năştea nobililor un copil — şi asta se întîmpla destul de des — era o bucurie nebună pe buzele poporului şi o jalnică tristeţe în inima lui. Bucuria era îndoielnică, dar jalea, sigură, căci asta însemna o nouă cerere la palat pentru o danie regească. Lungă mai era lista acestor danii regeşti, care constituiau o povară apăsătoare şi mereu mai mare asupra visteriei şi totodată o ameninţare împotriva coroanei. Dar regele Arthur nu credea că daniile acestea îi pun în primejdie tronul şi nici nu voia să audă de diferitele mele proiecte, prin care căutam mijlocul de a le înlocui cu altceva. Dacă l-aş fi putut convinge ca, măcar din cînd în cînd, să dea din buzunarul său şi nu al statului ajutoarele pentru aceste odrasle abia venite pe lume — aş fi putut stîrni mare vîlvă în jurul acestui fapt, care n-ar fi rămas fără efect în rîndurile poporului. Dar nici s-audă de una ca asta! Arthur avea o pasiune aproape religioasă pentru daniile regeşti şi se obişnuise a le privi ca pe o pradă sfîntă şi cu nimic nu l-ai fi scos mai rău şi mai sigur din ţîţîni, decît atacînd această venerabilă instituţie. Abia de îndrăzneam să-i spun pe ocolite că eu, unul, nu credeam că mai există în Anglia familii respectabile, în stare să se umilească într-atîta încît să cerşească, cu pălăria întinsă, daniile măriei sale. Mai departe decît atîta n-am mers, căci totdeauna el mi-o tăia scurt şi răspicat.

Acum credeam că, în sfîrşit, găsisem momentul prielnic. Voiam să formez regimentul acela de pomină numai din ofiţeri — aşa că să nu existe într-însul nici măcar un singur soldat. Jumătate din regiment urma să fie alcătuită din nobili care ar ocupa toate posturile pînă la general-maior şi care ar sluji pe gratis,

plătindu-şi ei cheltuielile respective. Aceştia ar fi făcut-o bucuroşi, dacă ştiau că restul regimentului era alcătuit numai din principi de sînge. Aceşti principi de sînge ar avea grade de la locotenent-general pînă la feldmareşal şi vor primi salarii strașnice, fiind echipaţi şi hrăniţi de către stat. Ba, mai mult încă — şi asta era marea mea lovitură! — trebuia să se decreteze că acestor bivel-principi ai voie să li te adresezi numai cu un titlu orbitor şi ameţitor, care să inspire teamă — titlu pe care urma să-l născocesc tot eu — şi că numai şi numai ei din toată Anglia se vor bucura de acest titlu. În sfîrşit, toţi principii de sînge trebuiau să aibă libera alegere între a intra în regimentul acela, a căpăta acel mare titlu şi a renunţa la daniile regale, sau de a rămîne pe dinafară şi a primi danii. Şi acum cea mai eficace dintre lovituri: principii încă nenăscuţi, dar care urmau să se nască, puteau să fie „născuţi" în regiment şi s-o pornească în viaţă în mod cinstit, cu salarii bune şi cu o situaţie permanentă, îndată ce părinţii vor aduce la cunoştinţă naşterea lor.

Puteam să jur că toţi băieţii vor intra în regimentul ăla şi astfel vor renunţa la daniile existente. Că noii născuţi vor intra şi ei acolo — eram la fel de sigur. În curs de şaizeci de zile, această învechită şi bizară anomalie, dania regală, va înceta de a mai fi un fapt viu şi îşi va lua locul printre şucheţeniile trecutului.

Capitolul XXVI

PRIMUL ZIAR

Cînd îi spusei regelui că voi pleca deghizat ca un om liber oarecare, pentru a cutreiera în lung şi în lat ţara, spre a cunoaşte mai îndeaproape viaţa umilă a poporului — într-o clipă regele s-a şi înflăcărat de noutatea faptului, declarîndu-se gata să încerce şi dînsul aventura asta şi spunîndu-mi că nimic nu l-ar

putea împiedica, ci va lăsa totul baltă şi o va porni cu mine, fiind vorba de una dintre cele mai straşnice idei peste care dăduse în vremea din urmă. Voia s-o şteargă pe scara de din dos şi s-o pornească imediat, dar i-am atras atenţia că nu şade frumos. Ştiţi, el avea programată o întrunire cu scrofuloşii — adică să pună mîna pe scrofulele lor, spre a-i vindeca — şi n-ar fi fost corect să-şi dezamăgească publicul. De altfel, asta n-ar fi pricinuit o prea mare întîrziere, fiind vorba de o singură reprezentaţie de gală. De asemenea, socoteam că nu trebuie să plece fără ştirea reginei. El se întunecă la faţă, cînd auzi propunerea asta şi păru tare abătut. Mă căiam de cele ce-i vorbisem, mai ales cînd îmi zise, pe un ton jalnic:

— Luminăţia ta uită că sir Launcelot iaste aici, iară cînd Launcelot iaste, ea nu ia sama de purcesul regelui, nice de ziua cînd el se va învîrteji înapoi.

Fireşte, am schimbat subiectul. Într-adevăr, regina Guenever era frumoasă, dar, dacă o priveai în ansamblu, avea destule cusururi. Nu-mi plăcea să mă amestec în chestiuni dintr-astea, care nu mă priveau. Totuşi, mi-era silă să văd cele ce se petreceau, şi nu mă sfiesc să v-o spun pe faţă. De multe ori, ea mă întreba:

— Luminate Şef, au nu l-ai văzut prin preajmă pe sir Launcelot?

În schimb, nu mi s-a întîmplat s-o văd niciodată frămîntîndu-se şi întrebînd pe unde ar fi regele.

Ce vad bun pentru afacerea cu scrofulele! Ceva spornic şi *di granda!* Regele stătea sub un baldachin împopoţonat, iar în preajma lui şedeau ciotcă, potrivit canoanelor, o liotă de preoţi. Nu putea să nu-ţi sară în ochi, prin rolul pe care-l deţinea şi prin costumul său fantezist, un anume Marinel, un schivnic care făcea pe vraciul-doftor şi care introducea pe bolnavi acolo. Mai departe, pe pardoseala spaţioasă şi pînă în uşi, zăceau sau şedeau, talmeş-balmeş şi într-o puternică lumină, scrofuloşii. Alcătuiau cu toţii

un minunat tablou şi păreau a fi fost aduşi înadins ca să pozeze unui pictor, deşi nu era cazul. Se aflau acolo vreo opt sute de bolnavi. Treaba mergea încet şi nu prezenta nici un nou interes pentru mine, căci mi-era leliamite de atîtea ceremonii cîte văzusem pînă atunci. Lucrurile lîncezeau, dar n-aveam încotro : trebuia să înghit pînă la capăt. Doftorul îşi avea rostul său, căci în gloata aceea se aflau destui care îşi închipuiau că într-adevăr sînt bolnavi, pe cînd alţii, care ştiau bine că sînt sănătoşi, veniseră doar pentru a avea nepieritoarea cinste de a fi atinşi de o mînă augustă. Mai erau şi alţii care făceau pe bolnavii pentru a fi miluiţi cu pitacul, care, potrivit tradiţiei, îl căpătau odată cu atingerea. Pînă la mine, pitacul fusese o micuţă monedă de aur, care valora cam o treime dintr-un dolar. Cînd te gîndeşti la puterea de cumpărare a unei atare sume pe vremea şi în ţara aceea — şi cît de banal era să suferi de scrofule, cînd nu erai mort — pricepi lesne că sumele destinate anual pentru scrofule însemnau o pleaşcă la fel de mare ca şi legea rîurilor şi porturilor pentru anumite guverne care sfeteriseau o halcă mare din visteria ţării, bez şansele de a face nevăzute şi excedentele bugetare. Aşa că mi-am zis că trebuie să mă ating şi eu de fondurile pentru scrofule. Ascunsesem în visterie şase şeptimi din sumele alocate pentru scrofule — şi asta cu o săptămînă înainte de a părăsi Camelotul în căutare de aventuri — şi poruncisem ca restul, cealaltă şeptime, să fie schimbată în bani mărunţi şi predată în mîinile preotului şef din Ministerul Scrofulelor. E ceva să înlocuieşti o monedă de aur cu un gologan de cinci cenţi şi să faci aceeaşi treabă. Asta ar fi putut crea o inflaţie de mărunţiş pe piaţă, dar nu era nici un pericol, căci finanţele ţării erau în stare să reziste. De obicei, nu-mi place să se toarne apă în vin, însă în cazul acesta admiteam, pentru că tot era vorba de un dar, iar darurile şi pomenile pot să le subţiezi cît ţi-i pofta şi eu aşa procedez de obicei. De, calul de dar nu se caută în dinţi ! Piesele de aur şi argint care

circulau acolo erau, cele mai multe, de o străveche şi necunoscută origine, dar unele erau romane; erau stîngaci rotunjite şi rareori erau mai rotunde decît luna cînd începe să scadă, după ultimul pătrar. Monedele fuseseră bătute cu ciocanul, iar nu prelucrate prin topire şi erau atît de tocite din pricina întrebuinţării, încît inscripţiile de pe ele erau la fel de neciteţe ca şi nişte bătături şi semănau chiar cu ele. Am chibzuit că nişte gologani nou-nouţi şi lucioşi, pe care să se vadă de-o poştă regele pe o parte şi regina Guenever pe cealaltă, fiind cît mai asemănători cu ceea ce erau în realitate, precum şi o deviză straşnică şi cucernică, vor scoate răul din umflăturile scrofuloşilor mai dihai decît un bănuţ mai nobil şi o să încînte mai mult închipuirea scrofuloşilor. Am avut dreptate. Prima experienţă am făcut-o cu turma asta şi a mers de minune. Reducînd astfel de cheltuieli, am făcut o serioasă economie statului. Vă puteţi da seama din următoarele date: au fost atinşi de mîna regească şi cu cîte un pitac, şapte sute din cei opt sute de pacienţi — o nimica toată! După tariful de mai înainte, asta l-ar fi costat pe stat cam două sute şi patruzeci de dolari; după noul tarif, am cheltuit aproape treizeci şi cinci de dolari, economisind dintr-un singur condei două sute de dolari.

Pentru a fi în măsură să apreciem această măiastră lovitură, să ne gîndim şi la celelalte articole din buget: cheltuielile anuale ale guvernămîntului naţional se ridicau la un echivalent ce s-ar realiza din contribuţia fiecărui individ cu salariul lui mediu pe trei zile, bineînţeles, socotind că fiecare individ ar fi om. Dacă luăm o naţiune de şaizeci de milioane, în care salariul mediu este de doi dolari pe zi — salariul pe trei zile al fiecărui individ ar aduce, în total, trei sute şi şaizeci milioane dolari pentru plata cheltuielilor de guvernămînt. În zilele mele, în propria-mi patrie, banii aceştia se strîngeau din impozite, dar cetăţenii îşi închipuiau că le plătesc importatorii străini, şi asta le făcea mare plăcere. În fapt, ele erau plătite chiar de poporul american şi erau aşa de egal şi exact

distribuite printre ei, încît impozitul pe care-l plătea un bogătaş, cu o avere de o sută de milioane dolari, era acelaşi cu impozitul plătit de un sugaci, fiul unui muncitor cu ziua : fiecare plătea tot şase dolari. Recunosc şi eu că nimic nu putea fi mai egal decît impozitele astea.

Revenind la socotelile noastre, trebuie să spun că pe atunci Scoţia şi Irlanda plăteau tribut regelui Arthur, iar populaţiile de pe insulele britanice se ridicau laolaltă la ceva mai puţin de un milion de suflete. Salariul mijlociu al unui artizan era de trei cenţi pe zi, cînd îşi plătea hrana. Datorită orînduielilor arătate, cheltuielile guvernului naţional erau de nouăzeci de mii de dolari anual sau aproape două sute şi cincizeci de dolari pe zi. Aşadar, prin înlocuirea aurului cu gologani, într-o singură zi de scrofule regale, nu numai că nu am păgubit şi nu am nemulţumit pe nimeni, dar am adus servicii tuturor şi am salvat patru cincimi din cheltuielile pe ţară ale acestei zile — o economie care ar fi echivalat cu opt sute de mii de dolari în zilele mele, în America. Făcînd această înlocuire, m-am bizuit pe un izvor de înţelepciune foarte îndepărtat — anume, înţelepciunea adolescenţei mele — căci un bărbat de stat nu trebuie să dispreţuiască niciun fel de înţelepciune, oricît de modestă ar fi originea acestei înţelepciuni. Cînd eram băieţandru, totdeauna îmi economiseam gologanii şi dădeam în locul lor nasturi la colectele pentru fondurile misionarilor străini. Pentru sălbaticii neştiutori, nasturii mergeau tot aşa de bine ca şi gologanii, iar mie îmi prindeau mai bine gologanii decît nasturii, aşa că amîndouă părţile erau mulţumite şi nimeni păgubit.

Marinel lua în primire pacienţii îndată ce soseau. El cerceta pe aceşti candidaţi ai scrofulelor regale. Dacă găsea că respectivul nu întruneşte calităţile cerute, îl respingea de la examen, iar dacă le întrunea, atunci îl înmîna regelui. Un preot rostea formula : „Cu mîna lui atinge-va pre bolnav şi tămădui-se-va bolnavul". Apoi, regele mîngîia cu mîna umflăturile

bolnavului, în timp ce citirea preotului continua. În sfîrşit, candidatul căpăta diploma, adică primea gologanul — ce i-l atîrna de gît chiar regele — şi numai după asta i se dădea voie să plece. Credeţi că într-adevăr se vindeca? Ei bine, se vindeca! Orice giumbuşluc de ăsta vindecă, dacă bolnavul are o credinţă puternică într-însul. Sus, la Astolat, era o capelă unde Fecioara se arătase odată unei copile care păştea gîştele prin locurile alea — asta, bineînţeles, după însăşi mărturia copilei. Oamenii de acolo s-au apucat să ridice capela chiar pe locul respectiv şi au atîrnat o poză reprezentînd întîmplarea — o poză pe care o puteai socoti destul de primejdioasă pentru a lăsa pe vreun bolnav de inimă să se apropie de ea. Totuşi, mii de oameni betegi şi bolnavi veneau acolo şi se rugau în faţa acestei poze şi plecau întregi şi teferi; ba chiar izvorul privea tabloul şi nu-şi îngheţa apele. Desigur, cînd mi s-au spus astfel de lucruri, nu am vrut să le cred, dar cînd m-am dus la faţa locului şi le-am văzut cu ochii mei, a trebuit să mă predau. Am văzut cum tratamentele dădeau rezultat. Şi erau tratamente adevărate, care nu puteau fi puse la îndoială. Am văzut schilozi — pe care îi ştiam de ani de la Camelot, unde umblau în cîrje — cum veneau şi se rugau la icoana aceea şi apoi îşi aruncau cîrjele şi porneau fără să mai şonticăiască de loc. Erau mormane de cîrje acolo, lăsate drept mărturie, de cei vindecaţi.

În alte locuri, găseai oameni care lucrau asupra minţilor bolnavilor fără să le spună o vorbă şi tot îi tămăduiau. În altele, experţii adunau pe bolnavi într-o încăpere şi se rugau împreună cu dînşii, chemîndu-le credinţa şi după aceea bolnavii aceia plecau lecuiţi. Oriunde, însă, veţi vedea un rege care nu poate tămădui scrofulele, puteţi fi siguri că cea mai preţioasă dintre superstiţiile care-i susţin tronul — credinţa supusului în atributele dumnezeeşti ale suveranului său — s-a dus pe copcă. În tinereţea mea, monarhii Angliei încetaseră să mai atingă umflăturile celor bolnavi, dar asta nu înseamnă că poporul

englez își pierduse credința în monarhi : — „dacă voiau" ei ar fi putut tămădui în patruzeci și nouă de cazuri din cincizeci.

Ei bine, după ce preotul bolborosise aceleași versete timp de trei ceasuri, și bunul rege lustruise evidențele bolii, iar bolnavii încă se îmbulzeau ca mai înainte — am simțit că mor de urît. Stăteam lîngă o fereastră deschisă, nu departe de augustul baldachin. Pentru a cincisuta oară un bolnav se apleca pentru ca să i se atingă cu degetele ceea ce avea mai respingător ; iară și iară se mormăiau aceleași cuvinte : „Cu mîna lui atinge-va pre bolnav și tămădui-se-va bolnavul" — cînd deodată se auziră de afară, răsunînd limpede ca dintr-o goarnă, niște sunete care-mi încîntară sufletul, dînd de-a rostogolul treisprezece veacuri inutile :

— Au sosit de la Camelot, *Osanalele săptămînale* și *Vulcanul literar* — ultima erupție — numai doi cenți — scrie totul, spune totul despre marea minune din Valea Sfinteniei !

Și așa își făcu apariția acolo o personalitate mai însemnată decît regele : vînzătorul de ziare ! Dar numai eu din toată gloata aceea cunoșteam însemnătatea acestei apariții și care era menirea acestui vrăjitor imperial pe lume.

I-am aruncat un gologan de cinci cenți, pe fereastră și am căpătat ziarul. Adamul vînzătorilor de ziare din întreaga lume se duse pînă la colț ca să schimbe gologanul și să-mi aducă restul, și dus a fost. Probabil că mai este și acum tot la colțul străzii. Ce plăcere să vezi iarăși un ziar ! Simții totuși o lovitură înfundată, cînd ochii îmi căzură pe primele titluri de-o șchioapă ale ziarului. Trăisem atîta vreme într-o molcomă atmosferă de venerație, respect și deferență, încît cele scrise acolo îmi dădură niște ușori fiori de gheață :

VREMURI FĂRĂ DE SEAMĂN ÎN VALEA SFINȚENIEI !

BINELE DE IZVOR ASTUPATE ÎN TAINĂ !

FRATELE MERLIN MEȘTERȘUGUIEȘTE.
AU CALCA IN STRACHINI?

Dară șeful lovește în plin de la primele ture!

Minunatul izvor de apă scos de sub vrajă în toiul unor spăimate potopuri de
FOC DIAVOLESC FUM ȘITRĂSNETE!

SASTISIT, MIRLAN INGHITE RABDARI VRĂJITE!

SERBARI DE POMANA

și așa mai departe, și tot așa. Da — era cam prea tare. Odată, treacă-meargă, ba chiar mi-ar fi plăcut și n-aș fi zis că au sărit peste cal, dar repetînd atacurile astea, o făcuseră de oaie. Ziaristica asta mirosea de-o poștă a gazetărie de Arkansas, dar noi nu eram în Arkansas. Și încă ceva: penultimele rînduri erau așa scrise încît jigneau pe pustnici și puteam să-i pierdem de clienți pentru reclamele noastre. Intr-adevăr, era cam prea ușuratic tonul de luare peste picior pe care-l întîlneai în tot ziarul. Constatam că între timp mă schimbasem mult, fără să-mi fi dat seama. Eram neplăcut impresionat de micile obrăznicii spuse fără perdea, pe care, în tinerețea mea, le-aș fi socotit drept niște cuviincioase și grațioase perle de stil. Era o abundență de articole de soiul acestora, care m-au cam necăjit:

„Tăciuni și cărbuni din localitate

Sir Launcețol se întîlni cu bătrînul rege grivance al Irlandei în mod neașteptat săptămîna trecută la mlaștina de la sud de rajiștea porcului lui sir Balmoral Le Merveilleuse. Văduva a fost înștiințată.
Expediția nr. 3 va porni ham pe luna țiitoare în căntarea 18i sir Sagramour-cel-chinuit —

de-dor. Iaste sub comanda renumitului Cavaler al Cailor Verzi pe Pereți, avînd ca adjutant pe sir Persant de Inde, om competeȣt inteligent, curtenitor și în toate privințele u nas și de asemenea amutat de sir Palamides Sarace — nul, care nu iaste nici el un spanac cu floare la ureche. Nu-i vorba de un picnic, căci dumnealor se gîndesc serios la afac&ri.

Cetitorii Osanalelor vor afla cu regret că frumosul și popularul sir Charolais de Gaul, carele a stat timp de patru săptămîni la Bull and Hallibut, în orașul nostru, și a cucerit toate inimile cu manierele sale elegante și aleasa-i convîrsație, va pleca astăzi acasă. Mai dă-ne un semn de viață, Charley!

Rezolvarea triburilor privind funerariile răposatului sir Dalliance, a ducelui de Cornwall fecior, Ucis într-o încăierare cu Uriașul Ghioagei Ferecate marțea trecută pe malurile Cîmpiei Vrăjite, se află în mîinile amabilului și hainicului Mumble, prințul antretenorilor de pompe funebre, decît care nimeni nu-i mai strașnic de a servi cu plăcere pe fiecare care are nevoie de ser vicii-le sale ultime și triste. Dați-i prilejul să vă servească. Încercați și vă veți convinge.

Redacția Osanalelor ține să mulțumească respectuos, de la director ,i pînă la dracu și la tat'su, curtenitorului și preve nitorului lord

Mare Majordom al treilea ajutor
al Palatului pentru cîteva sor-
betiere de înghețată de o ca-
litate așa calculată încît să te
facă recunoscător pînă la lacrimi și a reușit.
Cînd această administra-
ție va dori să potrivească un
nume frumos pentru viitoare por-
morție, Osanalele sînt gata să
facă sudgestiile necesare.

Demoazela Irene Dulap, din
Sid Astolat, se află în vizită
la unchiul dumneaei, popularul
patron al hanului Văcarilor,
strada Bojocilor, din orașul
nostru.

Tînărul Barker, reparator
de foale s-a înapoiat în loca-
litate și arată mai dolofan datorită
vacanției-turneu printre cei
mai de seamă fierari. Vedeți-i
reclama!"

Desigur, pentru început, jurnalistica aceasta era destul de bună. Știam că e așa și mă simțeam totuși cam dezamăgit. Mi-a plăcut mult mai mult rubrica „Veşti de la palat", căci respectul simplu și demn, cu care se consemnau veștile, te reconforta după toate familiaritățile acelea dizgrațioase. Dar chiar și această rubrică putea fi mai bună. Știu că, orice-ai face, e greu să obții varietate în materie de veşti de la curtea regală. Într-adevăr, în toate faptele acelea există o adîncă monotonie, care zădărnicește și chiar înfrînge cele mai cinstite sforțări de a face ca faptele să strălucească și să trezească entuziasm. Cea mai bună metodă de a ieși totuși din monotonia asta — de fapt singura metodă de bun simț — este de a ascunde repetarea faptelor, dîndu-le sub forme cît mai variate. Trebuie să jupoi fiecare fapt și să-l îmbraci într-o nouă piele de vorbe. Așa înșeli ochiul, crezi că-i un fapt nou, dai impresia că și curtea re-

gală merge înainte, cum merg toate pe lume. Şi astfel stîrneşti curiozitatea cititorului, care înghite dintr-o sorbitură întreaga coloană; aşa reuşeşti să înşeli pe toată lumea ca să nu vadă că ai făcut ciorba cu un singur bob de fasole. Metoda întrebuinţată de Clarence era bună, simplă, demnă, directă şi după tipicul afacerilor în curs. Totuşi, pot spune că nu era cea mai bună dintre toate cele posibile:

VEŞTI DE LA PALAT

In ziua de luni regele s-a primblat călare prin parc
„ „ „ marţi „ „ „ „ „
„ „ „ mercuri „ „ „ „ „
„ „ „ joi „ „ „ „ „
„ „ „ vineri „ „ „ „ „
„ „ „ sîmbătă „ „ „ „ „
„ „ „ duminică „ „ „ „ „ "

Cu toate acestea, judecîndu-l în linii mari, ziarul îmi plăcea. Micile cruditäţi de ordin telinic erau observabile ici-colo, dar nu pricinuiau mare pagubă şi, oricum, corecturile greşelilor de tipar se făcuseră tot aşa de bine ca şi în Arkansas şi mult mai bine decît era necesar în zilele şi în ţara regelui Arthur. De obicei, gramatica îţi scăpa printre degete, iar construcţiile erau mai mult sau mai puţin şchioape, dar nu mă formalizam pentru atîta lucru. Astfel de defecte am şi eu şi nu trebuie să-i criticăm pe alţii, pe tărîmurile unde nici noi nu ne putem ţine bine de-a-npicioarelea.

Eram prea înfometat de literatură ca să nu doresc a hăpăi întregul ziar ca un singur fel de mîncare; dar abia îmbucai cîţiva dumicaţi şi fui nevoit să amîn înfulecatul din pricina călugărilor din preajmă, care mă asaltară cu tot felul de întrebări pline de curiozitate: Ce-i obiectul acesta ciudat? La ce serveşte? I-o batistă? Un plocad de aşezat sub şea? O bucată de cămaşă? Şi din ce-i făcut? Ce subţire şi totuşi mlădios şi gingaş! Şi cum mai foşneşte! Crezi că

ține la purtat și nu se strică dacă-l plouă? Ce se vede pe el sînt litere scrise sau ornamente? Bănuiau că este ceva scris acolo, deoarece aceia dintre dînșii care știau să citească latinește și aveau ceva habar de greacă, recunoșteau unele litere, dar nu se dumireau în totul despre ce era vorba. Am căutat să-i informez în modul cel mai simplu:

— E un ziar public. Am să vă explic altă dată ce înseamnă asta. Nu-i o haină, căci e făcut din hîrtie. Am să vă explic altă dată ce-i hîrtia. Șirurile pe care le vedeți sînt pentru citit; nu-s scrise cu mîna, ci tipărite. Odată și odată, am să vă explic ce-i tiparul. S-au făcut o mie de foi dintr-astea, toate la fel ca asta, pînă în cel mai mic amănunt, și nici în ruptul capului nu-ți poți da seama dacă o foaie e mai brează ca alta.

Cu toții scoaseră niște exclamații de surpriză și admirație:

— O mie! Lucru vîrtos și de mirare! Trudă de un an pentru o mulțime de meșteri!

— Nicidecum! Muncă de o zi pentru un muncitor și un ucenic.

Se cruciră și murmurară vreo cîteva rugăciuni, ca să-i ocrotească de primejdie.

— Minuni! Ciudese! Roada întunecată a farmecelor!

Îi lăsai să creadă așa, apoi citii cu glas domol — acelora care își îmbulzeau capetele rase la o distanță de unde puteau auzi — o parte din darea de seamă asupra miracolului restaurării izvorului, fiind la fiece pas însoțit de exclamațiile lor uimite și respectuoase:

— Oh! Oh! Oh!

— Prea adevărat iaste!

— Spăimos! Se sparie gîndul, nu alta!

— Acestea au fost întîmplările ce tîmplatu-s-au aievea, aievea scrise, spre minunare!

Apoi, mă întrebară dacă pot să le dau în mînă lucrul acela ciudat, ca să-l pipăie și să-l cerceteze, asigurîndu-mă că vor fi foarte grijulii să nu-l strice. Le-am spus că da, și ei luară ziarul, apucîndu-l cu

toată grija şi evlavia, de parcă ar fi fost nişte moaşte sfinte, şi cu gingăşie îi pipăiră făptura, mîngîiară suprafaţa-i netedă, cu atingeri uşoare de degete, şi cercetară cu ochi fascinaţi tainicele caractere tipărite. Pîlcul acela de capete plecate, feţele acelea fermecate, ochii aceia grăitori — ce minunată privelişte pentru mine!

Nu era vorba de odrasla mea? Nu erau mirunarea asta mută, interesul ăsta viu şi admiraţia sinceră — cel mai grăitor tribut şi cel mai nesilit omagiu care mi se puteau aduce? Atunci mi-am dat seama ceea ce încearcă o mamă, cînd femeile străine, sau prietene din preajmă, îi iau în braţe noul născut şi-şi aţintesc toată dragostea asupra lui, plecîndu-şi capetele într-o adoraţie atît de deplină, încît restul universului dispare din conştiinţa lor şi li se pare în momentul acela că nu există pe lume decît pruncul! Acum ştiu că satisfacţie mai mare nu poate fi — nici chiar cea de rege, cuceritor şi poet — care să se ridice măcar pe jumătate pînă la culmea-i senină şi înaltă, sau să aducă pe jumătate dintr-o mulţumire atît de divină.

In timpul restului acestei „seanţe", ziarul meu călători de la grup la grup prin toată sala aceea uriaşă, iar ochii mei fericiţi îl urmăreau într-una, pe cînd eu încremenisem, năpădit de mulţumire şi beat de bucurie. Da — asta înseamnă împărăţia cerurilor şi o dată i-am simţit şi eu gustul, chiar dacă nu voi mai avea parte s-o mai gust vreodată.

Capitolul XXVII

YANKEUL ŞI CU REGELE CĂLĂTORESC INCOGNITO

Aproape de ceasul culcării îl luai pe rege în apartamentele mele particulare, pentru a-i tăia părul şi a-l ajuta să se îmbrace cu veşmintele de rînd pe care urma să le poarte pe drum. Cei din clasele conducătoare îşi retezau părul de pe frunte, purtîn-

du-l cu breton, dar lăsau să le cadă pletele pe spate, pe cînd oamenii de rînd şi-l tundeau şi în faţă şi la ceafă Sclavii nu se tundeau de loc, şi părul le creştea în voie. Aşa că-i înfundai o strachină pe cap, şi rotind-o împrejurul frunţii, i-am tăiat toate şuviţele care-i atîrnau. Apoi îi scurtai favoriţii şi mustăţile pînă ajunseră cam la o jumătate de ţol lungime, căutînd şi reuşind să fac toate astea cu o mare artă. Il pocisem rău de tot. Cînd îşi puse sandalele butucănoase şi anteriul făcut dintr-o grosolană pînză de in cafenie, care-i atîrna de la gît pînă la tălpi, nu mai era de loc cel mai chipeş bărbat din tot regatul, ci unul dintre cei mai urîţi, mai vulgari şi mai neplăcuţi la vedere. Amîndoi eram îmbrăcaţi şi bărbieriţi la fel, şi puteam fi lesne luaţi drept ţărani sau vătafi boiereşti, ciobani sau căruţaşi; cam aşa, sau drept meşteşugari de la ţară, dacă pofteam, îmbrăcămintea noastră fiind ca a mai tuturor oamenilor săraci — trainică şi ieftină. Nu vreau să spun că era chiar ieftină pentru un om sărac, ci că era făcută din cel mai ieftin material care se găsea pentru veşmintele bărbăteşti — lucrat la ţară, mă înţelegeţi.

Ne strecurarăm înainte de a se crăpa de ziuă şi cînd soarele începea să se ridice, noi făcusem opt sau zece mile, găsindu-ne în mijlocul unei cîmpii nu prea netede. Purtam o traistă destul de grea, încărcată cu provizii — merinde pentru rege, ca să mai îmbuce cîte ceva pînă s-o deprinde cu grosolanele mîncăruri de la ţară, fără să i se aplece.

Găsii un loc confortabil pentru rege, la marginea drumului, şi apoi îi dădui o halcă sau două ca să-şi pună stomacul la cale. Apoi, îi spusei că mă duc după apă şi o întinsei. Aveam de gînd să dispar din văzul său, ca să mă odihnesc puţintel şi eu. Luasem prostul obicei de a sta în picioare în faţa lui, chiar şi la sfatul sfetnicilor şi mă aşezam doar în rare ocazii, cînd sfaturile acelea durau ceasuri şi ceasuri; pe deasupra mă procopsisem şi cu un moft de scăunel fără spătar, arătînd ca un podeţ răsturnat, şi care era la fel de plăcut ca şi durerile de măsele. Nu

voiam să-l arunc deodată în apă pe rege şi să-l las să înoate singur, ci aveam de gînd să-l obişnuiesc încetişor cu noua situaţie. Sigur că ar fi trebuit să stăm împreună, eu şi regele, acum cînd eram în cîrdăşie, căci altfel oamenii ar fi băgat de seamă; totuşi nu era o bună politică pentru mine ca să fac pe egalul cu dînsul, cînd nu era nici o nevoie.

Găsii apă mai încolo, la vreo trei sute de metri depărtare şi apucai să mă odihnesc cam vreo douăzeci de minute, cînd auzii nişte glasuri. Nu-i nimic — îmi zisei — trebuie să fie nişte ţărani care se duc la muncă. Care alţii să se scoale aşa de dimineaţă, pe meleagurile acelea? Dar peste o clipă zării la o cotitură a drumului nişte oameni de seamă, îmbrăcaţi pe cinste, apărînd cu nişte catîri încărcaţi cu bagaje şi cu servitori în urma lor. Mă repezii glonţ în tufiş, pe drumul cel mai scurt. Cîtva timp crezui că oamenii aceia vor ajunge înaintea mea la locul unde era regele; dar deznădejdea îţi dă aripi, aşa că îmi făcui vînt cu tot corpul, îmi umflai pieptul şi ţinîndu-mi răsuflarea —fîl-fîl! — zburai, nu alta. Am ajuns. Şi încă mai înainte decît era nevoie.

— Scuză-mă, dragul meu rege, dar acum nu-i timp de etichetă... Hai! Ridică-te în picioare, că se apropie nişte oameni cu vază. Hai, sus!

— Nu văd nici o minune! Lasă-i să vină!

— Vai, măria ta, nu-i bine să şezi jos! Ridică-te şi stai într-o poziţie mai umilă, în timp ce trec dumnealor. Nu uita că acum eşti ţăran.

— Adevăr grăit-ai! Iată că uitasem, tot gîndind cu capul meu la războiul cel mare pe care vreau să-l dau cu ditai galul — şi zicînd acestea se ridicase, dar o fermă s-ar fi ridicat mai repede decît dînsul, dacă ar fi fost cerere pe piaţă pentru terenurile de construcţii — şi adevărat iaste că a fost în gîndul meu, ca pogorît din ceruri, visul acela măreţ, carele...

— Ia o ţinută mai ploconită, măria ta! Hai, mai repede! Apleacă-ţi capul — mai mult — mai mult! Lasă-l în jos!

A făcut tot ce i-a stat în putinţă, dar, doamne! mare lucru n-a reuşit. Părea tot atît de pleoat cît

turnul din Pisa, asta-i cea mai exactă apreciere pe care aş putea-o face despre poziţia lui. Într-adevăr, atît de puţin a reuşit să se ploconească, încît a primit nişte priviri încruntate şi acre pe toată linia, iar un lacheu împopoţonat din coada alaiului a ridicat biciul să dea în el. Dar sărisem la timp pentru a primi eu — pleosc! — lovitura, în locul regelui. Urmară o rafală de rîsete batjocoritoare, în timpul cărora vorbii răspicat şi îl sfătuii pe rege a se face că nici nu-i pasă. Pe moment se stăpîni, însă birul ăsta îl cam usturase şi voia să sfîşie cu dinţii alaiul şi altceva nu. Îl avertizai:

— Dacă faci una ca asta, s-a zis de la început cu aventurile noastre! Iar noi, fiind neînarmaţi, nu facem nici o scofală în faţa bandei ăsteia înarmate. Dacă vrem să reuşim în ceea ce am pus la cale, atunci trebuie nu numai să arătăm ca nişte ţărani, dar să ne şi purtăm ca dînşii.

— Înţelept iaste ce-ai grăit, luminate Şef! Nu se cade a-ţi sta împotrivă! Să purcedem mai departe. Voi trage învăţătură şi voi băga de samă, purtîndu-mă după cuviinţă.

S-a ţinut de cuvînt. A făcut cum a putut mai bine, numai că se putea şi mai bine. Cred că vi s-a întîmplat să vedeţi un copil neastîmpărat şi fără minte, dar îndrăzneţ nevoie mare, făcînd de zor o poznă după alta, toată ziulica, şi o mamă grijulie ţinîndu-se după el tot timpul, şi salvîndu-l în ultima clipă de la înec sau de la vreo altă belea, după fiecare păţanie nouă — ei bine, leit aşa arătam regele şi cu mine!

Dacă aş fi prevăzut ce o să mi se întîmple, mi-aş fi zis de la bun început: nu! cine are poftă să cîştige o pîine, făcînd panoramă cu un rege îmbrăcat în ţăran, n-are decît; eu, unul, m-aş descurca mult mai bine cu o menajerie şi aş rezista mai multă vreme. În primele trei zile, nu i-am permis să intre în nici o cocioabă sau altă locuinţă. Dacă voia să treacă în revistă cîte ceva, în timpul acestei iniţieri, asta o putea face doar în hanuri mai mici sau pe drum, aşa că la astfel de locuri ne-am mărginit noi la început. Bietul de el! Încerca să se poarte cît mai

bine, dar ce folos? Nu făcea nici un progres, nici cît negru sub unghie.

Dimpotrivă. Mă băga în sperieți, făcînd boroboațe peste boroboațe unde și cînd nu te așteptai. În ziua a doua, pe înserate, ce-l văd că face? Nici mai mult nici mai puțin decît că-mi scoate dinăuntrul anteriului un pumnal, privindu-mă senin, de parcă nici usturoi n-ar fi mîncat!

— Dumnezeule mare! De unde-l ai, măria ta?

— De la un contrabandist pe care l-am văzut la han, aseară.

— Dar cum l-ai cumpărat, cînd nu ai nici o para chioară?

— Scăpat-am teferi dintru multe primejdii datorită duhului — duhului luminăției tale — că pre luminăția ta o am lumină și sfeșnic — dară singur am gîndit cu capul meu că cine iaste înainte văzător se cuvine întrarmat a fi. Arma luminăției tale ar putea să cadă cu împiedecare și pieriți să fim!

— Dar, gîndește-te că oamenii de teapa noastră nu au dreptul să poarte arme! Ce-ar zice un lord — sau oricare altă persoană cu vază — dacă ar prinde pe un nespălat de țăran cu un pumnal asupra lui?

A fost spre norocul nostru că în momentul acela n-a dat nimeni peste noi. M-am ținut de capul lui ca să arunce cît colo fierul ăla ruginit. Dar pasă de convinge pe un copil să renunțe la un mijloc nou și ademenitor de a-și frînge gîtul. Am mers amîndoi înainte, tăcuți și prinși de gînduri. În cele din urmă, zise regele:

— Cînd vezi că eu cuget la lucruri care nu mi se cad, au care de primejdie sînt, de ce oare nu mă scuturi ca să le alung din minte?

Grea treabă și lucru cu două tăiușuri. Nu prea știam cum să iau această invitație sau ce să zic, așa că am sfîrșit prin a-i spune ce era mai firesc:

— Dar cum pot ști eu ce gîndește măria ta?

Regele înceremeni locului de uimire și se zgîi la mine:

— O! Dară eu crezut-am că eşti mai mare decît Merlin şi meşterşuguieşti la vrăji, cîtî-i ziulica de mare. Darul prorocirei mai vîrtos iaste decît vrăjitoria, iară Merlin proroc iaste!

Imi dădui seama că o făcusem lată. Trebuia să recîştig terenul pierdut. După o matură reflecţie şi un plan mai dihai, îi zisei:

— Măria ta, m-ai înţeles greşit. Dă-mi voie să-ţi explic. Există două soiuri de profeţii. Unul este de a prezice lucruri care sînt foarte aproape de noi; celălalt este darul de a prezice lucruri care se vor petrece cu epoci şi secole mai încolo. Care-i mai mare dintre aceste daruri profetice?

— De bună samă, cel din urmă!

— Aşa e. Şi mă rog, are darul ăsta Merlin?

— In parte îl are. Merlin prorocit-a o samă de taine despre naşterea mea şi a orăiei mele, cu douăzeci de ani mai înainte.

— A mers vreodată mai departe?

— Mai mult nice nu ar cuteza a zice, gîndesc eu.

— Probabil că asta-i limita la care poate ajunge. Fiecare profet îşi are limita lui. Limita unora dintre marii profeţi a fost un secol.

— Puţini sînt aceştia, rari ca iarba de leac, pre cît am aflat eu.

— Au existat doi încă şi mai mari, ale căror limite au fost de cîte patru şi şase veacuri, ba unul a ajuns să prezică pînă la o limită de şapte sute douăzeci de ani.

— Oho! Ce minunăţie!

— Dar ce sînt toţi aceştia faţă de mine? O nimica toată!

— Cum? Intru adevăr ai puterea de a vedea chiar mai departe decît atîta nepărăsită vreme?

— Şapte sute de ani? Măria ta, află că privirile ochiului meu de profet au din cuprinderea vulturului şi lor li se dezvăluie viitorul lumii pe încă aproape treisprezece secole şi jumătate de acum încolo!

Ehei! Păcat că n-aţi văzut ce ochi a bleojdit regele şi cum era mai-mai să înghită tot aerul de deasupra pămîntului! Cu asta îl aranjasem pe Mer-

lin. Ați văzut că în fața oamenilor acelora nu era nevoie să dovedești nimic din ceea ce afirmai: era de ajuns să afirmi și ei te și credeau. Niciodată nu i-a dat prin gînd cuiva să pună la îndoială vreo afirmație.

— Și acum trebuie să-ți spun, măria ta — continuai eu — că sînt în stare să practic amîndouă soiurile de profeții: cea pe durată lungă și cealaltă, dacă îmi dau osteneala, dar de obicei nu practic decît cea pe lungă durată, fiindcă cealaltă nu este de demnitatea mea. Aceea-i bună doar pentru prezicători de teapa lui Merlin — profeți scurți de coadă, cum le zicem în profesiunea noastră. Firește, așa — din cînd în cînd — mă distrez și eu cu cîte o profeție mai măruntă, dar nu prea des; de fapt, mai niciodată. Îți amintești ce mult s-a comentat — cînd ai ajuns în Valea Sfinteniei — faptul că eu am prezis sosirea măriei tale și am precizat pînă și ceasul sosirii, și asta cu două sau trei zile înainte.

— Adevăr grăiești. Acum îmi aduc aminte.

— Ei bine, mi-ar fi fost și mai ușor, de patruzeci de ori mai ușor și aș fi adus la tîrg de o mie de ori mai multă marfă, dacă ar fi fost vorba de ceva care avea să se petreacă peste cinci sute de ani, în loc de două-trei zile.

— Multe ciudățenii mai sînt pre lumea aceasta!

— Așa e! Un adevărat expert poate mai lesne prezice un lucru care se va petrece peste cinci sute de ani decît unul care se va petrece peste cinci sute de secunde.

— După chibzuința mea, zic că mai lesne ar fi să fie altmintrelea. S-ar cădea să fie de cinci sute de ori mai lesne să proorocești ceea ce-i mai aproape decît ceea ce-i mai departe de bieții de noi, căci ceea ce-i aproape s-ar învrednici să vadă pînă și neștiutorul. Adevăr zic, că legile proorociei nu se potrivesc cu ceea ce-i aievea, că ele fac prea cu ușor ceea ce-i anevoie și anevoie ceea ce-i ușor.

Dovedea înțelepciune regele. O căciulă țărănească nu era de ajuns ca să-l deghizeze; ba, ți-ai fi dat

seama că e rege şi dacă-l vedeai sub un clopot de scafandrier, cînd ai fi auzit cum îi mergea mintea.

Dar asta-i altă căciulă. Pînă una-alta, mă pomenii cu o nouă îndeletnicire, care-mi dădea de furcă. Regele deveni foarte dornic să afle tot ce se va întîmpla în următoarele treisprezece secole, de parcă ar fi urmat să trăiască în ele.

Din clipa aceea, mi-am prorocit singur că o să chelesc tot gîndindu-mă ce profeţii să mai născocesc pentru a satisface cererile regelui. Pînă atunci multe lucruri indiscrete dădusem în vileag, dar să mă joc de-a profetul în aşa hal, încă nu mi se întîmplase. Mă gîndii însă că şi profesia asta are foloasele ei. La urma urmei, profeţii nu au nevoie de nici un dram de minte. Mintea le trebuie, firește, pentru nevoile cotidiene ale vieţii, dar nu le serveşte la nimic în chestiunile profesionale. Profeţia este cea mai odihnitoare dintre vocaţii. Cînd pogoară asupră-ţi duhul profeţiei, n-ai decît să-ţi coci mintea şi s-o pui la rece; n-ai nevoie decît să-ţi deşurubezi falca şi s-o laşi singură să facă treaba, că falca îi dă înainte şi profeţiile curg în doi timpi şi trei mişcări.

Mai în fiecare zi, dădeam peste vreun cavaler rătăcitor şi de fiecare dată cînd îi vedea, se trezea în rege vajnicul spirit marţial. Era gata să uite situaţia în care se găsea şi să le spună cîte ceva, într-un stil cu nuanţe sau chiar cu ieşiri directe, care l-ar fi trădat cine este. De aceea, aveam grijă să-l trag din mijlocul drumului la momentul oportun. Dar el se oprea ceva mai încolo şi îi privea ţintă, scăpărîndu-le nişte priviri şi umflîndu-şi nările, de parcă ar fi fost un cal la război. Îmi dădeam seama că se perpelea de dorul de a se încăiera cu dînşii. A treia zi, pe la vremea prînzului, tocmai mă oprisem în drum pentru a lua o măsură de precauţie, dictată de lovitura aceea de bici pe care o primisem pe pielea mea, cu două zile mai înainte. Precauţie pe care mai tîrziu m-am hotărît s-o las pustiei, căci mi-era silă s-o mai pun în aplicare. Dar în momentele acelea aveam clar în minte ce păţisem, şi în timp ce mergeam înainte cu paşi vîrtoşi, avînd falca în funcţiune

şi mintea la odihnă, căci tocmai făceam profeţii, mă poticnii de-o piatră şi — huzdup! — căzui lat jos. Mă speriasem aşa de tare, încît, o clipă, nu m-am putut gîndi la nimic; apoi mă ridicai încetişor şi cu grijă şi desfăcui băierile traistei. Aveam într-însa o bombă cu dinamită, învelită în lînă — şi pusă într-o cutie. Mă gîndisem că mi-ar prinde bine la drum, şi s-ar putea ivi ocazia ca să fac o minune număru unu cu dînsa. Totuşi, e un lucru enervant să cari aşa ceva cu tine, iar să-l laşi pe rege s-o care, ar fi şi mai rău. Acum, după căzătura aia zdravănă, îmi ziceam că ar fi mai bine sau s-o arunc sau să găsesc vreun mijloc sigur de a mă descotorosi de societatea ei. Tocmai o scosesem din cutie şi o pusesem în traistă, cînd zării venind înspre noi doi cavaleri. Regele rămase încremenit în mijlocul drumului, ca o statuie, zgîindu-se la ei — bineînţeles, uitase iarăşi pe ce lume se află şi cum trebuie să se poarte — dar înainte de a putea să-l previn, a şi fost nevoit s-o ia din loc, şi bine a făcut! El crezuse că cei doi cavaleri se vor da în lături. Auzi una ca asta! Să se dea în lături de pe drum ca să nu calce peste pulberea nevrednică a unor trupuri de ţărani? Unde se trezea dumnealui, regele! Cînd s-a mai dat el în lături — sau cînd a avut prilejul ca vreun ţăran, zărindu-l pe el sau pe vreun oarecare nobil cavaler, să nu se dea în lături, pentru a-l cruţa la timp de osteneală? Cavalerii nu dădură nici o atenţie regelui; era treaba lui să-şi scape la timp pielea, iar dacă n-ar fi şters-o de pe drum, ar fi fost călcat frumuşel în picioarele cailor, ba ar mai fi fost şi ţinta batjocurii călăreţilor.

Regele, însă, era cuprins de furie şi se apucă să le arunce o seamă de epitete şi provocări de cea mai augustă tărie. Cavalerii erau acum ceva mai departe de noi, dar se opriră, foarte miraţi, se întoarseră în sa şi se uitară îndărăt, parcă stînd la îndoială dacă trebuie să catadicsească sau nu să-şi pună mintea cu nişte tîrîturi ca noi. Dar se întoarseră şi se îndreptară înspre noi. Nu mai era nici o clipă de pierdut. Am „tăbărît" şi eu pe ei, dar să vedeţi cum. Am

alergat înspre dînşii şi cînd am ajuns în dreptul lor, le-am tras un alai de înjurături tocmai din fundul rărunchilor, de să li se facă părul măciucă, aşa că faţă de sudălmile mele, insultele regelui păreau o nimica toată, nu făceau nici doi bani. Sudălmile le luasem din secolul al XIX-lea, care ştia să înjure mai acătării. Cavalerii aveau o viteză aşa de mare, încît ajunseseră aproape de locul unde era regele, înainte de a-şi da seama ce le trîntisem eu; dar imediat după aceea, spumegînd de furie, îşi opriră caii, care se ridicară în două picioare, şi-i întoarseră din drum. Se îndreptau acum spre mine, unul lîngă altul. Mă aflam la vreo şaptezeci de metri de dînşii — ţop! — pe-o stîncă de pe marginea drumului. Cînd ajunseră la vreo treizeci de metri de mine, întinseră sulifele şi îşi aplecară capetele încoifate şi aşa, avînd chiar sub piepturile lor coamele împănoşate ale cailor — o mîndreţe, nu alta — aceste fulgere-exprese se abăteau asupra mea, gata să mă facă terci. Dar cînd au ajuns la cincisprezece metri, am aruncat cu precizie bomba, dînd-o de pămînt chiar sub botul cailor. Şi bum! Şi hum!... să le meargă peticele!...

Ei, da! Straşnic lucru, straşnic şi pe cinste, de parcă ar fi fost explozia unui vapor pe Mississippi. În următoarele cincisprezece minute, am stat amîndoi sub o ploaie alcătuită din microscopice ţăndări de cavaleri, fierărie şi carne de cal. Spun amîndoi, pentru că regele a participat şi el la acest spectacol, îndată ce şi-a căpătat răsuflarea. Se făcuse acolo o groapă care ar fi dat de lucru întregii populaţii din regiune timp de mai mulţi ani — vreau să spun, ca să i se explice şi să înţeleagă ce s-a petrecut. Cît despre astuparea gropii, treaba asta ar fi mers relativ mai repede, căzînd în sarcina cîtorva sărmani aleşi — ţăranii senioriei respective, care n-ar fi primit nimic pentru munca lor.

I-am dat regelui explicaţiile necesare, spunîndu-i că isprava se datoreşte unei bombe cu dinamită. Informaţia asta nu i-a căşunat nici un rău, lăsîndu-l la fel de deştept ca şi mai înainte. Totuşi, în ochii săi, faptul însemna o nobilă minune şi o nouă lovitură

împotriva lui Merlin. Am crezut că fac bine, explicîndu-i că miracolul ăsta nu poate fi săvîrşit prea des, ci numai cînd condiţiile atmosferice sînt favorabile. Altfel, el ar fi bisat ori de cîte ori am fi avut un subiect mai interesant la îndemînă, şi asta nu mi-ar fi convenit de loc, căci altă bombă nu mai aveam cu mine.

Capitolul XXVIII

INSTRUIREA REGELUI

În dimineaţa celei de a patra zile, tocmai cînd răsărea soarele şi noi rătăcisem vreun ceas prin pîclele zorilor, ajunsei la o hotărîre: regele trebuie cu orice preţ instruit, căci lucrurile nu mai pot merge aşa. Trebuie luat serios de mînă şi instruit temeinic şi cu conştiinciozitate. Altfel nu ne puteam aventura să intrăm în vreo casă de om, căci pînă şi mîţele vor mirosi că au a face cu un şarlatan în costum de bal mascat şi nu cu un ţăran. Aşa că am făcut un popas şi i-am zis:

— Măria ta, dacă între hainele pe care le porţi şi ceea ce-i sub ele nu-i nici o nepotrivire şi totul e în regulă — în schimb, între hainele măriei tale şi purtarea pe care o ai este mare nepotrivire şi totul pare anapoda. Mersul marţial pe care îl ai şi ţinuta de lord — s-a zis cu ele. Te ţii prea drept şi priveşti prea de sus, prea cu ifos. Ştiu că grijile regatului nu gîrbovesc umerii, nu te fac să umbli pleoştit, cu bărbia în jos, nu întunecă semeţia privirilor, nu strecoară îndoială şi teamă în inimă şi nu se arată prin nici un fel de şubrezire a trupului sau prin paşi nesiguri. Numai dezgustătoarele griji pe care le au cei umili duc la asemenea rezultate. De aceea, măria ta trebuie să înveţe cîteva şmecherii; trebuie să imite — aşa cum imiţi marca unei fabrici cunoscute — toate tarele sărăciei, mizeriei, asupririi, jignirii şi ale al-

tor cîteva semne obişnuite de neomenie, care sapă bărbăţia din om şi fac dintr-însul un supus credincios, cuminte şi tolerabil, spre mulţumirea stăpînilor săi. Altfel, pînă şi pruncii te vor dibui că eşti travestit şi amîndoi riscăm să fim sfîşiaţi în bucăţi la prima colibă unde vom trage. Rogu-te, încearcă să umbli aşa cum ţi-am arătat.

Regele băgă în cap toate acestea şi apoi încercă să le imite.

— Binişor... binişor. Bărbia ceva mai plecată, mai jos, te rog... aşa, foarte bine. Ochii, prea sus... te rog nu privi în zare, priveşte în pămînt, la zece paşi de picioare... Da... aşa-i bine, foarte bine. O clipă, te rog. Dai pe faţă prea multă putere, prea multă hotărîre. Ar trebui să-ţi tîrşeşti paşii, să mergi mai tropai-tropai, ropai-ropai. Uită-te la mine, te rog, uite-aşa şi tot aşa... Da, cam aşa, cam aşa... aproape cum ar trebui... Da, acum e binişor. Hm ! Mai e ceva care nu merge... Stai, stai niţel... Nu ştiu ce dracu o fi ! Te rog, mai fă vreo treizeci de metri, ca să am perspectiva cuvenită... Ei, fii atent ! Da, capul e în regulă, viteza justă, umerii cum trebuie, ochii aplecaţi, bărbia bleojdită, umbletul, ţinuta şi stilul în regulă — da, fiecare din astea e în regulă ! Şi totuşi ansamblul nu-i bun, plămada nu-i reuşită. Socotelile nu se echilibrează ; una-s cheltuielile, alta veniturile. Aide, din nou, măria ta, te rog... Da, acum mi se pare că i-am dat de rost. Da, m-am lămurit. Ştii ce-ţi lipseşte ? Autenticitatea spirituală a ceea ce faci ; asta-i lipsa. Totul este făcut ca de un amator, de un diletant. Amănuntele practice sînt în regulă, le îndeplineşti la milimetru ; înşelătoria-i pusă la punct, numai că nu păcăleşti pe nimeni.

— Atunci dară ce se cade să fac pentru a fi cu folos ?

— Să mă mai gîndesc... Nu prea văd nici eu. In fond, nu există nimic care ar putea îndrepta lucrurile, decît practica, sireaca. Ne găsim tocmai într-un loc ideal pentru astfel de exerciţii : rădăcini, cioturi şi pietre, de care să se poticnească umbletu-ţi falnic.

Aici n-avem teamă că putem fi întrerupți de la treabă ; este doar cîmpie cît vezi cu ochii și numai o singură colibă, colo, în depărtare și ăia sînt așa de departe, că nu ne poate vedea nimeni. Ar trebui s-o iei pe dincolo de drum, măria ta, și să-mi faci exerciții toată ziulica.

După ce a făcut așa, cîtva timp, exerciții, i-am zis :

— Acum, măria ta, închipuiește-ți că sîntem la ușa omului care locuiește în coliba aceea și că ne vede familia lui. Hai, arată-mi cum o să te adresezi capului familiei !

Fără voie, regele își îndreptă și înțepeni umerii, ca o statuie, și zise cu o glacială asprime :

— Mă, țărane, ia adă-mi un scaun și ospătează-mă din mîncărurile ce ai.

— Vai, măria ta ! Nu-i bine de loc !

— Dară unde-i greșeala ?

— Oamenii aceștia nu-și zic unul altuia țărani.

— Adevărat ?

— Numai cei de deasupra lor le zic țărani.

— Atuncea să îi zic altmintrelea : ei, mă robule !

— Nu, că s-ar putea să fie om liber !

— Aha ! Atuncea să-i zic oare : măi, om bun ?

— Da, așa ar merge, măria ta, dar și mai bine ar fi dacă i-ai zice : mă, frate, mă ; sau mă, fîrtate, mă !

— Frate ? Frate cu un nevolnic ca acela ?

— Dar și noi ne pretindem de-o teapă cu ei, nevolnici ca și ei.

— Adevăr iaste. Zice-voi : frate, adă-mi un scaun și aciiș de-ale mîncării. Acum iaste după cuviință ?

— Nu chiar de tot. Căci ai cerut numai pentru unul, nu pentru noi amîndoi ; mîncare numai pentru unul, scaun numai pentru unul.

Regele păru tare nedumirit. Nu era, săracul, o somitate intelectuală. Capul său era o clepsidră cu nisip ; primea o idee, dar o prindea grăunte cu grăunte, nu toată deodată.

— Vrea și luminăția ta un scaun ? Și vrea chiar să șadă ?

— Păi, dacă n-aş şedea şi eu, omul şi-ar da imediat seama că noi facem pe egalii, dar nu sîntem — şi iute ne-am da de gol.

— Adevăr grăit-ai şi bine ai mai chibzuit! Ce lucru de minune iaste adevărul, că iese la iveală cînd nu te aştepţi şi încă în fel şi chip! Da — căsaşul se cuvine să ne aducă scaune şi de-ale gurii pentru amîndoi şi aducîndu-ne ibricul şi ştergarul nu i se cade să arate unuia mai mult respect decît celuilalt.

— Şi mai am un amănunt de corectat: nu trebuie să ne aducă nimic afară, ci trebuie să ne ducem noi înăuntru, printre nevolnici — şi poate printre alte lucruri care-ţi trezesc sila — şi să mîncăm împreună cu gazdele şi asta după obiceiurile casei, adică la fel ca ele. Numai dacă omul ar fi din clasa robilor, am putea proceda altfel. Iar ibric şi ştergar nu vom găsi la ei, chiar dacă ar fi sclavi sau liberi. Aide, măria ta, mai fă cîţiva paşi. Da, e mai bine acum, cel mai bine de cînd încerci d-alde-astea, dar nu-i încă perfect. Umerii măriei tale n-au avut parte de-o povară mai grea decît armura şi nu vor să se lase în jos, şi pace!

— Atuncea dă-mi traista. Voi lua învăţătură de la duhul poverilor care n-au nice o cinstire într-însele, că duhul iaste acela carele apasă umerii şi nu greutatea, căci armura grea iaste, dară falnică povară şi te ţii drept într-însa... Nu mai sta la gînd şi nu crîcni. Dă-mi-o! Pune-mi-o în cîrcă!

Cu traista la umăr, era complet şi nu părea mai august decît oricare dintre oamenii pe care-i văzusem în viaţa mea. Dar încăpăţînaţi umeri mai avea! Parcă înadins nu voiau să înveţe cum să se lase şi să pară în mod firesc căzuţi. Trebuia să continui instrucţia, explicîndu-i şi corectîndu-l:

— Ei, fă aşa ca lumea să te creadă că eşti mîncat de datorii şi că nu mai poţi să răsufli de creditori; fă-te că eşti şomer, să zicem că eşti fierar şi nimeni nu mai vine să-şi potcovească bidiviii. Nevasta zace bolnavă acasă, copiii îţi plîng că nu au ce mînca...

Şi aşa mai departe, şi tot aşa. Îl instruii ca să întruchipeze rînd pe rînd tot felul de oameni nenorociţi şi care sufăr de groaznice lipsuri şi belele. Dar, din nefericire, toate astea erau pentru dînsul vorbe goale, căci nu pricepea nimic din ele şi ar fi fost totuna dacă-i fluieram un cîntec în loc să-i vorbesc. Cuvintele nu înfăptuiesc nimic, nu trezesc nimic în tine, decît dacă ai suferit pe propria-ţi piele lucrurile pe care le înfăţişează ele. Există mulţi oameni înţelepţi care vorbesc ca nişte cunoscători şi cu simpatie despre „clasa muncitoare", dar care sînt fermi convinşi că o zi de grea muncă intelectuală este cu mult mai anevoioasă decît o zi de grea muncă manuală şi-s tare mulţumiţi că au deci dreptul la un salariu mai bun. De ce gîndesc astfel, e lesne de înţeles : ei ştiu totul despre una din aceste munci, fără s-o fi încercat pe cealaltă. Dar eu cunosc la fel amîndouă felurile de munci şi, în ceea ce mă priveşte, ştiu că poţi să-mi dai toate averile din lume şi tot n-o să mă socotesc plătit îndeajuns pentru mînuirea tîrnăcopului timp de treizeci de zile. În schimb sînt gata oricînd să îndeplinesc cea mai grea muncă intelectuală mai pe nimica toată, pentru o sumă cît de mică, şi voi fi tare mulţumit.

Munca „intelectuală" este greşit numită astfel ; ea este o plăcere, o desfătare, şi îşi are răsplata în ea însăşi. Cel mai prost plătit dintre arhitecţi, ingineri, generali, scriitori, sculptori, pictori, profesori, avocaţi, jurişti, actori, predicatori, cîntăreţi, se află în al nouălea cer cînd este la lucru. Cît despre muzicantul cu arcuşul în mînă, care şade în mijlocul unei mari orchestre şi este mîngîiat şi purificat de fluxul şi refluxul valurilor de sunete divine — ei, bine, putem spune că şi el munceşte, dacă vreţi cu dinadinsul, dar asta e curată ironie. Legea muncii pare adînc nedreaptă — dar există şi nimic nu o poate schimba ; cu cît muncitorul este plătit cu mai multe bucurii, pe care le scoate dintr-însa, cu atît el este şi mai bine plătit în bani. Şi aşa-i şi cu legea acestor pungăşii neruşinate — care se numesc noblețea ereditară şi regalitatea.

Capitolul XXIX

COLIBA CU VARIOLA

Cînd, pe la nămiezi, ajunserăm la colibă, nu văzurăm nici un semn de viaţă. Recolta fusese culeasă de pe pămîntul din preajmă, cu cîtva timp înainte şi ogoarele păreau jupuite, căci fuseseră ridicate de pe ele ultimul fir de pai şi ultimul bob. Ingrădirea, acareturile şi tot ce era pe acolo erau grăitoare pentru sărăcia bieţilor oameni. Nici urmă de orătănii sau vite prin preajmă; nici o vietate. Liniştea era apăsătoare, ca într-un mormînt. Coliba nu avea nici măcar un cat deasupra, iar acoperişul de stuf se înnegrise de curgerea anilor şi era într-un hal fără de hal de paraginä.

Uşa era întredeschisă. Ne apropiarăm tîlhăreşte, mergînd tiptil şi aţinîndu-ne răsuflarea, căci aşa ne simţeam noi — chiar ca nişte lotri. Regele bătu. Aşteptarăm. Nici un răspuns. Bătu din nou. Nici un răspuns. Impinsei uşor uşa şi privii înăuntru. Zării cîteva siluete nedeslușite, apoi văzui o femeie că se ridică de pe jos şi se zgîieşte la mine — exact aşa cum ţi se întîmplă cînd eşti trezit din somn. Deodată, îşi recăpătă piuitul:

— Milă şi îndurare! se rugă ea. Totul ne-a fost luat, nu ne-a mai rămas nimic.

— N-am venit să-ţi iau nimic, surată dragă.

— Nu eşti preot?

— Nu.

— Nice nu vii din partea lordului stăpînitor?

— Nu. Nu sînt de pe aici. Sînt străin.

— Atuncea, de frica lui dumnezeu, carele cu nevoi şi moarte hărăzit-a pre cei neprihăniţi, nu mai zăbovi pe aici! Pasă a purcede cît mai fără zăbavă, că locul acesta iaste sub blăstămul său şi al bisericii.

— Lasă-mă să intru, ca să-ţi dau o mînă de ajutor. Te văd bolnavă şi necăjită.

Incepusem să mă deprind cu întunecimea dinăuntru. Am putut deslușì cum femeia îşi pironise asu-

pră-mi ochii scufundaţi în găvanele lor adînci. Am putut vedea cît de slabă şi uscată era sărmana de ea.

— Au nu înţelegi ? Zis-am că locul acesta iaste sub blăstămul bisericii. Pleacă — pînă nu te zăreşte vreun hoinar şi nu duce pîră împotriva ta.

— Nu te îngriji de mine. Nu-mi pasă de blestemele bisericii. Vreau să te ajut.

— Duhurile cele bune aibă-te în pază — dacă viază asemenea duhuri. Binecuvîntată fie-ţi vorba ! Dacă dumnezeu mi-ar fi dăruit măcar o înghiţitură de apă ! Dară lasă totul, uită ce-am zis şi tuleşte-o de aici, că în casa noastră iaste ceva de care i se cade a se teme şi celuia carele de biserică nu-i pasă : molima de care ne prăpădim cu toţii. Lasă-ne aşa cum sîntem, bunule şi vrednicule, şi du cu tine, străinule, binecuvîntarea pe care nişte procleţi ca noi ţi-o pot hărăzi.

Dar înainte ca ea să fi isprăvit aceste vorbe, eu apucasem o strachină de lemn şi o luai la goană spre izvor, gata să mă izbesc de rege. Apa era la vreo zece metri de casă. Cînd mă întorsei şi intrai în casă, îl găsii pe rege înăuntru. Se căznea să deschidă oblonul care acoperea gaura ce ţinea loc de fereastră, vrînd să lase a pătrunde aerul şi lumina. Intr-adevăr, duhnea tare rău înăuntru. Dusei strachina la gura femeii şi tocmai cînd ea o înhăţă cu ghearele, oblonul fu în sfîrşit deschis şi o lumină puternică îi scăldă faţa. Femeia avea vărsat.

Dintr-un salt, fui lîngă rege şi îi spusei la ureche :

— Pleacă imediat, măria ta ! Femeia va muri de molima aceea care a secerat atîtea vieţi prin mahalalele Camelotului, acum doi ani.

El însă nici nu se clinti.

— Nu mă voi urni din loc, adevăr zic ţie, şi o voi ajuta.

Ii şoptii din nou :

— Măria ta, fă cum îţi spun. Trebuie să pleci imediat.

— Gînd bun nutreşti şi vorbele îţi sînt înţelepte. Dară lucru de ruşine ar fi ca regele să ştie de teamă,

iară ruşinea l-ar îmbrăţoşa şi pre cavalerul carele l-ar împiedeca a da ajutorinţă acolo unde iaste nevoie. Pace ţie, temătorule, că eu de aici nu voi pleca. Luminăţiei tale i se cade a pleca. Afurisenia bisericii nu are putere a mă atinge pre mine, dară te opreşte pre domnia ta a te afla aici şi cu grea mînă te-ar pedepsi, dacă i s-ar sufla o vorbă despre fărădelegea ce ai săvîrşit.

Regele se afla în mare primejdie, rămînînd acolo, şi ar fi putut să-l coste chiar viaţa, dar era zadarnic să mai discuţi cu dînsul. Dacă socotea că este în joc onoarea-i de cavaler, nu mai era chip să te înţelegi cu el. Cînd îi intra ceva în cap!... Orice-ai fi zis, tot ar fi rămas; cu nimic nu-l puteai clinti din hotărîrea sa. Îmi dădui seama şi lăsai baltă subiectul. Femeia zise:

— Om bun ce eşti — vrei să te urci pe scară şi să-mi spui ce vezi acolo? Nu te spăima să-mi spui, că sosit-a vremea cînd pînă şi o inimă de mamă mai tare nu se poate sfîşia, căci sfîşiată iaste.

— Rămîi pre loc — zise regele — şi dă-i muierii să mănînce. Mă duc eu.

Zicînd, îşi scoase traista şi o aşeză jos. Eram gata să mă urnesc, dar regele mi-o luă înainte. Se opri şi descoperi zăcînd pe jos, mai la întuneric, un om care pînă atunci nu ne văzuse şi nu scosese nici o vorbă.

— Soţul tău? întrebă regele.

— Da.

— Adormit-a?

— Domnul fie lăudat pentru milosîrdia lui; da — de vreo trei ceasuri. Nu ştiu cum să-mi arăt prinosul! Inima-mi laudă pre domnul pentru că i-a dăruit somnul pre carele îl doarme acum.

Zisei:

— Trebuie să vorbim încet, ca să nu-l trezim.

— Nu iaste nevoinţă că, săracul, a murit!

— A murit?

— Da! Şi mare bucurie iaste să-l ştiu mort! Nime nu-i mai poate face nici un rău, nime nu mi-l mai ocărăşte şi suduie. Acum iaste fericit în ceruri,

iară dacă nu-i acolo, atunci suferă chinurile iadului şi tot mulţămit iaste, că prin locurile acelea nu va întîlni nici stareţ, nice vlădică. De copii fost-am împreună şi douăzeci şi cinci de ani soţ şi soaţă; şi nime nu ne-a despărţit pînă astăzi. Luaţi aminte cît amar de vreme ne-am iubit şi am suferit de-a valma. Dară astăzi de dimineaţă i s-au rătăcit minţile şi în închipuirea lui eram iarăşi şi iarăşi flăcău şi fată, cutreierînd, plini de dulceaţa lumii, pajiştile cele mîndre. Şi aşa, în această neprihană şi fericire, mers-a el hai-hui hăt departe, şi mai departe, sporovăind încetişor şi poposi la locul de verdeaţă, pre carele noi ceştialalţi nu-l cunoaştem, şi acum hălăduiaşte pre alte tărîmuri, departe de ochii muritorilor. Şi, aşa, despărţire între noi nu a fost, căci în închipuirea lui mers-am cu dînsul. El nu şi-a dat sama, dară mers-am şi eu, cu mîna în mîna lui, cu mîna mea cea tînără şi moale — nu cu ghearа asta părăduită. Iaste de mirare, dar aşa iaste: să mergi şi să nu ştii că mergi; să te desparţi şi să nu obliceşti că te desparţi! Cine s-ar învrednici a purcede mai lin decît aşa? Aceasta i-a fost răsplata pentru cruda viaţă pre care cu prea multă răbdare a îndurat-o.

Se auzi un uşor zgomot, venind din ungherul întunecos unde era scara. Regele se cobora, ţinînd ceva într-un braţ, în timp ce se ajuta cu celălalt ca să se dea jos. Ajunse în lumină. Îl văzui ţinînd la piept o fetiţă de vreo cincisprezece ani. Tare mai era slabă şi pricăjită. Abia îşi dădea seama de cele ce se petreceau în jurul ei. Fata se stingea fiind atinsă de vărsat. Şi iată-mă totodată martorul unui eroism dus pînă în pînzele albe, un eroism ce nu putea fi întrecut şi care sfida moartea, fără arme şi la cîmp deschis, iar sorţii de izbîndă nefiind de partea aceluia care o sfida. Cel care aruncase morţii provocarea la luptă nu se aştepta la nici o răsplată în acest turnir, care nu se petrecea în faţa unei liote de admiratori, îmbrăcaţi în atlazuri şi fireturi şi care l-ar fi privit cu mîndrie şi l-ar fi aplaudat din belşug. Şi totuşi purtarea regelui era tot aşa de senină şi de curajoasă cum ar fi fost la una din acele întreceri de tarabă,

unde cavalerii se măsurau între ei, în lupte de la egal la egal şi îmbrăcaţi în haine de oţel proteguitor. Acum era măreţ, într-adevăr măreţ. Ţepenele statui ale strămoşilor săi, aflate la palat, meritau să aibă acum încă una, alături de ele. Aveam să mă îngrijesc eu. Dar de astă dată nu mai era vorba de un rege în zale, ucigînd un uriaş sau un balaur, ca toţi ceilalţi, ci de un rege îmbrăcat ca oamenii de rînd, purtînd moartea în braţe numai pentru ca o mamă de la ţară să-şi poată vedea copila pentru cea din urmă oară, şi să găsească mîngîierea cuvenită.

Regele aşează copila alături de maică-sa, care o potopi cu îndrăgiri şi mîngîieri ce-i ţîşneau din inima prea plină. Puteai deslusi o uşoară licărire în ochii copilei, drept răspuns la aceste mîngîieri, dar asta era totul. Mama şedea aplecată asupra fiicei, sărutînd-o, dezmierdînd-o şi rugîndu-se de ea ca să-i vorbească, dar buzele fetei abia de se mişcau, fără a putea articula vreun sunet. Am scos repede din traistă sticla cu băutură, însă femeia mă opri, spunîndu-mi:

— Nu, las-o în pace! Iaste mai bine aşa. Nu ţi se cade dumitale, om bun şi milostiv, să-i căşunezi o răutate decît care alta nu iaste pre lume, aducînd-o în simţire. Că iaste bine a cugeta: ce sorţi de viaţă i-au căzut ei? Ce-o mai aşteaptă pre astă lume? Fraţii ei s-au dus, tătîne-su aşijderea, maică-sa se va prăpădi şi dînsa, iară ea sub afurisenia bisericii stă şi nime n-ar oploşi-o şi mîngîia-o, chiar dacă s-ar zbate de chinurile morţii, în mijlocul drumului. Ea are parte numai de deznădejdea celor fără nădejde. Nice nu te-am întrebat, om bun şi milostiv ce eşti, dacă soră-sa mai viiază acolo sus. Nice nu vrut-am să te întreb, căci te-ai fi dus după ea şi n-ai fi lăsat-o în pace pre biata oropsită...

— Se odihneşte în pace! zise regele, cu glas domol.

— Mai bine aşa! Astăzi a pogorît fericirea; ziua de azi ne-a adus îmbelşugată mîntuire! Draga mea, Aniţa, în curîndă vreme vei purcede după surioara ta, că dumnealor oameni miloşi sînt şi nu ţi-or scoate piedeci în cale.

Şi zicînd acestea se apleca asupra copilei, bolborosind cuvinte pline de duioşie şi bocind încetişor, mîngîindu-i faţa şi părul, sărutînd-o şi dezmierdînd-o cu fel de fel de nume gingaşe, dar din ce în ce licăririle din ochii fetei erau mai slabe şi păleau. Am văzut cum pe rege îl podidiră lacrimile şi din ochii înlăcrimaţi îi şiroiau pe faţă. Femeia le-a văzut şi ea, şi zise:

— Oh! Oh! Oh! Le-am ghicit tîlcul: şi dumneata ai acasă o soaţă, cainica de ea, şi amîndoi flămînzi vă culcaţi în multe dăţi, ca măcar plozilor să le rămînă o coajă de pîine. Ai parte numai de nevoi şi de ocările şi sudălmile cele de toate zilele ale mai marilor dumitale şi de mîna asupritoare a bisericii şi a regelui.

Regele tresări în faţa acestui pietroi aruncat din întîmplare pe domeniile sale, dar îşi ţinu firea. N-avea încotro: trebuia să-şi înveţe rolul, ba încă şi-l juca destul de bine pentru un începător cam stîngaci. Incercai o diversiune, oferindu-i femeii mîncare şi băutură, dar ea refuză şi una şi alta. Nu mai voia să strecoare nimic între ea şi moartea cea alinătoare. Apoi, m-am furişat şi i-am adus de sus copilul mort, aşezîndu-l lîngă ea. Asta o zgudui din nou şi urmă o scenă sfîşietoare. Treptat, făcui şi alte diversiuni, amăgind-o ca să-mi povestească suferinţele ei:

— Le ştiţi prea bine, căci le-aţi îndurat şi dumneavoastră, oameni buni, că nime nu scapă de ele în toată Britania, dacă de teapa noastră iaste. I-o poveste veche şi lehămitisitoare. Ne-am străduit, am luptat şi am învins. Ce izbîndă, că fost-am trăitori şi nu am pierit! Mai mult decît atît, ce-am fi putut cere! Că noi unele adăstăm şi altele tămpinăm. N-a căzut nici o pacoste preste capetele noastre, pe care să n-o fi putut răpune, pînă ce anul acesta ne-a venit de hac, aducîndu-ne buluc toate belelele; că, aşa cum se zice, o năpastă nu vine niciodată singură. Cu mulţi ani în urmă, lordul carele stăpîneşte moşia sădit-a nişte pomi roditori preste sărăcia de pămînt a noastră; pre cea mai mare parte, ceea ce ne-a căşunat multe rele şi scîrbă...

— Dar era dreptul lui! îi tăie vorba regele.

— Nime nu tăgăduieşte, dară legea taie şi spînzură precum povteşte şi face aşa că ceea ce-i al lordului iaste a lordului, iar ceea ce iaste al meu tot al lordului iaste. Pămîntul nostru şi casa de pre el le-am luat noi cu bezmăn de la lord, iar noi, fiind bezmănarii lui, tot ale lui erau şi putea face cum poftea. Acum cîtăva vreme, trei dintre pomii aceia au fost găsiţi doborîţi la pămînt. Cei trei feciori ai noştri mai răsăriţi se duseră spăimîntaţi ca să dea de veste asupra fărădelegii. O! Cainica de mine, vă fac ştire că şi astăzi feciorii îmi zac în temniţele prea slăvitului lord, carele a fost zicînd că acolo vor zace şi putrezi pînă ce mărturisire vor face. Dară ce spovadă să facă, dacă fără vină sînt? Şi ei acolo vor rămîne pînă la moarte. Le ştiţi prea bine, îmi închipui, şi iani gîndiţi dumneavoastră, oameni buni, ce ne-a rămas cainicilor de noi? Un bărbat, o muiere şi doi copii, să strîngă roade care au fost sădite vîrtos şi din belşug, ca să le şi păzească, zi şi noapte, de hulubi şi de alte vieţuitoare prădalnice, de care nu ţi se cade a te atinge că sfinte sînt. Cu vorba aceea: Fugi de aoleu şi dai peste oleleu! Cînd semănăturile lordului ajuns-au la vremea secerei, şi ale noastre aşijderea, erau la vremea secerei. Cînd dăngănit-a clopotul de la dumnealui, chemîndu-ne pre noi să-i secerăm grînele pe degeaba, lordul nu a îngăduit ca eu şi cu cele două fiice să fim socotite în locul celor trei feciori întemniţaţi, ci doară pentru doi dintre dînşii să fim socotite cîteşitrele, iară pentru cel de al treilea fecior carele lipsea, în toate zilele fost-am puse la dajdii şi iar dajdii. Estimp, semănăturile noastre se părăduiau, fiind lăsate de izbelişte. Iară sfinţia sa părintele şi prea slăvitul lord ne speteau cu birurile, zicînd că domniile lor păgubesc, pierzînd partea cuvenită lor drept dijmă. La sfîrşit, birurile acestea ne răpiră toate semănăturile şi ni se risipi totul. Ni le luară, silindu-ne să le secerăm pentru domniile lor, fără de plată şi fără de mîncare, prăpădindu-ne de foame. Dară răutatea cea mare sositu-ne-a cînd eu, pierzîndu-mi minţile din pricina foamei, a lipsei feciorilor şi a necazului de a-mi vedea

bărbatul şi copilele în zdrenţe, în nevoi şi amărăciune, zis-am grele ocări şi sudălmi — dară prea puţine, că mii li s-ar cădea, mînca-i-ar viermii iadului cei neadormiţi ! — împotriva bisericii şi a năravurilor ei ! Acestea tîmplatu-s-au acum zece zile. Căzînd bolnavă de molima aceasta i-am zis preotului ocările, că el venit-a la mine a mă dojeni pentru nesmerenia mea în faţa mînei pedepsitoare a domnului. El a făcut de ştire mai marilor săi, ducînd pîră împotriva mea, dară eu rămăsei neclintită şi intru aceasta preste capul meu şi preste al acelora care mi-s mai dragi ca lumina ochilor căzut-a afurisenia Rîmului. Din ziua aceea, toţi ne ocolesc şi fug cu scîrbă de noi, procleţii ! Nime nu a cutezat să vină pînă la colibă să vadă dacă sîntem trăitori au morţi. Noi, ceştialalţi, la pămînt fost-am dărîmaţi. Dară eu m-am ridicat, aşa cum se cade unei soaţe şi mume. Şi aşa prea puţin puteau ei mînca, dară şi mai puţin aveau ce. Dară apă tot se găsea şi le-am dat să bea. Dacă au văzut-o au început a se ruga de mine şi a binecuvînta apa ! Dară ieri i s-a pus capăt, căci mă părăsiră puterile. Ieri, pentru cea din urmă oară, mi-am văzut viind soţul şi copila cea mică. Am zăcut lată ceasuri şi ceasuri — veacuri aş zice — ascultînd vreo mişcare aşteptînd vreo...

Femeia trase o ocheadă speriată fiicei mai mari, apoi strigă :

— Oh, draga mea ! şi strînse uşor în braţele ocrotitoare trupul ţeapăn al copilei. Îi auzise horcăitul morţii.

Capitolul XXX

TRAGEDIA DE LA CONACUL LORDULUI

La miezul nopţii, totul luă sfîrşit şi noi ne aflarăm în faţa a patru cadavre. Le acoperirăm cu boarfele pe care le găsirăm şi plecarăm, închizînd şi proptind bine uşa. Chiar casa în care trăiseră trebuia să le

slujească de mormînt acestor nenorociți, căci lor nu li se îngăduia o îngropăciune creștinească și nici să-și odihnească oasele într-un pămînt sfințit. Aveau parte de soarta cîinilor, a fiarelor sălbatice, a leproșilor și nici un suflet, care mai nădăjduia în viața veșnică, n-ar fi cutezat să se amestece, în vreun fel, cu acești paria căzuți sub dojană și afurisenie.

Abia pornisem amîndoi, cînd auzii un sunet asemănător unor pași prin pietriș. Mi se tăie răsuflarea, căci nu trebuia să fim văzuți ieșind din casa aceea. Îl trăsei de anteriu pe rege, ne înapoiarăm și ne ascunserăm după colțul colibei.

— Am scăpat — zisei eu — dar era cît pe aici s-o pățim. Dacă noaptea ar fi fost mai puțin întunecată, cu siguranță că am fi fost văzuți, căci omul părea foarte aproape de noi.

— Se prea poate să fi fost vreo fiară, iară nu om.

— Fie și așa, dar, om sau fiară, nu-i bine să mai întîrziem nici o clipă pe aici. Trebuie să ne strecurăm cum putem și să ocolim drumul.

— Sst! Nu auzi? Vine încoace!

Așa era. Pașii se apropiau de noi, drept spre colibă. Credeam că este vreo fiară și voiam să mă conving, ca să nu dîrdîim degeaba. Eram gata să fac primul pas, cînd regele mă apucă de braț. Se scurse o clipă de tăcere, apoi auzirăm o bătaie ușoară în ușa colibei. Mă trecură fiorii. Ciocănitura se repetă, apoi auzirăm aceste cuvinte rostite cu fereală:

— Măicuță! Tăicuță!

Deschideți-ne — am scăpat,
sîntem slobozi! Vă aducem vești care vor face să pălească obrajii voștri, iară inima să vă salte de bucurie! Nu avem vreme de stat, că trebuie degrab' să gonim! Și...

Nici un răspuns.

— Măicuță! Tăicuță!

Îl trăsei pe rege înspre celălalt colț al colibei și îi șoptii:

— Hai! Acum putem merge pe drum!

Regele șovăia, gata să găsească vreun clenci, dar

tocmai atunci îi auzirăm deschizînd uşa. Ştiam că nenorociţii aceia se aflau acum în faţa morţilor.

— Hai, măria ta! Într-o clipă vor aprinde o lumină şi atunci vei auzi lucruri care îţi vor sfîşia inima.

De data asta, n-a mai şovăit. Îndată ce ajunserăm pe drum, eu o luai la goană, iar după un moment, renunţînd la morga lui, alergă şi regele după mine. Nu voiam să mă mai gîndesc la cele ce se petreceau în colibă. Voiam să le alung din minte, aşa că mă agăţai de primul subiect ce mi se ivi:

— Eu am suferit de boala aceea de care au murit bieţii oameni, aşa că nu am de ce mă teme, dar dacă măria ta n-ai avut-o încă, atunci...

El îmi tăie vorba pentru a-mi spune că era cam tulburat, iar ceea ce îl tulbura era conştiinţa care nu-l lăsa de loc în pace:

— Feciorii aceia fost-au sloboziţi — aşa ziceau ei — dară cum? Nu iaste a crede că lordul lor i-a slobozit.

— Sînt sigur că au evadat.

— Gîndul acesta nu-mi dă pace! Teamă mi-iaste că aşa o fi, iară prepunerile şi bănuielile luminăţiei tale întăresc temerile mele. Mi se pare că aceeaşi spăimare ne-a cuprins pe amîndoi.

— Eu nu aş numi-o aşa. Într-adevăr, bănuiesc că au evadat, dar dacă au făcut-o, nu sînt de loc supărat, fii sigur.

— Nice eu nu duc bănat, dară zis-am că...

— Atunci ce este? Pentru ce eşti tulburat, măria ta?

— Dacă fugit-au de la temniţă, datorinţa noastră iaste a-i prinde şi a-i duce legaţi lordului lor, că nu se cuvine ca un om de sama lui să pată o asemenea neobrăzată şi cutezătoare jignire. Nu i se cade să rămînă de ocară din fapta unor oameni de neam prost.

Iarăşi îşi dăduse în petec. Nu putea pricepe decît o faţă a lucrurilor, căci aşa se născuse, aşa fusese educat şi în vine îi curgea un sînge stricat din moşi-strămoşi, tocmai datorită acestui soi de inconştientă brutalitate moştenită de la un lung alai de inimi,

care fiecare își dăduse obolul, otrăvind torentul. Ca să azvîrli în temniță pe acești oameni — și asta fără nici o dovadă — și ca să le înfometezi de moarte rudele, asta nu era nici un rău pentru dumnealui, căci oamenii aceia erau doar niște țărani la cheremul lordului lor, căruia i se îngăduia să se poarte cu dînșii oricum poftea și avea chef. In schimb, pentru rege și ceilalți de soiul său, a rupe lanțurile unei captivități nedrepte însemna o insultă, o ocară ! Da — un lucru de neiertat în fața oricărei mărimi care-și cunoștea îndatoririle sfintei ei caste.

Mă căznii mai mult de jumătate de ceas pînă să îl fac să schimbe subiectul și chiar atunci, nu eu, ci o întîmplare dinafară îl hotărî. Intr-adevăr, îndată ce ajunserăm pe creasta unui dîmb, zărirăm hăt-departe niște pălălăi.

— Foc ! zisei eu.

Incendiile mă interesau foarte mult, căci începusem să mă ocup de asigurări și, de asemenea, să fac antrenamente cu caii și să construiesc niște pompe de incendiu, cu gîndul de a înființa cîndva un Minister al Pojarului. Preoții se opuseseră atît asigurărilor, cît și măsurilor contra incendiilor, pe temeiul că ele ar constitui o neobrăzată încercare de a împiedica hotărîrile lui dumnezeu. Dacă le arătai că nu împiedicai cîtuși de puțin aceste hotărîri, ci doar ușurai grelele lor urmări — și asta prin anumite operații de stingere, care-ți reușeau sau nu, după norocul ce-l aveai — preoții îți ripostau că astea erau un joc de noroc împotriva hotărîrilor dumnezeiești și la fel de condamnabile. Intr-adevăr, ei au căutat să mă păgubească mai mult sau mai puțin, lovind în aceste întreprinderi, dar și eu le-am făcut figura cu asigurările împotriva accidentelor. De obicei, oricare cavaler este un om cu capul în nori și chiar un aiurit și deci gata să creadă în orice fel de argumente care nu fac doi bani, cînd acestea vin de la un promotor al superstițiilor; totuși, oricum ar fi cavalerii, pînă și cel mai aiurit dintre ei tot își poate da seama, măcar din cînd în cînd, de aspectul practic al lucrurilor. De aceea, în ultima vreme nu se mai făcea nici o curățătorie la

turniruri şi nu se culegeau de pe jos rezultatele, fără să nu dai în fiecare colf de cîte o poliţă de asigurare în contra accidentelor.

Rămăserăm pe loc puţintel, în bezna adîncă a nopţii şi în liniştea ei, privind spre vîlvătăile roşii din depărtare şi încercînd să desluşim îndepărtatul murmur ce se ridica şi se prefira schimbăcios în noapte. Cîteodată, murmurul se întărea şi părea mai apropiat, dar tocmai cînd speram să prindem de veste ce-l pricinuise, zgomotul descreştea şi se potolea, păstrîndu-şi mai departe taina. Coborîrăm dîmbul, luînd-o într-acolo, dar poteca şerpuitoare ne cufundă pe dată în bezna de nepătruns — beznă deasă şi strînsă între pereţii a două păduri înalte. Bîjbîirăm prin vale vreo jumătate de milă, în timp ce vuietul se înteţea din ce în ce mai mult, fiind acum mai desluşit, iar furtuna se apropia însoţindu-l cu cîte o pală de vînt, cu cîte o licărire de fulger sau cu bubuiturile înfundate ale tunetelor îndepărtate. Mergeam în faţă, cînd deodată mă lovii de ceva — ceva moale şi greu, care se bălăbăni cînd îl atinsei ; în aceeaşi clipă, fulgeră şi, la un pas de mine, văzui chipul chinuit al unui om care atîrna de craca unui copac şi se zvîrcolea ! Adică mi se păru mie că se zvîrcoleşte, dar nu era aşa. Ce privelişte îngrozitoare ! În acelaşi moment, bubui un trăsnet asurzitor şi tăria cerului îşi dezlănţui potopul. Orice-ar fi fost, trebuia să dezlegăm pe omul acela, în speranţa că ar mai fi în viaţă. Fulgerele veneau acum mai dese şi mai puternice şi în locul acela aveai cînd miez de zi, cînd miez de noapte. O clipă, omul atîrna în faţa noastră în plină lumină, apoi chipul lui se ştergea iarăşi, afundat în întuneric. Îi spusei regelui că trebuie să tăiem ştreangul, dar el se împotrivi.

— Dacă singur s-a spînzurat, însamnă că vroit-a cu dinadinsul a lăsa lordului său bunurile, aşa că ni se cade a-l lăsa aşa cum i-a fost dorul. Iară dacă alţii l-au spînzurat, se prea poate ca aceştia să fi avut dreptate, aşa că tot spînzurat se cuvine a-l lăsa.

— Dar...

— Nu mai sta la gînd, ci lasă-l așa cum iaste. Și încă dintr-o pricină : cînd se va pogorî iarăși fulgerul, uită-te în preajmă.

Așa văzui, la vreo cincizeci de metri de noi, încă doi spînzurați.

— Nu iaste vreme prielnică pentru a fi curtenitori cu morții. Și de nici un folos nu iaste, că nu mai au prilejință a ne mulțămi. Aidem — zădarnic ne irosim vremea pe aici.

Avea dreptate, așa că o luarăm din loc. Mergînd ceva mai departe, văzurăm, la lumina fulgerelor, încă șase spînzurați, așa că avurăm parte de-o plimbare menită să ne bage în sperieți. Intre timp, murmurul de mai înainte se prefăcuse într-o larmă de urlete și răcnete omenești. Zării un om fugind prin beznă, hăituit de un altul ; apoi amîndoi dispărură. Mai văzurăm încă un caz asemănător, apoi un altul. După o scurtă cotitură, ajunserăm să vedem iarăși vîlvătăile. Ardea mărețul conac al lordului. Flăcările îl mistuiseră aproape cu totul. Peste tot, vedeam oameni fugind și alții fugărindu-i, turbați de furie.

Il prevenii pe rege că ne găsim într-un loc primejdios pentru niște străini ca noi. Ar fi mai bine dacă ne-am feri din lumina vîlvătăilor, pînă ce s-or mai liniști lucrurile. Ne întoarserăm și făcurăm cîțiva pași, ascunzîndu-ne la marginea pădurii. Din ascunzătoare, văzurăm o seamă de bărbați și femei hăituiți de o gloată aprigă. Aproape pînă în zori avurăm parte să vedem numai lucruri de acestea. Focul potolindu-se și furtuna risipindu-se, vuietele glasurilor și al pașilor care alergau încetară și ele, iar bezna și tăcerea învăluiră iarăși împrejurimea.

Acum era momentul să ne încumetăm a merge mai departe și așa făcurăm, luînd-o cu băgare de seamă înainte. Deși eram frînți de oboseală și picam de somn, o ținurăm vîrtos înainte, lăsînd multe mile în urmă, depărtîndu-ne de locul cu pricina. Apoi, cerurăm găzduire la coliba unui cărbunar, unde ni se dădu tot ceea ce puteau niște gazde sărace. Femeia era trează și deretica prin casă, dar bărbatul dormea încă pe niște pale de fîn, așezate pe podeala de lut.

Femeia nu se simți la largul ei pînă nu o lămurirăm că sîntem doi călători care rătăcisem drumul și am orbecăit toată noaptea prin pădure. Îndată deveni gureșă și ne întrebă dacă am auzit ce s-a petrecut la conacul din Abblasoure. Da, auzisem noi ceva, dar acum doream nițică odihnă și somn. Regele însă se băgă în discuție :

— Sfatul meu iaste a ne vinde nouă casa și de locul acesta degrab' să vă depărtați, căci primejdie mare vă paște rămînînd în preajma noastră. Aflați că noi chiar acum venim de la niște oameni care de moarte spurcată au pierit.

Era frumos din partea lui, dar fără nici un folos, căci pe atunci una dintre cele mai răspîndite decorații ale țării era să ai ciupituri de vărsat pe față. Văzusem de la bun început că și femeia și bărbatul aveau această decorație. Ea ne asigură că sîntem bineveniți în casa ei și că nu are nici o teamă. Nu-i mai puțin adevărat că femeia se simțise tare măgulită de oferta regelui, căci era nemaiauzit să dai peste un om cu o înfățișare atît de umilă, care să-ți propună să-ți cumpere casa numai pentru a poposi o noapte într-însa. Asta îi trezi un mare respect pentru noi și se străduí din răsputeri a ne face să ne simțim cît mai la îndemînă în coliba ei.

Dormirăm pînă tîrziu după-amiază, apoi ne sculărăm destul de flămînzi pentru ca mîncarea din cocioabă să pară îndeajuns de gustoasă chiar și unui rege, cu atît mai mult cu cît era pe sponci și fără varietate. Ea consta din ceapă, sare și pîinea aceea obștească, făcută din uruială pentru cai.

Femeia ne povesti cele întîmplate în noaptea trecută. Pe la zece sau unsprezece seara, cînd lumea era în pat, un foc izbucni la conacul lordului. Oamenii din preajmă săriră în ajutor și nobila familie fu salvată, cu o singură excepție : lordul însuși, pe care nu-l mai văzu nimeni. Cu toții erau înnebuniți de această pierdere și doi răzeși curajoși își jertfiră viețile scormonind prin casa în flăcări după acest prețios personaj. După cîtăva vreme l-au găsit, adică ceea ce rămăsese dintr-însul : cadavrul său. L-au gă-

sit într-o pădurice, la vreo trei sute de metri depărtare, legat, cu căluş în gură şi străpuns în vreo zece locuri.

Cine săvîrşise fapta? Bănuiala căzu pe o familie săracă din vecinătate, care în vremea din urmă fusese tratată de lord cu o deosebită asprime; iar de la oamenii aceia bănuiala repede se lăţi asupra neamurilor şi prietenilor lor. O simplă bănuială era de ajuns. Slugile în livrele porniră pe loc o cruciadă împotriva oamenilor acelora, la care s-a asociat repede întreaga populaţie. Bărbatul gazdei noastre fusese foarte harnic, împreună cu întreaga gloată, şi nu se înapoiase acasă decît în zori. Ba, adineauri plecase iar, ca să afle rezultatul general al cruciadei. In timp ce noi vorbeam cu soţia, el se întoarse din cercetări. Raportul său fu destul de revoltător. Optsprezece inşi spînzuraţi sau măcelăriţi, iar doi răzeşi şi treisprezece prizonieri pieriţi în flăcări.

— Şi cîţi prizonieri se aflau în tainiţele conacului?

— Treisprezece.

— Va să zică au pierit cu toţii?

— Da, toţi.

— Dacă lumea a sărit într-ajutor şi familia lordului a putut fi salvată, de ce n-au salvat şi pe prizonieri?

Omul mă privi cam încurcat şi zise:

— Era vreme să deschizi uşile beciului? Hă-hă! Să vezi cum ar fi scăpat măcar unii dintre ei!

— Vrei să spui că nimeni nu s-a îndurat să descuie uşile beciului?

— Nime nu se apropia de tainiţele boltite, nice ca să încuie, nice ca să descuie. Iaste la mintea omului că beciurile erau ferecate cu străşnicie şi nu era nevoie decît de strajă, ca nime, de-ar fi spart lanţurile, să nu scape, ci prins să fie. Dară nime nu fu prins.

— Incailea trei tot au scăpat fără nici o sminteală — zise regele — şi bine aţi face să daţi de ştire şi să puneţi potera pre urmele lor, căci aceştia ucis-au pre lord şi au pus foc conacului, stîrnind pojarul.

Mă aşteptasem la una ca asta din partea regelui.

O clipă, bărbatul şi femeia arătară o vie curiozitate pentru vestea aflată şi părură nerăbdători să se ducă s-o împrăştie; dar apoi pe chipurile lor se iviră alte simţăminte şi se apucară să pună întrebări. Le răspunsei eu, urmărind îndeaproape reacţiunile pricinuite de spusele mele. Curînd mă simţii tare mulţumit, văzînd că gazdele, aflînd cine erau cei trei prizonieri, îşi schimbară oarecum părerile şi nu mai erau aşa de ahotnice de a se duce ca să dea de veste. Acum doar se făceau că vor să se ducă, dar nimic nu le mai îmbia. Regele nu băgă de seamă schimbarea şi îmi păru tare bine. Adusei vorba despre alte întîmplări din noaptea trecută şi văzui că gazdele erau mulţumite că trecuseră hopul.

Lucrul dureros în toată întîmplarea aceasta — şi pe care nu se putea să nu-l observi — era înverşunarea cu care comunitatea aceasta împilată îşi întorsese privirile şi îşi răşchirase mîinile-i nemiloase împotriva propriei ei clase, şi asta spre folosul împilatorilor comuni. Soţilor acestora li se părea drept şi firesc ca, într-o ceartă dintre un om din clasa lor şi lordul stăpînitor, casta aceea năpăstuită şi nevoiaşă să ţină cu stăpînul şi să lupte pentru interesele lui, fără măcar să se întrebe de partea cui stă dreptatea. Bărbatul acela din faţa mea alergase ca să dea ajutor la spînzurarea vecinilor şi o făcuse într-adevăr cu mult zel. Totuşi, îi trecea prin minte că împotriva bietelor victime nu fusese decît o simplă bănuială care nu se bizuia pe nici o dovadă. În ciuda acestui fapt, a acestei lipse de dovezi, nici el şi nici nevastă-sa nu vedeau vreun rău în cele întîmplate.

Iată ceva întristător pentru un om care visa o republică! Asta îmi aminti de timpurile de peste treisprezece secole, cînd „săracii albi" din Sudul nostru, care erau mereu dispreţuiţi şi adesea insultaţi de către proprietarii de sclavi din preajma lor, şi care îşi datorau starea înjositoare tocmai sclaviei ce fiinţa în ţinutul lor, se arătau totuşi plini de supunere şi gata să treacă de partea proprietarilor de sclavi, în toate mişcările pentru apărarea şi menţinerea scla-

viei ; ba, în cele din urmă, au luat arma la umăr şi şi-au dat vieţile pentru a opri nimicirea acestei instituţii care îi înjosea pe ei înşişi. Şi ăsta-i doar un exemplu din tristele episoade ale istoriei. In pofida acestor fapte, „săracul alb" nu putea suferi, în sinea lui, pe proprietarii de sclavi şi îşi dădea seama de situaţia ruşinoasă în care se găsea. Simţământul acestei ruşini însă nu era adus la suprafaţă, dar faptul că el exista şi ar fi fost posibil de dat la iveală, în condiţii prielnice, însemna ceva — de fapt era de ajuns, dovedind că în fundul sufletului său omul este om, chiar dacă nu o arată.

Ei, bine, aşa cum se desfăşurau lucrurile, acest cărbunar era frate geamăn cu „săracul alb" din Sudul american al unui viitor îndepărtat. Regele dădea semne de nerăbdare şi zise :

— Lăsaţi sporovăiala, că o să vă apuce noaptea şi strîmbătatea rămîne în picioare. Au credeţi că acei de lege călcători îşi vor rîndui sălaş în casa părinţilor ? Ei nu adastă, ci plecat-au a fugi şi grijă să aveţi ca poterele de-a-ncălarelea să purceadă pre urmele lor, spre a-i ajunge fără veste.

Femeia păli o leacă, dar îndeajuns ca să o vezi, iar bărbatul părea neliniştit şi şovăia. Zisei :

— Haide, fîrtate, cu mine. Vin eu cu dumneata să-ţi arăt încotro s-o iei. Dacă ei ar fi nişte birnici care şi-au luat lumea în cap sau ceva de soiul ăsta, aş căuta să-i feresc de potere, dar cînd au omorît un om de seamă şi i-au ars casa, nu mai e acelaşi lucru.

Ultima remarcă o făcusem dinadins ca să-l liniştesc pe rege. Pe drum, omul părea hotărît şi începu să meargă cu paşi vîrtoşi, dar fără prea mare zel. Ii zisei, pe negîndite :

— Ce rudă eşti cu oamenii aceia ? Iţi sînt veri ?

Se albi la faţă, pe cît îi îngăduia smalţul de cărbune, şi stătu locului, tremurînd.

— Sărăcan de mine, dară de unde aţi luat veste ?

— Ia, am zis într-o doară. Am ghicit şi eu aşa, la întîmplare.

— Sireacii de ei ! Pieriţi sînt ! Şi ce buni fîrtaţi !

— Şi chiar te gîndeşti să-i pîrăşti ?

Omul nu ştia ce să răspundă ; de aceea, răspunse cu şovăială :

— Mda.

— Atunci să ştii că eşti un mare mişel !

Vorbele mele îl bucurară, de parcă i-aş fi spus că-i înger.

— Mai poftoreşte încă o dată voroavele acestea, mă frate, că după cîte înţeles-am nu-mi vei găsi cap de price şi nu mă vei vicleni, chiar dacă nu-mi îndeplinesc datorinţa.

— Datorinţă ? Nu există datorie în chestia asta ; ba, dacă e o datorie, atunci este aceea că trebuie să-ţi ţii gura şi să-i laşi să scape. Au făcut bine ce-au făcut !

Omul părea tare bucuros. Bucuros, şi totodată bănuitor. Se uită într-o parte şi într-alta a drumului, ca să vadă dacă nu se apropie cineva, apoi îmi zise cu un glas de taină :

— Din care ţară venit-ai, frate, că te încumeţi a grăi vorbe de primejdie, fără a te spăima ?

— Nu sînt primejdioase de loc vorbele mele, cînd le spun unui om de aceeaşi teapă. Dar la nimeni altul să nu zici ce ţi-am zis.

— Mai bine să mă calce caii în picioare şi terci să mă facă, decît să destăinuiesc una ca asta !

— Bine, atunci dă-mi voie să-ţi spun tot ce vreau. Nu mi-e teamă că o să-mi lăţeşti spusele. Cred că diavolul şi-a vîrît coada în tot ce li s-a întîmplat aznoapte oamenilor aceia nevinovaţi. Cît despre bătrînul lord, el şi-a primit pedeapsa meritată. Dacă ar fi după mine, aş procopsi cu acelaşi noroc pe toţi cei din tagma lui.

Teama şi îngîndurarea omului pieriră şi el se arătă cuprins de recunoştinţă şi de o curajoasă însufleţire :

— Chiar dacă ai fi iscoadă, iar cuvintele tale o capcană în care să cad — ele sînt inimii mele dulceaţă şi bucurie, iară ca să le mai aud încă odată pre ele şi altele aşijderea, voios m-aş duce la spînzurătoare, ştiind şi cainicul de mine că încailea o dată

în viaţa-mi înfometată am avut şi eu parte de ospăţ îmbelşugat. Şi acuma să mă spovedesc şi eu dumnitale, iubite frate, şi răspuns să-mi dai, dacă direpţ iaste. Ajutorat-am la spînzuratul vecinilor mei, că de n-aş fi arătat osîrdia cuvenită pentru nevoile stăpînilor mei, de rea moarte aş fi murit, căci primejdia ne pîndeşte într-una aţa vieţii. Iară ceilalţi aşijderea au făcut ; tot din aceeaşi pricină ! Cu toţii saltă astăzi de bucurie că lordul s-a pristăvit, dară pe faţă se căinează şi jelesc şi cu viclenie lăcrimează, că umblăm cu zilele în mînă şi numai aşa hălăduim ! Zis-am vorbele ce-am avut de zis ! Singurele vorbe care au miere în gura mea amară, iară mierea lor mi-iaste răsplata. Să purcedem mai departe, iubite frate, încotro pofteşti dumneata, chiar şi la spînzurătoare de m-ăi duce, că gata sît.

Vedeţi aşadar cum stăteau lucrurile. In fundul sufletului, omul rămîne om. Secole întregi de abuzuri şi asupriri nu izbutesc să nimicească omenia dintr-însul. Oricine crede că greşesc greşeşte el. Da, da; găseai berechet temeiuri bune pentru o republică pînă şi printre cei mai înjosiţi şi asupriţi dintre oameni — chiar şi printre ruşii asupriţi de ţar — şi de asemenea omenie din belşug, chiar şi printre germanii supuşi kaiserului — dacă cineva se dovedea în stare să scoată la iveală sfioasele şi bănuitoarele lor simţăminte lăuntrice şi să răstoarne, aruncînd în noroi, orice tron regesc şi orice nobilime care ar fi susţinut tronul. De pe acum, trebuie să vedem limpede anumite lucruri, să nădăjduim şi să credem. Ce ne trebuie ? Mai întîi, o monarhie îngrădită, aşa cum ajunsese ea în zilele regelui Arthur, apoi nimicirea tronului, desfiinţarea nobilimii şi obligarea fiecărui nobil de a se îndeletnici cu ceva folositor ; instituirea votului universal şi încredinţarea guvernămîntului în mîinile bărbaţilor şi femeilor din popor. Aşadar, cele întîmplate şi povestite de mine nu erau cîtuşi de puţin un îndemn de a renunţa la visul meu, ci dimpotrivă.

MARCO

Acum ne plimbam fără nici o grabă, urmîndu-ne şirul vorbei. Trebuia să profităm de timpul în care — chipurile — urma să ne ducem pînă în cătunul Ablasoure, să anunţăm autorităţile ca să caute pe criminali şi apoi să ne înapoiem acasă. Avînd acest răgaz, doream să-mi satisfac o altă curiozitate, care nu se stinsese şi nici nu-şi pierduse noutatea pentru mine, de cînd mă aflam în regatul lui Arthur; anume, voiam să cunosc felul în care se purtau oamenii aceştia cu cei care veneau din întîmplare pe meleagurile lor — ţinînd seama de straşnicile şi riguroasele împărţiri şi subîmpărţiri pe caste şi sub-caste.

Faţă de călugărul cu chipul ras, care cutreiera apostoleşte drumurile, acoperit cu glugă şi cu năduşeala ce-i curgea şiroaie pe obrajii rotofei — cărbunarul era profund respectuos; faţă de boiernaşi, de-o slugărnicie josnică; faţă de plugarii cei mărunţi şi faţă de meşteşugarii liberi, era prietenos şi-i plăcea a sporovăi cu dînşii, dar cînd trecea prin locurile acelea vreun sclav cu ţinuta respectuoasă şi umilă, cărbunarul îşi ridica deodată nasul şi nici nu suferea să-l vadă. Ehei, sînt dăţi cînd îţi vine să spînzuri întreaga seminţie omenească şi să termini cu toată farsa asta!

Ne-a fost dat să avem şi o păţanie. Deodată, văzurăm o droaie de băieţi şi fete, pe jumătate goi, ieşind în pripă din pădure, ţipînd şi arătînd foarte speriaţi. Cel mai vîrstnic dintre ei nu avea mai mult de doisprezece sau, hai să zicem, paisprezece ani. Ne chemară în ajutor, dar erau aşa de buimăciţi, încît n-am înţeles ce se întîmplase. Totuşi, am intrat în pădure după dînşii şi curînd am aflat toată pricina spaimei: ei spînzuraseră un băieţaş cu un streang din curmei de tei şi bietul copil se zvîrcolea şi se zbătea în chinurile morţii. Îl salvarăm şi căutarăm să descoasem totul. Era din nou o ispravă a firii omeneşti; din admiraţie pentru neamurile mai vîrstnice, copiii aceia se apucaseră să le imite, jucîndu-se de-a gloata înfu-

riată şi ajunseseră la rezultate straşnice, care întreceau chiar cu mult aşteptările lor.

Plimbarea asta a fost plină de roade pentru mine. Am făcut totul ca să profit de răgazul ce-l aveam. Am reuşit să cunosc mai mulţi oameni şi, în calitatea mea de străin de locurile acelea, am putut să-i întreb în voie o seamă de lucruri care-mi stăteau pe inimă. Ceva care mă interesa îndeosebi ca bărbat de stat era chestiunea salarizării. Am cules în după-amiaza aceea o seamă de informaţii, aşa cum am putut. Un om fără prea mare experienţă şi care nu gîndeşte este înclinat să măsoare gradul de prosperitate sau lipsa de prosperitate a unei naţiuni doar după salariile precumpănitoare. Dacă salariile sînt ridicate, naţiunea e prosperă, ar zice el, iar dacă sînt scăzute, naţiunea nu-i prosperă. Ce eroare! Nu era important ce sumă de bani primeai, ci anume ce puteai cumpăra cu ea. Asta-i lucrul de căpetenie şi asta-ţi spune dacă salariul tău este mare în fapt sau mare numai cu numele. Îmi aminteam bine ce se petrecuse în timpul războiului nostru civil, din secolul al XIX-lea. În statele din Nord, un tîmplar era plătit cu trei dolari pe zi, la valoarea aur, pe cînd în statele din Sud era plătit cu cincizeci dolari — plătibili în bancnotele Confederaţiei, care erau atît de depreciate încît făceau un dolar baniţa. În Nord, o salopetă costa trei dolari — salariul pe o zi, iar în Sud costa şaptezeci şi cinci — adică salariul pe două zile. Şi celelalte lucruri erau în aceeaşi proporţie. Prin urmare, salariile erau de două ori mai mari în Nord decît în Sud, deoarece salariile din Nord aveau mai multă putere de cumpărare decît celelalte.

Revenind la oamenii noştri, trebuie să spun că făcui multe cunoştinţe în cătunul acela şi m-am bucurat îndeosebi văzînd că banii noştri cei noi circulau şi pe acolo: puzderie de milreişi, droaie de zecimi de cenţi, spuze de cenţi, destul de mulţi gologani de cîte cinci cenţi şi chiar cîteva monede de argint — toate acestea printre artizani şi printre oamenii de rînd. Da, circulau şi monede de aur, dar acestea numai la bancă, adică la aurar. Am intrat la acesta, tocmai

cînd Marco, fiul lui Marco, se tocmea cu un neguțător pentru un sfert de livră de sare. Am cerut să-mi schimbe o monedă de aur de douăzeci de dolari. Mi-au schimbat-o, dar numai după ce au mușcat moneda cu dinții, au văzut că sună, trîntind-o pe tejghea, și au tratat-o cu acizi și numai după ce m-au descusut de unde o aveam și cine eram, de unde veneam și încotro mergeam și poate încă alte o sută de întrebări; și după ce i-am făcut praf cu răspunsurile mele, am început și eu să le turui, oferindu-le cadou o seamă de informații: le-am spus, printre altele, că am un cîine numit Ceasornic, că prima mea nevastă era o baptistă care credea în libertatea voinței iar bunică-su prohibiționist și că am cunoscut un om care avea cîte două degete groase la fiece mînă și un neg pe buza de sus și care murise cu măreața nădejde că va învia — și altele, și altele, pînă ce chiar și acest sătean setos de a descoase omul și a-l trage de limbă păru satisfăcut și-și alungă umbra de îndoială. Nici n-avea încotro; trebuia să respecte un om cu o putere financiară așa de mare ca a mea, așa că nu m-a mai pisat, dar am observat că banii nu mi-i dădu de la el ci de la unul dintre subalternii săi, ceea ce era cu totul firesc. Da, mi-au schimbat ei moneda de douăzeci de dolari, dar mi s-a părut că am strîmtorat puțintel banca, ceea ce era de așteptat. Era ca și cum ai fi intrat în secolul al XIX-lea într-o biată dugheană de sat și ai fi cerut deodată jupînului să-ți schimbe o bancnotă de două sute de dolari. Poate că ți-ar fi putut-o schimba, dar tare s-ar mai fi minunat de unde poate avea la chimir atîta bănet un biet țăran. Probabil că așa se minuna și aurarul, căci mă petrecu pînă la ușă și acolo rămase încremenit și holbat în semn de respectuoasă admirație.

Moneda noastră cea nouă nu numai că circula destul de bine, dar limbajul ei intrase încetișor în deprinderea oamenilor, adică ei nu mai vorbeau de monedele anterioare, ci prețăluiau acum lucrurile în dolari, cenți, milși și milreiși. Mi se umplea inima de bucurie. Lumea propășea, fără îndoială.

Am cunoscut pe mai mulți meșteri din sat, dar dintre

ei cel mai acătării mi s-a părut fierarul Dowley. Era un om vioi şi un guraliv clasa întîi. Avea doi zileri şi trei ucenici şi făcea afaceri pe rupte. De fapt, se chivernisea dînd din mîini şi din picioare, şi de aceea era foarte respectat. Marco se mîndrea cu prietenia lui. Mă duse înadins la fierar ca să-mi arate atelierul unde i se cumpăra o groază de cărbuni, dar mai ales ca să văd eu în ce bune relaţii era el cu acest mare om. Am legat îndată prietenie cu Dowley. Avusesem odinioară, la fabrica de armament Colt, o seamă de băieţi răsăriţi ca dînsul, oameni unul şi unul. Doream să-l mai văd, aşa că îl invitai să vină duminică la Marco, ca să cinăm împreună. Marco căscă ochii de mirare şi-şi opri răsuflarea, dar cînd barosanul îmi acceptă invitaţia, se arătă aşa de bucuros, încît aproape că uită să se mai mire că a catadicsit să-i fie oaspete.

Bucuria lui Marco îmi păru fără margini, dar asta numai o clipă, căci pe urmă îl văzui îngrijorat şi trist. Mai ales cînd mă auzi spunîndu-i lui Dowley că vor veni la Marco acasă şi Dickon, meşterul zidar şi Smug, meşterul rotar — praful de cărbune de pe faţa lui Marco se făcu alb ca varul şi omul se pierdu de tot. Înţelesei îndată ce era cu dînsul: ştia că o asemenea „primire" costa bani şi se vedea ruinat. Îşi zicea, bietul om, că zilele sale financiare îi sînt numărate şi că i-am pus capăt. Pe drum, mergînd să-i invităm şi pe ceilalţi, îi zisei:

— Te rog îngăduie-mi să invit la dumneata acasă pe prietenii ăştia şi totodată să fac faţă eu cheltuielilor.

Omul se lumină la faţă şi spuse voios:

— Dară nu toate, dară nu toate, că nice dumneata nu poţi căra singur o povară aşa de mare.

Îl oprii:

— Iubite prietene, să ne înţelegem chiar de pe acum. Este drept că sînt doar un vătaf boieresc, dar nu sînt sărac, totuşi. Am avut mare pleaşcă estimp şi te vei minuna cînd îi afla cum. Îţi spun adevărul adevărat, cînd îţi declar că aş putea risipi bani pe multe petreceri ca aceasta pe care o pun la cale, fără să-mi pese de cheltuială nici atîtica!

Îi zisei şi trosnii din degete. Vedeam cum mă înălţam cu cîte un pas vîrtos în stima lui Marco, la fiece cuvînt pe care îl rosteam, iar cînd isprăvii, ajunsesem un cogeamite turn. Continuai :

— Aşa că lasă totul pe seama mea. Dumneata n-o să dai nici o lăţcaie. Cred că ne-am înţeles, nu ?

— E mărinimos din partea dumitale, dară... ·

— Nu ! Nu-i aşa ! Ne-ai primit în casa dumitale pe Jones şi pe mine cu toată mărinimia. Jones a remarcat-o astăzi dimineaţă, chiar înainte de a te întoarce din sat. Jones n-o să-ţi spună nimic, că aşa-i el, tăcut şi sperios în societate, dar are inimă bună şi recunoscătoare. Ştie să preţuiască pe aceia care îl primesc bine. Aşa este. Soţia dumitale şi cu dumneata v-aţi arătat nespus de primitori şi...

— Aolio, frate, dară asta nu-i nimica. Aşa bună primire...

— Este ceva. Dacă un om dă de bună voie tot ce are mai bun, ăsta-i mare lucru. Şi-i tot aşa de frumos darul ca şi cum ar veni din partea unui principe, căci nici principele nu poate da decît ceea ce are şi el mai bun. Mai mult decît are, nu poate da nici unul, nici altul. Şi acum să mergem să tîrguim şi să pregătim cele de cuviinţă, iar dumneata nu purta grija cheltuielilor. Sînt o mînă-spartă, cum nu s-a mai pomenit. Dacă ai şti cît cheltuiesc eu uneori într-o săptămînă, dar mai bine să nu ştii că tot nu ai crede.

Şi aşa merserăm la noroc, oprindu-ne ici şi colo, preţăluind lucrurile, trăncănind cu negustorii asupra răzvrătirii petrecute şi aflînd o seamă de înduioşetoare fapte despre cei fugiţi şi despre cei care rămăseseră amărîţi şi fără casă, căci multora li se luaseră casele sau îşi aveau rude care fuseseră măcelărite ori spînzurate. Îmbrăcămintea lui Marco era din pînză de in aspră, iar a soţiei sale din dimie proastă şi semăna cu hărţile de la oraş, petecită şi pestriţă cum era, căci în timp de cinci-şase ani mereu a pus ea petec peste petec, de nu se mai cunoştea cum arătase haina la început. Doream să le dăruiesc nişte veşminte noi,

ca mulţumită pentru tovărăşia asta plăcută, dar nu ştiam cum să aduc vorba, ca să nu-i jignesc. Deodată, îmi trăsni ideea de a o pune tot în seama regelui, că şi aşa scornisem destule despre firea sa recunoscătoare şi acum era momentul să susţin această pretinsă generozitate prin fapte :

— Uite ce-i, Marco, mai este ceva care trebuie să îngădui — asta, din bunătate faţă de Jones — pentru că ştiu că nu vrei să-l jigneşti. El este tare dornic să vă dovedească recunoştinţa, dar nu ştie cum, căci este aşa de sfios şi nu îndrăzneşte nimic, aşa că m-a rugat pe mine să cumpăr nişte lucruşoare şi să vi le dau, dumitale şi suratei Phyllis şi să le plătesc eu, fără ca domniile voastre să ştiţi vreodată că-s de la el. Ştii, Marco, cum sînt oamenii cei delicaţi în chestiuni dintr-astea. N-am avut încotro şi i-am făgăduit lui Jones, aşa că de acum încolo trebuie să facem pe niznaii şi să nu suflăm o vorbuliţă. Ei bine — ca să ştii — Jones se gîndea la cîte un rînd de haine noi pentru voi amîndoi.

— Dară aceasta risipă iaste ! Nu ni se cade, nu ni se cade ! Cugetă şi dumneata, frate, cîţi munţi de bani costă !

— Lasă munţii de bani ! Nu mă mai bîrîi la cap atîta. Trăncăneşti prea mult, Marco ; cînd începi să-i dai cu gura, nu mai poate omul să scoată o vorbuliţă. Trebuie să te lecuieşti de treaba asta, că nu-i a bună şi cine ştie ce ţi se poate întîmpla. Şi acum, hai să intrăm aici şi să vedem cîte parale face marfa neguţătorului ăsta şi nu uita : Jones nu trebuie să ştie că ai aflat cine ţi-a făcut darul. Nici nu-ţi trece prin minte cît de simţitor şi de mîndru este. El e fermier — un fermier cu dare de mînă şi care cam huzureşte — iar eu îi sînt vătaf. Şi ce imaginaţie are Jones ! Cîteodată uită cine e şi se apucă de pozne de crezi că-i cel mai straşnic tartor din lume şi ai putea să-l asculţi o sută de ani şi tot nu ţi-ar da prin gînd că-i fermier — mai ales dacă îţi vorbeşte despre agricultură. Se crede dat naibii, fermier fără pereche, tartorul tartorilor, dar — între noi fie vorba — se pricepe la plugărie cum mă pricep eu să cîrmuiesc un

regat. E tămîie, dar orice ţi-ar spune trebuie să dai din cap şi să asculţi smirnă, de parcă niciodată n-ai fi văzut atîta înţelepciune şi ţi-ar părea rău să mori înainte de a sorbi din izvoarele acestei înţelepciuni. Mă înţelegi ? Asta o să-l încînte pe Jones.

Pe Marco îl aţîţau grozav amănuntele acestea despre un om aşa de ciudat, dar totodată îl pregăteau în faţa eventualelor boroboaţe pe care le-ar fi putut face regele. Experienţa îmi arăta că atunci cînd călătoreşti cu vreun rege care vrea să treacă drept altcineva şi uită faptul acesta în cel puţin jumătate din prilejurile în care n-ar trebui să uite — ei bine, cînd îţi cade o asemenea belea pe cap, oricîte precauţii ai lua, tot nu ajung.

Prăvălia la care ne oprisem era cea mai bună din cîte întîlnisem acolo şi avea de toate, în cantităţi mici, de la nicovale la coloniale şi delicatese, din care nu lipseau nici fel de fel de peşti şi imitaţii de giuvaeruri scumpe. Mă hotărîi să tîrguiesc toate de acolo şi să nu mă mai interesez de preţuri pe la toate dughenile. Mă descotorosii de Marco, trimiţîndu-l ca să invite pe zidar şi pe rotar, lăsîndu-mi deschis cîmpul de activitate. Ştiţi, nu-mi place niciodată să fac lucrurile în linişte şi cu discreţie ; nu mă las pînă nu fac niţeluş teatru, că fără tărăboi lucrurile n-au haz. Avui grijă să le arăt, ca din întîmplare, că sînt gros la pungă, pentru a-i insufla respect prăvăliaşului, apoi scrisei o listă cu lucrurile de care aveam nevoie şi i-o pusei sub nas ca să văd dacă ştie să citească. Ştia, şi era mîndru să-mi arate că ştie. Imi spuse că fusese educat de un preot şi ştia nu numai să citească, dar să şi scrie. Se uită pe listă şi constată cu satisfacţie că alcătuia o notă de plată respectabilă. Şi aşa era, pentru o chestie măruntă ca aceea pe care o pregăteam în casa lui Marco. Dar nu numai că plănuiam o cină strașnică, ci căutam şi rarităţi şi varietăţi, surprize de rarităţi, mă rog. Dădui ordin ca bunătăţile să fie împachetate şi expediate la locuinţa lui Marco, fiul lui Marco, sîmbătă seara, iar socoteala să-mi fie trimisă duminică la ora cinei. Prăvăliaşul mă asigură că mă pot bizui pe promptitudinea şi exacti-

tatea sa, căci asta-i deviza casei. Îmi spuse că va pune în pachet şi două pungi pentru bani pentru familia Marco, şi asta pe gratis — căci acum toată lumea făcea caz de ele. Avea o părere foarte bună despre şmecheria aceea straşnică. Îi zisei:

— Şi, te rog, umple-le pe jumătate şi pune-le la socoteală.

O va face, fără vorbă, şi cu cea mai mare plăcere. Le umplu şi le luai cu mine. Nu îndrăznisem să-i spun că pungile acestea erau chiar invenţia mea şi că ordonasem pe cale oficială ca fiecare prăvăliaş din regat să le aibă la vedere şi să le vîndă la preţ oficial — ceea ce era de fapt o glumă, căci banii îi lua negustorul şi nu statul, iar noi le furnizam gratuit.

Nu pot spune că regele se prăpădea de dorul nostru, cînd ajunserăm acasă după ce se înnoptase. Iar îl apucaseră visele acelea cu marea năvală împotriva Galiei, pe care trebuia s-o lovească cu toată puterea regatului său, şi aşa se face că trecuse întreaga după-amiază şi se înnoptase, fără ca el să-şi mai vină în fire.

Capitolul XXXII

UMILIREA LUI DOWLEY

Ei, şi sîmbătă, pe la asfinţit, cînd sosi toată încărcătura aia, soţii Marco îmi dădură de lucru, trebuind să-i sprijin cu amîndouă braţele ca să nu leşine. Bieţii oameni erau convinşi că eu şi cu Jones ne ruinaserăm, cumpărînd atîtea bunătăţi, şi se socoteau vinovaţi de această ruinare. Nu v-am spus încă, dar înafară de alimentele pentru ospăţ — care costaseră o sumă frumuşică — mai cumpărasem o mulţime de provizii, gîndindu-mă la viitoarea bună stare a familiei care ne găzduia. De pildă, o cantitate serioasă de grîu — o trufanda la fel de rară la masa unor oameni de teapa lor, ca şi îngheţata pe masa unui pustnic; mai luasem de asemenea o masă de sufragerie, destul de

măricică, două livre de sare — ceea ce în ochii lor trecea drept curată nebunie — pe urmă tacîmuri, scaune, haine, butoiaşe cu bere şi încă vreo cîteva lucruri de astea. Îi dăscălii pe cei doi soţi să nu sufle nimănui o vorbuliţă despre zbrencuiala asta, dorind să le fac oaspeţilor o adevărată surpriză şi să le arunc ceva praf în ochi.

Hainele cele noi îi uluiră pe soţi, care ajunseseră să se poarte taman ca nişte copii. Toată noaptea se foiră; se culcaŭ şi se sculau mereu, aşteptînd nerăbdători să se facă ziuă, spre a se înnoi cu ele, dar pînă la urmă nu i-a mai răbdat inima şi şi-au pus hainele cu cel puţin un ceas înainte de a miji zorile. Din clipa aceea, bucuria lor — ca să nu zic delirul — a fost atît de mare, atît de sinceră şi înviorătoare, încît, cînd i-am văzut aşa de fericiţi, nu mai zisei nici cîrc la gîndul că mereu mă treziseră şi nu putui dormi ca lumea, ba mă socotii răsplătit pentru paguba asta. In schimb, regele dormise, ca de obicei, somnul dreptţilor. Soţii Marco nu-i puteau mulţumi pentru haine, fiindcă îi oprisem eu, dar se străduiră în fel şi chip să-i arate recunoştinţa. Dar degeaba atîta osteneală; regele nu observă nici o schimbare.

Se nimerise una din acele minunate şi rare zile de toamnă, care-s aidoma cu zilele de iunie, dar avînd un colorit cu nuanţe atît de blînde şi de gingaşe, încît e o desfătare să te afli în sînul naturii. Pe la nămiezi sosiră şi oaspeţii. Ne-am adunat sub un copac mare şi cît ai bate din palme ne-am împrietenit de parcă ne-am fi cunoscut de cînd lumea. Pînă şi regele s-a dat puţintel pe brazdă, renunţînd să mai păstreze distanţa, deşi la început îi venise cam greu să se deprindă cu numele de Jones. Îl rugasem să facă pe dracu-n patru şi să nu uite că-i plugar, dar, totodată, avusesem prevederea de a insista să se mărginească la această afirmaţie şi să nu facă lux de amănunte, că altfel n-o să fie crezut. Cu un om ca el nechitit la minte şi nechibzuit la treabă, puteai fi sigur că dintr-un nimic îţi face pozna, dacă nu-i atrăgeai atenţia ; îl lua gura pe dinainte, şi fiind

din născare nespus de îndatoritor, trăncănea vrute şi nevrute, dînd mereu amănunte în doi peri.

Dowley era cu chef şi-l făcui să-şi dea drumul numaidecît; apoi îl trăsei de limbă cu toată dibăcia, pînă se porni să ne înşire povestea vieţii lui şi să se vadă aidoma unui erou. Şi aşa zbîr! zbîr! era o desfătare să tot stai şi să-l asculţi zumzăind. Era un om ridicat prin propriile lui puteri — pricepeţi dumneavoastră. Şi ăştia ştiu cum să-ţi vorbească!.. E drept că merită să le acorzi mai multă încredere decît oricărui alt soi de oameni; şi chiar ei sînt cei dintîi conştienţi de bafta asta. Ne spuse cum şi-a început viaţa: orfan, fără o lăţcaie şi fără nici un prieten — la sufletul lui — în stare să-l ajute; cum trăise la fel cu robii celui mai cîrpănos stăpîn; cum muncea cîte şaisprezece şi optsprezece ceasuri pe zi şi-şi agonisea doar o bucăţică de pîine, care-i ajungea tocmai ca să fie pe jumătate mort de foame; cum pînă la urmă osîrdia lui a atras atenţia unui bun fierar, care era să-l dea gata cu atîta bunătate, oferindu-se pe neaşteptate — fără nici un fel de pregătire — să-l ia ucenic pe nouă ani, dîndu-i locuinţă şi haine şi învăţîndu-l meseria — sau „taina", cum îi zicea Dowley. Ăsta fusese primul lui mare salt, primul noroc porcesc în viaţă — şi vedeai bine că nici acum nu putea vorbi despre întîmplarea aceea decît cu un fel de elocventă uimire şi încîntare că o asemenea înălţare nevisată fusese hărăzită unui om ca toţi oamenii. În timpul uceniciei, nu căpătase nici un fel de îmbrăcăminte, dar, cînd ajunse la capătul ei, jupînul îi luă piuitul cu un costum din pînză de in nou-nouţ, făcîndu-l să se simtă nespus de avut şi arătos.

— Pomeni-voi cîte zile oi trăi, ziua aceea! cîntă rotarul, entuziasmat.

— D-apăi eu! strigă zidarul. M-am fost minunînd, necrezînd că ale tale sînt; adevăr zic, nice nu am crezut.

— Nice eu nu am crezut! zbieră Dowley, cu ochii scînteietori. Imi venea să-mi iau cîmpii, cugetînd că megieşii or crede că-s de furat. Zi de pomină ră-

mas-a ; zi de pomină şi n-oi uita-o pînă mi s-o împlini veleatul !

Care va să zică aşa ! Şi stăpînul lui era un om straşnic şi-i mergeau treburile în plin şi dădea de două ori pe an cîte un ospăţ grozav la care se servea carne şi pe masă găseai atunci şi pîine albă, adevărată pîine de grîu ! Ce mai încolo-încoace, trăia ca un boier. Iar, la vremea cuvenită, Dowley a luat pe seama sa treburile şi s-a însurat cu fata jupînului.

— Şi acum iani socotiţi domniile voastre ! zise el, cu gravitate. În casa mea iaste acuma obiceiul de a ne îndulci de două ori în fiece lună cu carne tăiată !

Făcu o pauză, ca lovitura să aibă timpul de a-şi atinge ţinta, apoi adăugă :

— Iară de opt ori ne ospătăm cu carne sărată !

— Adevăr grăieşte ! întări rotarul, ţinîndu-şi răsuflarea.

— Cu ochii mei văzut-am ! zise zidarul, la fel de respectuos.

— Pe masa mea vezi pită albă în fieştecare duminecă din an ! mai spuse meşterul fierar, cu un ton măreţ. Vouă vi se cade, dragi prieteni, a adeveri dacă aşa iaste au nu !

— Cu capul meu, adeveresc ! strigă zidarul.

— Şi eu dau de voie mărturie ! încuviinţă rotarul.

— Iară despre lucrurile din casă, grăiţi voi înşivă ce văzut-aţi la mine şi alta nu.

Işi flutură mîna cu un gest larg, în semn că le acordă prietenilor toată libertatea de a spune ce ştiu, apoi adăugă :

— Grăiţi cum vă lasă inima, de parcă n-aş fi eu de faţă.

— Ai cinci scaune, de cea mai aleasă lucrătură preste toate, chiar dacă sînteţi numai trei în casă ! zise rotarul, plin de adînc respect.

— Şi şase potire de lemn şi şase strachini de lemn şi două de cositor spre a vă ospăta şi bea den tr-însele ! spuse zidarul, pătruns de însemnătatea faptului. Şi zic acestea în faţa lui dumnezeu atoateştiuto-

rul, carele ne iaste giudeţ, ştiind că nu mult vom zăbovi pre lumea aceasta şi vom răspunde la înfricoşătorul giudeţ de apoi, de toate cîte spus-am şi zis-am, cîtă vreme am fost în trupurile acestea, au înşelătoare, au nemincinoase de ne-au fost voroavele.

— Acum luat-ai veste ce hram port, frate Jones — zise fierarul cu o bunăvoinţă totodată semeaţă şi prietenoasă — şi poate nu mai pregeţi a crede că om cinsteş oi fi, dară nu mă învrednicesc a vorbi cu străinii şi a-mi deschide inima în faţa lor, fără ca înainte să iau de ştire ce stare şi avere au ei. Mută-ţi gîndul şi nu mai fi pîclişit, căci vei afla că sînt om care trece cu vederea asemenea lucruri şi dornic sînt a privi pe fieştecare cu prieteşug şi a-l socoti deopotrivă cu mine, dacă are inimă curată, fie-i cît de mărunte avuţiile pămîntene. Iară că aşa iaste — hai, bate mîna, frate Jones, şi cu gura mea grăiesc şi-ţi dau chezăşie că deopotrivă sîntem amîndoi! Deopotrivă!

Şi zicînd acestea, omul ne zîmbi tuturor, cu mulţumirea unui zeu care săvîrşeşte o faptă frumoasă şi mărinimoasă şi este deplin conştient de ea.

Regele-i luă mîna cu o silă foarte prost ascunsă, dîndu-i drumul la fel de grabnic, cum dă drumul unui peşte o cucoană, ceea ce făcu o bună impresie, gestul fiind luat ca o stînjenire firească a unui om copleşit de atîta mărinimie.

Stăpîna casei aduse apoi masa şi-o puse sub copac. Apariţia mesei stîrni rumoare, fiind un model nou şi de mare lux. Dar uimirea crescu şi mai mult, cînd cucoana — cu o nepăsare voită, care se vedea cît de colo, dînd-o în vileag ochii ei aprinşi de trufie — desfăcu încetişor o veritabilă faţă de masă şi o întinse sub nasul tuturor.

Asta era cu o lungime mai presus chiar decît toate minunăţiile din gospodăria fierarului, şi-i dădu o lovitură zdravănă; orb să fi fost, şi tot o vedeai. Dar Marco era în al nouălea cer — şi nici asta nu se putea să n-o vezi. După aceea nevastă-sa aduse două scaune frumoase — fii! — nou-nouţe. Şi asta

a stîrnit senzaţie — se vedea cît colo din privirile holbate ale fiecărui oaspete. Apoi mai aduse încă două — cu acelaşi nepăs în sine, din partea femeii. Iarăşi senzaţie — însoţită acum de nişte mormăituri speriate. Iar mai aduse două — şi de mîndrie femeia parcă plutea printre nouri. Oaspeţii încremeniseră şi zidarul îngăimă :

— Acestea frumoase fără seamăn sînt întru toate minunăţiile lumii şi cu toată plecăciunea ni se cade a le privi.

Cînd cucoana dădu să plece, Marco, vrînd să bată fierul cît mai era cald, zise — cu gîndul de a părea stăpînit de-o nepăsătoare demnitate, dar fără a izbuti :

— Ohoho ! Sînt prea de ajuns ! Lasă-le pre celelalte !

Va să zică mai erau şi altele ! A fost un efect frumos. Nici eu n-aş fi putut juca mai bine cartea aia.

Şi-apoi atunci, pohoaţa de madam Marco îngrămădi surprizele una peste alta, într-un ritm care încinse uimirea generală pînă la o sută cincizeci de grade la umbră [1] şi totodată îi aiuri pe oaspeţi în aşa hal, că nu se mai puteau exprima decît prin exclamaţii gîtuite : „Oh!“ „Măre!“ „Alei !“ şi „Alelei!“. „Văleu !“ şi „Aoleou !“ ridicîndu-şi mîinile şi privirile, stăpîniţi de o mirare mută. Aduse tacîmurile — erau berechet, şi noi toate, cupe noi de lemn şi altă veselă — şi apoi ţin'te tu bere, peşte, pui, o gîscă, ouă, friptură de vacă şi de berbec, şuncă, un purcel fript şi o mană de pîine albă — veritabilă, chiar din grîu ! Toate laolaltă, drăcoveniile astea lăsau mult în umbră tot ce văzuseră vreodată oamenii noştri. Şi în vreme ce oaspeţii încremeniseră şi nu alta, de mirare şi respect, eu fluturai ca din întîmplare mîna şi feciorul prăvăliaşului răsări, parcă din pămînt, spunînd că a venit să primească plata.

— Prea bine ! i-am spus eu nepăsător. Cît face ? Ia citeşte-ne lista.

[1] După termometrul Fahrenheit — deci aproape 60° (n. r.).

Băiatul citi socoteala, pe cînd cei trei oaspeți ascultau uluiți — și valuri de mulțumire senină îmi umpleau sufletul, iar valuri cînd de spaimă, cînd de uimire se iveau pe chipul lui Marco:

2 livre de sare	200
8 duzine de vedre de bere, în butoiașe	800
3 baniță de grîu	2.700
2 livre de pește	100
3 găini	400
1 gîscă	400
3 duzine ouă	150
1 but de vacă pentru friptură	450
1 but de berbec pentru friptură	400
1 șuncă	800
1 purcel de lapte	500
2 serii de tacîmuri (cu tot dichisul)	6.000
2 rînduri de straie bărbătești și schimburi pentru primeneală	2.800
1 veșmînt femeiesc, 1 rochie de dimie și schimburi	1.600
8 paiare de lemn	800
Felurite blide	10 000
1 masă mare de sufragerie	2.000
8 scaune	4 000
2 pungi pentru bani, încărcate	3.000

Se opri. Urmă o tăcere mormîntală, curat înfiorătoare. Nimeni nu se clinti. Nici o nară nu trăda că stăpînul ei mai răsuflă.

— Asta-i tot? întrebai eu, cu un calm desăvîrșit.

— Totul, slăvite doamne, fără numai de unele tîrguieli mai mărunte, carele n-au fost puse cu amăruntul, ci laolaltă rînduite, sub numele de „felurite". Dacă îți iaste voia, pot a le...

— N-are importanță — zisei eu, însoțindu-mi cuvintele cu un gest de cea mai deplină nepăsare — spune-mi totalul, rogu-te.

Băiatul de prăvălie se rezimă de copac și zise:

— Treizeci și nouă de mii o sută și cincizeci de milreiși!

Rotarul se prăvăli de pe scaun; ceilalți se ținură cu toată nădejdea de masă și cu toții strigară într-un glas:

— Doamne, arată-ți milostenia în ceasul de prăpădenie!

Băiatul se grăbi să adauge:

— Taica a fost zicînd și mi-a poruncit să îți spun, slăvite, că nu i se cade după cinstea obrazului, să îți ceară plata deodată. Deci, el îți face rugămintea ca...

Nu-i luai în seamă spusele, nici cît aș fi luat zumzetul unei musculițe, și cu un aer de nepăsare ce ajungea aproape la silă, scosei banii și aruncai patru dolari pe masă. Păcat că nu i-ați văzut cum mai holbau ochii.

Băiatul era uluit și încîntat. Mă rugă să păstrez un dolar ca garanție pînă se va duce la oraș și... dar îi tăiai vorba:

— Ce, ca să te întorci cu nouă cenți? Mofturi! Ia toți banii. Păstrează restul.

Vorbele îmi fură urmate de un murmur de uimire:

— Adevăr grăiesc, omul acesta iaste plămădit din bani! Aruncatu-i-a precum gunoiștea.

Fierarul era un om zdrobit.

Băiatul luă banii și plecă, mergînd pe două cărări — beat de atîta noroc.

Apoi, zisei lui Marco și nevestii-si:

— Oameni buni, poftiți și voi un mic suvenir de la mine! dîndu-le pungile, ca și cum ar fi fost un lucru fără nici o valoare, deși fiecare conținea cincisprezece cenți — bani buni. Și în timp ce sărmanele făpturi își pierduseră capul de uimire și recunoștință, mă întorsei către ceilalți și le spusei — calm ca un om care te întreabă cît e ceasul:

— Ei, dacă sîntem cu toții gata, cred că și masa-i gata! Haideți, dați-i drumul!

Ce să spun! A fost o grozăvie; mai bine zis, o nostimadă! Nu știu dacă am pus vreodată la cale așa ceva și să iasă mai bine decît a ieșit. Nu știu dacă am scos vreodată efecte mai spectaculoase din materialul aflat la îndemînă. Fierarul — ce mai, era

terci, că rău îi mai priise! Doamne, pentru nimic în lume n-aş fi vrut să fiu în pielea lui. Trîmbiţase şi se fudulise cu ospeţele lui grozave, cu carne „aleasă" de două ori pe an, cu carne proaspătă de două ori pe lună, cu carne sărată de două ori pe săptămînă, şi cu pîinea lui albă în fiece duminică, pe cît e anul de lung — toate astea pentru o familie de trei persoane. Toată întreţinerea lui pe un an nu-l costa decît 69.2.6 (şaizeci şi nouă de cenţi, doi milşi şi şase milreişi) şi — uite! — pe neaşteptate răsare un om care face praf aproape patru dolari dintr-un condei! Şi nu numai atît, dar se poartă ca şi cum l-ar fi plictisit să mînuiască sume atît de mărunte! Ei, da, Dowley s-a chifligit de-a binelea, s-a făcut mic de tot şi s-a prăbuşit de pe scaun; era ca o băşică strivită în picioare de o vacă. D-apoi dă, nu-i totdeauna cum se chiteşte, ci cum se nimereşte!

Capitolul XXXIII

O LECŢIE DE ECONOMIE POLITICA IN SECOLUL AL VI-LEA

Totuşi îi dădui şi lui un set în meciul acela, aşa că — înainte de a se fi sfîrşit o treime din ospăţ — omul era din nou fericit. Era şi uşor, într-o ţară cu ranguri şi caste, căci — vedeţi dumneavoastră — într-o ţară unde există ranguri şi caste, omul nu-i niciodată om întreg, ci doar un ciot de om. Oricum ar face, nu poate creşte cum se cuvine. Acolo, dacă îţi dovedeşti superioritatea prin situaţie socială, rang sau avere — s-a isprăvit! Omul de rînd ţi se ploconeşte pînă la pămînt. După asta, să vrei să-l insulţi şi nu mai ai cum. Nu — nu m-am exprimat cum trebuie: fireşte că-l poţi insulta şi face albie de porci, dar ceea ce vreau să spun este că omul anevoie se mai simte insultat, aşa că — dacă n-ai timp de pierdut — nici nu merită să mai încerci. Acum cîştigasem stima fierarului, fiindcă îi păream nespus de

avut şi într-o stare înfloritoare; ba, dacă aş fi avut şi vreun cît de mic titlu de noblețe, omul m-ar fi venerat şi admirat fără limită. Şi aş fi avut parte nu numai de veneraţia lui, ci de a tuturor oamenilor de rînd din ţară. Fiecare m-ar fi admirat, chiar dacă ar fi fost cel mai reuşit produs al tuturor epocilor, ca inteligenţă, valoare şi caracter, iar eu un biet falit din toate punctele de vedere. Lucrurile erau sortite să rămînă mereu aşa, cîtă vreme va exista Anglia pe pămînt. Cum aveam darul profeţiei, eram în stare să-mi aţintesc privirile spre viitor şi s-o văd înălţînd mai departe statui şi monumente tuturor neisprăviţilor ei de Georgi al nu ştiu cîtelea şi al cîtelea, şi al cîtelea şi altor gloabe regale şi nobile şi refuzînd a da cinstea cuvenită creatorilor acestei lumi — creatori care vin imediat după dumnezeu — şi care se numesc de-alde Gutenberg, Watt, Arkwright, Whitney, Morse, Stephenson, Bell.

Regele şi-a primit porţia de mulţumiri şi apoi — deoarece nu se aduse vorba despre bătălii, cuceriri sau dueluri între înzăuaţi, împlătoşaţi şi încoifaţi — începu să pirotească pînă ce ajunse să moţăie de-a binelea şi o şterse să-i tragă un pui de somn. Doamna Marco strînse masa, puse butoiaşul cu bere la îndemînă şi se retrase într-un colţ ca să-şi ia cina — alcătuită din rămăşiţe. Ceilalţi ne apucarăm curînd să discutăm chestiunile preferate şi dragi unor oameni ca noi — afaceri şi lefuri, bineînţeles. La prima vedere, lucrurile păreau nespus de înfloritoare în acel mic regat tributar — al cărui stăpîn era regele Badgemagus — cel puţin, faţă de starea de lucruri din ţinutul meu. „Protecţionismul" era acolo în plină dezvoltare, pe cînd noi ne îndreptam spre liberul schimb — printr-o evoluţie gradată — şi ajunsesem pe la jumătatea drumului. Nu trecu mult şi Dowley şi cu mine monopolizarăm conversaţia, în timp ce ceilalţi ascultau cu nesaţ. Dowley se încinse la vorbă, adulmecă un avantaj şi începu să-mi pună tot soiul de întrebări pe care le socotea grozav de stînjenitoare pentru mine şi care sunau cam aşa:

— In ţara ta, frate dragă, cu cît, rogu-te, iaste năimit un vechil, un rîndaş, un chirigiu, un păstor, un porcar? Ce simbrie are?

— Douăzeci şi cinci de milreişi pe zi, adică un sfert de cent.

Chipul fierarului se umplu de bucurie. El îmi replică:

— La noi capătă îndoit! Şi cît cîştigă un meşteşugar — fie că-i tîmplar, spoitor, zidar, zugrav, fierar, rotar — au alţii de o samă?

— De obicei, cincizeci de milreişi — jumătate de cent pe zi.

— Ho-ho! La noi, dobîndesc o sută! La noi, verice meşteşugar de treabă dobîndeşte un cent pe zi! Nu-l pun la socoteală pe croitor, dară pre toţi ceilalţi, da — şi de iaste cumva mai multă treabă, apăi omul capătă şi peste — da, pînă la o sută zece şi chiar o sută cincisprezece milreişi pe zi. Plătit-am eu însumi o sută cincisprezece — săptămîna trecută. Trăiască protecţionismul — la naiba cu liberul schimb!

Dowley arunca priviri triumfătoare în juru-i şi chipul îi strălucea ca soarele. Dar nu m-am speriat de fel. Mi-am pus la punct tăvălugul şi mi-am dat un răgaz de cincisprezece minute ca să-l bag în pămînt — să-l fac una cu pămîntul — să-l înfund atît de adînc încît să nu i se zărească nici scăfîrlia. Iată cum m-am apucat să-l lucrez:

— Cît plătiţi voi livra de sare?

— O sută de milreişi.

— Noi plătim patruzeci. Cît daţi pe carnea de vacă ori de oaie — cînd o cumpăraţi?

Asta a fost o lovitură bine plasată şi i-a dat puţintel sîngele.

— Sînt felurite preţuri oarecum, dară nu de tot multe; iaste cu putinţă a spune şaptezeci şi cinci de milreişi livra.

— Noi plătim treizeci şi trei. Cît costă ouăle?

— Cincizeci de milreişi duzina.

— Noi plătim douăzeci. Cu cît cumpăraţi berea?

— Ne costă opt milreişi şi jumătate ulciorul.

— Noi o luăm cu patru ; douăzeci şi cinci de ulcioare pentru un cent. Cît daţi pe grîu ?

— Nouă sute de milreişi baniţa.

— Noi plătim patru sute. Cît daţi pentru o haină de cînepă ?

— Treisprezece cenţi.

— Noi plătim şase. Cît daţi pe o rochie de lînă pentru o nevastă de plugar ori de meşteşugar ?

— Opt cenţi şi patru milşi.

— Ei, ţine seama de diferenţă : voi plătiţi opt cenţi şi patru milşi — noi plătim doar patru cenţi.

M-am pregătit apoi să-i dau lovitura de graţie, zicîndu-i :

— Ian ascultă, dragă prietene, ce s-a întîmplat cu lefurile voastre mari, cu care te grozăveai adineauri ?

I-o zisei şi îmi rotii privirile cu o calmă satisfacţie, fiindcă laţul meu alunecase treptat în juru-i şi îl legase de mîini şi de picioare, fără ca el să fi observat măcar că-i prins în laţ. Îi repetai :

— Ce s-a întîmplat cu semeţele lefuri cu care te lăudai ? Pare-mi-se că le-am lichidat şi le-am şters toată puterea, după cît se vede.

Dar — nu ştiu dacă o să mă credeţi — fierarul părea doar mirat şi atîta tot ! Nu pătrundea cîtuşi de puţin situaţia ; nu ştia că a căzut într-o capcană, nu descoperea că se şi afla în capcană. Zău că-mi venea să-l împuşc, de enervat ce eram. Cu privirea tulbure şi punîndu-şi mintea la caznă, izbuti să îngăime :

— Maică Precistă ! Pare-mi-se că nu te înţeleg, frate ! Te-ai adeverit că simbriile de la noi sînt îndoite faţă de ale voastre. Aciasta limpede iaste. Au cum atuncea iaste cu putinţă a zice că le-ai lichidat — de nu cumva strîmbat-am eu grăirea cuvîntului acestuia de minunare, fiindu-mi hărăzit pentru întîiaşi oară, din mila şi ocrotirea domnului, a-l auzi ?

Ce să spun, am rămas buimac ; pe de o parte, din pricina neroziei sale neprevăzute ; pe de alta, din pricină că şi ceilalţi erau în mod vădit de aceeaşi părere — dacă asta se poate numi părere. Poziţia mea era totuşi destul de simplă şi de limpede. Cum naiba

aş fi putut-o simplifica mai mult? Totuşi, trebuia să încerc.

— Ian ascultă aici, frate Dowley! Nu pricepi? Lefurile voastre sînt mai mari decît ale noastre doar cu numele, nu şi în fapt.

— Auziţi-l! Dară sînt de două ori mai mari! Tu însuţi ai adeverit!

— Da — da, nu tăgăduiesc de loc. Dar asta n-are nici o legătură. Nivelul lefurilor în simple monezi, botezate cu nume fără nici un înţeles — doar ca să le poţi deosebi una de alta — n-are nici o legătură cu valoarea lor. Intrebarea e: cîte lucruri poţi cumpăra din leafa ta? Asta-i principalul! E drept că la voi un meşteşugar bun poate cîştiga pînă la trei dolari şi jumătate pe an, pe cînd la noi doar un dolar şi şaptezeci şi cinci...?

— A-ha-ha! Iarăşi adevărezi, iarăşi adevărezi!

— Dă-o-ncolo de treabă, că n-am tăgăduit nici o clipă faptul ăsta, şi-l recunosc şi acum! Dar eu spun altceva. La noi, cu o jumătate de dolar poţi cumpăra mai mult decît cu un dolar întreg la voi — şi prin urmare e de la sine înţeles şi la mintea cocoşului că lefurile noastre sînt mai mari decît ale voastre.

Omul părea uluit şi spuse cu deznădejde:

— Adevăr grăiesc — mi-iaste preste puteri a ieşi la socoteală cu dumneta. Abia zis-ai că simbriile noastre sînt mai mari şi nice cît ai scăpăra ţi-ai luat îndărăt cuvîntul.

— Ei, sfinte Sisoe! Cum nu se poate să vă intre în cap un lucru atît de simplu? Uite ce-i... Să-ţi dau o pildă. Noi plătim patru cenţi pentru o rochie de lînă — voi plătiţi opt cenţi şi patru milşi, adică patru milşi mai mult decît dublu. Cît plătiţi unei femei care munceşte la cîmp?

— Doi milşi pe zi.

— Foarte bine! Noi îi dăm doar pe jumătate — îi plătim numai o zecime de cent pe zi şi...

— Iarăşi adevă...

— Aşteaptă! Acum, vezi matale, chestia-i foarte simplă; de data asta o să pricepi. De exemplu, la voi o femeie trebuie să muncească patruzeci şi două

de zile ca să-şi poată cumpăra o rochie. Dacă ea cîştigă doi milşi pe zi, îi trebuie o muncă de şapte săptămîni; dar la noi ea ar cîştiga banii ăştia în patruzeci de zile — cu două zile mai puţin. Femeia voastră are o rochie, dar i s-a dus leafa pe şapte săptămîni; a noastră are rochia şi i-au mai rămas banii pe două zile, cu care să-şi cumpere altceva. Poftim — acum sigur că ai înţeles!

Părea — ce mai, părea doar că stă la îndoială, asta-i tot ce pot spune; şi ceilalţi stăteau şi ei la îndoială. Am aşteptat să-i intre bine ideea în cap. In cele din urmă, Dowley vorbi iarăşi, dovedind că într-adevăr încă nu se scuturase de superstiţiile sale adînc înrădăcinate. Spuse, cu oarecare şovăială în glas:

— Dară — dară — nu poţi a zice într-altfel decît că doi milşi pe zi iaste mai bine decît unul.

— Vax!

Fireşte, nu înghiţeam să mă dau bătut. Aşa că am mizat pe alt cal:

— Hai să ne închipuim un alt caz. Să zicem că un meseriaş de ai voştri se duce şi cumpără următoarele articole:

1 livră de sare,
1 duzină de ouă,
1 duzină de ulcioare cu bere,
1 baniţă de grîu,
1 rînd de veşminte din cînepă,
5 livre de carne de vacă,
5 livre de carne de oaie.

Toate astea o să-l coste treizeci şi doi de cenţi. Îi trebuie treizeci şi două de zile de muncă să-i cîştige — cinci săptămîni şi două zile. Acum să trecem la noi. Muncind treizeci şi două de zile, pe jumătate leafă, poate cumpăra toate lucrurile astea cu ceva mai puţin de paisprezece cenţi şi jumătate; o să-l coste ceva mai puţin de douăzeci şi nouă zile de muncă şi-i mai rămîne încă leafa pe o jumătate de săptămînă. Fă socoteala asta mai departe, pe un an întreg; omul nostru o să economisească leafa pe o

săptămînă la fiecare două luni, al vostru nimic ; deci, într-un an el va pune deoparte leafa pe cinci-şase săptămîni, iar omului vostru nu-i va rămîne nici un cent. Acum cred că înţelegi că „lefuri mari" şi „lefuri mici" sînt fraze care nu înseamnă nimic, pînă cînd nu afli cu care din ele poţi cumpăra mai mult !

Era o lovitură zdrobitoare.

Dar, vai ! N-a zdrobit pe nimeni. Nu, a trebuit să mă dau bătut. Oamenii ăia ţineau morţiş la salarii mari ; pentru ei părea că nici nu contează dacă cu salariile alea mari poţi cumpăra ceva sau nu. Erau pentru „protecţionism" şi-l apărau cu dinţii, ceea ce era lesne de înţeles, fiindcă părţile interesate îi amăgiseră cu ideea că protecţionismul le asigura salarii mari. Le-am dovedit că într-un sfert de veac salariile lor se urcaseră doar cu treizeci la sută, în vreme ce costul vieţii se urcase cu sută la sută, şi că la noi — într-o perioadă mai scurtă — salariile se urcaseră cu patruzeci la sută, iar preţurile scăzuseră mereu. Nici asta nu mi-a ajutat cu nimic, căci nimic nu le putea zdruncina ciudatele lor credinţe.

Ce mai, dădeam din colţ în colţ — zgîlţîit de impresia înfrîngerii. O înfrîngere nemeritată! Nemeritată! Ei, şi ce-i dacă era nemeritată ? Nu-mi uşura de loc necazul. Şi gîndiţi-vă, vă rog, la situaţia mea ! Primul bărbat de stat al epocii, omul cel mai capabil, cel mai bine informat din lumea întreagă, cel mai strălucit cap neîncoronat, care-a plutit printre norii oricărui firmament politic, timp de secole, stînd pleoştit acolo, în aparenţă învins în argumentaţie de către un oarecare fierar de ţară, strălucind prin ignoranţă ! Vedeam lămurit cum celorlalţi le părea rău de mine — ceea ce mă făcu să mă aprind la faţă, de puteam mirosi cum îmi fumegă favoriţii. Puneţi-vă în locul meu, vă rog, şi încercaţi să vă simţiţi umiliţi şi ruşinaţi cum mă simţeam eu atunci, şi spuneţi-mi cu sinceritate : n-aţi fi lovit chiar sub centură, numai să cîştigaţi meciul ? Fără vorbă că aţi fi făcut-o — că e în firea omului. Ei, tot aşa am făcut şi eu. Nu încerc să mă scot basma curată ; spun doar că turbam şi oricine ar fi făcut la fel, dacă era în locul meu.

Şi cînd îmi pun eu în cap să lovesc pe cineva, nu mă mulţumesc cu o giugiuleală ; aş, ăsta nu-i felul meu ! Dacă tot trebuie să îl lovesc, apoi îi trag una să vadă stele verzi. Şi nu mă reped la el brusc, riscînd să încurc lucrurile sau făcînd treaba pe jumătate. Nuu ! Mă dau într-o parte şi mă apropii de el pe nesimţite, încît nici măcar nu bănuieşte că mă gîndesc să-l mardesc ; şi curînd respectivul se pomeneşte întins lat pe podea şi, nici să-l tai, nu-ţi poate spune cum a devenit cazul. Aşa l-am luat şi pe frate-le Dowley. Am început să vorbesc alene ba de una, ba de alta, ca şi cum aş fi discutat doar aşa ca să ne treacă vremea şi nici chiar cel mai înţelept om din lume n-ar fi putut bănui de unde pornesc şi să ghicească încotro bat. Că vorba aia : Unde dai şi unde crapă !

— Măi, fîrtaţi ! Multe ciudăţenii se mai petrec în lumea asta, cu legile, cu datinele şi cu obiceiurile şi cu multe altele de soiul ăsta — dacă te gîndeşti o leacă la ele ! Da, aşa e, mai ales cînd te duci cu mintea la mersul şi progresul părerilor omeneşti şi urmăreşti mişcările semenilor noştri. Există legi scrise — care pier, dar mai există şi legi nescrise — care rămîn veşnice. N-aveţi decît să luaţi legea nescrisă a lefurilor : ea vă spune că lefurile sînt menite să se urce încet-încet, de-a lungul veacurilor. Şi luaţi seama cum funcţionează ele. Ştim care sînt lefurile acum şi aici, sau cele din alte părţi, facem media şi spunem că astea-s lefurile de azi. Ştim care erau lefurile acum o sută şi acum două sute de ani ; doar pînă acolo putem ajunge, în urmă, dar e destul ca să aflăm legea urcării lor, măsura şi viteza sporirii lor periodice, şi astfel, fără să ne-ajute vreun document, putem stabili aproape precis care erau lefurile cu trei, şi patru, şi cinci sute de ani în urmă. Pînă aici, e bine. Dar ne-oprim aici ? Nu. Nu ne mai uităm înapoi, ci ne întoarcem şi aplicăm aceeaşi lege la viitor. Prieteni, să ştiţi că vă pot spune care vor fi lefurile, la orice dată vreţi, peste sute şi sute de ani.

— Cum oare, omul lui dumnezeu, cum ?

— Da. Peste şapte sute de ani, lefurile vor fi de şase ori mai mari decît azi, în ţinutul vostru, şi zilerilor la cîmp li se va plăti trei cenţi pe zi, iar meşteşugarilor şase.

— Mai bine-aş închide ochii acuma şi aş fi trăitor atuncea ! mă întrerupse Smug, rotarul, cu o şireată licărire de lăcomie în ochi.

— Şi nu numai atît ! O să mai capete şi întreţinerea, pe lîngă aceşti bani şi preţurile n-or să se umfle. Peste alţi două sute cincizeci de ani — luaţi aminte acum — leafa unui meşteşugar va fi — băgaţi bine de seamă, că asta-i lege, nu ghiceală — leafa unui meşteşugar va fi de douăzeci de cenţi pe zi !

Căscară cu toţii gura, speriaţi şi uimiţi. Dickson, zidarul, murmură, înălţîndu-şi mîinile şi îndreptîndu-şi privirea spre cer :

— Iaste mai mult decît plata a trei săptămîni, pentru munca unei singure zile !

— Avuţii ! Adevărate comori ! murmură Marco, întretăindu-i-se răsuflarea din pricina tulburării.

— Lefurile se vor urca mai departe, încetul cu încetul, încetul cu încetul, dar la fel de statornic precum creşte un copac. După alţi trei sute patruzeci de ani, se va afla cel puţin o ţară pe lume în care leafa obişnuită a unui meşteşugar va fi de două sute de cenţi pe zi !

Afirmaţia mea i-a încremenit de tot ! Trecură vreo două minute pînă să-şi vină în fire vreunul din ei. Apoi cărbunarul zise, rugător :

— De mi-ar fi hărăzit a viia pînă atunci !

— Aceasta sultă de conte iaste ! exclamă Smug.

— De conte, zis-ai tu ? întări Dowley. Iaste mai mult decît atîta şi te adevărezi, dacă te gîndeşti că nu se află conte în toată ţara lui Bagdemagus cu atîta avuţie. Venitul unui conte ? — Ptiu ! — Venitul unui înger — da ! — iară nu al unui conte !

— Ei, va să zică aşa o să se întîmple cu lefurile. În zilele acelea îndepărtate, omul va putea să-şi cumpere — muncind o singură săptămînă — toate bu-

nurile pentru care voi munciți acum mai bine de cincizeci de săptămîni. O să se mai petreacă și alte lucruri destul de surprinzătoare. Frate Dowley, spune-mi cine hotărăște — în fiecare primăvară — cît va primi, pe anul care urmează, fiecare meșteșugar, plugar și slujitor?

— Uneori curțile, alteori sfatul cetății, dară cel mai adesea judele. Se prea poate a zice că, îndeobște, judele iaste acela care statornicește lefurile.

— Nu-i așa că el nu cere nici unuia dintre pîrliții ăștia să-l ajute la fixarea lefurilor?

— Hm! Ce basnă mai iaste și aceasta? Ia aminte, frate, că acela care plătește simbriile are dreptul de a le statornici.

— Da, dar credeam că și celălalt care e în cauză ar putea avea un cuvințel de spus, căci de lefuri atîrnă soarta soției și a copiilor lui, sărmanele fărpturi. Stăpînii sînt nobilii și bogătașii — îndeobște cei avuți. Acești puțini, care nu muncesc de loc, tocmai ei hotărăsc ce plată va primi vastul stup care muncește cu-adevărat. Pricepi? Dumnealor, cei puțini, formează un cartel, un sindicat — ca să făuresc un cuvînt nou — care-și unește puterile pentru a-l sili pe fratele lor mai slab să primească atît cît catadicsesc să-i dea. Peste-o mie trei sute de ani — așa spune legea cea nescrisă — „cartelul" va fi alcătuit în felul opus și cum o să mai spumege și o să se zvîrcolească și o să scrîșnească din dinți urmașii acestor oameni aleși, văitîndu-se de tirania neobrăzată a sindicatelor! Da, așa e — magistratul va aranja în tihnă salariile încă multă vreme, pînă hăt în mijlocul veacului al XIX-lea, apoi deodată muncitorul, socotind că destul a răbdat vreo două mii de ani ca lucrurile să fie privite dintr-un singur punct de vedere, se va ridica și va lua în mîinile lui stabilirea salariilor. Muncitorul va avea de răfuit o îndelungată și amară socoteală de năpăstuiri și umilinți.

— Socoți oare...

— Că va contribui într-adevăr la stabilirea salariului său? Da, fii sigur că așa va fi. Și atunci el va fi puternic și capabil de multe strășnicii.

— Fericite vremuri, fericite vremuri întru adevăr! rînji batjocoritor înstăritul fierar.

— A, era să uit ceva! In zilele acelea, un stăpîn o să poată angaja un om doar pe cîte-o zi, ori pe-o săptămînă, ori o lună, dacă o să vrea.

— Cum?

— Aşa e! Mai mult încă, judecătorul nu va avea puterea să silească vreun om să lucreze pentru un stăpîn de la un capăt la celălalt al anului — fie că vrea omul acela, fie că nu vrea.

— Nu se va mai afla, în acele zile, nice lege şi nice minte?

— Vor exista de-amîndouă, Dowley. In zilele acelea, omul va fi stăpîn pe soarta lui şi nu va mai fi proprietatea judecătorului şi a stăpînului. El va putea părăsi oraşul oricînd va voi, dacă leafa nu-i convine — fără ca nimeni să-l poată pune la stîlpul infamiei pentru motivul ăsta!

— Praf şi pulbere aleagă-se de asemenea vremuri! strigă Dowley, foarte indignat. Că vremuri bune doar pentru cîini, se cuvine a le numi — vremuri de nesupunere faţă de mai marii noştri, vremuri neplecate în faţa stăpînirii, vremuri pline de necuviinţă! Stîlpul infamiei...

— Ia stai puţintel, frate dragă, degeaba iei apărarea acestei instituţii. Eu cred că stîlpul infamiei ar trebui desfiinţat.

— Ferit-a atotfăcătorul de asemeni nesocotinţă. Au de ce să se desfiinţeze?

— Uite, o să-ţi spun de ce. A fost pus vreodată un om la stîlpul infamiei pentru o crimă?

— Nu.

— E drept să condamni un om la o pedeapsă uşoară pentru o mică abatere şi pe urmă să-l ucizi?

Nu-mi răspunse nimeni. Marcasem primul punct! Pentru prima dată, fierarul se pleoştise şi rămase fără replică. Spectatorii au remarcat-o. A avut într-adevăr un efect bun.

— De ce nu-mi răspunzi, frate? Erai pe cale să slăveşti stîlpul infamiei, mai adineauri, şi să plîngi de mila vremurilor viitoare care nu-l vor folosi. Eu

cred că trebuie să fie desființat. Ce se întîmplă de obicei, cînd un biet nenorocit e pus la stîlpul infamiei pentru vreo mică greșeală, care la urma urmei nu are nici o însemnătate? Gloata încearcă să petreacă niţeluş pe seama lui, nu-i aşa?

— Da.

— Incep să arunce cu bulgări de pămînt într-însul şi rîd de se prăpădesc cînd nenorocitul se fereşte de-un bulgăre şi e nimerit de altul?

— Da.

— Pe urmă se azvîrle într-însul cu hoituri de pisici, nu-i aşa?

— Da.

— Ei, acum închipuie-ţi că respectivul are cîţiva duşmani personali în liota aia — şi ici şi colo cîte-un bărbat şi o femeie care-i poartă într-ascuns pică — şi mai închipuie-ţi că omul e urît în oraş din pricină că-i mîndru, sau înstărit, sau mai ştiu eu ce... nu trece mult şi pietrele şi cărămizile iau locul bulgărilor, nu-i aşa?

— Aşa iaste.

— Şi de obicei rămîne schilod pe viaţă, nu? Falca ruptă, dinţii sparţi, picioarele betegite şi cangrenate, trebuind apoi să-i fie tăiate! Sau cu vreun ochi scurs, dacă nu cu amîndoi!

— Prea adevărat iaste! Ştie domnul dumnezeu!

— Ba, dacă are parte de ura unora cu inimă haină se poate aştepta şi la moarte, adică să fie omorît chiar pe loc, nu?

— Aşa iaste, că nemernic ar fi cine ar tăgădui!

— Imi închipui că nici unul din voi nu-i urît sau pizmuit aici din pricina mîndriei sau a neobrăzării, sau a avuţiei bătătoare la ochi, sau a oricăreia din cauzele care zădăresc invidia şi răutatea lepădăturilor de prin sate. Pentru voi n-ar fi un rizic prea mare să staţi la stîlpul infamiei, nu-i aşa?

Am văzut bine cum Dowley a clipit din ochi. Mi-am zis că l-am lovit cum trebuie. Dar n-a scos nici o vorbuliţă care să-l dea de gol. Ceilalţi, în schimb, îşi spuseră părerea limpede şi cu tărie. Ziceau că văzuseră destul de des oameni la stîlpul infamiei, ca să

știe ce șanse are un om aflat în situația aceea, și că ei nici în ruptul capului n-ar accepta o asemenea pedeapsă, dacă ar putea să aleagă în schimb o moarte grabnică, prin spînzurătoare.

— Ei, să schimbăm subiectul, fiindcă acum cred că ați văzut cu toții că am dreptate cerînd desființarea stîlpului infamiei. Ei, bine, eu susțin că și unele legi ale noastre sînt foarte nedrepte. De pildă, dacă săvîrșesc un lucru care s-ar cuveni să fie pedepsit cu trimiterea la stîlpul infamiei și tu știi de asta și, totuși, taci din gură și nu mă pîrăști — capeți și tu aceeași pedeapsă, dacă te denunță cineva. Nu-i așa?

— Dară aceasta cu direptate iaste — zise Dowley — căci pravila învață ca certarea acelora așa să fie și nu almintrelea.

Ceilalți încuviințară.

— Foarte bine, fie cum ziceți voi, dacă sînteți cu toții împotriva mea. Dar am să vă spun un alt lucru care cu siguranță că nu-i drept. Judecătorul stabilește simbria unui meseriaș — să zicem la un cent pe zi. Legea prevede că stăpînul care s-ar încumeta, chiar aflîndu-se la mare nevoie, să plătească oricît de puțin peste acel cent pe zi — măcar și pe o singură zi — va fi pus la stîlpul infamiei și amendat, iar cel care află de asta și nu-l denunță, va fi pedepsit ca și el. Lucrul acesta mi se pare nedrept, frate Dowley, și el înseamnă primejdie cumplită pentru noi toți, deoarece dumneata singur ai mărturisit în chip nesocotit, adineauri, că acum o săptămînă ai plătit un cent și cincisprezece...

Ce mai! V-am prevenit că i-am dat o lovitură nimicitoare! Să fi văzut numai cum a rămas paf toată banda! Mă strecurasem încetișor, atît de frumușel și de tiptil, ca să-l ating unde-l durea mai tare pe Dowley, omul mereu zîmbăreț și blajin, încît bietul de el habar n-avusese de ce-o să i se-ntîmple! Pînă l-am pălit în plin, doborîndu-l la pămînt și făcîndu-l praf și pulbere.

A fost un efect strașnic. Ba chiar cel mai grozav efect pe care l-am putut obține vreodată, într-un timp atît de scurt. Imediat mi-am dat seama, însă,

că sărisem peste cal. Voisem într-adevăr să-i bag în sperieți, dar nu să-i fac să tragă o spaimă de moarte! Totuși, la asta ajunseseră, bieții de ei! Știți, toată viața se învățaseră să țină la mare preț și în mare stimă stîlpul infamiei și iată că acum îi păștea și pe ei această „fericire", fiind la cheremul meu, un simplu străin, dacă să aibă parte sau nu de cumplita pedeapsă. Își dădeau seama că dacă îmi venea cheful să-i pîrăsc, ar fi fost pierduți. Ce mai, era pur și simplu îngrozitor pentru dînșii și nu-i de mirare că se prăpădiseră cu firea. După șocul primit, nu mai erau în stare să-și revină. Se prea poate să credeți că erau doar palizi și amuțiți sau că tremurau ca varga — vrednici deci de toată mila. De fapt, însă, erau mult mai rău; arătau, bieții de ei, aidoma unor morți.

Ne aflam într-o situație stingheritoare. Ar fi fost firesc ca ei să mă roage să-mi țin gura, iar pe urmă să ne strîngem mîinile, să ciocnim un pahar, să rîdem de toată chestia asta ca de o glumă bună — și cu asta basta! Dar nici pomeneală de așa ceva. Gîndiți-vă că eu eram ca un om picat din cer în mijlocul unor oameni asupriți cu neîmblînzită cruzime și bănuitori — oameni deprinși mereu ca mai marii să profite de nevolnicia lor și care nu se așteptau la un tratament mai drept sau mai omenos decît doar din partea rudelor și prietenilor apropiați. Desigur că ar fi dorit să mă roage să fiu blînd, să fiu bun și mărinimos cu dînșii, dar nu îndrăzneau s-o facă.

Capitolul XXXIV

YANKEUL ȘI REGELE VINDUȚI CA SCLAVI

Ei, în cazul acesta ce-mi mai rămînea de făcut? Cu siguranță, nu trebuia să mă pripesc. Trebuia să născocesc o diversiune; ceva care mie să-mi dea de lucru și mai ales un răgaz să mă pot gîndi, iar bieților oameni să le îngăduie să-și mai vină puțintel în fire. Marco rămăsese ca împietrit, așa cum îl surprin-

sese lovitura mea de măciucă — tocmai cînd încerca să-i dea de rost pungii sale în formă de pistol. Rămăsese cu jucăria încă strînsă în degetele-i închircite, aşa că i-o luai din mînă, propunînd tuturor să le explic taina acestei jucării. Tainã, un flecuşteţ ca ăla ? Şi totuşi era o taină destul de mare pentru neamul şi pentru epoca aceea.

In viaţa mea n-am mai văzut oameni care să umble atît de stîngaci cu un mecanism ! Ce vreţi, nu erau de loc obişnuiţi cu aşa ceva. Punga-pistol era un tub cu două ţevi, făcut din sticlă groasă, avînd o mică şmecherie de resort, care — cînd îl apăsai — dădea drumul la o alice. Dar alicea nu vătăma pe nimeni, ci îţi cădea în palmă. In pistol erau alice de două feluri, unele de mărimea unui bob de muştar, celelalte de cîteva ori mai mari. Alicele alea erau monezi. Cele cît un bob de muştar reprezentau milreişi, cele mai mari milşi. Aşa că pistolul era, de fapt, un portofel, şi încă unul foarte lesnicios. Cu asemenea portofel puteai să plăteşti bani şi pe întuneric, fără să te înşeli, ba puteai să-l ţii în gură sau în buzunarul vestei — dacă aveai vestă.

Am fabricat pungi de diferite mărimi — una din ele atît de mare, încît puteai duce în ea mărunţiş în valoare de un dolar. Pentru guvern era o idee bună să folosească alice drept monezi ; metalul costa mai nimic şi moneda nu putea fi falsificată, fiindcă eram singura persoană din tot regatul, care ştia să mînuiască o presă de alice. In curînd „a împuşca francu" deveni o expresie obişnuită. Ba şi ştiam că avea să umble din gură în gură hăt tocmai pînă în secolul al XIX-lea — fără ca totuşi să-i treacă cuiva prin cap de unde şi cînd s-a născut această expresie.

Taman atunci regele se ivi iar în mijlocul nostru, foarte înviorat, fiindcă trăsese un pui de somn, şi simţindu-se mai bine dispus. In momentul acela, orice lucru, cît de mic, era în stare să-mi calce pe nervi, atît de tulburat eram, dîndu-mi seama că vieţile noastre sînt în primejdie. Am fost cu atît mai îngrijorat, descoperind în ochii lui o licărire blajină, care părea să arate că dumnealui tocmai se pregătise să dea nu

știu ce reprezentație. Naiba să-l ia — ce-l găsise tocmai în ceasul ăla?

Nu mă înșelasem. Se apucă — fără nici o introducere — și cu o candidă șiretenie, în care nepriceperea era cu ochi și cu sprîncene, să atace problema agriculturii. Începură să mă treacă sudori reci. Voiam să-i șoptesc la ureche: „Omule, bagă de seamă, ne paște o primejdie cumplită; fiecare clipă prețuiește cît un principat, pînă ce recîștigăm încrederea acestor oameni; nu risipi zadarnic nici o fărîmă din acest răgaz de aur". Nu puteam însă să-i șoptesc nimic, căci am fi părut că punem ceva la cale. Așa că trebuia să încremenesc locului și să par calm și zîmbitor, în timp ce regele dădea tîrcoale bombei cu dinamită și aiura despre ceapă și alte legume afurisite și tot îndruga la verzi și uscate. Mai întîi gîndurile mele — puse în mișcare de semnalul de alarmă și venindu-mi în ajutor din toate colțurile căpățînii — erau atît de învălmășite, tot îngrămădindu-se, strigînd ura, bătînd din tobe și sunînd din trîmbițe, încît n-am fost în stare să scot o vorbă. Dar de îndată ce puzderia de planuri, care se adunaseră în grabă la apel, începură să se mai cristalizeze, luînd poziție și întocmind o linie de bătaie, se înscăună și în capul meu un fel de ordine și de liniște, prinzînd cu urechile bubuiturile bateriilor regale, ca de la o mare depărtare:

— ...nu se vădiră cele mai bune căi, pre cît sosesc de văd eu, deși nu iaste cu putință a tăgădui că înțeleptele capete nu s-au ajuns în cuvinte, unele ținînd morțiș că ceapa este doar o fragă vătămată, cînd prea preste vreme iaste culeasă din copac...

Ascultătorii dădeau semne că se trezesc la viață, privindu-se cu tulburare și mirare.

— ...în vreme ce altminterea vorovesc alții, belșug de înțelepciune înfățoșînd, precum că aciasta nu iaste cu nevoință împregiurarea, aducînd drept pildă pruna, cărnoasa și boțoasa, și alte grîne, de o samă cu ea, carele trebuiesc a fi săpate, cînd încă nu dat-au în pîrg...

Pe chipurile ascultătorilor puteai citi acum o vădită disperare, ba chiar şi teamă.

— ...dară la vedeală nevătămată iaste, cînd îi îmblînzeşti iuţimea firii sale, amestecînd-o cu liniştitoarea zeamă de varză...

Ochii celor de faţă scînteiau de spaimă şi unul din ei îngăimă:

— Acestea sînt greşale; şi zise sînt fără de chibzuinţă cu toatele, căci domnul de bună samă întunecat-a minţile plugarului acestuia.

Vai de sufletul meu, în clipele acelea; mă simţeam ca pe ghimpi.

— ...iar mai pre urmă, pilduind adevărul ce toată suflarea îl ştie despre vieţuitoare şi dobitoace, că dintre acestea cele tinere, carele zice-se sînt roadele verzi ale făpturii — acestea sînt cele mai bune, dovadă capra cînd e coaptă cum i se mai înfierbîntă blana şi arsura îi obrinteşte carnea, carea stricăciune legată cu mai multele ei rîncede deprinderi, şi scîrbavnice pofte, şi fără de dumnezeu porniri ale minţii şi pizmătăreţe năravuri...

Oamenii săriră în sus şi se repeziră la el. Cu aceste strigăte sălbatice:

— Unul ne va trăda, celălalt e nebun! Ucideţi-i! Ucideţi-i!

Se aruncară asupra noastră. Ce bucurie licări în ochii regelui! N-avea habar de agricultură, dar în schimb la chestii de-astelalte se pricepea. Postise multă vreme şi-i lăsa gura apă după o bătaie în lege. Îi arse fierarului un pumn în falcă, de-l zbură cît colo şi-l întinse lat pe spate.

— Cu sfîntul Gheorghe înainte, pentru Britania! urlă el, şi-l doborî pe rotar. Zidarul era mătăhălos, dar l-am dat şi eu gata ca nimica. Cei trei se culeseră de pe jos şi porniră iar la asalt; căzură iar şi iarăşi ne asaltară, şi o ţinură tot aşa cu un autentic curaj britanic pînă ce fură făcuţi piftie. Se clătinau pe picioare de istovire şi erau atît de orbiţi, că nici nu mai ştiau pe ce lume se găseau. Şi totuşi nu se lăsau, ciocănind cu pumnii, din dramul de putere care le mai rămăsese. De fapt, se ciocăneau între

dînşii — căci noi ne-am dat frumuşel la o parte şi ne-am uitat la ei cum se rostogoleau şi se luptau, scoţîndu-şi ochii, pocnindu-se şi muşcîndu-se între ei, cu încăpăţînarea haină şi mută a unor buldogi. Îi priveam liniştiţi, fiindcă treptat ajungeau în aşa hal că nu mai erau în stare nici măcar să strige după ajutor, iar arena se afla destul de departe de drumul mare ca să fim feriţi de niscaiva nepoftiţi.

Ei, şi în timp ce ei îşi sleiau treptat puterile, deodată îmi dădu prin gînd să aflu ce se întîmplase cu Marco. Îmi rotii privirea, dar zădarnic : ia-l pe Marco de unde nu-i ! Ce mai, era semn de mare nenorocire !

L-am tras de mînecă pe rege, ne-am strecurat printre fîrtaţi şi am dat buzna în colibă. Nici urmă de Marco ori de Phyllis ! Cu siguranţă că fugiseră la drum să ceară ajutor. I-am spus regelui să-şi ia picioarele la spinare că o să-i explic eu mai tîrziu pentru ce. Am străbătut, zburînd ca vîntul, cîmpia cea netedă şi cînd am ajuns — ţuşti ! — în adăpostul pădurii, m-am uitat în urmă să văd ce mai e. În zare, răsărise o ceată de ţărani întărîtaţi, în frunte cu Marco şi nevastă-sa. Mare tărăboi mai făceau dumnealor, dar îmi zisei că lucrul acesta nu vatămă pe nimeni ; pădurea era deasă şi de îndată ce ne-om afunda în adîncurile ei, ne-om sui într-un copac şi i-om lăsa să zburde în voie. A, dar apoi se auzi alt zgomot, adică lătrături de cîini ! De, asta era cu totul altă socoteală ! Ne îngreuia condiţiile jocului... Trebuia neapărat să găsim o apă curgătoare.

O ţinurăm aşa întins, cu pas voinicesc, şi în curînd larma rămase departe în urmă, stingîndu-se într-un murmur. Dădurăm de un pîrîu şi, în lumina tulbure a pădurii, trecurăm repede prin vad, în josul apei, mergînd ca la vreo trei sute de paşi. Pe urmă, dădurăm de un stejar cu o coroană bogată, ce se întindea chiar deasupra apei. Ne căţărarăm în copac şi ne croirăm drum prin rămuriş către trunchi. Acum larma începea să se audă mai desluşit. Va să zică gloata dăduse de urmele noastre. Un răstimp larma se auzi mai tare, părînd că se apropie foarte iute de

noi. Apoi, dimpotrivă, dovedind că haita găsise locul pe unde trecusem apa şi acum cîinii se roteau în sus şi în jos pe mal, ca într-un vals, căutînd să ne dibuie iar urma.

După ce ne-am aşezat în copac ca la mama acasă şi ne-am mascat cu frunziş, regele se simţea tare mulţumit, dar eu continuam să fiu îngrijorat. Credeam că o să ne putem tîrî pe o cracă şi de acolo să trecem în copacul de alături. Socoteam că trebuie să facem încercarea şi am reuşit-o cu deplin succes, deşi regele alunecase la locul unde se îmbinau crăcile celor doi copaci, fiind cît pe-aci să-i scape craca din mînă. Ne-am găsit adăpost confortabil şi ascunziş mulţumitor în mijlocul frunzişului. Acum nu ne mai rămînea altceva de făcut decît să stăm cu urechea la pîndă, aşteptînd gonacii.

I-am auzit numaidecît sosind — şi încă sosind valvîrtej; ba chiar de ambele părţi ale rîului. Mai tare — tot mai tare! În clipa următoare larma crescu brusc, prefăcîndu-se într-un tunet de strigăte, lătrături, tropăieli, şi trecu pe lîngă noi ca un ciclon.

— Mi-era teamă ca nu cumva craca aceea bleojdită să nu-i pună pe gînduri — zisei eu — dar nu-i nimic dacă m-am înşelat. Hai, măria ta, să nu pierdem vremea degeaba. I-am dus! Asta e ceva! Hai, că îndată se întunecă. Dacă reuşim să trecem rîul, să luăm un avans bun şi apoi să împrumutăm, pentru cîteva ceasuri, o pereche de cai de pe vreo pajişte, o să fim în siguranţă.

Ne-am urnit şi am ajuns aproape la craca de jos, cînd ni s-a părut că auzim gonacii întorcîndu-se. Ne-am oprit şi am ciulit urechile.

— Da — zisei eu — i-am păcălit! S-au dat bătuţi şi acum se întorc acasă. Să ne urcăm iar în cuibul nostru şi să-i lăsăm să treacă în linişte.

Aşa că ne căţărarăm îndărăt. Regele ascultă o clipă şi zise:

— Sînt încă în cercetare — dau semne întru aceasta. Se cuvine dară a mai adăsta.

Avea dreptate. Se pricepea mai bine decît mine la vînătoare. Larma se apropia într-una, dar fără grabă. Regele zise:

— Ei chibzuiesc cu capul lor că tras-am folos de pre urma nesăbuitului lor purces, dară, de vreme ce sîntem pre jos, nu iaste cu putinţă a ne afla departe foarte de vadul prin care am trecut.

— Da, măria ta, mi-e teamă că lucrurile stau cam aşa — deşi speram să meargă mai bine, nu ca apa la deal.

Zgomotele se apropiau tot mai tare şi în cîteva minute avantgarda se ivi chiar sub copacul nostru, de ambele părţi ale apei. De pe celălalt mal, un om porunci să se facă popas şi strigă:

— Dacă ar fi avut minte, tocmai în arborele acela s-ar fi căţărat, apucîndu-se de craca aceea care preste rîu atîrnă, dară nu atinge apa. Să mînăm un fîrtat carele să se caţere în copac.

— Direpţ grăit-ai. Aşa vom face!

Era cazul să-mi admir şiretenia. Prevăzusem acest lucru, cînd îl sfătuisem pe rege să trecem dintr-un copac într-altul ca să dejucăm orice manevră. Dar dumneavoastră ştiţi prea bine că există totuşi unele lucruri care pot învinge chiar deşteptăciunea şi prevederea. Astea sînt, de pildă, stîngăcia şi prostia. Cel mai bun spadasin din lume nu trebuie să se teamă de al doilea spadasin din lume. Nu, nici gînd — el trebuie să se teamă de adversarul ignorant, care în viaţa lui n-a pus mîna pe spadă. Un asemenea adversar nu luptă cum scrie la carte, aşa că expertul nu-i poate veni de hac; iar ignorantul face lucrurile tocmai pe dos şi adesea îl găseşte pe expert descoperit, isprăvind cu el pe loc! Poftim! Cu toate alesele-mi însuşiri — cum puteam face faţă unui ţopîrlan chiomb şi şpanchi, cu ochii logodiţi şi cu cap de nătăfleaţă? De unde puteam bănui că o să se zgîiască la copaci şi o să-l nimerească tocmai pe cel care trebuie? Dar vedeţi că aidoma s-a şi întîmplat. Nătăfleaţă nu se duse la copacul care trebuia, adică la cel cu craca pleoştită, ci la celălalt, cu care n-avea

nimic de împărțit și astfel din grșeșeală nimeri unde trebuie și sus se aburcă.

Situația era gravă. Noi tăceam chitic și așteptam să vedem ce-o să se întîmple. Nătăfleață se căznea din răsputeri să se cațere. Regele se ridică și își pregăti piciorul. Cînd capul țopîrlanului ajunse în raza lui de acțiune, se auzi o bufnitură înfundată și nătăfleață zbură la pămînt. De jos, se auzi un clocot de mînie sălbatică și liota se împrăștie, roind de jur împrejurul copacului. Eram prizonieri! Un altul se aburcă înspre noi. Dibăciră și craca aceea care alcătuia un soi de punte și un alt voluntar se cățără în copacul cu pricina. Regele îmi ordonă să joc rolul lui Horațiu și să apăr podul. Cîtva timp, inamicul asaltă în repetate și repezi rînduri, dar oricum făcea, cel din fruntea coloanei căpăta un șut, care-l dădea de-a dura, de fiecare dată cînd ajungea în raza de tir. Regelui îi spori curajul; bucuria sa nu mai avea margini. Îmi declară că dacă nu se va întîmpla nimic care să ne încurce socotelile, vom petrece o noapte frumoasă, căci folosind tactica aceea puteam rezista în copac și împotriva întregului ținut.

Dar și liota ajunse în curînd la aceeași concluzie; drept care, ea își suspendă asaltul și începu să dezbată alte planuri. Hăitașii noștri n-aveau arme, însă pietroaie se găseau cît pofteai și ele prindeau bine scopului ce-l urmăreau. Noi n-aveam nimic împotrivă, dacă din cînd în cînd cîte o piatră va ajunge pînă la noi, deși nu prea era probabil, căci eram bine apărați de coroană și frunziș, și nu eram vizibili din nici un punct de ochire prielnic. Dacă pierdeau vreo jumătate de ceas tot aruncînd cu pietre, întunericul avea să ne vină în ajutor. De aceea, ne simțeam foarte încîntați. Ne era îngăduit să zîmbim; ba aproape să și rîdem.

Dar n-am rîs și bine-am făcut, fiindcă ni s-ar fi oprit rîsul în gît. Nu trecuse nici un sfert de ceas de cînd pietroaiele căzeau ca ploaia prin frunziș și săltau printre crengi, cînd începurăm să simțim un miros. Adulmecînd de vreo cîteva ori, găsirăm îndată explicația: era fum! Așadar, partida noastră era, în

cele din urmă, pierdută! Am fost siliți să recunoaștem faptul. Cînd te invită fumul, n-ai încotro, trebuie să-i faci hatîrul. Hăitașii aruncau vreascuri peste vreascuri și buruieni umede și cînd văzură că norul des de fum începe să se încolăcească în jurul copacului și să-l afume de-a binelea, izbucniră într-o furtună de chiote, nemaiputînd de bucurie. Abia am fost în stare să-mi trag sufletul ca să spun:

— Ia-o înainte, măria ta! După măria ta, așa cum poruncește eticheta!

Regele îmi spuse cu glas gîtuit:

— Urmează-mă jos, iară apoi reazămă-te cu spatele de copac și lasă pre seama mea cealaltă parte a copacului. Apoi, da-vom lupta. Fieștecare vom face cîte o movilă den cei uciși, dupre chipul și pofta sa.

Apoi a coborît, mîrîind și tușind, iar eu după dînsul. Am sărit — bîldîbîc! — la pămînt îndată după el; și — tuști! — la locurile hotărîte. Apoi țin'te lovituri, că începusem să dăm și să încasăm cît ne țineau balamalele. Hărmălaia și zarva te asurzeau; era o încăierare năprasnică, o învălmășeală vijelioasă și mereu cădea o grindină de lovituri înfundate. Deodată, un pîlc de călăreți dădu buzna în mijlocul mulțimii și un glas strigă:

— Stați smirnă! Au pieriți sînteți!

Ce melodie ne desfăta urechile! Cel care strigase arăta a nobil din cap pînă în picioare: veșminte fudule și costisitoare, ținută de barosan obișnuit să poruncească, înfățișare aspră, cu obrazul și trăsăturile stricate de desfrîu. Liota se dădu umilă la o parte, ca o haită de potăi. Nobilul ne cercetă cu severitate, apoi spuse cu glas tăios țăranilor:

— Ce cap de price ați găsit oamenilor acestora?

— Sînt doi nebuni, prea slăvite doamne, care rătăcit-au pe aici, nece să știm de unde.

— Nu ați aflat de unde? Vă nevoiți a zice că nu-i cunoașteți?

— Prea cinstite doamne, adevăr grăim. Sînt străini și nime nu-i știe. Sînt cei mai smintiți dintre smintiți, puși pe fărădelegi și setoși de sînge, decît care niciodată...

— Pace vouă! Nu ştiţi ce grăiţi. Nu sînt nebuni. Iani spuneţi ce oameni sînteţi şi de unde vă trageţi?

— Sîntem nişte omănaşi de treabă, străini de meleagurile acestea, slăvite doamne, şi mergem după treburi. Sîntem dintr-o ţară îndepărtată şi aici nu avem pe nimeni. N-am venit cu nici un gînd rău, dară oamenii aceştia ne-ar fi ucis, de nu te-ai fi arătat domnia ta şi cu vitejie nu ne-ai fi ocrotit. Precum bine ai ghicit, slăvite doamne, nu sîntem nebuni au setoşi de sînge.

Nobilul se întoarse spre suita sa şi spuse calm:

— Biciuiţi-mi dobitoacele acestea pînă vor intra iară în cuştile lor!

Gloata pieri cît ai clipi din ochi şi călăreţii porniră în goană după ei, fugărindu-i cu harapnicele şi călcînd în copitele cailor, fără nici o milă, pe cei destul de nesocotiţi ca să alerge pe drum, în loc s-o ia prin tufişuri. Ţipetele şi tînguirile se pierdură în depărtare şi curînd călăreţii începură să se adune iar. Intre timp, nobilul ne descususe stăruitor, dar nu reuşise să scoată nici un fel de amănunt de la noi. Risipeam cu ghiotura mărturii de recunoştinţă pentru serviciul ce ni-l făcuse, însă nu dezvăluiam altceva decît că sîntem nişte străini fără de prieteni, veniţi dintr-o ţară îndepărtată. Cînd toată escorta se întoarse, nobilul spuse unuia din servitorii săi:

— Adu caii şi veghează ca oamenii aceştia să încalece.

— Prea bine, slăvite doamne!

Furăm orînduiţi la coadă, printre slujitori. Am călătorit destul de iute şi în cele din urmă, puţin după căderea nopţii, am mas la un han, aflat la vreo zece mile de la locul chinurilor noastre. Seniorul nostru se duse imediat în odaia sa, după ce porunci să i se servească cina şi nu l-am mai zărit de loc.

Prînzul mic îl luarăm în zori şi ne pregătirăm de plecare.

Tocmai în clipa plecării, vătaful seniorului nostru ne tăie drumul, păşind agale, cu o graţie molatică şi ne zise:

— Grăit-aţi că vi-e gîndul a merge înainte, pre drumul carele iaste şi al nostru ; drept care stăpînul meu, contele Grip, dat-a poruncă să păstraţi caii şi oarecare dintre noi să vă însoţească douăzeaci de leghe către un mîndru oraş, pre nume Cambenet, unde veţi afla scăpaţi de orice primejdie.

Nu puteam decît să mulţumim şi să primim propunerea. Eram o ceată de şase şi ne-am hîţînat aşa, mergînd în voie iavaş-iavaş, şi tot vorbind ba de una, ba de alta, am aflat că seniorul Grip era un personaj foarte însemnat în ţinutul lui, care se întindea cale de o zi dincolo de Cambenet. Am mers ca melcul, încît abia pe la prînz am ajuns în piaţa oraşului. Am descălecat amîndoi şi i-am transmis încă o dată seniorului mulţumirile noastre. Apoi, ne-am apropiat de mulţimea adunată în centrul pieţei, ca să vedem ce-i putea interesa atît pe oamenii aceia. Erau acolo sclavii care mai rămăseseră din ceata aceea rătăcitoare, pe care o întîlnisem mai de mult pe drum. Va să zică, în tot timpul acesta sărmanii se istoviseră, tîrîndu-şi lanţurile cu ei. Bietul soţ dispăruse, împreună cu mulţi alţii, şi se adăugaseră în schimb cîteva noi achiziţii. Pe rege nu-l prea interesa şi voia să se depărteze, dar eu eram absorbit de priveliştе şi copleşit de milă. Nu-mi puteam lua ochii de la aceste sleite şi prăpădite epave ale umanităţii. Şedeau acolo pe pămîntul gol, înghesuiţi unii într-alţii, cu capetele plecate, tăcuţi, fără să scoată măcar un vaiet ! Numai privindu-i şi ţi se rupea inima de jale. Şi printr-un contrast hîd, la vreo treizeci de paşi mai încolo, un orator de vorbe late ţinea altei adunări o cuvîntare, proslăvind fără nici o ruşine „glorioasele noastre libertăţi britanice" !

Fierbeam de furie. Uitasem că sînt plebeu ; îmi aminteam doar că sînt om. Fie ce-o fi, am să urc la tribuna aceea şi...

Ţac ! Am fost pus în aceleaşi cătuşe cu regele ! Fîrtaţii noştri, slujitorii, ne-o făcuseră, iar seniorul Grip sta şi se uita. Regele se înfurie grozav şi zise :

— Oare ce va să zică această batjocură prostească ?

Seniorul se mulțumi să spună cu răceală ticălosului său vătaf :

— Scoate sclavii la mezat !

Sclavi ! Cuvîntul căpăta un sunet nou — nespus de înfiorător ! Regele își ridică brațele încătușate și le abătu cu o putere ucigătoare, dar stăpînul nostru se ferise în lături la vreme. Vreo duzină de slujitori ai nemernicului se repeziră la noi și într-o clipită eram cu mîinile legate la spate, în neputință de a ne mai mișca.

Am răcnit sus și tare și cu atîta sinceritate că sîntem oameni liberi, încît am atras atenția oratorului care trăncănea despre libertate și patrioților din jurul său, făcîndu-i să se strîngă în preajma noastră, hotărîți la orice.

Oratorul zise :

— De grăiți cuvente adevărate că oameni slobozi sînteți, întru nimic nu aveți a vă teme — slobozenia hărăzită Britaniei de către bunul dumnezeu vă stă spre pavăză și ocrotire. (Aplauze.) Curînd vreme veți vedea aceasta. Adevărați cu dovezi !

— Care dovezi ?

— Dovezi precum că oameni slobozi sînteți.

A, mi-am adus aminte ! M-am liniștit și n-am mai spus nimic. Dar regele tună :

— Bîiguitor în gînduri mai ești, omule. După rînduiala firii și întru datorință iaste ca tîlharul acesta, de lege călcător, să înfățoșeze adevărătură că nu sîntem oameni slobozi.

Pricepeți, regele își cunoștea legile întocmai cum atîția alți oameni cunosc adesea legile, prin cuvinte, și nu după urmările lor. Dar legile capătă înțeles și devin foarte vii numai cînd ajungi să le simți aplicate pe pielea ta.

Toți cei de față clătinară din cap și părură dezamăgiți : cîțiva ne întoarseră spatele, pierzînd orice umbră de interes în privința noastră. Oratorul zise — de astă dată pe ton de afaceri și nu de sentiment :

— De nu cunoașteți pravila țării voastre, vreme ar fi a o învăța. În fața noastră străini sînteți — și aceasta nu veți tăgădui-o. Se prea poate oameni slo-

bozi să fiţi — şi nu ne rostim împotrivă ; dară aşijderea sclavi puteţi fi. Prea limpede iaste pravila : nu celui ce stăpîn îşi zice se cade a dovedi că sînteţi robii săi, ci vouă înşivă vi se cere a dovedi că nu sînteţi robi.

I-am răspuns :

— Stimate domn, dă-ne răgaz cît să mînăm pre careva la Astolat, sau dă-ne numai vremea să trimitem pînă în Valea Sfinţeniei...

— Potoleşte-te, om bun ; aceste rugăminţi nu-s pe potriva datinelor şi nici o nădejde ca să-ţi fie împlinite. S-ar irosi multă vreme şi neîndoielnic ar căşuna stăpînului vostru...

— Ce stăpîn, nătărăule ! tună regele. Nu-i nime pre lume stăpînul meu, ci eu însumi sînt stă...

— Taci, pentru numele lui dumnezeu !

Vorbele mi-au ţîşnit tocmai la vreme ca să-l opresc pe rege. Ne aflam şi aşa într-o încurcătură destul de gravă, şi nu ne-ar fi ajutat cu nimic dacă le-am fi dat oamenilor ălora ideea că sîntem nişte nebuni de legat.

N-are rost să mai înşir amănuntele. Contele ne-a scos la vînzare şi ne-a vîndut la mezat. Aceeaşi lege diabolică existase şi în Sudul nostru, chiar pe vremea mea, cu mai bine de o mie trei sute de ani mai tîrziu. Din pricina acestei legi, sute de oameni care nu putuseră dovedi că sînt oameni liberi, fuseseră vînduţi ca sclavi pe viaţă, fără ca împrejurarea aceea să-mi fi făcut vreo impresie deosebită. Dar acum tipicul legii şi butucul licitaţiei îmi deveniseră o experienţă personală ; şi iată cum un fapt pe care îl socotisem nejustificat, şi numai atît, îmi apăru deodată în toată diavoleasca-i grozăvie ! Ei, ce vreţi — aşa sîntem plămădiţi noi, oamenii !

Aşadar, am fost vînduţi la licitaţie, ca vitele. Într-un oraş mare şi pe o piaţă ca lumea, s-ar fi scos pe noi un preţ mai bun ; dar orăşelul acela era tare amorţit, aşa că am fost vînduţi pe o sumă care mă face să mă ruşinez de cîte ori îmi amintesc de ea. Regele Angliei făcu şapte dolari şi primul său ministru nouă, cînd regele valora ca nimica doispre-

zece dolari şi eu pe puţin cincisprezece. Dar aşa se nimereşte totdeauna: dacă forţezi o vînzare pe o piaţă slabă, orice marfă ai avea, nu scoţi mare lucru, ba fluieri a pagubă. Dacă nobilul conte ar fi avut destulă minte ca să...

În sfîrşit, nu-i locul aici să-mi arăt simpatia faţă de el. Să-l lăsăm să-şi vadă de drum, deocamdată; i-am luat numărul, cum s-ar zice.

Negustorul de sclavi ne-a cumpărat pe amîndoi, ne-a agăţat de lanţul cel lung şi am alcătuit coada alaiului său. Am pornit-o în coloană de marş şi am ieşit din Cambenet pe la nămiezi. Mi se părea nespus de ciudat şi cu totul de necrezut ca regele Angliei şi primul său ministru — mergînd în fiare, cu obezi la picioare şi în jug, într-un convoi de sclavi — să treacă pe sub nasul a tot felul de bărbaţi şi femei, fără nici o treabă, sau sub ferestrele la care stăteau cele mai gingaşe şi mai fermecătoare doamne, şi, totuşi, să nu atragă nici o privire curioasă, să nu trezească măcar o remarcă oarecare. Doamne, doamne — asta dovedea, că, la urma urmei, un rege nu-i cu nimic mai divin decît un biet vagabond. Cînd nu ştii că-i rege, el îţi apare doar ca o făptură neînsemnată, un cap sec şi atît tot. Dar, ia-mi pofteşte şi dezvăluie-i calitatea, şi atunci să te ţii... că numai cînd te uiţi la el şi ţi se taie răsuflarea! Cred că sîntem cu toţii nebuni. Fără îndoială, nebuni din născare.

Capitolul XXXV

UN INCIDENT PENIBIL

Lumea-i plină de surprize. Regele era ros de gînduri negre — ceea ce era şi firesc. O să mă întrebaţi la ce se tot gîndea? Ei, bineînţeles, la uluitoarea sa prăbuşire de la locul cel mai de frunte din lume la cel mai de jos; de la cea mai strălucită situaţie la cea mai întunecată; de la cel mai măreţ rang printre oameni, la cel mai umil. Dar pot jura că nu asta-l

sîcîia cel mai mult, ci prețul pe care fusese vîndut! Părea că tot nu-i intra în cap că s-a plătit doar șapte dolari pe el. Desigur că la început, cînd mi-am dat seama, am rămas și eu buimac: nici nu-mi venea să cred așa ceva, căci mi se părea nefiresc. Dar de îndată ce mi s-au deschis ochii, privind lucrurile cu binoclul minții, și am putut judeca mai pe îndelete, am văzut că greșisem. Dimpotrivă, era ceva foarte firesc și asta din următorul motiv: un rege e o simplă plăsmuire, un artificiu oarecare, așa că sentimentele sale, ca și mișcările unei păpuși automate, sînt și ele un simplu artificiu; ca om însă, el este totuși o realitate, iar sentimentele sale omenești sînt realități, nu năluciri. Să nu uităm că și un om obișnuit se rușinează să fie prețuit la mai puțin decît se apreciază el singur, iar regele cu siguranță că nu era cu nimic mai mult decît un om obișnuit — dacă era și-atît.

Naiba să-l ia! Mă pisa cu tot felul de argumente ca să mă convingă că în orice tîrg ca lumea s-ar fi scos ca popa douăzeci și cinci de dolari pe dînsul, pretenție care era pur și simplu absurdă și plină de cea mai sfruntată trufie, căci nici eu nu făceam atîta. Oricum, pentru noi era un subiect de discuție foarte delicat. De fapt, trebuia pur și simplu să ocolesc discuția și să fiu cît mai diplomat. Trebuia să las deoparte orice scrupul și să încuviințez cu neobrăzare că într-adevăr s-ar fi cuvenit să se scoată douăzeci și cinci de dolari pe dînsul, cînd îmi dădeam prea bine seama că de cînd e lumea nu s-a văzut vreun rege care să facă măcar jumătate din banii ăia — iar în următoarele treisprezece secole n-avea să se vadă nici unul, care să facă măcar pe sfert.

Așa e. Oricum, mă călca pe nervi. Chiar dacă se apuca să vorbească despre recolte ori despre mersul vremii, sau despre situația politică; despre cîini sau pisici, despre morală ori teologie — despre orice-i trecea prin cap — eu tot suspinam, știind unde voia să ajungă: dumnealui aducea mereu vorba despre chestiunea care-l rîcîia, a vînzării lui doar pe șapte dolari. De cîte ori poposeam într-un loc unde se adu-

na lume multă, îmi arunca o privire care grăia limpede: „Dacă am putea încerca din nou afacerea, acum, cu oamenii ăştia, ai vedea că s-ar scoate o sumă frumuşică!"

Să vă spun drept — cînd s-a petrecut vînzarea, m-am amuzat în sinea mea, văzîndu-l luat la mezat pe şapte dolari; dar cînd a început să se perpelească şi să se răsucească în fel şi chip, ca peştele pe uscat — din pricina vînzării — mi-am dorit să fi scos şi o sută de dolari. Povestea mea avea şanse să meargă aşa la nemurire, căci în fiecare zi — oriunde poposeam — ne cercetau eventualii cumpărători, şi de cele mai multe ori reflecţiile ce le făceau asupra regelui sunau cam aşa:

— Uite-un nătărău care face ca popa doi dolari jumate! Nu vezi că are o ţinută de treizeci de dolari? Păcat că ţinuta nu are căutare la tîrg.

In cele din urmă, aceste remarci avură un prost rezultat. Proprietarul nostru era om practic şi pricepu că acest defect trebuia să fie îndreptat, dacă voia să găsească un cumpărător pentru rege. Aşa că se apucă de lucru ca să dezbare sacra persoană a maiestăţii sale de ţinuta sa solemnă, de „stilul" ţinutei ce-o avea. Aş fi putut să-i dau cîteva sfaturi preţioase, dar n-am făcut-o. Nu trebuie să oferi sfaturi unui negustor de sclavi, dacă nu vrei să strici cauzei în favoarea căreia pledezi. Îmi fusese destul de greu să-l fac să-şi schimbe ţinuta de rege într-una de ţăran, chiar cînd fusese un elev dornic de învăţătură şi tare silitor. Acum ar fi fost o povară mult prea apăsătoare să-ţi iei însărcinarea de a preface ţinuta regelui într-o ţinută de sclav, ba, unde mai pui, cu forţa! Să nu mai intrăm în amănunte; nu-mi mai bat capul cu ele şi vă las să vi le închipuiţi singuri. Vreau să subliniez doar că, după o săptămînă, existau o grămadă de dovezi că biciul, bîta şi pumnul lucraseră din plin; să fi văzut numai trupul regelui şi i-aţi fi plîns de milă. Dar despre bietul lui sufleţel nu mă întrebaţi? Ei, bine, nici vorbă să fi fost cît de cît atins. Pînă şi negustorul de sclavi, aşa căpăţînos şi butucănos cum era, reuşi să-şi dea seama că poate

exista şi un soi de sclav care rămîne om întreg pînă la moarte; căruia îi poţi sfărîma oasele, dar nu şi cerbicia. Omul acela descoperi că, în ciuda tuturor eforturilor sale, nu putea de fel s-ajungă de-o seamă cu regele, dar regele era gata să coboare pînă la el, şi a şi făcut-o. Aşa că, în cele din urmă, se resemnă şi îl lăsă pe rege în apele neştirbitei sale ţinute. Adevărul e că regele Arthur preţuia mult mai mult decît un rege obişnuit; era un om întreg, iar cînd omul e om, nu se lasă doborît nici în ruptul capului.

Vreo lună de zile am dus-o greu de tot, rătăcind de colo pînă colo, pe jos, pătimind multe necazuri. Şi în perioada aceea, ia ghiciţi care cetăţean al Angliei s-a interesat mai mult de problema sclavajului? Însăşi maiestatea sa regele! Aşa e! De unde fusese cel mai nepăsător om faţă de această problemă, acum căpătase un interes grozav faţă de ea, că vorba ceea: îs mai aproape dinţii decît părinţii. Nici n-am mai văzut pe cineva să-şi verse mai cu foc ura împotriva acestei instituţii decît regele. Aşa că am cutezat să-i pun încă o dată întrebarea ce i-o mai pusesem cu ani în urmă şi la care primisem un răspuns atît de răspicat, încît socotisem că nu-i prudent să mă mai amestec şi în chestiunea aceea. Ştiţi, îl întrebasem dacă nu-i de părere că sclavia ar trebui desfiinţată.

Răspunsul său cel nou a fost tot atît de răspicat, dar de data asta îmi desfătă auzul. Nici nu mi-aş dori s-aud vreodată vorbe mai îmbucurătoare — deşi trivialitatea lor nu era bine dozată, fiind îmbinate cu stîngăcie şi cuvîntul cel mai tare era aruncat fără rost aproape la mijlocul ocărilor, în loc de sfîrşit, unde desigur că i-ar fi stat mai bine.

Acum, eram gata şi foarte dornic să evadez. Pînă atunci nu voisem. Nu, n-aş putea spune chiar asta. Voisem şi mai înainte, dar nu eram dispus să risc orice, la disperare, şi-l sfătuisem şi pe rege să nu cumva să încerce aşa ceva. Dar acum, acum era cu totul altă socoteală! Acum libertatea merita orice jertfă. De aceea, am pus la cale un plan care m-a încîntat imediat. Planul cerea timp, e drept, şi răbdare

— răbdare şi timp berechet. Am fi putut dibui şi căi mai rapide, la fel de sigure, dar nici una nu ar fi fost tot atît de romantică ; nici una nu putea fi dramatizată atît de mult. Aşa că n-aveam de gînd să renunţ la ea. Putea să ne întîrzie luni de zile — n-avea a face : voiam s-o duc la capăt, chiar de-ar fi fost să întorc lumea pe dos.

Din cînd în cînd, treceam prin cîte-o pătanie. Intr-o noapte, ne-a surprins o viforniţă cumplită, pe cînd ne aflam la vreo două mile de satul unde mergeam. Aproape pe loc am fost învăluiţi ca într-o ceaţă — atît de deşi cădeau fulgii. Nu puteai vedea la doi paşi, şi în curînd ne-am rătăcit. Negustorul de sclavi ne biciuia cu deznădejde, căci se vedea ameninţat de ruină — dar cu bicele lui nu făcea decît să înrăutăţească situaţia, fiindcă ne îndepărta de drum şi ne tăia orice şansă de ajutor. Aşadar, în cele din urmă am fost siliţi să ne oprim şi să ne trîntim pe jos, chiar acolo în plin cîmp unde ne aflam. Viscolul bîntui pînă la miezul nopţii, apoi încetă : La ceasul acela, doi bărbaţi mai firavi dintre noi şi trei femei muriseră, iar alţii erau ţepeni şi moartea le dădea tîrcoale. Stăpînul nostru era ca înnebunit. Ii dezmorţi pe cei rămaşi în viaţă şi ne sili să ne ridicăm, să sărim, să ne batem cu palmele peste piept, ca să ne mai punem sîngele în mişcare, ajutîndu-ne şi el pe cît putea cu harapnicul.

Deodată, se petrecu ceva neprevăzut. Auzirăm ţipete şi vaiete şi, îndată după aceea, se ivi o femeie, alergînd şi strigînd şi care, văzîndu-ne grupul, se aruncă în mijlocul nostru şi ne ceru să o ocrotim. Pe urmele ei gonea o gloată întreagă — unii din ei cu facle în mîini. Urmăritorii spuneau că femeia e o vrăjitoare care pricinuise moartea cîtorva vaci, abătînd asupra lor o boleşniţă ciudată, datorită farmecelor pe care le făcuse, cu ajutorul unui drac prefăcut în pisică neagră. O bătuseră cu pietre, sărmana, încît abia mai arăta a om — atît de zdrobită şi de însîngerată era. Mulţimea voia s-o ardă de vie.

Ei, şi-acum ce credeţi că a făcut stăpînul nostru ? Cînd ne-am strîns în jurul bietei făpturi, ca s-o apă-

răm, stăpînul şi-a descoperit o şansă neaşteptată. Le-a spus celor care o urmăriseră : Ardeţi-o chiar aici, altfel nu v-o mai dau de loc. Închipuiţi-vă ce nemernic ! Gloata atîta aştepta. O legară de-un ţăruş ; aduseră lemne, le îngrămădiră în jurul ei şi le dădură foc cu faclele, în timp ce femeia ţipa şi se ruga, strîngînd la piept pe cele două fetiţe. Iar fiara noastră, cu gîndul numai la afaceri şi cu inima nicăieri, ne biciui, făcîndu-ne să ne apropiem de rug şi să ne încălzim — dîndu-ne iarăşi viaţă şi valoare comercială — chiar la focul ce răpi nevinovata viaţă a sărmanei mame care nu făcuse nici un rău. Aşa soi de stăpîn aveam ! Mi-am întipărit bine în minte faptele lui, pentru mai tîrziu. Viscolul îl costase viaţa a nouă oameni din ceata sa ; şi după această întîmplare multe zile în şir s-a purtat cu noi mai brutal ca oricînd, turbînd din pricina pagubei suferite.

Aventurile se ţineau lanţ. Intr-o zi, am dat peste un cortegiu. Şi încă ce cortegiu ! Se părea că toate lepădăturile regatului se adunaseră şi mergeau laolaltă, ba pe deasupra mai erau şi beţi cu toţii. In frunte era o căruţă cu un sicriu în ea, iar pe sicriu şedea o copilă, foarte atrăgătoare, de vreo optsprezece ani, alăptînd un prunc, pe care-l strîngea la piept cu o dragoste arzătoare. Din cînd în cînd, copila îşi ştergea lacrimile care-i şiroiau pe faţă, iar pruncul neştiutor îi zîmbea de fiecare dată, fericit şi mulţumit, frămîntîndu-i sînul cu mînuţa lui durdulie, cu gropiţe, pe care copila o mîngîia şi-o giugiulea, ţinînd-o drept la inima-i zdrobită.

Bărbaţi şi femei, băieţi şi fete se ţineau după căruţă sau pe de lături, huiduind şi strigînd vorbe deşănţate şi tot felul de ocări, fredonînd frînturi de cîntece deocheate, ţopăind şi dănţuind. Era o adevărată petrecere a diavolilor. Ce privelişte dezgustătoare ! Aşa ajunsesem într-o mahala londoneză, dinafara zidurilor cetăţii, şi avurăm sub ochii noştri o mostră a unei anumite părţi din societatea Londrei. Stăpînul nostru ne făcu rost de locuri bune, chiar lîngă eşafod. Preotul, care se afla acolo, o ajută pe biata copilă să urce treptele, spunîndu-i cuvinte de mîngîiere şi făcîn-

du-l pe ispravnic să-i dea un jilț. Apoi, rămase alături de ea pe eșafod, privi o clipă grămada de chipuri ce-și înălțau ochii spre furca spînzurătorii, chiar la picioarele lor; după aceea își plimbă privirea de-a lungul talazurilor de capete, ce se întindeau în toate părțile, cît vedeai cu ochii — și în cele din urmă începu să spună povestea fetei. În glasul său răzbătea mila — lucru grozav de rar în țara aceea stăpînită de neștiință și sălbăticie. Îmi amintesc amănunțit tot ce-a spus, afară de cuvintele cu care a povestit, așa că o să vă înfățișez povestea cu cuvintele mele:

— Legea are menirea de a face dreptate. Uneori, nu-și atinge însă ținta. Este ceva care nu poate fi împiedicat. În fața acestei situații nu putem decît să fim mîhniți și resemnați și să ne rugăm pentru sufletul celui care cade pe nedrept, lovit de brațul legii, și pentru ca numai puțini să aibă parte de această soartă nedreaptă. O lege o trimite la moarte pe această sărmană și tînără ființă — și așa este drept. Dar altă lege a pus-o în situația de a săvîrși crima sau de a muri de foame, împreună cu pruncul ei. În fața lui dumnezeu, această lege e răspunzătoare atît de crima ei, cît și de josnica ei moarte!

Nu-i mult de cînd această tînără făptură, această copilă de optsprezece ani, era soție și mamă ca oricare soție și mamă din Anglia; buzele îi erau înveselite de cîntecele care sînt graiul inimilor bucuroase și nevinovate. Tînărul ei soț era la fel de fericit ca dînsa, căci își făcea pe deplin datoria, muncea din zori și pînă în noapte la meșteșugul său, cîștigîndu-și cinstit și cu trudă pîinea. Treburile-i mergeau bine, dădea adăpost și cele de-ale gurii familiei sale și adăuga obolul său la bogăția națiunii. Prin îngăduința unei legi viclene, o pacoste neașteptată s-a abătut asupra acestui sfînt cămin și l-a nimicit cu desăvîrșire! Tînărul soț a fost pîndit și luat cu arcanul la oaste, fiind trimis pe mare. Soția nu știa nimic. L-a căutat pretutindeni; a mișcat inimile cele mai împietrite cu lacrimile-i rugătoare, cu graiul sfîșietor al deznădejdei. Săptămînile se scurgeau una după alta, și ea pîndea întoarcerea, așteptînd și sperînd, dar treptat își

rătăci mințile sub povara mizeriei. Incetul cu încetul, toate micile ei economii s-au risipit pe mîncare. Cînd n-a mai putut plăti chiria, au dat-o afară din casă. Cît a mai avut putere, a cerșit; în cele din urmă, cînd murea de foame și-i secase laptele, a furat o bucată de pînză care costa o pătrime dintr-un cent, gîndind s-o vîndă și să-și salveze copilul. Dar a fost văzută de stăpînul pînzei. A fost aruncată în închisoare și tîrîtă la judecată. Omul a depus mărturie la proces. S-a ținut o pledoarie și povestea întristătoare a vieții ei a fost spusă în apărare. I s-a îngăduit și ei să vorbească. A recunoscut că furase pînza, dar că în ultima vreme sufletul îi fusese tulburat de atîtea necazuri, încît — cotropită de foame, cum era — fel de fel de gînduri, nelegiuite ori ba, îi rătăceau de-a valma prin minte și ea nu-și mai dădea seama de nimic decît că era nespus de înfometată! O clipă, toți fură mișcați și îmboldiți să se arate milostivi, văzînd-o atît de tînără și lipsită de prieteni, într-o stare atît de jalnică, și pricepînd că legea care-i răpise sprijinul era singura cauză a abaterii sale. Dar procurorul a replicat că, deși toate aceste lucruri erau adevărate și cît se poate de întristătoare, totuși în zilele noastre bîntuie prea multe furtișaguri și o milostivire rău înțeleasă ar primejdui siguranța proprietății. Ah! doamne! Căminurile pustiite, copiii lăsați orfani și inimile zdrobite nu alcătuiesc de loc proprietatea pe care o prețuiește legea britanică! Astfel că procurorul s-a simțit nevoit să ceară pedeapsa capitală.

Cînd judecătorul și-a pus toca neagră, proprietarul pînzei s-a ridicat și el, înfiorat în toată ființa lui — era pămîntiu la față și buzele-i tremurau — iar cînd a auzit spăimîntătoarea sentință a strigat: „Vai și amar de biata copilă, nici cu gîndul nu gîndeam că moartea i se va trage!“ și s-a prăvălit ca un copac doborît la pămînt. Cînd l-au ridicat, își pierduse mințile; înainte de apusul soarelui, și-a făcut seama. Avea inimă bună, era un om care în fundul sufletului iubea dreptatea. Adăugați crima lui la cea care urmează să fie săvîrșită acum în fața voastră și pu-

neți-le pe amîndouă pe seama cui merită : pe seama neîmblînzitelor legi ale Britaniei, pe seama cîrmuitorilor ei. A sosit ceasul, copila mea ; lasă-mă să mă rog pentru ei — nu pentru tine, scumpă inimă înșelată și neprihănită, ci pentru cei vinovați de pierzania și moartea ta, care au mai multă nevoie să ne rugăm pentru ei.

După rugăciunea preotului i-au pus copilei ștreangul de gît, dar au avut de furcă pînă să-i potrivească nodul după ureche, fiindcă mereu ea își săruta pruncul ca o apucată ; îl strîngea cu înfrigurare la piept și se lipea cu obrazul de el, scăldîndu-l în lacrimi ; cînd gemea, cînd țipa într-una, iar pruncul gîngurea și rîdea, dînd din piciorușe plin de încîntare, socotind că totul e joacă și zbenguială. Pînă și călăului i s-a muiat inima privind asemenea scenă, și și-a întors capul. Cînd toate pregătirile au fost gata, preotul a apucat pruncul din brațele mamei, l-a purtat cu blîndețe și s-a îndepărtat în grabă ; dar copila și-a încleștat mîinile și s-a repezit ca o sălbatică înspre el, dînd un țipăt — însă frînghia și ispravnicul au ținut-o locului. Apoi a îngenuncheat și și-a întins brațele, strigînd :

— Încă o sărutare, doamne dumnezeule, încă una, încă una — o făptură în pragul morții vă cere milă și îndurare !

A căpătat voia să-l mai sărute ; aproape că și-a înăbușit copilul. Iar cînd i l-au luat iarăși, a strigat :

— O, odorul meu, vei pieri și tu ! Sărman de părinți ești, fără de adăpost ești și n-ai pe nime în sfînta lume, care să te ajute !

— Va avea parte de toate ! spuse bunul preot. Voi avea grijă eu pînă în ceasul morții !

Să fi văzut atunci chipul bietei copile ! Recunoștință ? Doamne, cum să exprim așa ceva prin cuvinte ? Cuvintele sînt doar niște vîlvătăi zugrăvite, pe cînd privirea este văpaia însăși. Ea-i aruncă preotului privirea aceea înflăcărată și-o duse cu dînsa printre comorile cerului, unde se află tot ceea ce-i dumnezeiesc.

Capitolul XXXVI

O ÎNTÎLNIRE ÎN BEZNĂ

Londra părea un loc destul de interesant — pentru un sclav. Era doar un sat foarte întins, alcătuit mai cu seamă din glodăraie şi stufăriş. Uliţele erau noroioase, întortocheate şi nepietruite. Populaţia părea un uriaş roi, în veşnică forfotă şi îmbulzeală, împestriţat de zdrenţe şi splendori, de panaşuri ce se legănau în vînt şi armuri scînteietoare. Regele avea un palat acolo, dar nu-l puteai vedea decît pe dinafară. Asta-l făcu să oftеze; da, şi să înjure puţintel, în stilul sărăcăcios şi copilăresc al secolului al VI-lea. Am întîlnit mărimi şi cavaleri pe care-i cunoşteam, dar care nu ne-au recunoscut în zdrenţele noastre, acoperiţi de jeg şi vînătăi şi purtînd urmele bătăilor pe care le îndurasem. De altfel, nu s-ar fi uitat la noi nici dacă i-am fi strigat, şi nici nu s-ar fi oprit să ne răspundă, căci legea nu îngăduia să vorbeşti cu sclavii legaţi în lanţuri. Sandy trecu la vreo zece paşi de mine, călare pe-un catîr; probabil că mă căuta. Dar ce mi-a frînt cu adevărat inima a fost o întîmplare care s-a petrecut chiar în piaţa unde era amărîta noastră baracă. Pe cînd priveam, cu lacrimi în ochi, cum un om era fiert în cazanul cu ulei pentru că falsifica-se bani, văzui un vînzător de ziare, fără să pot ajunge pînă la el! Totuşi, asta m-a îmbărbătat; era o dovadă că Clarence era în viaţă şi îşi vedea mai departe de treabă. M-am gîndit că n-o să treacă mult şi-o să-l văd iarăşi; gîndul acesta m-a bucurat tare mult.

Intr-altă zi, văzui în treacăt altceva, care-mi dete mult curaj. Era vorba de un fir care se întindea de la un acoperiş la altul. Cu siguranţă, era o linie de telegraf sau de telefon. Ţineam grozav să fac rost de-o bucăţică de sîrmă. Tocmai de asta aveam nevoie ca să-mi pun în aplicare planul de evadare. Aveam de gînd ca într-o noapte să-mi desfac lanţurile, împreună cu regele, şi să-i pun un căluş stăpînului nostru, legîndu-l cobză; apoi să-mi schimb hainele cu el,

să-l bat măr pînă o semăna cu o arătare şi — staţi că nu am isprăvit — să-l prind de lanţul sclavilor, să-i iau în stăpînire averea, s-o pornesc în marş spre Camelot şi...

Desigur că mi-aţi ghicit gîndurile; pricepeţi ce uimitor efect dramatic aş fi stîrnit la palat. Totul se putea îndeplini, dacă puneam mîna pe-o bucată de fier moale, din care să încropesc un cîrlig. Atunci aş fi putut desface, cînd pofteam, lacătele cu care erau întărite lanţurile noastre. Dar n-avusesem niciodată norocul ăsta, căci nu se întîmplase să-mi cadă în mînă un asemenea lucru... Totuşi, în cele din urmă, mi se ivi şi mie prilejul. Venise iar un nobil care se mai tîrguise de două ori pentru mine, dar fără rezultat sau fără vreun pas serios spre reuşită. Nu mă aşteptam de loc să ajung vreodată proprietatea lui, fiindcă preţul cerut pe mine, din clipa în care devenisem sclav, era foarte pipărat şi totdeauna cumpărătorii plecau ori indignaţi ori rîzînd în batjocură; totuşi, stăpînul meu îl menţinea cu încăpăţînare: douăzeci şi doi de dolari. Nu voia să lase nici măcar un cent. Regele era grozav de admirat din pricina fizicului său impresionant, dar ţinuta sa regească constituia un mare neajuns, făcîndu-l „nevandabil", căci nimănui nu-i convenea să aibă un astfel de sclav. Eram sigur că nu voi fi despărţit de dînsul din pricina preţului meu exagerat. Nu, nu m-aşteptam de loc să ajung în mîinile nobilului acela, dar în schimb avea el ceva care speram să ajungă în mîinile mele, dacă ne vizita mai des. Era vorba de nişte podoabe de oţel cu un ac lung, cu care îşi prindea în faţă mantia sa lungă. Avea trei la fel. Mă nemulţumise de două ori, fiindcă nu se apropiase destul de mine ca să-mi pot îndeplini planul fără nici un risc, însă a treia oară am izbutit; am pus mîna pe agrafa de jos, iar cînd şi-a dat seama, a crezut c-o pierduse pe drum.

Am avut prilejul de a mă bucura vreun minut, dar imediat şi acela de a mă întrista iarăşi. Căci, tocmai cînd tîrgul era să cadă baltă, ca de obicei, stăpînul rosti deodată ceea ce în engleza modernă ar suna cam aşa:

— Ştii ceva ? Uite ce zic eu... M-am săturat să-i mai ţin pe ăşti doi nătărăi. Dă-mi douăzeci şi doi de dolari pe ăsta, şi pe ălălalt ţi-l dau cadou.

Regele să plesnească şi mai multe nu... Nu mai putea de furie, începu să se înăbuşe şi să horcăie, în timp ce stăpînul şi nobilul se indepărtau, discutînd :

— Făgăduieşte-mi că nu-ţi vei lua cuvîntul înapoi!

— Mi-l voi ţine pînă mîine la acelaşi ceas.

— Atuncea la ceasul acela îţi voi da răspunsul ! zise nobilul şi dispăru, urmat de stăpîn.

Nu mi-a fost uşor să-l potolesc pe rege, dar tot am izbutit. I-am şoptit la ureche :

— Nu te supăra, măria ta, vei vedea ce plocon îl aşteaptă pe stăpînul nostru. Plocon de la măria ta şi de la mine aşijderi. La noapte amîndoi vom fi slobozi.

— O !... In ce chip anume ?

— Cu agrafa aceasta furată, vom desface lăcătele şi vom arunca lanţurile, la noapte. Pe la nouă ceasuri şi jumătate, cînd stăpînul vine să-şi facă veghea de noapte, punem mîna pe el, îi vîrîm un căluş în gură, îi tragem o chelfăneală zdravănă, şi dis-de-dimineaţă, chiar în zori, părăsim oraşul ca proprietari ai acestei caravane de robi.

Nu i-am spus nimic mai mult, dar regele era şi aşa foarte încîntat şi mulţumit. In seara aceea, aşteptarăm plini de răbdare ca ceilalţi sclavi să adoarmă şi voiam să ne încredinţăm, după semnele obişnuite că într-adevăr dorm, fiindcă, pe cît se poate, nu trebuia să depinzi cu nimic de aceşti bieţi oameni. E mai bine să-ţi păstrezi pentru tine tainele. Fără îndoială că nu s-au întors mai mult ca de obicei cînd pe-o parte, cînd pe-alta, dar mi s-a părut că va trece o veşnicie pînă ce va începe a se auzi sforăitul lor regulat.

Cu fiecare minut care trecea mă cuprindea şi mai tare o teamă nervoasă, gîndindu-mă că nu ne va rămîne destul timp pentru îndeplinirea scopului nostru, aşa că făcui cîteva încercări pripite, care nu izbutiră decît să întîrzie treaba. Nu eram în stare să nimeresc lăcătele pe întuneric, fără să zornăiesc, şi astfel din cînd în cînd se întîmpla să trezesc pe cîte unul care,

răsucindu-se brusc în somn, îi trezea la rîndul lui şi pe alţii.

Dar pînă la urmă m-am descotorosit de ultimele fiare şi am devenit iar un om liber. Am răsuflat adînc, în semn de uşurare, şi am întins mîna să desfac şi fiarele regelui. Era, însă, prea tîrziu, căci stăpînul nostru venise cu o faclă într-o mînă şi cu bîta în cealaltă. Mă ghemuii în mijlocul janghinoşilor care trăgeau la aghioase, ca să nu vadă stăpînul că nu mai aveam lanţuri, şi stăteam la pîndă, gata să sar asupra lui, în clipa cînd se va apleca asupră-mi.

Dumnealui, însă, nu se apropie. Se aplecă, două sau trei clipe se uită aşa, niznai, la mogîldeaţa pe care o făceau trupurile noastre, apoi, dus pe gînduri, lăsă în jos făclia şi o porni spre uşă, chibzuind, şi pînă să-mi dau seama cam ce gînduri i se vînturau prin minte, dumnealui se şi făcuse nevăzut afară, închizînd binişor uşa.

— Degrab'! zise regele. Invîrteşte-l!

Desigur că nu-mi rămînea altceva de făcut şi într-o clipită m-am ridicat şi am zbughit-o pe uşă. Dar, dragă doamne, pe vremea aceeea nu existau lămpi şi era o noapte întunecoasă. Totuşi, am zărit o umbră de om la cîţiva paşi de mine. M-am repezit şi m-am aruncat asupra ei, şi pe urmă să te ţii, scărmăneală! Ne luptam, ne burduşeam şi ne luam de gît şi cît ai zice peşte s-au strîns în jurul nostru o grămadă de gură-cască. Incăierarea îi pasiona la culme şi ne încurajau cît îi ţinea gura. La o adică, n-ar fi fost mai binevoitori şi mai prietenoşi nici dacă s-ar fi chelfănit ei între ei. Apoi, se iscă în spatele nostru o gîlceavă cumplită şi vreo jumătate dintre chibiţi ne părăsi în goană ca să arate ceva simpatie şi concurenţei. De pretutindeni începură să răsară felinare care se bălăbăneau prin beznă. Erau străjerii care se adunau de unde nu gîndeai. Imediat o halebardă mă lovi peste umăr, drept avertisment, şi am ştiut ce înseamnă asta: eram în custodie, deopotrivă cu adversarul meu. Am fost duşi amîndoi la închisoarea oraşului, însoţiţi de un paznic. Era un adevărat dezastru; un plan măreţ năruit pe neaşteptate! Incercam să-mi închipui ce se

va petrece cînd stăpînul va descoperi cu cine se bătuse şi ce se va întîmpla dacă vom fi închişi împreună, în încăperea unde erau ţinuţi de obicei bătăuşii şi pungaşii, şi ce-ar putea...

Dar chiar în clipa aceea adversarul îşi întoarse faţa spre mine şi lumina chioară, ce se ităa din felinarul de tinichea al paznicului, căzu asupra protivnicului meu. Să mă trăsnească dumnezeu dacă nu era altcineva decît cine crezusem eu!

Capitolul XXXVII

O PRIMEJDIE INSPĂIMINTĂTOARE

Să dorm? Iată ceva cu neputinţă. In orice caz, ar fi fost cu neputinţă să adormi în văgăunele închisorii, cu liota aceea rîioasă de beţivani, puşlamale şi marţafoi, care-ţi împuiau capul cu cîntecele lor. Cum ardeam de nerăbdare să ies de-acolo ca să aflu cît mai repede proporţiile catastrofei, care probabil că se petrecuse la sălaşul sclavilor, în urma boroboaţei mele de neiertat — vă închipuiţi că numai la somn nu mi-era gîndul.

Noaptea aceea mi s-a părut fără sfîrşit, dar în cele din urmă s-au ivit şi zorile. Am dat lămuriri depline şi cinstite tribunalului. Am declarat că sînt sclav, proprietatea marelui conte Grip, care ajunsese, tocmai la căderea nopţii, la hanul Tabard din satul de pe celălalt mal al fluviului şi poposise acolo de nevoie, căpătînd o boală ciudată şi foarte gravă. Eu fusesem trimis să cutreier oraşul în mare grabă ca să-i aduc la căpătîi pe cel mai bun medic. Mă străduisem din răsputeri să-i îndeplinesc porunca, alergînd cît mă ţineau picioarele, dar, noaptea fiind întunecoasă, mă ciocnisem de omul acela, care mă apucase de gît şi începuse să-mi care la pumni, deşi îi spusesem ce misiune aveam şi-l implorasem, ţinînd seama de primejdia de moarte în care se afla stăpînul meu, prea slăvitul conte...

Adversarul meu, care era un om de rînd, îmi tăie vorba, spunînd că mint şi căută să explice cum mă năpustisem asupra lui şi-l atacasem, fără să-i spun o vorbă...

— Gura! Nevolnicule! se răsti judecătorul. Luaţi-l de aici şi daţi-i o samă de bice, să-i fie spre învăţătură, aflînd în ce chip se cade a se purta data viitoare cu slujitorul unui om de neam. Pasă, nevolnicule!

Apoi judecătorul îmi ceru scuze, nădăjduind, că nu voi uita să-i spun înălţimii sale că nu din vina tribunalului mi se întîmplase buclucul acela. I-am răspuns că voi lămuri lucrurile şi aşa mi-am luat rămas bun de la dumnealor. Şi chiar la ţanc, fiindcă judecătorul începuse să mă întrebe de ce n-am dat în vileag faptele în clipa arestării. Aş fi făcut-o, i-am răspuns, dacă m-aş fi gîndit mai bine — ceea ce era adevărat — dar fusesem bătut aşa de rău de către omul acela, încît nu mai ştiam ce-i cu mine... şi dă-i, şi dă-i pe chestia asta, şi cînd am plecat de la tribunal tot mai bodogăneam.

N-am aşteptat să-mi iau gustarea de dimineaţă — că nu voiam să prind rădăcini acolo. Peste cîteva minute mă aflam în sălaşul sclavilor. Era pustiu! Plecaseră cu toţii! Adică toţi, afară de stăpînul nostru, al cărui trup zăcea acolo, făcut zob. De jur împrejur se zăreau urmele unei lupte cumplite. În faţa uşii, era un cărucior cu un sicriu de lemn nedat la rindea, iar nişte muncitori, ajutaţi de poliţişti, îşi croiau drum prin mulţimea de gură cască, ca să ducă sicriul înăuntru.

Am tras deoparte pe un om destul de umil ca să binevoiască să stea de vorbă cu un pîrlit ca mine şi am aflat de la el ce ce petrecuse.

— Fost-au în totul şaisprezece robi şi la ceas de noapte se hăinără împotriva stăpînului lor, avînd gînd rău spre el, iară cum s-a isprăvit vezi chiar cu ochii.

— Da, văd cum s-a isprăvit, dar cum a început?

— Alţii care să adevăreze cu mărturie nu s-au fost aflat aici, fără numai robii. Zis-au precum că robul cel mai de preţ s-a slobozit din obede şi a găsit calea

de a hălădui — prin vrăji ticăite, s-a fost zicînd — căci cheie nu avut-a, iară ivărele nice sfărîmate, nice în alt chip vătămate nu-s. Oblicind jupînul paguba, tare s-a mîniat şi ca scos din minţi s-a abătut cu ghioaga asupra robilor săi, dară aceştia i-au stat împotrivă şi-i stricară de istov spinarea şi în fel şi chip îl loviră, den care stropşală degrab' i-a sosit veleatul!

— E îngrozitor! O să iasă rău din proces sclavii!

— O! Giudeţul s-a şi sfîrşit!

— Cum, au şi fost judecaţi?

— Ce, dumneata socoţi că vreme de o săptămînă era nevoie a sta la cumpănit, cînd lucrurile ca lumina zilei sînt de limpezi? Nice de un pătrar de ceas nu le-a fost nevoie.

— Bine, dar cum au putut stabili cine erau vinovaţii, într-un timp aşa de scurt?

— Care fost-au făptaşii? Dară de asemenea ciurucuri erau ei să se împiedice şi să stea la gînd? Giudeţul certatu-i-a pre toţi laolaltă. Au nu cunoşti ce zice pravila — carea aşa s-a tras cuvîntul pînă azi cum că romanii ne-ar fi lăsat-o, cînd purces-au din această ţară? La greşalele, ce învaţă pravila să piarză cu rea moarte, iaste şi aceea că dacă un rob ucis-a pre stăpînul său cade-se ca toţi robii să ispăşească greşala unuia.

— Aşa e. Uitasem. Şi cînd vor fi ucişi?

— După rînduială, vor fi ucişi peste o zi şi o noapte, dară unii au fost zicînd că vor mai zăbovi altă păreche de zile, dacă le va fi dat a-l prinde şi pe cel care lipseşte.

Cel care lipseşte! Amănuntul ăsta nu mi-a căzut bine la stomac.

— Speră să-l găsească?

— Da. Inainte ca să se scurgă ziua aceasta. Au mînat iscoade peste tot ca să-l caute. Au orînduit străji la porţile oraşului, împreună cu cîte un rob, care să-l arate străjii, de se va ivi pe acolo, că nime nu poate trece fără a fi cercetat.

— Se poate vedea unde sînt închişi ceilalţi?

— Pe dinafara temniței, iaste în putință, iară pe dinăuntru... socot că la aceasta nu năzuiești!

Am luat adresa închisorii, pentru eventuale informații viitoare și pe urmă am șters-o. La prima prăvălie de haine vechi, care mi-a ieșit în cale, pe-o stradă lăturalnică, mi-am cumpărat un costum grosolan care se potrivea unui marinar de rînd, ce-ar călători prin ținuturile reci, și mi-am înfășurat fața într-un bandaj lat, prefăcîndu-mă că mă dor dinții. Șmecheria asta mi-a ascuns vînătăile mai bătătoare la ochi. Era o travestire bună — nici nu mai aduceam cu mine însumi. Pe urmă, am căutat firul telegrafic, l-am găsit și m-am ținut după el pînă la vizuina lui. Era o odăiță aflată deasupra unei măcelării — ceea ce însemna că afacerile nu mergeau prea strălucit în branșa telegrafiei. Tînărul care era de serviciu moțăia la masa lui. Am încuiat ușa și am pus cheia aceea mare în sîn. Faptul l-a cam neliniștit pe june și era gata să facă tărăboi, dar i-am retezat-o:

— Nu-ți mai strica gura degeaba; dacă nu-ți ții clanța, ești mort. Pune în funcțiune aparatul. Hai, dă-i drumul. Cheamă Camelotul!

— De mirare îmi iaste cum un om ca dumneata vădește iscusință la asemenea farafastîcuri...

— Cheamă Camelotul! Sînt un om deznădăjduit. Cheamă Camelotul sau dă-te la o parte și lasă-mă pe mine să fac legătura.

— Cum — dumneata? Zău?

— Da — firește. Ce tot bolborosești acolo? Mocles! Cheamă palatul.

A făcut legătura.

— Ei, acum cheamă-l pe Clarence.

— Clarence? Cum îi mai zice?

— Ce-ți pasă? Spune să ți-l dea pe Clarence și ai să capeți răspunsul.

M-a ascultat. Hîr! Hîr! Hîrști! Am așteptat cinci minute, pline de încordare — zece minute — cît de lungi mi s-au părut! — și pe urmă am auzit un țăcănit care mi-era la fel de familiar ca și un glas omenesc; nu degeaba Clarence îmi fusese elev.

— Acum, flăcăule, dă-te la o parte! Poate că m-ar fi recunoscut mai repede, dacă puneam eu mîna pe aparat şi atunci l-ai fi obţinut mai repede. Dar acum totul e în regulă!

Mi-a dat locul său şi a încercat să tragă cu urechea — însă nu s-a prins. Am folosit un cifru. Nu mi-am pierdut vremea în politeţuri cu Clarence, ci am mers drept la ţintă, zicîndu-i aşa:

— Regele se află aici şi e în primejdie. Am fost prinşi şi aduşi aici ca sclavi. N-o să fim în stare să ne dovedim identitatea — la drept vorbind, nici nu-mi dă mâna să încerc. Trimite o telegramă la palatul de aici ca să adevereşti faptele.

Mi-a replicat numaidecît:

— Oamenii de acolo n-au auzit pînă acum de telegraf. Nu au făcut nici o experienţă, căci linia dinspre Londra e prea nouă. Riscăm prea mult. S-ar putea să vă spînzure. Gîndeşte-te la altceva.

S-ar putea să ne spînzure! Habar n-avea cît de aproape de adevăr era. Pe moment, nu mi-a trecut nimic prin minte, dar pe urmă mi-a venit o idee şi i-am dat drumul:

— Trimite cinci sute de cavaleri aleşi pe sprînceană, în frunte cu Launcelot; dar trimite-i chiar acum. Să zboare, nu alta. Să intre pe poarta de sud-vest şi să se uite după un om cu braţul drept înfăşurat într-un bandaj alb.

Răspunsul a fost prompt:

— Vor pleca într-o jumătate de ceas.

— Foarte bine, Clarence! Şi acum spune-i flăcăului de-aici că sînt prietenul tău şi am permis gratuit, aşa că trebuie să fie discret şi să nu sufle o vorbă despre vizita mea.

Aparatul începu să-i glăsuiască junelui, iar eu m-am grăbit s-o şterg. Am început să-mi fac socotelile. Peste-o jumătate de ceas avea să fie ora nouă. De obicei cavalerii şi caii, cu armuri grele pe ei, nu puteau merge prea repede. Sigur că de data aceasta vor goni cît mai iute. Terenul era în stare bună, fără zăpadă sau noroaie. Probabil că vor face şapte mile pe oră şi cum trebuiau să schimbe caii

de vreo două ori, asta însemna că vor sosi pe la șase, șase și ceva. La ora aceea ar mai fi fost destulă lumină. Puteau deci să vadă bandajul alb, cu care voiam să-mi leg brațul drept, și apoi să iau comanda. Trebuia să împresurăm închisoarea și să-l scoatem afară pe rege într-o clipită. Ar fi fost o înscenare destul de spectaculoasă și pitorească, la urma urmei, cu toate că aș fi preferat ca lucrurile să se întîmple pe la amiază, când ar fi căpătat un aspect și mai teatral.

Acum, ca să-mi acordez mai bine orchestra, m-am gîndit să caut pe cîțiva din oamenii pe care-i văzusem mai înainte și să-mi dezvălui identitatea. Asta ne-ar fi scos din încurcătură și fără cavaleri. Dar trebuia să procedez cu băgare de seamă, fiindcă era o afacere riscată. Trebuia să mă înfățișez în veșminte somptuoase și nu făcea să mă pripesc, împopoțonîndu-mă deodată cu ele. Nu! Trebuia să lucrez cu măsură, cumpărînd costum după costum, în prăvălii foarte depărtate unele de altele și luînd articole ceva mai fine la fiecare schimb, pînă ce aveam să ajung în sfîrșit la mătăsuri și catifele, pentru a-mi împlini planul. Așa că m-am pornit pe lucru.

Dar planul a căzut baltă de la bun început! Cînd am cotit după primul colț, m-am ciocnit nas în nas cu unul din sclavi, care adulmeca pe-acolo împreună cu un paznic. M-a apucat deodată tusea și el mi-a aruncat o privire neașteptată, care m-a înghețat pînă în măduva oaselor. Mi-am închipuit că se întreabă dacă n-a mai auzit cîndva tusea aia. Am intrat îndată într-o prăvălie și mi-am făcut drum de-a lungul tejghelei, întrebînd cît costă diferite obiecte și trăgînd cu coada ochiului. Cei doi se opriseră și vorbeau între ei, uitîndu-se înspre ușă. M-am decis să ies pe din dos, dacă era vreo astfel de ieșire. Am întrebat-o pe vînzătoare dacă pot ieși prin dos pentru a căuta pe un sclav fugit, care se credea că-i ascuns prin împrejurimi. I-am spus că sînt un polițist deghizat și că colegul meu e afară la ușă, cu unul din ucigași. Am rugat-o să fie drăguță, și să se ducă să-i spună că nu-i nevoie să aștepte, ci mai bine să

meargă pînă la capătul fundăturii, pentru a tăia drumul celui căutat, cînd eu o să-l gonesc din ascunzătoare.

Femeia ardea de nerăbdare să vadă pe unul din ucigaşii aceia deja celebri şi a ieşit imediat ca să-mi facă acest comision. Iar eu m-am strecurat binişor pe uşa din dos, am încuiat-o, am pus cheia în buzunar şi-am tulit-o, chicotind în sinea mea şi simţindu-mă uşurat.

Ce mai, iar o luasem razna, stricînd totul. Făcusem încă o boroboaţă. Ba chiar două. Ar fi existat o mulţime de căi ca să scap de poliţistul ăla, prin vreun truc simplu şi lesne de crezut, dar eu, nu — muream dacă nu alegeam un mijloc spectaculos! Asta-i cusurul meu cel mai supărător! Şi apoi ticluisem lucrurile, bizuindu-mă pe ceea ce s-ar fi cuvenit să facă poliţistul în mod firesc, ca tot omul — deşi, cînd te-aştepţi mai puţin, tocmai atunci îţi iese totul pe dos. În cazul acela, lucrul normal pe care trebuia să-l facă un poliţist era să se ţină pe urmele mele fără zăbavă. Este drept că ar fi găsit în calea lui o uşă masivă de stejar, încuiată bine şi pînă s-o poată el sparge, eu aş fi fost — tiva — departe, începînd şirul de deghizări uluitoare. Asta mi-ar fi îngăduit curînd să port un veşmînt care, faţă de copoii legii britanice, însemna cea mai sigură ocrotire. Nici cea mai vădită nevinovăţie sufletească nu m-ar fi ocrotit mai bine. Dar poliţistul, în loc să facă ce era de aşteptat, a luat-o de bună şi s-a ţinut întocmai de instrucţiunile mele. Aşa că în clipa în care, luînd-o agale, am ieşit din fundătura aia, felicitîndu-mă ce mare mehenghi sînt — omul a cotit după colţ şi am intrat drept în cătuşele lui. Incaltea dacă aş fi ştiut că era într-adevăr o fundătură pe-acolo! Ei, ce să-i faci, nu există scuză pentru o asemenea gafă! Dă-o-ncolo de treabă! O treci la profit şi pierdere şi-i gata socoteala.

Bineînţeles, am făcut — sanchi! — pe indignatul şi am jurat că abia pusesem piciorul pe uscat, întorcîndu-mă dintr-o lungă călătorie şi alte parascovenii de-ald-astea — doar ca să încerc marea cu degetul,

ştiţi, şi să-l înşel pe sclavul ăla. Dar n-am izbutit. M-a recunoscut şi pace. Degeaba îl mustrai că mă trădează. Sclavul era mai mult mirat decît jignit. Îşi bleojdi nişte ochi cît cepele şi-mi zise:

— Au numai ţie dintre noi toţi ţi se cade cale de izbavă, iară noi în furci pierduţi să fim, cînd tu singur fost-ai cap de price pentru spînzurarea noastră? Preste fire iaste şi almintrelea nu!

„Preste fire şi almintrelea nu!" Asta însemna probabil: „I-auzi obrăznicie, domnule!", „zău că mă faci să rîd!" sau „ştii că eşti bine!" Ciudat mai vorbeau şi oamenii aceia!

Ce mai ala-bala, sclavul avea o părere cam sucită despre justiţie, aşa că m-am lăsat păgubaş. Cînd nu poţi înlătura un dezastru lămurind pe cineva, la ce bun să mai baţi apa în piuă! Mie nu-mi place să merg ca apa la deal! Aşa că i-am spus numai atît:

— Află că nu veţi fi spînzuraţi. Nici unul nu va fi!

Amîndoi au rîs de mine, iar sclavul mi-a răspuns:

— Pînă acum netrebnic la voroave nu te-ai arătat. Ţi-ar fi priincios pînă la capăt a-ţi păstra faima, că pătimirea mult nu va mai ţine!

— Sînt sigur că reputaţia mea va rezista şi mai departe. Pînă mîine vom fi scoşi din închisoare şi pe deasupra vom fi liberi să mergem unde poftim.

Hîtrul de poliţist îşi scutură cu degetul urechea stîngă, îşi drese glasul şi zise:

— Prea adevărat grăieşti că slobozi din temniţă veţi fi. Şi aşijderea slobozi veţi fi să îmblaţi care încotrova, între rohatcele fierbintei crăii a măriei sale Satana!

M-am stăpînit şi i-am zis flegmatic:

— Credeţi că într-adevăr vom fi spînzuraţi într-o zi, două?

— Aşa am fost chibzuind cu cîteva clipe în urmă, căci aşa hotărît-a giudeţul şi aşa s-a dat de ştire preste tot.

— Aha! Va să zică ţi-ai schimbat gîndul, nu?

— Prea adevărat iaste. Adineaori aşa îmi ziceam, dară acuma ştiu.

Aveam chef să fiu muşcător, aşa că i-am spus:

— O, înţelepte slujitor al legii, catadicseşte dară a ne spune tot ce ştii.

— Prea bine ştiu că veţi fi înălţaţi în furci chiar astăzi, pe la chindii! Alelei! Te-am nimerit în plin! Reazămă-te cu umărul să nu te prăvali!

Fapt e că într-adevăr aveam nevoie să mă reazim de cineva. Cavalerii nu mai puteau sosi la vreme. Vor întîrzia numai cu vreo trei ore! Nimic pe lume nu-l mai putea salva pe regele Angliei şi — ceea ce era mai important — nici pe mine. Mai important nu numai pentru mine, ci şi pentru naţiune — singura naţiune din lume unde era pe cale să înflorească atunci civilizaţia. Mi s-a făcut rău. N-am mai zis nici cîrc. Mai puteam să suflu ceva? Înţelesesem ce voia să spună poliţistul: dacă sclavul care lipsea era găsit, amînarea era anulată şi execuţia urma să se ţină chiar în aceeaşi zi. Ei, bine, sclavul care lipsea fusese găsit.

Capitolul XXXVIII

SIR LAUNCELOT ŞI CAVALERII VIN SĂ NE SALVEZE

Era aproape patru după-amiază. Scena se petrecea chiar în faţa zidurilor Londrei. O zi răcoroasă şi plăcută, chiar superbă, cu un soare scînteietor; tocmai o zi din acelea care-ţi trezeşte pofta să trăieşti iar nicidecum să mori. Mulţimea era nesfîrşită şi se întindea pînă departe; şi totuşi printre atîţia oameni, noi — cei cincisprezece nenorociţi — n-aveam nici un singur prieten. Era ceva dureros, oricum ai fi întors lucrurile. Stăteam acolo, cocoţaţi pe eşafodul cel înalt şi lăsaţi pradă urii şi batjocurii tuturor duşmanilor noştri. Uciderea noastră se prefăcuse într-un spectacol de gală. Înălţaseră un fel de foişor mare, pentru boierii şi boiernaşii care veniseră în păr, cu neveste şi neamuri. Îi recunoşteam pe mulţi dintre dînşii.

Mulțimea căpătă o scurtă și neașteptată distracție suplimentară din partea regelui. În clipa în care ni s-au scos obezile, el făcu un salt înainte, în zdrențele sale fantastice și cu fața plină de vînătăi, de nici nu mai știai cum arată — și se proclamă Arthur, regele Britaniei, amenințînd că va pedepsi năprasnic, ca trădători, pe toți cei de față, dacă i se atingea măcar un fir din sacrosanctul său păr. Cînd i-a auzit izbucnind într-un uriaș hohot de rîs, a tresărit și s-a mirat foarte tare. Demnitatea îi fusese rănită și omul se învălui în tăcere, deși mulțimea îl ruga să continue și încerca să-l ațîțe la vorbă, prin mieunături, chiote și batjocuri :

— Îngăduiți-i craiului a vorovi. Prea plecații săi supuși flămînzesc și însetați sînt după cuventele înțelepte, carele curg din gura stăpînului lor, Prea Slăvitul și Sfîntul Zdrențărilă !

Dar nu le-a folosit la nimic. Regele se arătă cu adevărat măreț — și rămase neclintit sub ploaia aceea de batjocuri și ocări. Fără îndoială că, în felul lui, era măreț. Afundat în gînduri, îmi scosesem bandajul alb și-mi înfășuram cu el brațul drept. Cînd lumea observă asta, începu să se agațe de mine. Îmi strigară :

— Neîndoios, corăbierul acesta sfetnic îi iaste — priviți-i înaltul însemn al cinului său !

I-am lăsat să urle pînă cînd s-au săturat și pe urmă le-am spus :

— Da, sînt ministrul său, Șeful, iară mîine o veți afla de la Camelot, unde...

Nu mi-am sfîrșit fraza, că m-au înecat cu un potop de batjocuri și măscări. Dar după aceea se făcu tăcere, căci șoltuzii Londrei, în robele lor solemne, însoțiți de subalterni, stîrniră o foială care arăta limpede că treaba era pe cale să înceapă. În liniștea ce urmă, crima noastră fu vestită mulțimii ; apoi se citi sentința de moarte și toată lumea se descoperi, în vreme ce preotul rostea rugăciunea.

Apoi un sclav fu legat la ochi și călăul își desfăcu frînghia. La picioarele noastre, se întindea neted drumul — noi de o parte, iar mulțimea înghesuită

făcînd zid de partea cealaltă; un drum bun, larg deschis, păstrat liber de poliţie. Frumos ar mai fi fost să-i văd pe cei cinci sute de călăreţi ai mei sosind valvîrtej tocmai pe drumul acela! Dar nu, nici gînd să se poată întîmpla aşa ceva. Am urmărit cu privirea panglica drumului, pierzîndu-se în depărtare. Nici un călăreţ în zare, nici urmă de călăreţ.

O zvîcnire şi — haţ! — sclavul atîrnă în aer, leganîndu-se; legănîndu-se şi zvîrcolindu-se cumplit, căci mîinile şi picioarele nu-i erau legate.

Un al doilea laţ fu lărgit şi peste o clipă un alt sclav se legăna în furci.

In clipa următoare, un al treilea sclav se zbătea în aer. Era înfiorător. Am întors capul o clipă, iar cînd m-am uitat iar, nu l-am mai văzut pe rege! Îl legau la ochi! Eram stană de piatră, nu mă puteam mişca şi mă înăbuşeam. Limba mi se încleştase în gură. Au sfîrşit cu legatul la ochi şi l-au dus sub ştreang. Nu-mi puteam ieşi din amorţeala care mă cuprinsese. Dar cînd văzui că-i trec ştreangul după gît, atunci mi s-a făcut negru înaintea ochilor şi sării să-l scap. Cînd să fac saltul, mai aruncai o privire asupra drumului. Sfinte dumnezeule! Veneau ca vîntul — cinci sute de cavaleri cu zalele suflecate la brîu, pedalînd pe biciclete.

Cea mai grozavă privelişte ce s-a văzut vreodată! Doamne, cum le mai unduiau panaşele; cum mai scînteiau şi aruncau sclipiri de foc în bătaia soarelui nesfîrşitele spiţe ale roţilor.

Îi făcusem semn cu mîna dreaptă lui Launcelot cînd venise valvîrtej — şi el îmi recunoscuse zdreanţa — aşa că smulsei ştreangul şi legătura de la ochi a regelui şi strigai:

— In genunchi cu toţii, mişeilor, şi închinaţi-vă regelui! Cine nu se supune va ospăta la noapte în iad!

Totdeauna folosesc stilul acesta înflorit, cînd caut efecte culminante. Ce să vă spun, îţi creşte inima să-i vezi pe Launcelot şi pe băieţii lui dînd buzna pînă la eşafod şi azvîrlind cît colo pe şoltuzi şi toată şleahta. Şi era o plăcere să vezi gloata aceea sastisită cum îngenunchea şi cerea îndurare regelui, pe

care, cu o clipă în urmă, îl batjocorise şi îl insultase. Văzîndu-l cum stătea acolo în zdrenţe, primindu-le închinarea, îmi zisei: zău aşa! pînă la urmă tot există ceva cu adevărat măreţ în portul şi în înfăţişarea unui rege!

Eram nespus de mulţumit. Cînd stai să judeci pe îndelete cum s-au petrecut lucrurile, zău, că pînă la urmă am obţinut unul din cele mai straşnice efecte din cîte mi-au fost date în viaţă.

Şi hop, ca din pămînt, răsări şi Clarence, în carne şi oase, şi-mi făcu cu ochiul, spunîndu-mi într-un limbaj ultramodern:

— Grozavă bombă! A fost *di granda,* nu? Ştiam eu c-o să-ţi meargă la inimă. I-am pus pe băieţi să se antreneze pe şest şi ardeam de nerăbdare să le arăt ce poate mândel!

Capitolul XXXIX

LUPTA YANKEULUI CU CAVALERII

Mă aflam iar acasă, la Camelot. Peste o zi, două de la întoarcere am găsit ziarul, încă jilav, căci abia ieşise de sub presă. Mi-l puseseră pe tavă, alături de gustarea de dimineaţă. L-am deschis la rubrica anunţurilor, ştiind că voi găsi acolo ceva care mă interesa personal. Era următoarea înştiinţare:

DEN VOIA CRAIULUI

Vflaţi că marele lord şi vestit cavăler, SIR SAGRAMOR-CEL-CHINUIT-DE DOR arătîndu-şi buna voinţa de a înfrurta pe Sfetnicul Regelui HANK MORGAN, carele poreclit iaste şi Şeful, pentru sbălarea jignirii de mult aduse, aceştia vor coborî în arenă la Camelot, la al patrulea ceas den dimineaţa zilei a şase-sprezecea a acestei luni ce va să urmeze. Lupta va fi fără de cruţare, precît pomenita jignire era de moarte, neîncuviinţînd împăcare.

DEN VOIA CRAIULUI

În articolul său de fond, Clarence făcea următoarele aluzii :

„etrange
muncă menținută
de atunci cuvînt
lastic au cr
cat interes
pra esen-
au fost mod
de cei v
mis cava rii
teridnă Bi că
țwa t ieri
noastră sub
călăuzirea lui
ajutor în cu
mare cutezanță
de a curăți i
esen
mișcare are
origina în îm
totdeauna un
siunea noas-
asupra ţinis
celuilalt
ghelie,
prin
e
Cei
același
Care prezintă
tot treizeci
nervi și inimă
care, cu ani l
rsn arman-
înd, misiunile
ma amîndoi au
să se retragă și
mult lor
durere,

Veți observa, privind rubrica de anunțuri, că lumea va avea plăcerea unei desfătări Meobișnuit de interesante în sectorul turnirurilor. Numele artiștilor sînt chezășia unui bun specTacLE. Casa de bilete se va deschide la amiază, în ziua de 13 ; intrarea 3 centi, rezervate 5 ; encasările merg la fondul spitalelor. Derechea regală și întreaga curte vor fi de față. Cu aceste excepții, inclusiv clerul și presa, biletele de favoare sînt strict sus Nendate. Cetățenii sînt avertizați pe această cale să nu cumpere bilete de la speculanți, căci nu vor fi valabile la intrare. Toată lumea îl cunoaște și-l simpatizează pe sir Șeful, toată lumea îl cunoaște și-l simpatizează pe sir Sag, haideți să le facem băieților o frumoasă primire. Ti-Neți minte, fondurile vor fi folosite pentru o mare operă de binefacere, a cărei largă bunăvoință întinde o mînă mărinimoasă în care curge sîngele cald al unei inimi iubitoare, tuturor celor află fiați în suferință, fără a ține seama de rasă, credință, condiție socială sau culoare, singura filantropie statornicită pînă acum pe pămînt care n-are nici o frînă politico-religioasă pentru compasiunea sa, ci spune : Iată, aici curge apa, lăsați pe toți să vină să bea. Aceniți cu toții ! aduceți-vă alunele și guma de mestecat și petreceți din toată inima. Pe teren, veți găsi de vînzare plăcinte și cărămizi, cu care să le spargeți : de asemeni limonadă de ciRc — trei picături de suc de lămîie la un butoi cu apă.
N. R. *Acesta e primul turnir carele se desfășoară după noul regulament, cane îngăduie fiecărui concurent să folosească orice arm preferă. E bine să vă notați astg.*"

dezamăgi
brompt și doi
din to
erlen, gi ce
ței au v și
vorbit, ați
furnizat pentru
folosul lor, m
mișto și
felul
scrisorilor
d. introd
cere cu
sînt neîn
în prieteni cu
rați, și lasă
cu vorbe bune
pe bare veți
arăt ; și e o
acasă chestiuni
e a noastră dus
îndrepta spre
acum sub
nd cîmpuri cum
Acești Fraieri
au inimă fierbin
azi rt, regiuni
nu ca săi clăd
lea', și cel
ere instru
uni ale noastre
alt om
fundahiei on.,
cetate, crare
Ei merg ne-
spun că „înr
ionari s ă ara
zic mai pli bă
ursul

Pînă la ziua sorocită, în toată Britania nu s-a mai discutat decît despre partida aceea. Celelalte subiecte deveniră neînsemnate şi dispărură cu totul din gîndurile şi preocuparea oamenilor. Nu fiindcă un turnir era o mare senzaţie; nu fiindcă sir Sagramor ar fi găsit cumva sfîntul potir — căci nu-l găsise — nu fiindcă unul din duelişti era cel de-al doilea personaj (oficial) din regat; nu, toate aceste chestiuni erau banale. Totuşi, existau motive berechet care să explice interesul extraordinar, stîrnit de această luptă ce se apropia. Şi anume interesul izvora din faptul că întreaga naţiune ştia că duelul n-avea să se desfăşoare între doi oameni oarecare, ci era un duel între doi urzitori de farmece. Nu era de aşteptat un duel al muşchilor, ci al minţii; nu o întrecere după tipic, ci o întrecere a artei şi a iscusinţei supranaturale, o ciocnire finală pentru supremaţie între cei doi maeştri vrăjitori ai epocii. Se spunea că cele mai neasemuite isprăvi ale celor mai renumiţi cavaleri nu meritau să fie puse alături de-un asemenea spectacol; acelea nu puteau părea decît nişte jocuri de copii, faţă de tainica şi înfricoşătoarea bătălie a zeilor. Da, toată lumea ştia că, de fapt, urma să fie un duel între Merlin şi mine; că de fapt el avea să-şi măsoare puterile vrăjitoreşti cu mine. Se zvonise că Merlin pierduse zile şi nopţi de-a rîndul, îmbibînd armele şi armura lui sir Sagramor cu puteri divine de atac şi contraatac şi că-i procurase de la duhurile văzduhului un văl care-l făcea pe purtător invizibil pentru ochii adversarului său, ceilalţi oameni continuînd să-l vadă în carne şi oase. Se zicea că împotriva lui Sagramor, astfel înarmat şi ocrotit, nici o mie de cavaleri nu puteau face nimic; împotriva lui nu putea izbîndi nici o vrajă din cele ştiute. Lucrurile acestea erau certe; în privinţa lor, nu mai încăpea nici o îndoială, nici umbră de îndoială. Rămînea doar o singură întrebare: nu existau oare şi alte vrăji, necunoscute lui Merlin, care să facă vălul lui sir Sagramor străveziu pentru mine şi vrăjita-i armură vulnerabilă pentru armele mele? Iată chestiu-

nea care urma să fie hotărîtă în arenă. Pînă atunci lumea era sortită să trăiască în îndoială.

Aşadar, lumea socotea că era în joc ceva însemnat. Şi desigur că nu se înşela, numai că nu era ce se credea. Nu, zarurile aveau să fie aruncate pentru o miză mult mai mare: viaţa cavalerismului rătăcitor. Eram şi eu un campion, ce-i drept, dar nu al uşuraticei magii negre, ci campionul bunului simţ, al acelui bun simţ lipsit de sentimentalism şi, în schimb, plin de raţiune. Coboram în arenă ca să distrug cavalerismul ahtiat să vînture lumea, sau să-i cad victimă.

Oricît de vast era locul spectacolului — la ora zece, în dimineaţa zilei de 16, nu mai găseai nici un loc liber. Pavilionul de onoare — cogeamite mamutul — era împodobit cu stindarde, flamuri şi tapiserii bogate şi înţesat cu cîteva tone de crăişori tributari — o întreagă plevuşcă, însoţită de suitele lor. Era de faţă toată aristocraţia britanică, în frunte cu propria noastră bandă regală. Fiecare individ părea o prismă prin care scînteiau mătăsurile şi catifelele cele mai somptuoase. Ce să mai lungesc vorba: n-am mai văzut ceva demn de comparat cu priveliştea asta, decît lupta dintre un apus de soare, în susul Mississippiului, şi aurora boreală. Uriaşul cîmp, împînzit cu drapele şi corturi în culori bătătoare la ochi — de la un capăt la altul al arenei, cu cîte o sentinelă stînd smirnă la intrarea fiecărui cort şi cu cîte un scut sclipitor atîrnînd alături de el, pentru provocări, alcătuia altă priveliştе ademenitoare. Pricepeţi, fiecare cavaler care avea cît de cît ambiţie sau spirit de castă se afla acolo, fiindcă nu era un secret pentru nimeni că tagma lor îmi stătea ca sarea în ochi, aşa că acum aveau prilejul de a încerca să se răzbune. Dacă-l învingeam pe şir Sagramor, ceilalţi aveau dreptul să mă provoace — cîtă vreme eram dispus să primesc lupta.

În colţul nostru se aflau doar două corturi; unul pentru mine şi celălalt pentru slujitorii mei. La ora fixată, regele făcu un semn şi crainicii, în tunici cu armoriile regale, păşiră în arenă şi citiră proclama-

ţia, dînd numele combatanţilor şi stabilind pricina conflictului. Urmă o pauză, apoi se auzi o trîmbiţă răsunînd puternic. Era semnalul să intrăm în arenă. Lumea îşi aţinu răsuflarea şi pe toate chipurile se citi o aprigă curiozitate.

Din cortul său, apăru semeţul sir Sagramor — un adevărat turn de fier, impunător, solemn şi ţeapăn. Ce poză nobilă, mult prea nobilă, întruchipa dumnealui, cu suliţa-i uriaşă, sprijinită în teaca de piele şi ţinînd-o strîns în puternica-i mînă; călare pe armăsaru-i falnic, ce-şi avea fruntea şi pieptul ferecate cu oţel iar trupul frumos încăpestrit şi împodobit cu paluşe cu soltare şi ţoluri de mătase, care aproape se tîrau pe pămînt! Mulţimea izbucni în urale de bun venit şi de admiraţie.

După aceea, am apărut şi eu. Dar n-am fost întîmpinat cu urale şi aclamaţii. O clipă domni mirarea. Apoi, în tăcerea aceea grăitoare, începu să unduiască un mare val de rîs, de-a lungul mării de capete, dar o trîmbiţă sună drept avertisment şi reteză scurt ilaritatea. Eram cu capul descoperit şi purtam cel mai simplu şi mai confortabil costum de gimnast: un tricou de culoarea pielii, de la gît pînă la călcîie şi încins cu un brîu de mătase albastră. Calul meu avea o statură potrivită, dar era sprinten, cu picioare zvelte, cu muşchi ca resorturile orologiilor, şi năvalnic ca un ogar. Era o frumuseţe, cu păru-i mătăsos şi gol ca în clipa naşterii — nepurtînd nimic înafară de căpăstru şi de o şa ţărănească.

Turnul de fier şi somptuosul baldachin se apropiară greoi, făcînd nişte graţioase piruete prin arenă, şi noi le ieşirăm în întîmpinare, săltînd uşor. Ne-am oprit. Turnul trase un salut şi eu îi răspunsei, apoi ne rotirăm şi călărirăm alături înspre pavilionul din mijloc şi făcurăm plecăciunile cuvenite în faţa regelui şi a reginei. Regina exclamă:

— Vai! sir Şeful lupta-va despuiat şi fără de lancie au spadă au...

Dar regele o făcu să tacă şi să priceapă — cu una sau două fraze politicoase — că asta nu era treaba ei. Trîmbiţele răsunară iară. Ne despărţirăm şi călărirăm

spre marginile arenei, luînd poziţia de luptă. Atunci se arătă şi bătrînul Merlin, care aruncă o ploaie de funigei peste sir Sagramor, prefăcîndu-l în stafia lui Hamlet. Regele dădu semnalul şi crainicii trîmbiţară din nou. Sir Sagramor îşi cumpăni sulita şi în clipa următoare se repezi de dudui pămîntul, cu vălul fluturîndu-i la spate, iar eu vîjîii prin văzduh ca o săgeată — ca să-l întîmpin — plecîndu-mi urechea ca şi cum aş fi urmărit poziţia şi apropierea cavalerului nevăzut, după auz, nu după văz. Un cor de strigăte încurajatoare izbucni pentru el, dar şi mie un glas inimos îmi aruncă un cuvînt de îmbărbătare, zicîndu-mi :

— Arde-l ! Arde-l pe zdrahon ! Dă-i, Jim, păunaşule, subţirel, tras ca prin inel !

Aş fi pus prinsoare, cu ochii închişi, că bucuria aceasta mi-o făcuse Clarence — furnizînd şi limbajul potrivit. Cînd formidabilul vîrf al sulitei se află la un pas şi jumătate de pieptul meu, mînai calul în lături, fără nici o sforţare şi zdrahonul de cavaler îmi trecu pe de lături ca fulgerul, lovind în gol. De data aceasta, obţinui o droaie de aplauze. Ne-am întors, ne-am încordat şi iarăşi am gonit unul spre celălalt. Altă lovitură în gol din partea cavalerului ; alt ropot de aplauze pentru mine. Acelaşi lucru se mai repetă încă o dată, stîrnind o asemenea vijelie de aplauze că sir Sagramor îşi pierdu cumpătul şi îşi schimbă pe loc tactica, luîndu-şi misiunea de a mă fugări. Ce să zic, n-a avut parte de nici o distracţie în momentele acela, că era o leapşă cu toate avantajele pentru mine; mă răsuceam cu uşurinţă şi mă dădeam în lături din calea lui, oricînd pofteam, ba o dată îl bătui pe spate, trecînd îndărătul său. In cele din urmă, am luat pe seama mea fugărirea şi după aceea — oricum se sucea şi se învîrtea sir Sagramor, să se fi dat şi peste cap — n-a mai fost în stare să ajungă în urma mea ; se pomenea mereu în faţă, cînd îşi sfîrşea manevra. Aşa că s-a lăsat păgubaş şi s-a retras în colţul lui de arenă. Îşi pierduse cu totul sărita, şi, nemaiputîndu-se stăpîni, îmi azvîrli o insultă care mă făcu să-mi ies şi eu din pepeni. Mi-am scos lasoul de la oblînc şi-am apucat colacul de frînghie cu mîna dreaptă. Să-l fi vă-

zut pe sir Sagramor sosind de data asta ! Era grăbit de parcă plecase într-un voiaj de afaceri; după cum călărea, se vede că avea ochii tare injectaţi. Îmi lăsai calul în voie, legănînd ochiul cel mare al lasoului în cercuri largi pe deasupra capului. Din clipa în care adversarul porni, o luai şi eu spre el ; cînd distanţa dintre noi se făcu de vreo patruzeci de paşi, trimisei spiralele şerpuitoare ale frînghiei să spintece aerul, apoi sării în lături, mă întorsei spre adversar, îmi ţinui în loc bidiviul, bine antrenat în acest scop, care se propti cu toate patru picioarele încordate ca să reziste la recul. În clipa următoare, frînghia se întinse tare şi drept şi-l smulse pe sir Sagramor din şa ! Sfinte Sisoe, ce senzaţie !

Nu încape îndoială că în lumea asta, noutatea îţi dă cea mai mare popularitate. Oamenii ăia nu mai văzuseră pînă atunci cum procedează cow-boyi şi-au sărit în sus de încîntare. De pretutindeni se înălţa un singur strigăt :

— Bis ! Bis !

Mă mirai de unde aflaseră cuvîntul acesta, dar nu era vreme să descifrez probleme filologice, fiindcă acum întregul stup al cavalerilor rătăcitori începuse să zumzăie şi mai bune perspective pentru afacerea mea nu aş fi putut găsi niciodată. În clipa în care am dat drumul lasoului şi sir Sagramor a fost ajutat să ajungă în cortul său, mi-am strîns frînghia, mi-am luat postul în primire şi am început să legăn iar colacul deasupra capului. Eram sigur că-i voi găsi întrebuinţare de îndată ce vor fi în stare să-i aleagă un urmaş lui sir Sagramor, şi asta nu putea să întîrzie mult, cînd existau atîţia candidaţi dornici de glorie. Într-adevăr, au şi ales unul pe loc — pe sir Hervis de Revel.

Bzz ! Năvăli ca la foc. Mă ferii ; trecu fulgerător, şi rotocoalele frînghiei i se încolăciră în jurul gîtului ; peste cîteva secunde — zdup ! — şaua era goală.

Am mai cules o serie de bisuri, apoi încă una, şi încă una şi încă una. După ce-am smuls din şa cinci oameni, gluma începu să se îngroaşe pentru călăraşii

înfierați, care se opriră să se sfătuiască. Ajunseră la concluzia că era timpul să lase naibii eticheta și să trimită împotriva mea pe cei mai falnici și mai buni cavaleri. Spre uimirea lumii aceleia micuțe, am scos din luptă cu lasoul pe sir Lamorak de Galis și, după cîteva clipe, pe sir Galahad. Așa că — vedeți bine! — acum nu le mai rămînea altceva de făcut decît să-și joace ultimul atu, scoțîndu-l în arenă pe semețul semeților, pe cel mai puternic dintre puternici, mărețul sir Launcelot în persoană!

N-aveam dreptul să mă umflu în pene? Te cred că aveam! Colo, în fața mea, se afla Arthur, regele Britaniei; se afla regina Guenever și pe lîngă ei, cîrduri întregi de regișori și crăișori provinciali, iar în tabăra de corturi, de la capătul arenei, vestiți cavaleri din multe țări, precum și cel mai select corp cavaleresc, Cavalerii Mesei Rotunde, cei mai strălucițî din întreaga creștinătate. Și, mai presus de toate, sălășluia acolo însuși soarele strălucitorului lor sistem, îndreptîndu-și înspre mine lancea, punctul de atracție a patruzeci de mii de ochi, plini de adorație; iar eu, singur-singurel, în fața lui, ca să-l înfrunt. Prin minte mi-a străfulgerat chipul drag al unei anumite telefoniste din West-Hartford și grozav aș fi vrut să mă vadă și ea în clipa aceea. Tocmai atunci, Invincibilul galopa spre mine ca o vijelie. Lumea de la curte se ridică în picioare și își întinse gîturile; colacul fatal zbură, rotindu-se prin văzduh, și — cît ai zice pește — îl tîrîi pe sir Launcelot, întins pe spate, de-a lungul arenei, făcînd bezele spectatorilor care mă aclamau cu un nor multicolor de batiste și cu tunete de aplauze!

„Ei — mi-am zis eu — încolăcindu-mi la loc lasoul și atîrnîndu-l de oblînc și simțindu-mă beat de glorie. Victoria e definitivă — nici unul n-o să mai îndrăznească să lupte cu mine — vagabondajul cavaleresc a murit!" Închipuiți-vă acum mirarea mea și a tuturora, cînd auzii iarăși sunetul de trîmbiță care vestea că încă un adversar intră în arenă. Trebuia să fie un mister la mijloc; nu-mi dădea prin minte ce se întîmplase. În clipa următoare, însă,

observai că Merlin se depărta pe furiș de mine și apoi văzui că-mi dispăruse lasoul! Cu siguranță că bătrînul expert în făcături cu mînă lungă îl furase și-l strecurase sub mantia lui.

Crainicul trîmbiță iarăși. Privii spre capătul arenei și iată că Sagramor răsări iar. Venea călare, după ce i se șterse bine praful și i se aranjase din nou vălul. O pornii în trap spre el, prefăcîndumă că-l descopăr numai după zgomotul copitelor calului. Îmi zise:

— Urechea-ți iaste ageră pre cît văd — dară aceasta nu te va scoate întru hălăduință! Și zicînd acestea, puse mîna pe mînerul spadei celei mari. Iară cum nu-ți iaste în putință mult a o desluși cu văzul, din pricina vălului, îți dau în știre că țin în mînă nu o suliță grea și stînjenitoare, ci o spadă, căreia volnic nu vei fi a-i feri tăișul.

Avea viziera ridicată și zîmbetul său prevestea moartea. Era limpede că nu voi fi în stare să-i ocolesc spada. De data aceasta, trebuia să moară cineva. Dacă punea mîna pe mine, puteam ghici al cui va fi cadavrul. Amîndoi călărirăm alături spre tribună, salutînd pe maiestățile lor. De data aceasta, regele era tulburat. Mă întrebă:

— Au unde iaste nemaivăzuta-ți armă?

— Mi-a fost furată, măria ta.

— Ai oare o alta la îndemînă?

— Nu, măria ta, am adus-o numai pe aceea.

Atunci se vîrî Merlin în discuție:

— Una singură adus-a, precît una singură era în putință a aduce. Nu se află nicăierea alta, fără numa aceasta. Craiul Duhurilor Mării o ține în a lui stăpînire. Omul acesta iaste un amăgitor, un neștiutor al celor de taină, altmintrelea ar fi luat veste precum că asemenea armă poatè fi folosită doară opt dăți și mai mult nu; iară pre urmă piere, făcînd cale întoarsă la lăcașu-i de sub a mării față.

— Atuncea fără de armă iaste! zise regele. Sir Sagramor, îngădui-vei a împrumuta una?

— Eu însumi îi voi da spada! — strigă sir Launcelot, șchiopătînd. Cavaler viteaz iaste și se pricepe

a mînui toatele ca oricare cavaler trăitor Spada mea o va avea!

Sir Launcelot puse mîna pe spadă ca s-o tragă, dar sir Sagramor îi zise:

— Stai! Aceasta nu iaste cu putinţă. Numa cu arma dumnealui se cade a lupta; i s-a făcut hatîrul de a fi volnic să-şi aleagă care armă voieşte şi de a o folosi aici. Dacă greşit-a, cu capul să plătească!

— Cavalere! zise regele. Te încearcă patima şi-ţi răvăşeşte minţile. Om gol voieşti a ucide?

— Cu mine se va răfui sir Sagramor, de va săvîrşi una ca asta! zise sir Launcelot.

— Mă voi răfui cu oricine are poftă! replică, tare înflăcărat, acesta.

Merlin îşi vîrî coada, frecîndu-şi mîinile de bucurie şi dîndu-şi la iveală zîmbetu-i josnic, de bucurie răutăcioasă:

— Direpţ grăit-ai, direpţ şi bine! De ajuns iaste atîta vorbă în deşert. Se cuvine ca măria sa craiul să poruncească începerea luptei.

Regele fu nevoit să cedeze. Trîmbiţa îşi buciumă proclamaţia cuvenită, iar noi ne-am întors caii şi am călărit pînă la locurile cuvenite. Am stat aşa, la o sută de paşi distanţă, faţă în faţă, ţepeni şi nemişcaţi, ca nişte statui ecvestre. Şi am rămas aşa, într-o tăcere deplină, preţ de-o minută, în vreme ce toată lumea privea cu încordare, neclintindu-se de pe locuri. Se părea că pe rege nu-l lăsa inima să dea semnalul. Dar, în cele din urmă, îşi ridică mîna, şi îndată urmară sunetele limpezi ale trîmbiţei; apoi lungul tăiş al spadei lui sir Sagramor descrise o curbă scînteietoare prin aer. Era superb să-l vezi venind. Am rămas locului, pe cînd el se apropia. Am continuat să nu mă mişc. Oamenii erau atît de emoţionaţi, încît începură să-mi strige:

— Fugi! Fugi! Cată să scapi! În cumpăna de moarte eşti!

Nu m-am clintit nici cu un deget, pînă ce fulgerul n-a ajuns la cincisprezece paşi de mine; atunci am tras de la brîu un revolver, au urmat o licărire şi o detunătură, şi am pus revolverul iarăşi la brîu, îna-

inte ca vreun om din public să-şi fi dat seama ce se întîmplase.

In arenă, se cabra un cal fără de călăreţ, iar sir Sagramor zăcea lat la pămînt.

Cei care alergară la el amuţiră, văzînd că viaţa-i se stinsese cu adevărat, fără nici un motiv vizibil, fără nici un semn înafară de o gaură în pieptarul de zale. Dar nu dădură nici o însemnătate unui fleac ca ăsta şi, cum rana de glonte sîngerează foarte puţin, nu se vedea nici strop de sînge, din pricina veşmintelor şi a pînzeturilor de sub armură. Corpul fu tîrît la tribună ca să-l poată cerceta regele şi mărimile. Bineînţeles, au încremenit de uimire. M-au chemat ca să le explic minunea. Dar am rămas pe poziţie, ca o statuie, şi am spus:

— Dacă este poruncă, voi veni, dar stăpînul meu, regele, ştie că mă aflu acolo unde legile luptei îmi cer să rămîn, cîtă vreme cineva voieşte să se mai lupte cu mine.

Am aşteptat. Nu m-a mai provocat nimeni. Atunci am spus:

— Dacă mai există vreunul care se îndoieşte că acest turnir e pe deplin şi cinstit cîştigat, nu aştept să mă provoace el, ci îl provoc eu.

— Poftire cinsteşă şi vitează iaste — zise regele — şi prea bine îţi samănă. Pre cine chemi la luptă?

— Nu chem pe nimeni, ci îi provoc pe toţi! Aici stau şi sfidez pe toţi cavalerii Angliei să vină împotrivă-mi; nu unul cîte unul, ci cu grămada!

— Ce? Cum? strigară o seamă de cavaleri.

— Mi-aţi auzit provocarea. Primiţi-o, sau de nu, proclam pe fiecare în parte că-i un laş şi un învins! Sînteţi nişte cavaleri laşi şi învinşi!

Ce mai cacialma! Cred că pricepeţi. Intr-un asemenea moment prinde bine să ai tupeu şi să-ţi joci cartea de-o sută de ori mai tare decît face; de patruzeci şi nouă de ori din cincizeci, nimeni nu îndrăzneşte să „achite" şi iei potul. Dar tocmai atunci — ce să vezi! — lucrurile ieşiră cam albastru! Intr-o secundă, cinci sute de cavaleri se azvîrliră în şei şi, cît ai clipi din ochi, un larg val împrăştiat pornise şi

se năpustea, zăngănind, asupra mea. Am smuls amîndouă revolverele de la brîu şi am început să măsor distanţele şi să calculez şansele.

Bang! O şa goală. Bang! Încă una. Bang-bang, am mai secerat doi. Ce mai, era pe viaţă şi pe moarte. Ştiam bine lucrul ăsta. Dacă trăgeam al unsprezecelea glonte fără să-i conving s-o lase mai moale, al doisprezecelea adversar mă ucidea la sigur. Aşa că niciodată n-am fost mai fericit decît cînd al nouălea glonte şi-a doborît omul şi am deslușit în liota de cavaleri o şovăială prevestitoare de panică. Acum, o clipă pierdută putea să-mi spulbere ultima şansă. Dar n-am pierdut-o. Am ridicat amîndouă pistoale şi am ţintit. Hoarda oprită locului mai rămase aşa o clipă, care-mi păru foarte lungă, apoi cavalerii se risipiră şi o luară la fugă care încotro.

Bătălia era cîştigată. Cavalerismul devenise o instituţie sortită pieirii cu toţi vîntură-lume ai lui. Marşul civilizaţiei începuse. Cum mă simţeam în momentele acelea, nici nu vă pot spune!

Dar fratele Merlin? Acţiunile lui se prăbuşiseră iarăşi. Oricum o brodea, de cîte ori vrăjile băbeşti îşi măsurau puterile cu magia ştiinţei, mîncău bătaie.

Capitolul XL

TREI ANI MAI TIRZIU

După ce am frînt atunci cavalerismului rătăcitor şira spinării, nu m-am mai simţit obligat să lucrez în taină. Prin urmare, chiar de-a doua zi am dezvăluit lumii — spre uimirea ei — şcolile secrete, minele mele şi vasta mea reţea de uzine şi atelîere clandestine. Cu alte cuvinte, am supus secolul al XIX-lea unei inspecţii din partea secolului al VI-lea.

Ei, totdeauna e socoteală bună dacă speculezi prompt un avantaj. Cavalerii erau deocamdată la pămînt, dar dacă voiam să-i ţin mai departe cu botul pe labe trebuia pur şi simplu să-i paralizez — nimic

altceva nu ar fi corespuns situației. Vă amintiți că ultima dată în arenă le trăsesem o „cacialma"; ar fi fost natural s-ajungă și ei la această concluzie, și să mă lucreze pe baza ei, dacă le dădeam o șansă. Așa că nu trebuia să le las răgaz să răsufle — și nici nu le-am lăsat.

Mi-am reînnoit provocarea, am gravat-o pe o placă de aramă, am atîrnat-o prin toate locurile, unde putea să le-o citească vreun preot și am păstrat în permanență anunțul din ziar.

Nu numai că am reînnoit provocarea, dar i-am și sporit proporțiile. Le-am spus: hotărîți o zi, și eu îmi voi lua cincizeci de ajutoare și voi da piept cu cavalerii de pe întregul pămînt, adunați laolaltă, și-i voi nimici.

De data asta, nu era o cacialma. Vorbeam serios; puteam să-mi țin făgăduiala. Nu lăsam nici o portiță spre a nu se răstălmăci sensul provocării. Pînă și cel mai mărginit cavaler își dădea seama că era un caz vădit de: „ridică mănușa, ori taci și înghite". S-au dovedit înțelepți, preferînd a doua soluție. În tot cursul următorilor trei ani, nu mi-au pricinuit nici o bătaie de cap, pe care ar merita s-o pomenesc.

Închipuiți-vă că au trecut încă trei ani. N-aveți decît să vă rotiți privirile prin Anglia ca să vedeți ce s-a întîmplat. Acum era o țară fericită și înfloritoare, în care se petrecuseră o seamă de schimbări ciudate. Școli pretutindeni și tot felul de facultăți; o seamă de ziare destul de bune. Pînă și literatura se urnea din loc; sir Dinadan-Hîtrul era cel dintîi în acest domeniu, apărînd cu un volum de glume încărunțite, cu care mă deprinsesem timp de treisprezece secole. Dacă ar fi renunțat la gluma aceea cu conferențiarul — care se rîncezise de atîta vechime — n-aș fi spus nimic, dar în fața ei n-am mai putut rezista. Am interzis cartea și l-am spînzurat pe autor.

Sclavia era moartă și îngropată; toți oamenii erau egali în fața legii; impozitele ajunseseră echitabile. Telegraful, telefonul, fonograful, mașina de scris, mașina de cusut și toți ceilalți o mie și unul de slujitori sîrguincioși și îndemînatici ai aburului și electrici-

tăţii îşi cîştigau treptat simpatia în rîndurile poporului. Aveam două-trei vase cu aburi pe Tamisa, aveam nave de război cu aburi şi iniţiasem marina comercială cu aburi; mă pregăteam să trimit o expediţie care să descopere America.

Cîteva căi ferate erau în construcţie, iar linia de la Camelot la Londra era sfîrşită şi pusă în funcţiune. Am fost destul de şmecher ca să fac din toate slujbele legate de serviciul de călători, locuri de înaltă şi aleasă cinste. Mă gîndeam să-i atrag pe cavaleri şi pe nobili, spre a-i face folositori şi a-i împiedica să mă saboteze. Planul a mers foarte bine şi se băteau pentru a obţine aceste slujbe. Mecanicul expresului de la ora 4.33 era un duce; nu găseai pe tot traseul vreun conductor care să nu fi fost măcar conte. Se dovedeau oameni cumsecade cu toţii, dar aveau două defecte de care nu-i puteam dezbăra, aşa că eram nevoit să închid ochii: nu voiau nici în ruptul capului să-şi lepede armurile şi „învîrteau biletele" pe sub mînă — adică furau societatea de transporturi.

Aproape că nu mai exista în tot regatul vreun cavaler care să nu fi fost plasat într-o slujbă folositoare. Cavalerii străbăteau ţara de la un capăt la altul, avînd fel de fel de însărcinări utile, căci înclinarea lor spre hoinăreală şi experienţa cîştigată în această direcţie făceau dintr-înşii cu adevărat cei mai rodnici răspînditori ai civilizaţiei. Umblau îmbrăcaţi în oţel şi înarmaţi cu sabie, lance şi secure, iar dacă nu puteau convinge pe cineva să încerce o maşină de cusut plătind-o în rate, sau un armonium, sau garduri de sîrmă ghimpată, sau un ziar prohibiţionist, sau oricare altul din cele o mie şi unul articole pentru care făceau reclamă — suprimau persoana respectivă şi treceau mai departe.

Eram foarte fericit. Lucrurile se îndreptau, văzînd cu ochii, către un ţel de mult visat în taină. Ştiţi, mă bătea gîndul să duc la capăt două planuri, cele mai vaste planuri din tot ce proiectasem eu. Unul era să răstorn biserica romano-catolică şi să statornicesc, pe ruinele ei, religia protestantă — dar nu ca

religie oficială, ci ca o credință foarte activă. Celălalt plan era să obțin un decret care să fie curînd publicat, prin care să se decidă ca, după moartea lui Arthur, votul universal să fie introdus fără restricții și acordat deopotrivă bărbaților și femeilor ; în orice caz, tuturor bărbaților, înțelepți ori ba, și tuturor femeilor care, la maturitate, se va constata că știu aproape tot atît cît fiii lor la douăzeci și unu de ani. Arthur putea s-o mai ducă vreo treizeci de ani, căci era cam de vîrsta mea — adică de vreo patruzeci de ani — și socoteam că pînă atunci s-ar fi putut ajunge ușor ca populația muncitoare a acelei epoci să fie pregătită și dornică de un eveniment, care ar fi fost primul de felul lui în istoria lumii : o revoluție guvernamentală închegată și deplină, împlinită fără vărsare de sînge. Rezultatul ar fi fost o republică. N-am încotro, trebuie să mărturisesc — deși mi-e rușine — că începuse să mă bată josnicul gînd de a deveni eu însumi cel dintîi președinte. Ce vreți, patimi omenești, de care nu puteam scăpa ! Constatasem vrînd-nevrînd că nu puteam trece nici eu de hotarele puse firii omului.

Clarence era de partea mea în ce privea revoluția, dar nu în totul. El se gîndea la o republică fără caste privilegiate, dar avînd în frunte o monarhie ereditară, deci o dinastie, în locul unui șef eligibil. Socotea că nici o națiune, care a cunoscut vreodată bucuria de a adora o familie regală, n-ar putea să se lipsească de ea, fără ca națiunea respectivă să nu se stingă, pierind de inimă rea. I-am arătat că regii sînt primejdioși. „Atunci să punem niște pisici în locul lor !" mi-a spus el. Era sigur că o dinastie de motani ar corespunde din toate punctele de vedere. Motanii ar fi fost la fel de folositori ca oricare altă familie regală ; ar fi știut tot atît de multe ; ar fi avut aceleași virtuți și aceleași perfidii ; aceeași înclinare de a se lua la harță cu alte pisici regale și ar fi fost ridicul de deșerți și de absurzi, fără să-și dea seama vreodată. Unde mai pui că ar fi costat o nimica toată. În sfîrșit, ar fi avut un drept divin la fel de temeinic ca oricare altă casă regală, și „Tom al VII-lea, sau Tom

al XI-lea, sau Tom al XIV-lea, prin grația lui dumnezeu, rege" ar fi sunat tot atît de bine, dacă s-ar fi referit la un motan regal [1] oarecare, împopoțonat ca la circ. „In general — spunea Clarence în engleza lui modernă foarte precisă — caracterul acestor pisici ar fi cu mult superior caracterului unui rege obișnuit, ceea ce ar constitui un imens avantaj moral pentru națiune, întrucît o națiune totdeauna își modelează morala, după pilda și asemănarea monarhului. Deoarece adorarea regalității se bazează pe iraționalitate, aceste grațioase și nevătămătoare pisici ar deveni lesne la fel de sacre ca oricare alte maiestăți; ba chiar mai mult, căci s-ar observa imediat că ele nu spînzură, nu decapitează și nu întemnițează pe nimeni; nu săvîrșesc nici un fel de cruzimi ori nedreptăți, și prin urmare sînt vrednice de o dragoste și de un respect mai adînc decît cele cuvenite unui obișnuit rege-om. Și desigur că le-ar și dobîndi. Ochii întregii lumi, hărțuită de atîtea necazuri, s-ar aținti în curînd asupra acestui sistem omenos și blînd, iar măcelarii regali ar dispărea pe loc. Supușii lor ar umple locurile vacante cu pisoi procurați din casa noastră regală; noi ar trebui să devenim o uzină care să aprovizioneze toate tronurile lumii; în patruzeci de ani, toată Europa ar fi guvernată de pisici și noi le-am furniza pisicile. Atunci ar începe domnia păcii veșnice, spre a nu mai avea sfîrșit!... Miiau — au — miau — fîț — miau!"

Naiba să-l ia, credeam că vorbește serios și începusem să mă las convins, pînă ce-a explodat în mieunatul ăla, care aproape că m-a băgat în sperieți. Clarence nu putea fi serios niciodată. Nici nu știa ce înseamnă așa ceva. Imi înfățișase o ameliorare hotîrîtă — cu totul rațională și posibilă — a monarhiei constituționale, dar era prea flușturatic ca să-și dea bine seama sau să-i pese de ceva. Tocmai voiam să-l mustruluiesc, cînd chiar în clipa aceea Sandy veni în goană, înnebunită de spaimă și înecată de suspine, încît în primele momente nu putu scoate o

[1] Joc de cuvinte intraductibil, între Tom și *tom-cat* = motan.

vorbă. Am alergat la ea și am luat-o în brațe, dezmierdînd-o și spunîndu-i cu glas rugător:

— Hai, vorbește, draga mea, vorbește odată! Ce e?

Capul i-a căzut moale la pieptul meu și a murmurat cu un glas stins, aproape de neauzit:

— ALO-CENTRALA!

— Repede! i-am strigat lui Clarence, telefonează după homeopatul regelui.

Peste două minute, îngenuncheam lîngă leagănul copilei, iar Sandy expedia servitorii încolo și încoace, pretutindeni, în tot palatul. Aproape dintr-o privire am priceput care-i situația — anghină difterică! M-am aplecat și am șoptit:

— Trezește-te, odorule! Trezește-te Alo-Centrala!

Fetița deschise cu greu ochii ei catifelați și izbuti să îngîne:

— Papa.

Asta mi-a fost o mîngîiere. Era departe de a se afla în pragul morții. Am trimis după niște preparate cu sulf, am pus la foc chiar eu ibricul, fiindcă nu stau niciodată cu brațele încrucișate ca să aștept doctorii, cînd Sandy ori fetița îmi sînt bolnave. Știam cum să le îngrijesc pe amîndouă și căpătasem experiență. Făptura asta mică trăise în brațele mele o bună parte din frageda ei viață și adesea am fost în stare să-i alung necazurile și s-o fac să rîdă — prin roua de lacrimi adunată pe gene — cînd chiar maică-sa nu reușea.

Purtînd cea mai somptuoasă armură a sa, sir Launcelot apăru și el, străbătînd cu pași de uriaș holul cel mare, în drum spre consiliul de administrație. Nu știu dacă ați aflat, dar el era președintele acestui consiliu și ocupa Jilțul Primejdios, pe care-l cumpărase de la sir Galahad. Consiliul era alcătuit din Cavalerii Mesei Rotunde și acum foloseau Masa Rotundă pentru a trata tot felul de afaceri. Ca să obții un jilț la masa aceea costa tare mult. Ei bine, nici n-o să credeți cît, așa că n-are rost să dau aici cifra. Sir Launcelot devenise un rechin de bursă și cumpărase un mare stoc de acțiuni, iar acum tocmai se pregătea să scoată diferențele din lichidări. Dar

ce-are a face? Era la fel cum îl cunoscusem. Trecînd prin fața ușii, aruncă o privire prin odaie și descoperi că odorul nostru era bolnav. Nu mai vru să știe de nimic altceva; grangurii și barosanii n-aveau decît să se concureze cît pofteau la Masa Rotundă; el va intra numaidecît în odaie și va rămîne la căpătîiul micuței Alo-Centrala, cu toate că avea atîtea de pus la cale. Și așa a și făcut. Își azvîrli coiful într-un colț și, într-un minut, puse o feștilă nouă în lampa cu alcool și suflă în foc, ca să se încălzească mai repede ibricul. Între timp, Sandy înălțase un mic baldachin peste leagăn și pregătise totul.

Sir Launcelot avu grijă ca apa să dea în clocot și să iasă aburi, apoi amîndoi umplurăm ibricul cu var nestins și acid carbolic, adăugînd o picătură de acid lactic, apoi am mai turnat apă și am dat drumul valului de aburi sub baldachin. Acum totul era pus la punct și ne-am așezat într-o parte și alta a leagănului ca să veghem. Sandy era atît de recunoscătoare și prinsese atîta curaj, încît ne-a umplut două ciubuce lungi cu scoarță de salcie și tutun din frunze uscate, spunîndu-ne că putem fuma cît poftim — tot n-o să pătrundă fumul sub baldachin. Cît despre Sandy — ea era mai de mult obișnuită cu fumatul, căci fusese prima femeie din țară care văzuse un nour de fum suflat pe gură. Zău așa, nu găseai un tablou mai tihnit sau mai liniștitor decît sir Launcelot, în armura-i impunătoare, stînd cu o seninătate grațioasă la capătul unui metru de ciubuc... Era un bărbat frumos, un bărbat plăcut la vorbă și înfățișare — sortit anume să-și facă soția și copiii fericiți. Dar bineînțeles că regina Guenever... ei, ce mai, n-are rost să te plîngi din pricina unui lucru care s-a făcut și nu mai ai ce-i face.

Cum-necum, sir Launcelot a stat și a vegheat alături de mine trei zile și trei nopți de-a rîndul, pînă ce copila a scăpat de orice primejdie. Pe urmă, a ridicat-o în brațele lui vînjoase și a sărutat-o, cu panașul căzînd pe căpșorul ei bălai. După aceea, a pus-o încetișor iar în poala Alisandei, și a pornit-o cu mersul lui maiestos de-a lungul vastului coridor, printre

şirurile de oşteni şi slujitori care-l priveau cu admiraţie, pînă ce-l pierdură din ochi. Nimic nu m-a făcut să bănuiesc că n-aveam să-l mai văd niciodată în lumea aceasta ! Doamne, în ce vale a plîngerii trăim !

Doctorii ne-au spus că trebuie să plecăm undeva cu copila, dacă vrem să-şi recapete sănătatea şi puterea. Avea nevoie de aer de mare. Aşa că am luat un vas de război şi o suită de două sute şaizeci de persoane şi am pornit în crucieră, iar după vreo două săptămîni am debarcat pe coasta Franţei. Tot doctorii socotiseră că ar fi bine dacă am mai zăbovi şi pe-acolo. Crăişorul ţinutului ne-a oferit găzduirea şi am fost bucuroşi s-o primim. Dacă locuinţa lui ne-ar fi oferit tot atîtea înlesniri pe cîte cusururi avea, ar fi fost foarte confortabilă. Dar şi aşa cum stăteau lucrurile, am scos-o la capăt în vechiul şi ciudatul său castel — cu ajutorul confortului şi al bunătăţilor de pe vas.

La sfîrşitul lunii am trimis vasul acasă, după alte provizii şi după veşti. Ne aşteptam să se întoarcă în trei-patru zile. Trebuia să mi se comunice o dată cu alte veşti, şi rezultatul unei anumite experienţe pe care o iniţiasem. E vorba de proiectul meu de a înlocui turnirul cu ceva care să ofere o supapă pentru energia de prisos a cavalerilor, adică să-i distreze pe ţapii ăia, să-i împiedice de a face prostii şi totodată să le păstreze însuşirea lor cea mai bună : îndrăzneţul lor spirit de întrecere. De cîtva timp antrenam în secret o ceată mai aleasă dintre ei şi atunci sosise ziua primei lor exhibiţii în public.

Această experienţă nouă era bezbolul [1]. Pentru ca sportul să devină de la început o modă şi să fie scutit de critici, i-am ales pe cei nouă jucători după rang, nu după capacitate. In amîndouă echipele nu găseai un singur cavaler care să nu fi fost suveran cu sceptru şi tot dichisul. Materie primă de soiul ăsta, totdeauna găseai berechet prin preajma lui Arthur. Nu puteai să arunci o cărămidă în nici o direcţie, fără să nu schilodeşti vreun rege. Bineînţeles, pe aseme-

[1] Cel mai popular sport american. Se joacă de către două echipe alcătuite din cîte nouă jucători, în nouă ture — semănînd cu oina (n. r.).

nea oameni nu-i puteam face să-şi lepede armura; n-ar fi făcut-o nici cînd se îmbăiau. Totuşi, au consimţit să poarte armuri diferite, ca să poată omul deosebi o echipă de alta, dar mai mult decît atît n-au vrut să cedeze nici în ruptul capului. Aşa că una din echipe purta pelerine de zale, iar cealaltă purta platoşe făcute din noul meu oţel Bessemer. Antrenamentul lor pe teren era cel mai fantastic lucru pe care-l văzusem în viaţa mea. Erau protejaţi de loviturile mingii, aşa că nu se fereau niciodată, ci rămîneau locului şi încasau cele cuvenite. Cînd unui Bessemer îi venea rîndul să lovească mingea cu bâtul şi în loc de asta mingea se lovea de dînsul, ea ricoşa tocmai la vreo sută de metri. Iar cînd un jucător alerga şi se trîntea pe burtă ca să se strecoare pînă la baza lui, parcă sosea un cuirasat în port. Mai întîi, am numit oameni fără de rang ca arbitri, dar a trebuit să renunţ la această idee. Oamenii aceştia nu erau mai de înţeles decît cei nouă coechipieri. De obicei prima hotărîre a arbitrului era şi ultima; iar jucătorii îl frîngeau în două cu crosa şi prietenii trebuiau să-l care acasă cu targa. Cînd s-a remarcat că nici un arbitru nu supravieţuia unui meci de bezbol, arbitrajul a devenit foarte nepopular. Aşa că m-am văzut silit să numesc ca arbitru pe cineva al cărui rang şi situaţie înaltă la cîrma ţării îl apăra de asemenea primejdii.

Iată numele jucătorilor din cele două echipe:

ECHIPA BESSEMER	ECHIPA PELERINE DE ZALE
REGELE ARTHUR	IMPĂRATUL LUCIUS
REGELE LOT AL LOŢIANILOR	REGELE LOGRIS
REGELE NORDIGALIEI	REGELE MARHALT AL IRLANDEI
REGELE MARSIL	REGELE MORGANORE
REGELE MICII BRITANII	REGELE MARC AL CORNWALLULUI
REGELE MUNCA	REGELE NENTRES AL GARLOTULUI
REGELE PELLAM AL LISTANGEZILOR	REGELE MELIODAS DIN LIONES
REGELE BAGDEMAGUS	REGELE LACULUI
REGELE TOLLEME LA FEINTES	SUDANUL SIRIEI
ARBITRU:	CLARENCE

Prima competiţie publică avea să atragă cu siguranţă cincizeci de mii de oameni, şi zău că merita să faci ocolul lumii numai ca să vezi o asemenea distracţie în toată legea. Totul era prielnic meciului. Acum vremea era frumoasă, primăvăratică şi înmiresmată, iar natura se înveşmîntase în straie noi.

Capitolul XLI

EXCOMUNICAREA

Deodată atenţia mi-a fost îndepărtată de la această problemă: copila începea să-şi piardă puterile şi starea sa se agravase atît de rău încît a trebuit s-o veghem mereu. Nu răbdam să ne ajute cineva la îngrijirea ei, aşa că Sandy şi cu mine am stat de veghe — schimbîndu-ne pe rînd la căpătîi — zile întregi. Ah, ce inimă curată avea Sandy; cît de simplă, cît de sinceră şi de bună era! Într-adevăr, o soţie şi o mamă fără cusur; şi totuşi mă însurasem cu ea fără nici un motiv anumit, înafară de acela că — după tradiţiile cavalereşti — era proprietatea mea pînă în clipa în care vreun alt cavaler mi-ar fi cîştigat-o pe arena de întreceri. Rătăcise prin toată Britania pe urmele mele; mă găsise la spînzurătoarea din marginea Londrei şi îşi reluase pe dată vechiul loc alături de mine — şi asta în chipul cel mai senin, de parcă ar fi fost dreptul ei. Cum eram cetăţean al Noii-Anglii, acest soi de cîrdăşie avea să-i scoată — mai curînd sau mai tîrziu — un nume rău. Asta era părerea mea, dar ea nu pricepea de ce; de aceea am curmat iute discuţiile şi am făcut nunta.

Nu ştiam că trăsesem lozul cel mare; totuşi, aşa a fost. Într-un an, am ajuns s-o ador şi între noi exista cea mai drăgăstoasă şi cea mai desăvîrşită camaraderie care se poate închipui. Lumea vorbeşte despre prieteniile frumoase dintre două persoane de

același sex. Dar ce contează chiar și cea mai măreață prietenie din acestea, față de prietenia dintre un soț și o soție, în care se contopesc cele mai bune porniri și cele mai înalte idealuri ale amîndurora? Nu-i chip să asemeni aceste două feluri de prietenie: una e pămîntească, cealaltă divină.

La început, mai rătăceam în visele mele cale de treisprezece veacuri și sufletul meu nemulțumit chema într-una umbrele unei lumi spulberate, ciulind urechile fără a căpăta vreun răspuns. De multe ori, Sandy m-a auzit cum, prin somn, îmi țîșnea pe buze o chemare — un strigăt — strigătul acela de implorare. Cu nobilă mărinimie, ea boteză copilul nostru după strigătul acela, închipuindu-și că era numele vreunei iubite pierdute. Fapta sa m-a mișcat pînă la lacrimi și chiar m-a dat gata, cînd mi-a zîmbit în față, cerînd o răsplată meritată... Și așa mi-a făcut drăgălașa și nostima ei surpriză.

— Numele unei făpturi, carea dragă inimii iaste, păstrat fi-va, și sfințit, spre desfătarea de-a pururea a urechilor luminăției tale. Iară acum sărută-mă, întru aflarea numelui ce l-am hărăzit copilei.

Cu toate astea, nu am descoperit ce nume putea fi. Habar n-aveam. Dar ar fi fost o cruzime să-i mărturisesc Alisandei neștiința mea, stricînd frumosul ei joc, așa că nu m-am dat de gol ci i-am zis:

— Da, știu, iubito, cît de drăgăstoasă și cît de bună ești! Dară voiesc să aud buzele acestea ale tale, care sînt și ale mele așijderea, rostindu-l mai întîi. Numai atunci viersul lui va fi desăvîrșit.

Nespus de încîntată, ea murmură:

— ALO-CENTRALA!

N-am pufnit în rîs și mă bucur și azi că m-am stăpînit — dar încordata abținere de a nu rîde a făcut să-mi trosnească toate cartilajele și încheieturile trupului și săptămîni de-a rîndul îmi auzeam oasele pocnind, cînd începeam să merg. Sandy însă n-a descoperit niciodată greșeala ce-o săvîrșise. Pri-

ma dată cînd a auzit această formă de salut la telefon, a fost mirată şi nu prea încîntată : dar am spus că dădusem eu ordin şi că din momentul acela, şi pentru totdeauna, telefonul urma să fie invocat prin acea formalitate respectuoasă, spre veşnica slavă şi amintire a prietenei mele pierdute şi a micii ei porecle. Nu era adevărat, dar s-a prins.

Ce să vă spun — două săptămîni şi jumătate am vegheat eu şi cu Sandy lîngă copilă şi, copleşiţi de teamă, nu mai ştiam ce se petrece pe lume, dincolo de patul suferinţei. Apoi am fost răsplătiţi ; centrul universului nostru trecu hopul şi începu să se întremeze. Vă întrebaţi dacă nutream simţămîntul recunoştinţei, în zilele acelea ? Cuvîntul „recunoştinţă" nu e potrivit. Nu există nici un cuvînt pentru aşa ceva. Ştiţi şi singuri — doar v-aţi vegheat copiii, cînd au trecut prin Valea Umbrelor şi i-aţi văzut întorcîndu-se iar la viaţă şi alungînd întunericul de pe faţa pămîntului doar cu un singur zîmbet, care lumina toate cele şi pe care totuşi l-ai fi putut acoperi cu mîna.

Ce mai, într-o clipită ne-am întors iar pe lume ! Apoi, am zărit fiecare în ochii celuilalt aceeaşi îngrijorare : trecuseră mai bine de două săptămîni şi nava aceea tot nu se întorsese !

In clipa următoare, m-am înfăţişat suitei mele. Pe chipurile tuturor vedeai că fuseseră frămîntaţi tot timpul de negre presimţiri. Mi-am chemat escorta şi am galopat vreo cinci mile, pînă pe creasta unei coline care domina marea. Unde era vasta flotă comercială, care în ultima vreme populase şi înfrumuseţase lucitoarele întinsuri ale mării cu stolurile-i de aripe albe ? Pierise pînă la ultimul vas. Nici o pînză, de la un capăt la altul al ţărmului, nici o dîră de fum — doar o singurătate moartă şi pustie, în locul vieţii aceleia însufleţite şi pline.

M-am întors în grabă, fără să suflu un cuvînt nimănui. I-am spus Alisandei vestea înspăimîntătoare. Nu ne dădea prin cap nimic care să poată explica lu-

crurile măcar în parte. Fusese vreo năvălire? Vreun cutremur? Vreo molimă? Naţiunea fusese rasă de pe faţa pămîntului? Dar cu ghicitul n-ajungi la nici un rezultat. Trebuia să plec imediat. Am împrumutat flota regelui de acolo — adică un „vas" care nu era mai mare decît o şalupă — şi în curînd am fost gata de plecare.

Despărţirea — o, da — a fost tare grea. În timp ce-mi sărutam ca un bezmetic fetiţa pentru ultima dată, ea s-a înviorat şi a gîngurit ceva — prima dată după mai bine de două săptămîni. Fetiţa ne-a umplut inimile de bucurie. Dragile vorbe scîlciate ale copilăriei! O, doamne, nici o muzică nu le poate întrece! Şi cît de mîhnit eşti cînd pier şi se prefac într-un limbaj corect, ştiind că ele n-o să-ţi mai răsune niciodată în auzul care le va duce dorul. Oricum, era foarte îmbucurător că puteam duce cu mine această gingaşă amintire!

A doua zi dimineaţa, m-am apropiat de ţărmul englez, fiind singurul stăpîn al întinsei căi de apă sărată. În portul Dover erau ancorate nişte vase, dar fără pînze şi nu se zărea nici un semn de viaţă pe ele. Era duminică; totuşi la Canterbury străzile erau goale; mai ciudat decît orice, nu se zărea nici un preot şi nu se auzea nici un dangăt de clopot. Pretutindeni parcă domnea doliul. Nu mă puteam dumiri. În cele din urmă, la capătul cel mai îndepărtat al oraşelului, am văzut o mică înmormîntare. Doar o familie şi cîţiva prieteni urmau coşciugul — fără nici un preot; o înmormîntare fără clopote, evanghelii sau lumînări. În apropiere, se afla o biserică, dar au trecut pe lîngă ea plîngînd, fără stări şi ectenii. M-am uitat înspre clopotniţă şi clopotul atîrna acolo, învelit într-un giulgiu negru cu limba legată. Acum ştiam ce se întîmplase! Acum înţelesei pacostea cumplită care se abătuse asupra Angliei. Invazie? O invazie e floare la ureche pe lîngă asta. Era excomunicarea!

N-am mai întrebat nimic. N-aveam nevoie să mai pun întrebări. Biserica dăduse lovitura! Acum trebuia să mă travestesc şi să o iau cu băgare de seamă. Unul din slujitori îmi dădu nişte haine şi cînd am trecut de oraş, nesupăraţi de nimeni, le-am îmbrăcat şi din clipa aceea am călătorit singur, căci nu puteam risca să fiu stînjenit, mergînd în grup.

A fost o călătorie nenorocită. Pretutindeni, domnea o tăcere jalnică, pînă şi la Londra. Circulaţia încetase. Oamenii nu discutau, nu rîdeau, nici nu mergeau în grupuri sau măcar perechi. Rătăceau în neştire, fiecare de capul lui, cu ochii în pămînt şi cu inima stăpînită de amar şi de spaimă. Pe pereţii Turnului Londrei se zăreau răni proaspete pricinuite de război. Într-adevăr, între timp se întîmplaseră multe.

Bineînţeles, am vrut să iau trenul spre Camelot. Tren? Care tren, că gara era deşartă ca o peşteră. Ia-l de unde nu-i! Am mers mai departe. Drumul pînă la Camelot a însemnat o repetare a celor văzute pînă atunci. Lunea şi marţea nu s-au deosebit cu nimic de duminică. Am sosit noaptea tîrziu. De unde fusese oraşul cel mai bine luminat cu electricitate din întregul regat şi cel mai asemănător cu un soare-apune, devenise pur şi simplu o pată — o pată aruncată în... beznă. Adică era mai întunecat şi mai compact decît restul întunericului, aşa că-l puteai desluşi ceva mai bine. Privelişte mi s-a părut oarecum simbolică: era semnul că de acum încolo biserica avea de gînd să domine şi să stingă deopotrivă toată frumoasa-mi civilizaţie. Pe străzile acelea sumbre, nu vedeai nici ţipenie de om. Mi-am dibuit drumul, bîjbîind cu inima grea de amar. Măreţul castel se profila negru pe creasta colinei şi nici o licărire nu se întrezărea pe acolo. Podişca era lăsată şi poarta cea mare era larg deschisă. Am intrat fără să dau de veste; zornăitul pintenilor mei era singurul zgomot ce se auzea. Şi zău că era destul de înfiorător, în acele necuprinse curţi pustii!

Capitolul XLII

RAZBOI

L-am găsit pe Clarence singur, în apartamentul lui, copleşit de melancolie. In locul luminii electrice, se introdusese iarăşi vechea lampă cu feştilă şi el îmi stătea acolo, într-o penumbră mohorîtă, cu toate perdelele trase pînă jos. Sări în sus şi se repezi nerăbdător la mine, exclamînd :

— Ah, face un miliard de milreişi să mai vezi o făptură vie !...

M-a recunoscut aşa de uşor, de parcă n-aş fi fost de loc deghizat, ceea ce m-a înspăimîntat — vă rog să mă credeţi.

— Haide, spune-mi repede care-i pricina acestui dezastru înfiorător ! i-am zis eu. Cum s au petrecut lucrurile ?

— Ei, dacă n-ar fi existat pe lumea asta o regină Guenever, nu s-ar fi iscat nimic atît de curînd, dar, oricum, tot s-ar fi iscat. Ar fi venit treptat, din pricina domniei tale ; norocul a făcut că a izbucnit din pricina reginei.

— Şi a lui sir Launcelot, nu-i aşa ?

— Întocmai.

— Povesteşte-mi amănuntele.

— Cred că recunoşti că, de vreo cîţiva ani încoace, n-a existat în tot regatul decît un singur om care nu s-a uitat chiorîş la regină şi la sir Launcelot...

— Da, regele Arthur.

— ...şi o singură inimă, în care nu încolţise bănuiala.

— Da, inima regelui ; o inimă care nu-i în stare să nutrească gînduri rele faţă de un prieten.

— Ei, regele ar fi putut trăi aşa — fericit şi fără să bănuiască nimic — pînă la sfîrşitul zilelor sale, dacă n-ar fi fost la mijloc una din reformele luminăţiei tale : acţiunile. Cînd ai plecat, era gata să se aşeze şinele pe o distanţă de cinci kilometri de la Londra, Canterbury şi Dover, şi totodată domniile

lor erau gata pentru noi manevre la bursă. Se putea da o lovitură mare; toată lumea o știa. Stocul de acțiuni ale căilor ferate s-a vîndut de la emisiune. Și ce crezi că făcu atunci sir Launcelot?

— Da, știu, a strîns aproape tot stocul de acțiuni, cumpărîndu-le pe credit; iar pe urmă a mai cumpărat aproape de două ori pe atît, din acelea — sanchi! — livrabile la cerere. Voia tocmai să ceară executarea livrării cînd am plecat eu.

— Așa este. A cerut să-i fie predate acțiunile și, firește, băieții n-au putut-o face, așa că i-au căzut în gheară și i-a stors de le-a ieșit untul. La început, rîdeau pe sub mustață de șmecheria lor, fiindcă-i vînduseră acțiunile la cursul de cincisprezece și șaisprezece, cînd nu făceau nici zece. Ei, și după ce-au rîs bine cu un obraz, și l-au pus la odihnă, fiindcă le venea să plîngă cu celălalt, că, știi, după rîs vine plîns. Asta a fost cînd s-au învoit cu Invincibilul la cursul două sute optzeci și trei!

— Doamne păzește!

— I-a jupuit de vii, nu alta! Și o meritau. În orice caz, întregul regat s-a bucurat. Dar printre cei jupuiți se aflau și sir Agravaine și sir Mordred, nepoții regelui. Cu asta s-a sfîrșit numai actul întîi. Actul doi, tabloul doi: Un apartament în castelul Carlisle, unde curtea se dusese pentru cîteva zile la vînătoare. Personaje în scenă: întreaga clică a nepoților regelui. Mordred și Agravaine își propun să atragă atenția nevinovatului Arthur în privința Gueneverei și a lui sir Launcelot. Sir Gawaine, sir Gareth și sir Gaheris, însă, nici nu vor să audă de așa ceva. Se iscă o ceartă, cu vorbe grele, iar regele pică tocmai atunci în mijlocul lor. Mordred și Agravaine îi trîntesc în față povestea lor nimicitoare. Tablou! Din porunca regelui, i se întinde lui Launcelot o capcană în care cade. Launcelot a făcut ca situația să fie destul de neplăcută pentru martorii care stăteau ascunși după perdea — adică pentru Mordred, Agravaine și doisprezece cavaleri de ranguri mai mici — căci i-a ucis pe toți, afară de Mordred. De-

sigur că nici asta n-a putut îmbunătăți relațiile dintre Launcelot și rege.

— Vai de mine! Din toate astea nu putea ieși decît un singur lucru — văd eu bine! Război! Cavalerii regatului dezbinați în două tabere: în tabăra regelui și în tabăra lui Launcelot!

— Da, la asta s-a ajuns. Regele a trimis-o pe regină la rug, urîndu-i să se curețe de păcate în flăcări. Launcelot și cavalerii săi însă au salvat-o, căsăpind pe cîțiva buni prieteni de-ai noștri — de fapt, cîțiva dintre cei mai buni prieteni pe care i-am avut vreodată, pe nume Belias Trufașul, sir Segwarides, sir Griflet Fiul Domnului, sir Brandiles, sir Aglovale...

— Ah, mi se sfîșie inima.

— ...așteaptă, sir Șefule, că încă n-am isprăvit — sir Tor, sir Gauter, sir Culliner...

— Cel mai bun om din echipa mea de bezbol! Ce îndemînatică aripă dreaptă era!

— ...cei trei frați ai lui sir Reynolds, sir Domus, sir Priamus, sir Kay Străinul.

— Stopeiul meu, care n-avea pereche! L-am văzut prinzînd în dinți o „bombă" trasă ras cu pămîntul. Las-o naibii de treabă, că nu mai pot!

— ...Sir Driant, sir Lambegus, sir Herminde, sir Persilope, sir Perimones, și — cine crezi?

— Mă ții pe jeratic! Spune mai departe.

— Sir Gaheris și sir Gareth — amîndoi!

— O, de necrezut! Dragostea ce i-o purtau lui Launcelot părea nepieritoare.

— Moartea acestora a fost un accident. Erau simpli spectatori. Veniseră neînarmați și voiau doar să asiste la pedepsirea reginei. În furia sa oarbă, sir Launcelot i-a doborît pe toți cîți i-au ieșit în cale, iar pe aceștia i-a ucis fără să observe măcar cine sînt. Uite un instantaneu al bătăliei, luat de unul din oamenii noștri; se găsește de vînzare la toate chioșcurile de ziare. Poftim — figurile din preajma reginei sînt sir Launcelot, cu spada ridicată, și sir Gareth, dîndu-și ultima suflare. Poți ghici prin vălul de fum emoția sfîșietoare de pe chipul reginei! Este

o scenă de luptă — senzațională, cum nici în muzee nu găsești.

— Într-adevăr. Trebuie s-o păzim ca ochii din cap; are o valoare istorică incalculabilă. Mai departe.

— Ce să mai lungesc vorba, restul povestirii e doar război, un război crunt. Sir Launcelot s-a retras în orașul său, în turnul lui de la Voioasa Guardie, și și-a strîns o mare suită de cavaleri. Regele, cu o mare oaste, s-a dus acolo și timp de cîteva zile s-a dat o bătălie cumplită. Drept rezultat, toată cîmpia din preajmă a fost pardosită cu cadavre și fiare vechi. Apoi biserica a cîrpit o pace între Arthur și Launcelot și regină și toți ceilalți — toți ceilalți, în afară de sir Gawaine. Acesta era prea întărîtat de măcelărirea fraților săi, Gareth și Galeris, și nu voi să se împace cu nici un preț. I-a notificat lui Launcelot să se ducă acasă, să se pregătească în grabă și să se aștepte că va fi atacat cît de curînd. Așa că Launcelot a plecat cu o corabie în ducatul său de Guiena, iar Gawaine l-a urmat curînd cu o armată, momindu-l pe Arthur să vină cu el. Arthur a lăsat regatul pe mîna lui sir Mordred pînă s-o întoarce.

— Aha — obișnuita înțelepciune a regilor!

— Așa e! Și sir Mordred s-a apucat numaidecît de treabă, ca să-și definitiveze regența. Primul lucru care i-a trăsnit prin cap a fost să se însoare cu Guenever, dar ea a fugit și s-a închis în Turnul Londrei. Mordred a atacat turnul, iar episcopul de Canterbury l-a pocnit cu excomunicarea. Regele s-a întors. Mordred s-a luptat cu el la Dover, la Canterbury și din nou la Dumbrava Barham. Pe urmă, s-a vorbit de pace și de o înțelegere. Condițiile: Mordred să aibă Cornwallul și Kentul, cît timp va trăi Arthur, și întregul regat după moartea lui.

— Ei nu, pe cuvîntul meu, e prea de oaie! Va să zică, visul meu de a înfăptui republica trebuie să rămînă vis.

— Da. Acum cele două armate își au taberele lîngă Salisbury. Gawaine — capul lui Gawaine se află la castelul Dover, unde a căzut în luptă... Gawaine i-a apărut în vis lui Arthur, adică fantoma lui

i-a apărut şi l-a prevenit să nu dea bătălie timp de o lună, oricît ar costa amînarea. Dar lupta a fost grăbită de un accident. Arthur dăduse ordin ca în cazul în care — în timpul consfătuirii cu Mordred asupra tratatului propus — el va ridica spada, să se sune din trîmbiţe şi să se pornească atacul. Arthur n-avea nici un fel de încredere în Mordred. Mordred dăduse acelaşi ordin oamenilor săi. Ce să vezi ? Deodată, o viperă l-a muşcat pe un cavaler de călcîi; cavalerul a uitat cu totul de ordin şi i-a retezat viperei capul cu spada. Într-o clipită, cele două oştiri uriaşe se ciocniră ca trăsnetele. S-au măcelărit toată ziua. Pe urmă regele... dar stai, am uitat să-ţi spun că am pornit o treabă nouă de cînd ai plecat... Ziarul nostru a iniţiat...

— Nu, zău ! Ce anume ?

— Corespondenţa de război !

— Tii, straşnică idee !

— Da, ziarul era în plină înflorire, fiindcă excomunicarea nu speriase nici curcile. N-a fost luată de loc în serios, cîtă vreme a ţinut războiul. Am avut corespondenţi de război în ambele armate. O să sfîrşesc cu bătălia asta, citindu-ţi ce spune unul dintre reporteri :

„Pre urmă, craiul şi-a făcut ochii roată şi atuncea băgă de samă că den toate oştile şi den toţi viteji săi călăraşi înfieraţi nice unul nu mai era trăitor, fără numai doi cavaleri, care erau sir Lucan de Butlere şi frăţîne-său sir Bedivere, iară aceştia cu multe rane erau vătămaţi. Isuse Hristoase, milostiveşte-te spre noi ! zis-a craiul. Au unde s-au istovit toţi blagorodnicii mei cavaleri ? Vai, cainicul de mine, de ce mi-a fost hărăzit să apuc ziua aceasta de amar şi jale ? Iară acum — a fost zicînd Arthur craiul — mi-a sosit şi mie veleatul ! Dar-ar prea puternicul dumnezeu din acest ceas a oblici unde se află vicleanul şi hainul de sir Mordred, carele pricina tuturor răutăţilor iaste. Mai pre urmă, Arthur craiul văzut-a pre sir Mordred răzimat în spada-i, împresurat de movile mari de oameni fără suflare. Aciiş, dă-mi sulita — zis-a craiul către sir Lucan — căci colo văzut-am pre vicleanul carele răutate preste fire urzit-a. Măria ta — a fost zicînd sir Lucan —

lasă-l în plata domnului, căci mîhniciune mare îl stăpîneşte, iară de treci preste această zi cernită, fi-vei răzbunat cu prisosinţă asupra lui! Slăvite doamne, ia aminte de visul ce visat-ai în noaptea din urmă şi cele ce ţi-a grăit duhul lui sir Gawaine; ia aminte că bunul dumnezeu, în mare mila sa, pînă în acest ceas s-a îndurat a-ţi păzi viaţa. Cade-se de frica lui dumnezeu, cel necuprins de minte de om, a lăsa toate aşa cum sînt, căci — binecuvîntat fie domnul! — izbînda fu la noi în bătălia aceasta, iară noi trei sîntem trăitori, pre cînd cu sir Mordred alături nime nu viiază. Iară de luăm acuma calea spre casă, această zi urzitoare de răutăţi se va sfîrşi şi soartă bună vei avea. De mă trage au nu aţa la moarte — zis-a craiul Arthur — acum singur colo îl văd şi den mîinile mele hălăduinţă nu va afla, căci asemenea priinţă nu mi se va mai prileji spre a-i plăti toată paguba. Atunci, degrab să te ajute bunul dumnezeu, zis-a sir Bedivere. Apoi, craiul Arthur luă sulița cu îmbe mînurile şi se abătu asupra lui sir Mordred, strigîndu-i: Vicleanule, carele nu iubeşti binele omului! Ţi-a sosit veleatul! Auzindu-l sir Mordred pre măria sa craiul, au venit asupra lui cu sabia goală în mînă. Iară curîndă vreme craiul Arthur l-a pălit de istov pre sir Mordred sub pavăză, încruntîndu-şi într-însul sulița şi străpungîndu-l mai bine de un cot. Simţind sir Mordred că rană de moarte a căpătat, se abătu cu toată vîrtutea ce-o mai avea, pînă în vîrful suliței lui Arthur crai şi în acest chip tăie cu sabia aridicată cu îmbe mînurile pre părintele său, Arthur crai, izbindu-l în tîmplă, că sabia străpuns-a coiful şi scăfîrlia. Şi acolo pre loc sir Mordred a căzut mort, iară blagorodnicului Arthur venindu-i o sfîrşală s-a dărîmat asupra pămîntului şi acolo iarăşi sfîrşania şi iarăşi sfîrşala l-au apucat."

— E o bună corespondenţă de război. Clarence, eşti un gazetar de mîna întîia. Ei — regele e sănătos? S-a vindecat?

— Nu, sărmanul. A murit!

Am fost nespus de uimit; mi se părea că nici o rană n-ar putea să-i fie fatală.

— Şi regina, Clarence?

— E călugăriţă, la Almesbury.

— Ce schimbări ! Şi într-un răstimp atît de scurt! E de neînchipuit. Alte noutăţi ? Mă întreb ce noutăţi mai pot fi ?

— Iţi spun eu ce mai e.

— Ei ?

— Viaţa ne este în primejdie şi trebuie să ne-o apărăm cu dinţii.

— Ce vrei să spui ?

— Acum biserica e stăpînă. Excomunicarea te-a inclus şi pe domnia ta, o dată cu Mordred ; nu poate fi ridicată cîtă vreme eşti în viaţă. Clanurile se adună. Biserica i-a strîns pe toţi cavalerii care au mai rămas în viaţă şi le-a dat de ştire. Îndată ce vei fi descoperit, o s-avem de furcă.

— Fleacuri ! Cu materialele noastre ucigătoare, materiale de război ştiinţific ; cu cohortele noastre de oameni antrenaţi...

— Nu-ţi bate gura degeaba ! Nu ne-au mai rămas credincioşi nici şaizeci de oameni !

— Ce tot îndrugi ? Şcolile noastre, facultăţile, vastele noastre ateliere...

— Cînd o să vină cavalerii ăia struniţi de biserică — aceste instituţii o să se golească singure şi oamenii vor trece de partea duşmanului. Iţi închipui că i-ai educat într-atîta încît să scoţi superstiţiile dintr-înşii?

— Aşa am crezut.

— Ei, atunci mută-ţi gîndul ! Ei au rezistat uşor la toate încercările — pînă la excomunicare. De atunci doar se grozăvesc cu vitejia lor, însă în fundul inimii lor tremură. Împacă-te cu ideea asta — cînd o să vină armatele, măştile o să cadă.

— Ce veste rea ! Sîntem pierduţi. O să întoarcă propria noastră ştiinţă împotriva noastră.

— Nu, asta n-or s-o facă.

— De ce ?

— Fiindcă eu, cu o mînă de oameni devotaţi, am împiedicat jocul ăsta. O să-ţi spun ce-am făcut şi ce m-a îndemnat. Oricît eşti de deştept, biserica a fost şi mai deşteaptă. Biserica te-a trimis să te plimbi, cu ajutorul slujitorilor ei — doctorii.

— Clarence !

— E adevărul gol-goluț. Știu bine. Fiecare ofițer de pe vasul tău era un slujitor, ales pe sprînceană, al bisericii ; și la fel era pînă și ultimul om din echipaj.

— Ei, dă-o încolo !

— E întocmai cum îți spun. N-am descoperit lucrurile astea dintr-o dată, dar pîn' la urmă tot le-am dat de rost. Mi-ai trimis vorbă, prin comandantul vasului, că după ce se va întoarce cu provizii, aveți de gînd să plecați din Cadiz...

— Cadiz ! Nici n-am fost la Cadiz !

— ...să pleci din Cadiz și să călătorești pe mări îndepărtate, timp îndelungat, pentru sănătatea familiei domniei tale ? Mi-ai trimis vorbă despre așa ceva ?

— Desigur că nu. Ți-aș fi scris, nu ?

— Firește... Lucrul m-a neliniștit și am intrat la bănuială. Cînd comandorul a pornit îndărăt, am aranjat ca să îmbarc un spion pe vas. N-am mai auzit de vaporul ăla, nici de spion, de-atunci. Mi-am acordat un răgaz de două săptămîni pînă ce voi primi vreo veste de la domnia ta. Pe urmă, m-am hotărît să trimit un vas la Cadiz. Un singur motiv m-a oprit.

— Care ?

— Flota noastră dispăruse deodată, în mod misterios ! Și la fel de subit și misterios n-au mai funcționat nici căile ferate, telegraful și telefonul ; toți oamenii au dezertat, stîlpii au fost tăiați, biserica a aruncat o anatemă asupra luminii electrice ! A trebuit să-mi iau tălpășița și eu — și încă fără întîrziere. Viața domniei tale era în siguranță, căci nimeni, înafară de Merlin, din toate regatele astea, n-ar fi cutezat să se atingă de un astfel de vrăjitor, fără să-i sară în spate zece mii de oameni. N-aveam altceva de făcut ; trebuia să chibzuiesc cum să iasă lucrurile mai bine pînă la întoarcerea domniei tale. M-am socotit și eu în siguranță, zicîndu-mi că nimănui n-o să-i ardă să se atingă de un favorit al domniei tale. Așa am și făcut, selecționînd din diferitele noastre întreprinderi pe toți bărbații — băieții,

adică — de a căror credinţă puteam să jur, i-am chemat în taină şi le-am dat instrucţiuni. Sînt cincizeci şi doi ; nici unul n-are mai puţin de paisprezece ani sau mai mult de şaptesprezece.

— Da ce ai ales numai băieţi ?

— Fiindcă toţi ceilalţi s-au născut şi au crescut într-o atmosferă plină de superstiţii care le-au intrat în sînge. Noi ne-am închipuit că am scos superstiţiile din ei ; aşa au crezut şi dînşii, dar excomunicarea i-a trezit ca un trăznet din senin ! Le-a dezvăluit ceea ce erau în adîncul sufletului şi mi i-a dezvăluit şi mie. Cu băieţandrii era altceva. Cei care fuseseră educaţi de noi, de la şapte la zece ani, nu au apucat să cunoască asupririle bisericii şi dintre aceştia am ales pe cei cincizeci şi doi. In al doliea rînd, am făcut o vizită particulară la vechea peşteră a lui Merlin — nu cea mică, cea mare...

— Da, aceea în care am instalat în taină prima noastră uzină electrică, cînd puneam la cale o minune...

— Chiar aşa. Şi cum minunea n-a mai fost necesară atunci, m-am gîndit că ar fi o idee bună să folosim uzina acum. Am cărat acolo provizii pentru un asediu...

— Ce bună idee ! O idee strașnică !

— Aşa cred şi eu. Am pus de pază patru băieţi acolo, în locuri unde nu pot fi văzuţi. Nu au voie să facă vreun rău cuiva, cîtă vreme se află înafara peşterii, dar orice încercare de a pătrunde înăuntru... Las' pe noi — au zis ei — numai să încerce vreunul să intre... şi vede el ! Pe urmă, m-am dus pe dealuri, am dezgropat şi am tăiat firele secrete care legau dormitorul domniei tale cu firele care duceau la încărcăturile de dinamită, aşezate sub toate vastele noastre uzine, mori mecanice, ateliere, magazine, etcetera — iar pe la miezul nopţii am ieşit cu băieţii şi am legat aceste fire cu peştera. Afară de noi doi, nimeni nici nu are habar unde duce celălalt capăt al firului. Le-am îngropat la loc, bineînţeles, şi am sfîrşit toată treaba într-un ceas sau două. Acum nu

mai avem nevoie să părăsim fortăreaţa, cînd vom voi să aruncăm în aer civilizaţia noastră.

— Da, aceasta-i acţiunea cea mai indicată şi mai firească ; o necesitate militară, după schimbarea situaţiei. Ei, ce de schimbări s-au petrecut ! Ne aşteptam noi să fim cîndva asediaţi în palat, dar... în sfîrşit, spune mai departe.

— Pe urmă am făcut o reţea de sîrmă.

— Reţea de sîrmă ?

— Da. Chiar domnia ta mi-ai făcut aluzie la asta, acum vreo doi-trei ani.

— A, da, îmi amintesc — cînd biserica şi-a încercat puterea cu noi, pentru prima dată, şi a socotit mai înţelept să aştepte un moment mai fericit. Ei, şi cum ai aranjat reţeaua ?

— Am pornit douăsprezece fire foarte groase şi solide, goale, neizolate, de la un dinam mare din peşteră — dinam fără poli, afară de unul pozitiv şi altul negativ...

— Da, aşa şi trebuie.

— Firele ies din peşteră şi alcătuiesc, la nivelul pămîntului, o reţea în formă de cerc, cu un diametru de o sută de metri. Sînt douăsprezece reţele independente, depărtate cu zece paşi una de alta, adică douăsprezece cercuri concentrice — iar capetele lor se întorc în peşteră.

— Bine ! Dă-i înainte.

— Am legat reţelele de nişte ţăruşi grei de stejar, aşezaţi la cîte trei paşi unul de altul şi înfundaţi la un metru şi jumătate în pămînt.

— Da ! Lucru bun şi solid.

— Aşa e. Firele n-au legătură cu pămîntul, înafara peşterii. Pornesc de la polul pozitiv al dinamului ; celelalte capete ale firului se întorc în peşteră şi fiecare e vîrît în pămînt separat.

— Nu, nu-i bine aşa !

— De ce ?

— E prea costisitor. Se risipeşte degeaba forţa. Nu-ţi trebuie nici o legătură cu pămîntul decît cea de la polul negativ. Capătul celălalt al fiecărui fir trebuie să fie adus îndărăt în peşteră şi legat inde-

pendent, fără nici o legătură cu pămîntul. Dă-ţi seama cîtă economie realizezi. Să zicem că o şarjă de cavalerie se azvîrle asupra reţelei ; nu foloseşti nici un fel de energie, nu cheltuieşti nici un ban, fiindcă ai o singură legătură cu pămîntul, pînă cînd caii se izbesc de fir ; în clipa în care îl ating, fac legătura cu polul negativ prin pămînt şi cad morţi. Pricepi ? Nu foloseşti energia decît cînd e nevoie ; fulgerul tău e acolo şi aşteaptă, pregătit ca proiectilul în tun ; şi nu te costă nici un cent pînă nu te atingi de fir. A, nici vorbă, o singură legătură cu pămîntul...

— Aşa e ! Nu ştiu cum de mi-a scăpat din vedere. Nu-i numai mai ieftin, ci şi mai eficace decît după metoda cealaltă, fiindcă dacă se rup sau se încurcă firele, nu se strică nimic.

— Nu, mai ales dacă avem în peşteră un avertizor şi întrerupem contactul cu firul rupt. Ei, continuă ! Tunurile ?

— S-a făcut ! In centrul cercului interior, pe-o platformă largă şi înaltă de doi metri, am aşezat o baterie de treisprezece tunuri Gatling şi am adus o cantitate serioasă de muniţii.

— E-n regulă. Controlează tot terenul din jur şi cînd vor sosi cavalerii bisericii o să-i întîmpinăm ca la un zaiafet, cu muzică. Buza prăpastiei de deasupra peşterii...

— Avem acolo o reţea de sîrmă şi un tun. N-o să ne arunce bolovani în cap.

— Buun ! Dar torpilele de dinamită, în cilindri de sticlă ?

— Ne-am îngrijit şi de asta. Cea mai drăgălaşă grădină care s-a plantat vreodată ! O centură lată de doisprezece metri, care înconjoară reţeaua exterioară, iar distanţa dintre ele e de treizeci de metri — un fel de teren neutru. Nu există un singur metru pătrat în toată centura asta care să nu fie prevăzut cu o torpilă. Le-am pus la suprafaţă şi am presărat un strat de nisip peste ele. Pare o grădină nevinovată, dar numai să înceapă careva s-o plivească şi vai de pielea lui !

— Ai verificat torpilele ?

— Ei, am vrut, dar...

— Dar ce ? Păi e o neglijenţă colosală, dacă nu le încerci.

— Să le încerc ? Da, ştiu, însă funcţionează perfect ; am aşezat cîteva torpile pe şoseaua din spatele frontului nostru şi au fost verificate.

— Atunci se schimbă lucrurile. Cine-a făcut verificarea ?

— Un comitet al bisericii.

— Ce drăguţ din partea lor !

— Da. Veniseră cu gîndul de a ne porunci să ne supunem. Vezi că, de fapt, n-au venit să verifice torpilele ; a fost doar un accident.

— Comitetul a făcut vreun raport ?

— Da, a făcut. Puteai să-l auzi de la o milă.

— In unanimitate ?

— Chiar aşa. După asta am pus cîteva tăbliţe cu semne, pentru ocrotirea viitoarelor comitete, şi de atunci n-am mai fost deranjaţi de nici un nepoftit.

— Clarence, ai făcut o groază de treburi, şi le-ai făcut perfect.

— Am avut vreme berechet ; n-a fost nici un motiv de grabă.

Un răstimp, am păstrat tăcerea amîndoi, chibzuind. Apoi m-am hotărît şi i-am zis :

— Da, pregătirile s-au terminat ; totul e pus la punct ; nu lipseşte nici un amănunt. Ştiu ce-i de făcut acum...

— Şi eu. Să stăm şi să aşteptăm.

— Nu, dom'le ! Trebuie să ne ridicăm şi să izbim !

— Vorbeşti serios ?

— Da, zău ! Metoda mea nu-i defensiva, ci ofensiva. Bineînţeles, dacă am în mînă o carte frumoasă — măcar pe trei sferturi de bună cît a inamicului. Da, o să ne ridicăm şi-o să izbim ; asta-i tactica noastră.

— O sută la unu că ai dreptate. Cînd începe reprezentaţia ?

— Acum ! Vom proclama republica.

— Ei, cred şi eu că asta o să precipite lucrurile !

— O să-i fac să zbîrnîie, îţi spun eu ! Pînă mîine la prînz, Anglia o să fie un viespar, dacă biserica nu şi-a pierdut şiretenia — şi noi ştim că nu. Acum scrie ce-ţi dictez eu :

PROCLAMAŢIE

SPRE CUNOŞTINŢA TUTURORA. Întrucît regele a murit fără a lăsa moştenitor, este de datoria mea să continui exercitarea autorităţii executive, cu care am fost învestit, pînă ce se va constitui şi pune în funcţiune un guvern. Monarhia şi-a încetat fiinţa şi nu mai există. Prin urmare, toată puterea politică a revenit la obîrşia ei — poporul ţării. O dată cu monarhia, au pierit şi susţinătorii ei ; de aceea, nu mai există nobilime, nici clase privilegiate, nici biserică oficială în stat ; toţi oamenii au devenit pe deplin egali ; ei sînt deopotrivă şi se bucură de libertate religioasă. Prin prezentul decret, proclamăm republica. Republica este starea naturală a unei naţiuni, atunci cînd orice altă autoritate a încetat să mai fiinţeze. Este de datoria poporului britanic să se adune de îndată şi, prin voturile sale, să-şi aleagă reprezentanţi, cărora să le încredinţeze guvernarea ţării.

Am semnat „Şeful" şi am datat proclamaţia din „Peştera lui Merlin". Clarence îmi atrase atenţia :

— Păi asta le dezvăluie adresa noastră şi îi invită să ne viziteze cît mai repede.

— Asta-i şi intenţia mea. Noi îi atacăm prin această proclamaţie, apoi e rîndul lor. Acum, dă ordin să se tipărească şi să se afişeze numaidecît ; pe urmă, dacă pui mîna pe două biciclete, la poalele colinei — înainte marş, spre peştera lui Merlin !

— În zece minute sînt gata. Ce mai ciclon o să se stîrnească mîine, cînd petecul ăsta de hîrtie va intra în acţiune ! Hm, mi-e drag castelul ăsta bătrîn ; mă întreb dacă o să-l mai... dar asta n-are nici o importanţă.

Capitolul XLIII

BĂTĂLIA DE LA CENTURA DE NISIP

Ne aflam în peştera lui Merlin. Clarence, cu mine şi cu cincizeci şi doi de băieţi englezi vioi şi deştepţi, educaţi temeinic şi cu o minte sănătoasă. În zori, am trimis uzinelor şi tuturor întreprinderilor noastre mai mari ordinul să înceteze lucrul şi să-şi pună toţi oamenii la adăpost, deoarece totul urmează să fie aruncat în aer de nişte mine secrete, „fără să se poată şti în ce moment — de aceea, evacuaţi imediat". Oamenii aceia mă cunoşteau şi aveau încredere în cuvîntul meu. Aveau s-o şteargă, fără să stea la gînd şi să se mai scarpine în cap. Deci puteam să-mi aleg în voie momentul favorabil pentru explozie. Cîtă vreme explozia era iminentă, putea să treacă şi o sută de ani şi n-ai fi putut convinge un singur om să se întoarcă acolo.

Am aşteptat o săptămînă. Nu m-am plictisit, fiindcă scriam tot timpul. În primele trei zile, am sfîrşit cu transformarea vechiului meu jurnal într-o povestire; am avut nevoie doar de vreo două-trei capitole noi ca să-l aduc la zi. Restul săptămînii, l-am petrecut scriind soţiei mele. Mă obişnuisem să-i scriu în fiecare zi Alisandei, ori de cîte ori eram despărţiţi; şi acum îmi păstram obiceiul — de dragul ei şi al obiceiului, deşi, firește, nu puteam face nimic cu scrisorile, după ce le terminam. Dar, înţelegeţi, aşa trecea mai repede vremea şi era aproape ca o convorbire; era aproape ca şi cum i-aş fi spus: „Sandy, dacă tu şi cu Alo-Centrala aţi fi aici în peşteră, în loc să vă am numai în fotografiile astea, ce-am mai petrece!" Şi apoi, ştiţi, puteam să mi-o închipui pe fetiţă, gîngurind ceva drept răspuns, cu pumnişorii la gură, întinsă în poala maică-si, şi pe Sandy cum rîde şi îşi admiră odrasla, gîdilînd-o din cînd în cînd sub bărbie ca s-o facă să chicotească, şi pe urmă aruncîndu-mi o frîntură de răspuns, şi-aşa mai departe. Ei, nu ştiţi cum e? Puteam sta acolo în peşteră, cu con-

deiul în mînă şi s-o ţin aşa ceasuri întregi. Ce mai, era aproape ca şi cum am fi fost toţi trei laolaltă.

Bineînţeles, în fiecare noapte trimiteam spioni ca să-mi aducă veşti. Fiecare raport îmi făcea din ce în ce mai impresionantă situaţia. Oştile se strîngeau într-una; pe toate drumurile şi potecile Angliei roiau cavaleri călări, iar preoţii călăreau alături de dînşii, ca să îmbărbăteze pe aceşti originali cruciaţi, fiind vorba de un război purtat chiar de biserică. Toţi nobilii, mari şi mici, şi toţi boiernaşii porniseră la drum. Lucrurile se desfăşurau întocmai cum mă aşteptasem. Aveam de gînd să împuţinăm atît de rău soiul ăla de oameni, încît poporului nu i-ar fi rămas după aceea decît să treacă la cîrmă cu republica lui şi...

Ah, ce dobitoc eram! Abia pe la sfîrşitul săptămînii am început să-mi dau seama de marea şi întristătoarea realitate, anume că masele largi ale naţiunii aruncaseră cu pălăriile în aer şi strigaseră: „Trăiască republica!", doar o singură zi, şi pe urmă basta! Apoi, biserica, boierii şi boiernaşii se încruntaseră aşa de urît şi cu semeţie la bieţii oameni de rînd — o singură dată a fost de ajuns — şi ei se făcură mieluşei! Din clipa aceea, mieluşeii şi oile începură să se strîngă la stînă — adică, în tabere — oferindu-şi vieţile lor fără nici un preţ şi preţioasa lor lînă, pentru „cauza cea dreaptă"! Ce mai, pînă şi oamenii care, nu de mult, fuseseră sclavi ajunseseră în aşa hal încît apărau şi ei, dragă doamne, „cauza cea dreaptă"; proslăvind-o, rugîndu-se pentru victoria ei şi îndrugînd tot felul de bîiguieli sentimentale pe seama ei, întocmai ca toţi ceilalţi oameni de rînd. Gîndiţi-vă cum mai putea face umbră pămîntului o asemenea pleavă umană! Închipuiţi-vă ce neghiobie fără seamăn!

Da, acum se striga peste tot: „Moarte republicii!" şi nici un glăscior nu se ridica în favoarea ei. Întreaga Anglie mărşăluia împotriva noastră! Zău aşa! Şi asta întrecea tot ce scontasem.

I-am urmărit îndeaproape pe cei cincizeci şi doi de băieţi ai mei, le-am pîndit chipurile, mersul, ati-

tudinile, căci toate acestea alcătuiesc un limbaj — limbaj, care ne-a fost înadins hărăzit ca să ne trădeze în ceasuri de grea cumpănă, cînd tocmai avem secrete sacre de păstrat. Ştiam că gîndul acela le va ciocăni mereu mintea şi le va roade inimile: „Întreaga Anglie a pornit împotriva noastră!" Gîndul acesta le chema tot mai stăruitor atenţia, căpătînd, de fiecare dată, o formă tot mai precisă în închipuirea lor, pînă ce ajunse să nu le mai dea răgaz nici în somn; căci şi în vis aveau să vadă şi să audă o seamă de arătări tulburi şi fugare, spunîndu-le: „Întreaga Anglie — întreaga Anglie! — a pornit împotriva noastră!" Imi dădeam seama că aşa se va întîmpla; ştiam că pînă la urmă apăsarea avea să devină atît de mare, încît îi va sili să-şi spună gîndul pe faţă. De aceea, trebuia să am pregătit un răspuns pentru momentul acela — un răspuns bine chibzuit şi liniştitor.

Am avut dreptate. Momentul a sosit, că de ce ţi-e frică nu scapi! Au fost nevoiţi să-şi spună gîndul. Bieţii flăcăi, ţi se făcea milă de ei cînd îi vedeai aşa de palizi, sleiţi şi frămîntaţi! La început, delegatul lor îşi pierdu piuitul. Ii rămase vorba în gît; dar îndată îşi recăpătă glasul şi-şi găsi cuvintele. Iată ce mi-a spus el, exprimîndu-se în engleza clară şi modernă, care era predată în şcolile mele:

— Am încercat să uităm ce sîntem —adică nişte băieţi englezi! Am încercat să punem raţiunea înaintea sentimentului, datoria înaintea dragostei. Minţile noastre ne aprobă, dar inimile ne mustră. Cîtă vreme se părea că e vorba numai de nobili şi de boiernaşi sau numai de cei douăzeci şi cinci-treizeci de mii de cavaleri, rămaşi în viaţă după ultimele războaie, nutream cu toţii aceleaşi gînduri şi nu ne tulbura nici o îndoială; fiecare din aceşti cincizeci şi doi de băieţi, care se află aici, în faţa luminăţiei tale, îşi spuneau: „Singuri şi-au ales soarta! Ii priveşte!" Dar gîndeşte-te, sir Şefule, că lucrurile s-au schimbat — întreaga Anglie a pornit împotriva noastră! Gîndeşte-te şi ia aminte, domnia ta, că oamenii aceştia sînt fraţii noştri, sînt os din osul nostru, carne din carnea

noastră şi îi iubim ! Nu ne cere să distrugem poporul nostru !

Ei, uite ce înseamnă să te gîndeşti la toate din vreme şi să fii gata pentru orice împrejurare. Dacă n-aş fi prevăzut situaţia aceea şi nu m-aş fi dumirit asupra ei, băiatul ăla m-ar fi înfundat. N-aş fi putut spune nici pîs ! Dar eram lămurit, aşa că le-am putut spune :

— Băieţi, inimile voastre nu vă înşeală ; aţi gîndit ceea ce se cuvenea ; aţi săvîrşit ceea ce era datoria voastră. Sînteţi băieţi englezi şi veţi păstra nepătat acest nume. Nu vă mai frămîntaţi degeaba şi lăsaţi-vă minţile în pace. Gîndiţi-vă la un singur lucru : chiar dacă întreaga Anglie a pornit împotriva noastră; cine-i, mă rog, avangarda ? Cine va merge în frunte, după cele mai obişnuite reguli ale războiului ? Răspundeţi-mi !

— Oastea de călăreţi a cavalerilor înzăuaţi.

— Aşa e. Aceştia sînt în număr de treizeci de mii. Se vor înşira pe-o adîncime de cîteva pogoane. Acum, băgaţi de seamă un lucru : înafară de ei, nimeni nu va ajunge pînă la Centura de Nisip ! Cînd aceştia vor ajunge acolo — se va petrece ceva de groază şi, imediat după aceea, puzderia de civili de la coadă se va retrage, amintindu-şi că are treburi mai importante prin alte părţi. Numai boierii şi boiernaşii sînt cavaleri şi după pătania cu pricina numai ei vor rămîne ca să joace cum le cîntăm noi. E curatul adevăr că nu vom avea de luptat decît cu aceşti treizeci de mii de cavaleri. Acum, spuneţi-mi ce credeţi şi voi urma hotărîrea voastră. Vreţi să ocolim bătălia, şi să ne retragem de pe cîmpul de luptă ?

— Nu !!!

Strigătul a fost unanim şi izvorît din inimă.

— Vă este... vă este... cumva... vă este frică de aceşti treizeci de mii de cavaleri ?

Întrebarea, pusă în glumă, a stîrnit un hohot de rîs sănătos, neliniştea flăcăilor s-a risipit şi cu toţii s-au întors veseli la posturile lor. Ce comoară de băieţi ! Şi, pe deasupra, chipeşi ca nişte fete.

Acum eram pregătit să înfrunt inamicul. Putea să vină ziua cea mare şi mult aşteptată, că avea să ne găsească în fruntea bucatelor.

Ziua cea mare sosi la vreme. In zori, sentinela de gardă a taberei intră în peşteră şi ne raportă că a zărit la orizont o masă neagră mişcătoare şi a auzit nişte sunete îndepărtate, care puteau fi ale unei fanfare militare. Prînzul mic tocmai era gata; ne-am aşezat şi am mîncat.

După ce-am isprăvit gustarea, le-am ţinut băieţilor un mic discurs şi apoi am trimis la manevrarea bateriei un detaşament, sub comanda lui Clarence.

Soarele se înălţa grăbit pe cer, revărsîndu-şi nestingherit strălucirile pe tot întinsul cîmpiei. Zării într-adevăr o oaste uimitoare, care înainta încet spre noi, cu mers statornic, şi cu faţa aliniată — mă rog — ca valul mării. Pe măsură ce se apropia, devenea tot mai impunător de sublimă la înfăţişare. Intr-adevăr, părea că întreaga Anglie mărşăluia cu dînsa. Curînd, am putut zări fluturînd nenumărate flamuri, iar apoi soarele făcu să scapere marea de armuri, învăpăind-o cu totul. Ce privelişte frumoasă! Nu mai văzusem nimic care s-o întreacă.

In cele din urmă, putui desluşi şi unele amănunte. Toate rîndurile din faţă — nu puteai spune pe cîte pogoane mărşăluiau — erau alcătuite numai din călăreţi; erau cavaleri cu panaş şi în armuri. Deodată auzii un glas de trîmbiţe, trapul se prefăcu în galop, şi apoi... ce mai, era o minunăţie să priveşti! Talazul acela în formă de potcoavă mătură cîmpia, apropindu-se de Centura de Nisip. Mi se tăie răsuflarea. Mereu se apropia; mai aproape, tot mai aproape, în timp ce fîşia de iarbă verde de dincolo de centura galbenă se îngusta mereu. Se îngustă tot mai mult pînă ce deveni ca o simplă panglică în faţa cailor — apoi dispăru sub copitele lor. Sfinte Sisoe! Zău aşa, întreaga avangardă de călăreţi ai oastei ţîşni în văzduh cu o bubuitură de tunet, devenind un vîrtej de fleanduri şi ţăndări de trupuri; iar la suprafaţa pămîntu-

lui plutea un zid gros de fum, care ne împiedică să vedem ce mai rămăsese din restul mulțimii.

Era momentul să pun în aplicare punctul doi din ordinea de bătaie! Apăsai pe un buton și-i scuturai întregii Anglii oasele, desfăcîndu-i șira spinării!

In explozia aceea, toate nobilele noastre uzine de civilizație au sărit în aer și au pierit de pe fața pămîntului. A fost o pierdere mare, dar era necesară. Nu ne dădea mîna să-l lăsăm pe inamic să întoarcă împotrivă-ne propriile noastre arme.

Apoi, a urmat unul din cele mai plictisitoare sferturi de oră, prin care am trecut vreodată. Noi așteptam într-o singurătate în care nu se mai auzea nimic, închiși între cercurile noastre de rețele și împrejmuiți de un cerc de fum gros, întins pînă departe. Nu puteam vedea nimic nici prin zidul de fum și nici peste el, dar în cele din urmă fumul începu să se dea alene la o parte și să se risipească, iar după alt sfert de ceas văzduhul se limpezi și ne puturăm satisface curiozitatea. Nu se zărea nici urmă de făptură vie! Ne-am dat seama că întăriturilor noastre li se adăugaseră alte întărituri. Dinamita săpase în jurul nostru un șanț lat de peste treizeci de metri. Pustiirea pricinuită era uimitoare. Mai mult încă, întrecea orice prevedere. Bineînțeles, nu puteam număra morții, fiindcă nu existau sub formă de cadavre, ci doar în chipul unei protoplasme omogene, cu aliaje de fier și nasturi.

Nu se zărea nici picior de om; totuși trebuia să se afle prin rîndurile din spate o seamă de răniți care fuseseră cărați de pe cîmp, la adăpostul zidului de fum; trebuia să fi fost și oameni bolnavi printre ceilalți, căci totdeauna se întîmplă așa, după o asemenea ispravă. Dar ajutoare și întăriri nu mai aveau de unde să vină: acesta era ultimul contingent de cavaleri englezi, tot ce mai rămăsese din tagmă, după recentele războaie pustiitoare. Așa că mă simțeam foarte liniștit, socotind că forța cea mai însemnată, care mai putea fi adusă împotriva noastră, ar fi fost foarte redusă — alcătuită din restul de cavaleri care

încă nu fuseseră nimiciți. De aceea, am dat o proclamație către armată, cuprinzînd următoarele :

„SOLDAȚI ! APĂRĂTORI AL LIBERTĂȚII ȘI EGALITĂȚII UMANE ! Generalul vostru vă felicită ! Mîndru de puterea sa și bizuindu-se cu trufie pe faima lui, dușmanul sfidător a pornit împotriva voastră. Ați știut cum să-l întîmpinați. Lupta a fost scurtă și pentru voi — glorioasă. Această însemnată victorie, dobîndită fără nici o pierdere, este fără precedent în istorie. Cîtă vreme planetele se vor mai roti în orbita lor, bătălia de la Centura de Nisip nu va pieri din amintirea oamenilor.

Șeful."

Am citit-o cu multă însufleţire, iar aplauzele cu care am fost răsplătit mi-au dăruit o mare bucurie. Apoi, am încheiat cu aceste observaţii :

— Războiul cu poporul englez — ca popor — s-a sfîrșit. Poporul s-a retras de pe cîmpul de luptă și din război. Înainte de a mai fi convins să revină, războiul se va fi încheiat. Mai avem o singură campanie pe care trebuie s-o purtăm. Va fi scurtă — cea mai scurtă din istorie. Totodată, ea va însemna cea mai mare distrugere de vieţi, din punctul de vedere al proporţiei de pierderi faţă de efectivele aruncate în luptă. Am isprăvit cu poporul ; de-acum înainte vom avea de-a face numai cu cavalerii. Cavalerii englezi pot fi uciși, dar nu pot fi supuși. Știm cine se află înaintea noastră. Cîtă vreme mai rămîne în viaţă unul din ei, misiunea noastră nu s-a isprăvit, războiul nu s-a terminat. Îi vom ucide pe toţi. (Aplauze îndelungi și prelungite.)

Am orînduit de-a lungul marelui mal — înălţat în jurul liniilor noastre de către explozia ce se dezlănţuise — doar un singur post alcătuit din doi băieţi, ca să ne dea de veste cînd se va ivi iarăși inamicul.

Apoi, am trimis un inginer însoţit de patruzeci de oameni, pînă la un punct situat chiar în spatele liniilor noastre din sud — cu misiunea de a schimba cursul unui torent de munte și a-l aduce între liniile noastre și la comanda noastră, aranjînd astfel ca să-l

pot folosi urgent, la caz de nevoie. Cei patruzeci de oameni au fost împărțiți în două echipe de cîte douăzeci, schimbîndu-se la fiecare două ceasuri. Treaba a fost dusă la bun sfîrșit în zece ore.

Cum se apropia noaptea, mi-am retras sentinelele. Cea care făcuse de gardă spre nord îmi raportă că zărise într-acolo o tabără, dar care era vizibilă numai cu binoclul. Mai raportă că vreo cîțiva cavaleri bîjbîiau, căutînd un drum spre noi și mînaseră niște vite spre liniile noastre, fără ca ei să se apropie prea mult. Mă așteptam și la asta. Ne iscodeau, pricepeți; voiau să afle dacă aveam de gînd să-i băgăm iar în sperieți cu grozăvia aceea sîngeroasă... Se putea ca în timpul nopții să devină mai cutezători. Îmi închipuiam cam ce plan o să încerce, fiindcă mi-era limpede ce aș fi făcut eu, dacă aș fi fost în locul lor și la fel de ignorant ca și ei. I-am spus și lui Clarence presupunerile mele.

— Cred că ai dreptate — zise el — pentru dînșii lucrul cel mai simplu este să încerce tocmai așa ceva.

— Bine! i-am răspuns eu. Dacă o fac, sînt sortiți pieirii.

— Desigur.

— N-au nici cea mai mică șansă.

— Fără îndoială că n-au.

— E înfiorător, Clarence. Ar fi mare păcat.

Situația mă tulbura atît de tare, încît nu-mi găseam liniștea tot gîndindu-mă la ei și frămîntîndu-mă din pricina lor.

În cele din urmă, ca să-mi liniștesc conștiința, am ticluit acest mesaj către cavaleri:

„ONORABILULUI COMANDANT AL CAVALERIEI REBELE A ANGLIEI:

Luptați în zadar! Vă cunoaștem puterea — dacă se poate numi astfel. Știm că puteți aduce împotriva noastră cel mult douăzeci și cinci de mii de cavaleri. De aceea, n-aveți nici o șansă — de nici un fel. Gîndiți-vă: sîntem bine înarmați, bine fortificați, însumăm cincizeci și patru! Cincizeci și patru — ce anume? Oameni? Nu, însumăm cincizeci și patru de minți

— cele mai capabile minți din lume, o forță împotriva căreia simpla putere animală nu poate avea mai multă speranță de a răzbi, decît au valurile neputincioase ale mării speranța de a doborî barierele de granit ale Angliei. Fiți chibzuiți! Vă cruțăm viețile; de dragul familiilor voastre, nu respingeți darul pe care vi-l oferim. Vă dăm această șansă, care este ultima: lepădați armele; predați-vă fără condiții republicii și totul vă va fi iertat.

(semnat) ȘEFUL."

I-am citit lui Clarence textul și i-am propus să-l trimitem printr-un sol cu steag alb. El rîse — rîsul acela sarcastic, cu care se născuse! — și zise:

— Nu știu cum, dar se pare că tot nu-ți poți da seama pe deplin ce fel de oameni sînt nobilii ăștia. Mai bine să economisim timpul și să ne cruțăm niscaiva necazuri. Hai — închipuie-ți că eu sînt comandantul cavalerilor de colo. Și domnia ta ești solul, va să zică. Acum, apropie-te și înmînează-mi mesajul, iar eu am să-ți dau răspunsul.

Ideea m-a amuzat. Am făcut cîțiva pași înainte, escortat de o gardă imaginară de soldați inamici; am scos hîrtia și am citit-o. Drept răspuns, Clarence mi-a smuls hîrtia din mînă, și-a strîmbat gura, lăsîndu-și batjocoritor buza în jos și spunîndu-mi cu un dispreț semeț:

— Răsfaceți-mi în bucăți pre dobitocul acesta și într-un coș să-l învîrtejiți plocon netrebnicului de neam prost, carele încoace l-a mînat! Alt soi de răspuns de la mine nu va afla!

Cît de seacă e teoria în fața faptelor! Și ăsta era doar un fapt și nimic altceva. Așa s-ar fi întîmplat într-adevăr lucrurile — n-avea nici un rost să-mi bag capul în traistă! Am rupt hîrtia și am dat un concediu definitiv sentimentalismelor mele, atît de nelalocul lor.

Pe urmă, am trecut la treabă. Am verificat semnalele electrice, începînd de la platforma cu tunuri Gatling și pînă la peșteră, asigurîndu-mă că funcționează; am verificat și paraverificat semnalele care controlau rețelele — știți, semnalele cu ajutorul cărora

puteam să întrerup şi să dau drumul după voie la curentul electric în fiecare reţea, una independent de alta. Am făcut legătura cu torentul, şi am pus-o sub paza şi autoritatea a trei din cei mai buni flăcăi. Aceştia urmau să se schimbe în post din două în două ore, în tot timpul nopţii, şi să asculte imediat de semnalul meu, dacă s-ar întîmpla să-l dau: trei împuşcături, una după alta. N-am mai pus sentinele pe timpul nopţii şi am lăsat pustie tabăra, ordonînd să se păstreze liniştea în peşteră, iar luminile electrice să fie reduse la o simplă licărire.

De îndată ce s-a întunecat de-a binelea am întrerupt curentul în toate reţelele şi pe urmă am mers orbecăind pînă la malul dinspre noi al marelui şanţ săpat de explozie. M-am căţărat pînă sus şi m-am întins acolo, pe creastă, la pîndă. Dar era prea întuneric ca să văd ceva. Zgomote? Nu se auzea nimic. Domnea o linişte de moarte. E drept, se auzeau zgomotele obişnuite noaptea la ţară — foşnetul păsărilor de noapte, bîzîitul insectelor, lătrăturile unor cîini depărtaţi, mugetul înăbuşit al unor vaci aflate cine ştie unde — dar toate astea, departe de a tulbura liniştea, o sporeau mai degrabă, adăugîndu-i pe deasupra o tristeţe apăsătoare.

N-a trecut mult şi am renunţat la pîndă. Socoteam că n-aveam decît s-aştept şi n-o să-mi pară rău. Totuşi, a trebuit s-aştept cam multişor. În cele din urmă, am prins cu urechea un fel de ecouri nelămurite — un sunet metalic înfundat. Atunci am ciulit urechile şi mi-am ţinut răsuflarea, fiindcă tocmai la aşa ceva m-aşteptasem. Sunetul se întări şi se apropie, venind dinspre nord. Apoi îl auzii chiar în dreptul meu — pe creasta din faţă, la vreo sută de paşi şi mai bine. Pe urmă, mi s-a părut că văd apărînd de-a lungul crestei un şir de puncte negre. Să fie capete de oameni? N-aş fi putut spune; se putea prea bine să nu fi fost nimic, căci nu te poţi bizui pe ochi, cînd nu-ţi mai stăpîneşti închipuirea. Problema însă a fost curînd rezolvată. Am auzit cum zgomotul acela metalic cobora în şanţul cel mare. Zgomotul se mări repede, se lăţi de-a lungul întregului şanţ şi mă

încredință de un fapt neîndoielnic : o întreagă oaste își ocupa poziția în șanț. Da, coșcodanii ăia voiau să ne facă o mică surpriză. Ce tămbălău avea să se încingă în zori, sau poate că și mai devreme !

M-am întors bîjbîind spre tabără — mi-era de ajuns ce văzusem. M-am dus la platformă și am semnalizat să se dea drumul la curent în cele două rețele interioare. Apoi m-am dus în peșteră, unde am găsit totul într-o stare mulțumitoare — cu toții dormeau duși, înafară de echipa de lucru. L-am trezit pe Clarence și l-am înștiințat cum se umple cu oameni șanțul cel mare, exprimîndu-i convingerea că toți cavalerii vin buluc asupra noastră. Mă bătea gîndul că, de îndată ce vor miji zorile, ne vom putea aștepta ca miile de cavaleri, ascunși în șanț, să se reverse peste mal și să treacă la asalt, urmați imediat de restul armatei lor. Clarence îmi spuse :

— Cu siguranță că or să trimită doi-trei cercetași prin beznă, în recunoaștere. De ce să nu întrerupem fulgerul din rețelele exterioare și să le dăm o șansă ?

— Am și făcut-o, Clarence. M-ai știut vreodată neospitalier ?

— Nu, știu că ai inimă bună. Vreau să mă duc și...

— Vrei să fii comisie de recepție ? Hai, că vin și eu.

Am trecut de marginea îngrăditurii și ne-am culcat alături, între cele două rețele interioare. Lumina slabă din peșteră ne cam tulburase vederea, dar apoi ochii se deprinseră cu noile împrejurări ; bîjbîiam, dar acum eram în stare să deslușim țărușii rețelelor. Începusem o conversație în șoaptă, cînd deodată Clarence mă întrerupse, exclamînd :

— Ce-o fi asta ?

— Ce anume ?

— Obiectul de colo.

— Care obiect — unde ?

— Acolo, ceva mai la dreapta dumitale ; ceva întunecat — o siluetă ștearsă, nu știu ce — la a doua rețea.

Am privit și am tot privit. Am spus :

— Să fie vreun om, Clarence?

— Nu, nu cred. Dacă te uiți bine, parc-ar fi... ba e chiar un om! Se reazimă de rețea.

— Cred și eu; să mergem să vedem!

Ne-am tîrît de-a bușilea, pînă ce ne-am apropiat mai bine și apoi ne-am uitat. Da, era chiar un om — o siluetă mătăhăloasă și nedeslușită, în armură, stînd țeapănă, ținîndu-se cu amîndouă mîinile de firul de sus. Și, bineînțeles, mirosea a carne friptă. Sărmanul! Murise, rămînînd ca o stană de piatră, fără să știe măcar ce-l lovise. Încremenise acolo ca o statuie; nici nu se clintea, doar penele coifului unduiau puțin în adierea nopții. Ne-am ridicat și am privit printre barele vizierei, dar nu ne-am putut da seama dacă-l cunoșteam ori ba; trăsăturile-i erau prea nelămurite și adumbrite.

Am auzit apoi un zgomot de pași vătuiți, ce se apropiau, și ne-am trîntit la pămînt, chiar pe locul unde ne aflam. Am deslușit cu greu un alt cavaler; venea pe furiș, căutîndu-și drumul pe dibuite. Era destul de-aproape de noi ca să-l vedem întinzînd o mînă, dînd de firul de sus, apoi aplecîndu-se și trecînd pe sub el și peste cel de jos. După aceea, ajunse în dreptul primului cavaler și avu o ușoară tresărire, cînd îl descoperi. Rămase așa, o clipă — întrebîndu-se, fără îndoială, de ce nu se mișcă celălalt — apoi spuse, cu glas șoptit: „Au ce te îndeamnă a visa aici, viteze sir Mar...“ și puse mîna pe umărul cadavrului — și abia apucă să scoată un geamăt stins, că se și prăbuși mort. Ucis de un om mort, pricepeți — de fapt, ucis chiar de un prieten mort! Ce lucru îngrozitor!

Păsările acestea timpurii continuară să vină pînă în apropierea noastră una după alta, împrăștiate, cam la cîte cinci minute — timp de vreo jumătate de ceas. Nu aveau cu ei altă armă decît spada; cei mai mulți o țineau gata în mînă, o întindeau și dădeau de fire cu ea. În răstimpuri, zăream cîte o scînteie albastră, cînd cavalerul, care o pricinuise, era destul de depărtat ca să rămînă nevăzut de noi, dar noi tot știam ce se întîmplase: sărmanul, atinsese cu

spada firul încărcat şi fusese electrocutat. Urmau alte scurte intervale de tăcere apăsătoare, întrerupte, cu o jalnică regularitate, de zăngănitul pricinuit de căderea unui înzăuat. Şi lucrul acesta se repetă mereu, înfiorîndu-te acolo, în întuneric şi în singurătate.

Am hotărît să dăm o raită printre reţelele interioare. Acum, mergeam drepţi, fără fereală, ca să ne fie mai lesne; ne-am convins că, dacă am fi văzuţi, am fi luaţi mai curînd drept prieteni decît drept duşmani şi, în orice caz, eram înafara razei de acţiune a săbiilor, iar boiernaşii nu păreau să aibă lăncii. Mărturisesc că a fost o plimbare tare curioasă. Pretutindeni zăceau oameni morţi, dincolo de-a doua reţea — nu vizibili în mod precis, dar totuşi vizibili — şi am numărat cincisprezece asemenea statui emoţionante: cavaleri morţi, încremeniţi cu mîna pe firul de sus.

Un lucru părea îndeajuns de dovedit: curentul nostru era atît de formidabil, încît ucidea înainte ca victima să poată striga ceva. Curînd, am prins cu urechea un zgomot înăbuşit şi în clipa următoare am ghicit ce era. O oaste compactă ne ataca prin surprindere! I-am şoptit lui Clarence să se ducă să trezească armata şi să-i atragă atenţia să aştepte în tăcere, în peşteră, noi ordine. S-a întors curînd şi am rămas lîngă reţeaua interioară, privind cum fulgerul îşi producea în tăcere efectele înfiorătoare asupra oştirii care se revărsa. Nu puteai desluşi multe amănunte, dar puteai să remarci că o masă neagră se îngrămădea dincolo de-a doua reţea. Mormanul, care tot creştea, nu era altceva decît oameni morţi! Tabăra noastră era împrejmuită acum cu un zid solid de morţi — puteai jura că e un bastion, o întăritură alcătuită din cadavre. Ceea ce părea mai groaznic era lipsa oricărui glas omenesc; nu se auzeau nici urale, nici strigăte de război. Fiind hotărîţi să ne surprindă, namilele acelea veneau tiptil şi de fiecare dată cînd rîndul din faţă se afla destul de-aproape de ţintă ca să se pregătească să strige, bineînţeles că atingea linia fatală şi se prăbuşea fără a mai depune mărturie.

Am dat drumul la curent şi prin a treia reţea şi aproape imediat prin a patra şi a cincea — şi astfel golurile fură împlinite foarte repede. Mi-am zis că acum sosise momentul să dau lovitura de graţie. Socotisem că întreaga armată căzuse în capcana noastră. In orice caz, trebuia neapărat să aflu cum stăm, aşa că apăsai pe un buton şi făcui să se aprindă cincizeci de sori electrici în vîrful prăpastiei noastre.

Sfinte Sisoe! Ce privelişte! Eram împresuraţi de trei ziduri de oameni morţi! Toate celelalte reţele erau aproape pline cu oameni vii, care-şi croiau drum pe furiş printre fire. Ţîşnirea neaşteptată de lumină paraliză oastea şi îi înlemni de uimire pe cavaleri — cum s-ar spune. Imi rămăsese doar o clipă ca să folosesc încremenirea lor şi n-am pierdut şansa. Ştiţi, în clipa următoare şi-ar fi venit în fire, ar fi izbucnit în urale şi ar fi dat un iureş, iar firele mele s-ar fi rupt — dar în clipa aceea, pierdută pentru dînşii, le-a zburat pentru totdeauna ocazia. Cînd acea fulgerătoare fracţiune de timp nici nu se scursese, am dat drumul la curent prin toate reţelele şi am lovit de moarte întreaga oaste, chiar pe locul unde se afla! Puteai auzi gemetele şi văicărelile care se înălţau. Era strigătul de agonie a unsprezece mii de oameni, umplînd noaptea cu un tragism sfîşietor.

Dintr-o singură privire, văzurăm că restul duşmanilor — cam la vreo zece mii de oameni — se afla între noi şi şanţul care ne înconjura, şi se bulucea la asalt. Prin urmare, îi aveam în mînă pe toţi — şi încă fără putinţă de scăpare! Sosise ceasul ultimului act al tragediei. Am tras cele trei focuri de revolver stabilite — ceea ce însemna:

— Daţi drumul la apă!

Se auzi o năvală şi un vuiet năprasnic, şi, într-o clipită, torentul spumegă furios prin şanţul cel mare, dînd naştere unui rîu lat de vreo treizeci de metri şi adînc de vreo opt.

— La tunuri, ostaşi! Deschideţi focul!

Cele treisprezece tunuri Gatling începură să reverse moartea în cei zece mii de duşmani sortiţi pieirii. Vrăjmaşii se opriră, ţinură piept, o clipă, po-

topului de foc nimicitor, apoi rîndurile se rupseră, gloata dădu bir cu fugiţii şi se risipi, gonind către şanţ, ca pleava în furtună. Un sfert din efectiv nici nu ajunse în vîrful înaltei creste; trei sferturi ajunseră şi se aruncară în şanţ — spre a muri prin înec.

Nici nu trecuseră zece minute de la deschiderea focului, şi rezistenţa cavalerilor era înfrîntă, campania terminată, iar noi, cei cincizeci şi patru, eram stăpînii Angliei! Douăzeci şi cinci de mii de oameni zăceau morţi în jurul nostru.

Dar vai, cît de înşelătoare mai este soarta! Într-un timp foarte scurt — să zicem un ceas — s-a întîmplat, chiar din vina mea, un lucru care... dar nu mă rabdă inima să scriu aşa ceva. Să lăsăm cronica să se încheie aici.

Capitolul XLIV

POST-SCRIPTUMUL LUI CLARENCE

Eu, Clarence, trebuie să scriu în locul său. Şeful a propus să ieşim din peşteră şi să vedem dacă putem da vreun ajutor răniţilor. M-am împotrivit cu dîrzenie acestui plan. I-am spus că, dacă erau prea mulţi, nu puteam face decît prea puţin; şi oricum, n-ar fi fost prea înţelept din partea noastră să avem încredere şi să umblăm printre ei. Dar rareori puteai să-l faci să se răzgîndească, o dată ce lua o hotărîre — aşa că am întrerupt curentul electric, care trecea prin reţele, am luat o escortă, ne-am căţărat peste întăriturile împrejmuitoare, alcătuite din cavaleri morţi, şi am pornit-o pe cîmpul de bătaie. Cel dintîi rănit care a cerut ajutor stătea rezemat cu spatele de-un camarad mort. Cînd Şeful s-a aplecat asupra lui şi i-a vorbit, omul l-a recunoscut şi l-a înjungheat. Cavalerul acela era sir Meliagraunce, după cum am descoperit smulgîndu-i coiful. N-o să mai ceară ajutor niciodată.

L-am dus pe Şef în peşteră şi i-am îngrijit cît am putut de bine rana, care nu era prea gravă. La această îndeletnicire am primit, fără să ştim, ajutorul lui Merlin. Se deghizase în femeie, părînd a fi o biată babă de la ţară. În acest travesti, cu chipul vopsit în arămiu şi ras ca în palmă, apăruse — la cîteva zile după ce Şeful fusese rănit — oferindu-se să ne gătească, spunînd că ai ei plecaseră în anumite tabere noi, pe care le alcătuia inamicul, şi că murea de foame. Şeful se întrema foarte bine şi se distra, încheindu-şi jurnalul.

Ne-am bucurat să avem o femeie de serviciu, fiindcă ne cam lipsea aşa ceva.

Curînd, am constatat că ne aflam într-o capcană, ştiţi — o capcană pe care ne-o pregătisem singuri. Dacă rămîneam pe loc, morţii ne-ar fi ucis; dacă ieşeam din liniile noastre de apărare, nu mai puteam fi invincibili. Învinsesem, dar, la rîndul nostru, eram învinşi. Şeful recunoştea situaţia şi o recunoşteam cu toţii. Dacă ne-am fi putut duce la vreuna din noile tabere şi am fi căzut la un fel de învoială cu inamicul — da, ar fi fost altceva, dar Şeful nu se putea duce şi nici eu, fiindcă eram printre primii pe care-i îmbolnăvise aerul otrăvitor pricinuit de miile de cadavre. Alţi cîţiva fură doborîţi şi ei, apoi mai mulţi. Ziua de mîine...

Mîine. A sosit şi ziua de mîine şi, o dată cu ea, sfîrşitul. Pe la miezul nopţii, m-am trezit şi am văzut pe zgripţuroaica aceea făcînd pase curioase cu mîinile prin aer, peste capul Şefului. M-am întrebat ce-o fi însemnînd asta. Toată lumea era cufundată în somn, afară de straja dinamului. Nu se auzea nici un zgomot. Femeia încetă cu misterioasele ei bazaconii şi o porni tiptil spre ieşire. I-am strigat:

— Stai! Ce-ai făcut?

Se opri şi spuse, cu o mulţumire răutăcioasă:

— Biruitori eraţi, dară acuma biruiţi sînteţi! Toţi ceilalţi îşi vor da veleatul şi tu aşijderea. Toţi cu toţii veţi pieri într-acest loc, pînă la unul — fără numai el. Acuma doarme — şi treisprezece veacuri de-aici înainte dormi-va de-a pururea. Eu sînt Merlin.

Apoi, îl apucă un aiuritor rîs prostesc, de se clătină ca un om beat şi se rezimă de unul din firele noastre. Gura i-a rămas căscată încă şi acum, de parcă ar continua să rîdă. Cred că faţa îi va păstra rîsul acela împietrit pînă cînd întreg cadavrul se va preface în ţărînă.

Şeful nici nu s-a clintit — doarme ca un bolovan. Dacă nu se trezeşte nici azi, vom înţelege ce fel de somn l-a cuprins şi atunci trupul său va fi dus într-una din cele mai îndepărtate taine ale peşterii, unde nu-l va găsi nimeni ca să-i pîngărească odihna.

Cît despre noi ceilalţi, ei bine, ne-am înţeles că, dacă vreunul scapă cu viaţă din acest loc, să scrie cele întîmplate şi să ascundă cu toată buna-credinţă acest manuscris, laolaltă cu trupul Şefului, iubitul şi bunul nostru conducător, a cărui proprietate este — fie că e mort sau ba.

Sfîrşitul manuscrisului

POST-SCRIPTUM FINAL DE M. T.

Cînd am pus deoparte manuscrisul, se iviseră zorile. Ploaia aproape încetase, lumea era mohorîtă şi tristă, iar furtuna istovită ofta şi gemea, căutîndu-şi odihna. M-am îndreptat spre odaia străinului şi am tras cu urechea la uşa lui, care era puţin întredeschisă. I-am auzit glasul, aşa că am bătut în uşă. N-a răspuns nimeni, totuşi glasul se auzea încă. Am aruncat o privire în odaie. Omul zăcea tolănit în pat, vorbind în neştire, gesticulînd cu braţele, pe care şi le vîntura fără astîmpăr, aşa cum fac bolnavii în agonie. M-am strecurat încetişor înăuntru şi m-am aplecat asupra lui. O ţinea într-una cu mormăielile şi exclamaţiile. I-am spus doar un cuvînt, ca să-i atrag atenţia. Ochii săi sticloşi şi chipu-i pămîntiu se luminară într-o clipă, în semn de plăcere, recunoştinţă, bucurie, urînd un bun venit:

— O, Sandy! Ai venit, în sfîrşit? Cît de mult ţi-am dus dorul! Aşează-te lîngă mine, nu mă părăsi. Să nu mă părăseşti niciodată, Sandy, niciodată! Unde ţi-e mîna? Dă-mi-o, draga mea; lasă-mă să ţi-o ţin aşa. Acum totul e bine, şi pace peste tot. Sînt iar fericit — sîntem fericiţi iarăşi, nu-i aşa, Sandy? Dar, vai, eşti atît de tulbure şi de nedesluşită — doar o pîclă, un nour; totuşi eşti aici

și asta înseamnă o mare bunecuvîntare! Lasă-mi mîna, nu mi-o lua — numai puțin, că n-o să am mult nevoie de ea... A gîngurit copila?... Alo-Centrala!... Nu răspunde! Doamne, se poate? A adormit, poate. Adu-o aici, cînd se trezește, și lasă-mă să-i mîngîi mîinile, obrazul, părul, să-mi iau rămas bun de la ea... Sandy!... Da, ești aici. M-am pierdut pentru o clipă și am crezut că ai plecat... Am fost bolnav multă vreme? Așa trebuie să fie; mi se pare că au trecut luni întregi. Și ce vise am avut! Niște vise atît de ciudate și înfricoșătoare, Sandy! Vise aidoma realității — un fel de aiureală firește, dar atît de reale! Uite, de pildă, se făcea că regele murise și tu erai în Galia și nu puteai ajunge acasă; se făcea că era o revoluție; în fantastica rătăcire a acelor vise, se făcea că eu cu Clarence și cu o mînă de cadeți de-ai mei luptasem și nimicisem pe toți cavalerii Angliei! Dar nici măcar lucrul acesta nu era cel mai ciudat. Mi se părea că sînt o ființă dintr-o epocă îndepărtată, care încă nu se născuse, cu veacuri în urmă-ne, și pînă și lucrul acesta era la fel de real ca și restul! Într-adevăr, mi se părea că zburasem din epoca aceea în epoca noastră și pe urmă iar în cealaltă și am rămas părăsit, străin și pierdut în acea Anglie ciudată, cu o prăpastie de treisprezece veacuri căscată între mine și tine! — între mine și căminul și prietenii mei! — între mine și tot ce mi-e drag, tot ce poate da preț vieții! Era cumplit — mai cumplit decît îți poți închipui, Sandy! Ah, stai de veghe, aici, Sandy — rămîi lîngă mine — nu mă lăsa să-mi pierd iar mințile; moartea nu înseamnă nimic, las-o să vină, dar nu însoțită de visele acestea, nu cu chinurile acestor vise hîde — pe care nu le-aș mai putea îndura încă o dată... Sandy?...

Zăcu puțin așa, bîiguind vorbe fără șir; apoi rămase un răstimp tăcut și, pe cît se părea, lunecînd în moarte. Apoi, degetele sale începură să strîngă de zor cuvertura și după semnul acesta am știut că i se apropie sfîrșitul. Cînd i se auzi în gîtlej primul

horcăit al agoniei, tresări uşor şi păru că ascultă — apoi zise :

— Un glas de trîmbiţă ?... E regele ! Hei, lăsaţi podişca ! Străjeri de pe ziduri, deschideţi poarta cea mare şi...

Dădea la iveală ultimul său „efect", dar nu-l mai putu sfîrşi.

Sfîrşit

CUPRINSUL

		Pag.
Prefață		5
Cuvînt lămuritor		7
Cum răpus-a sir Launcelot doi uriași și slobozit-a un castel		9
Cap. I	— Camelot	15
„ II	— Curtea regelui Arthur	18
„ III	— Cavalerii mesei rotunde	24
„ IV	— Sir Dinadan cel hîtru	31
„ V	— O bună inspirație	35
„ VI	— Eclipsa de soare	41
„ VII	— Turnul lui Merlin	48
„ VIII	— „Șeful“	55
„ IX	— Turnirul	62
„ X	— Inceputurile civilizației	68
„ XI	— Yankeul, în căutare de aventuri	73
„ XII	— Chinuri lente	82
„ XIII	— Oamenii slobozi	87
„ XIV	— Apără-te, luminăția ta!	97
„ XV	— Povestea Alisandei	101
„ XVI	— Morgan Le Fay	110
„ XVII	— Un ospăț regesc	117
„ XVIII	— In temnițele reginei	128

		Pag.
Cap. XIX	— Cavaleria rătăcitoare — ca meserie	139
„ XX	— Castelul căpcăunului . .	143
„ XXI	— Pelerinii	151
„ XXII	— Izvorul sfînt	164
„ XXIII	— Repararea fîntînii . . .	176
„ XXIV	— Vrăjitorul rival . . .	185
„ XXV	— Concursul	197
„ XXVI	— Primul ziar	211
„ XXVII	— Yankeul şi cu regele călătoresc incognito	223
„ XXVIII	— Instruirea regelui	233
„ XXIX	— Coliba cu variolă	238
„ XXX	— Tragedia de la conacul lordului	245
„ XXXI	— Marco	257
„ XXXII	— Umilirea lui Dowley . . .	264
„ XXXIII	— O lecţie de economie politică în secolul al VI-lea	272
„ XXXIV	— Yankeul şi regele vînduţi ca sclavi	285
„ XXXV	— Un incident penibil	298
„ XXXVI	— O întîlnire în beznă . . .	307
„ XXXVII	— O primejdie înspăimîntătoare .	311
„ XXXVIII	— Sir Launcelot şi cavalerii vin să ne salveze	319
„ XXXIX	— Lupta yankeului cu cavalerii .	322
„ XL	— Trei ani mai tîrziu	333
„ XLI	— Excomunicarea	342
„ XLII	— Război	347
„ XLIII	— Bătălia de la Centura de Nisip	360
„ XLIV	— Post-scriptumul lui Clarence .	374
	— Post-scriptum final de M.T.	377

Responsabil de carte : C. Ţoiu
Tehnoredactor : A. Sabău
Corector : P. Stoica

Dat la cules 4.I.955. Bun de tipar 16.II.955. Tiraj 21.100+4000 ex. Hîrtie ediţii tip. B. de 60 gr. /m.p. Ft 840×1080/32 Coli ed 20,49. Coli de tipar 12. ***Preţul unui exemplar broşat 6,70 — 1/1 legat 12.85*** *lei. Ediţia I. Comanda 13. Planşe offset 1 A. nr. 03968. Pentru bibliotecile mici indicele de clasificare 8 A=R.*

Tiparul executat sub com. nr 857 la Combinatul Poligrafic Casa Scînteii „I. V. STALIN". Bucureşti R.P.R.